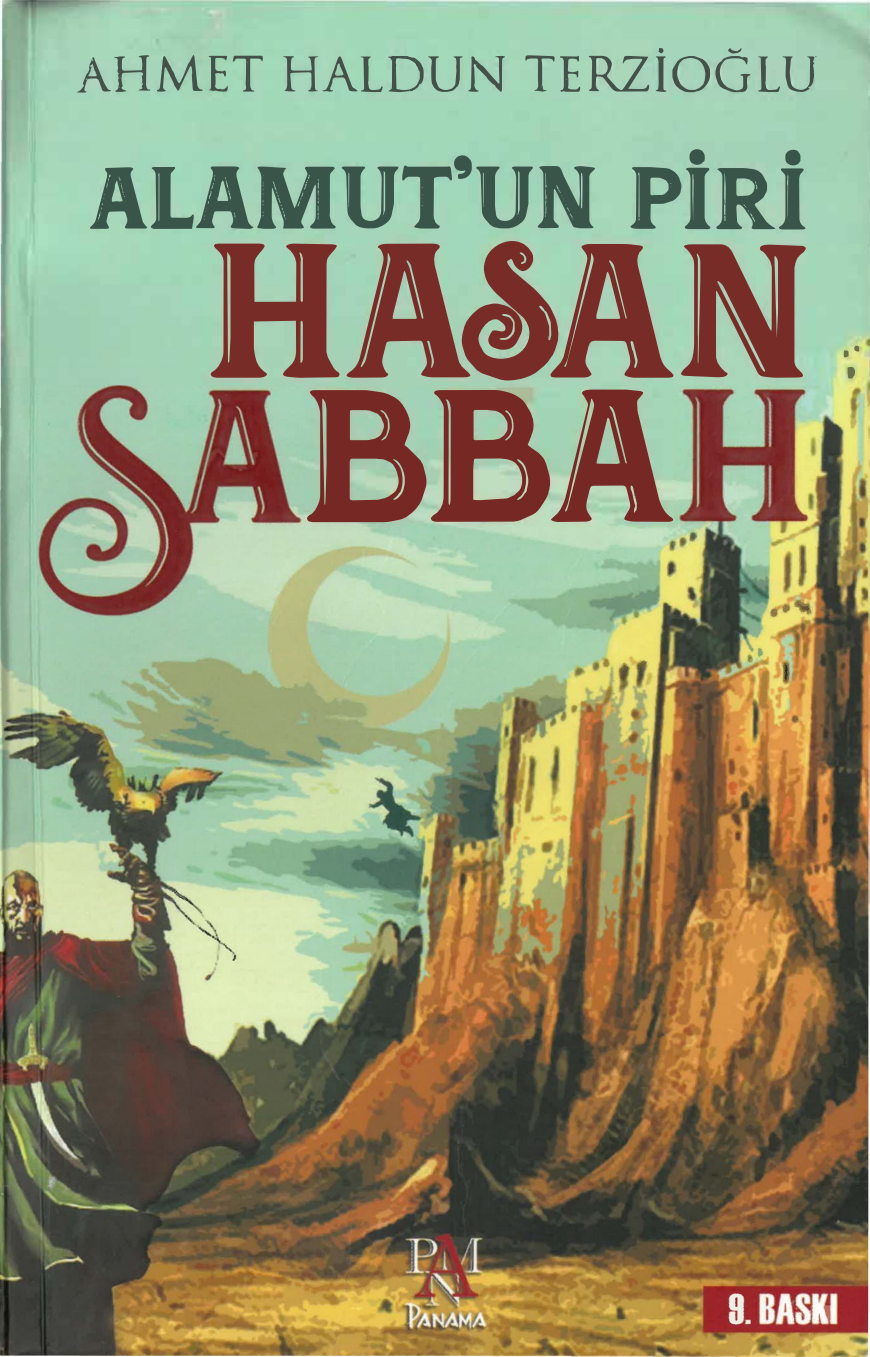
AHMET HALDUN TERZİOĞLU

ALAMUT'UN PİRİ
HASAN SABBAH

PANAMA

9. BASKI

Bilinmezler karanlıkta kaldıkça, gizemli kalın giysilerle birlikte öyküleri sarar. Ardından masalsı, destansı ögeler yüklenince anlamı güçlenir. Daha da olmazların içinde daha da saklanarak aslı nedir unutulur. Eğer geride maddi bir şeyler kaldıysa, tutunulası bilgilerin gereği kaçınılmazdır. Bilinmezleri çok, bilineni az olduğunda, kim ne söylerse eğer, aksi kanıtlanmadıkça anlatılan doğru bellenir. Doğrudan şüphe etmenin nedeni budur çoğu kez. Doğru bilinen, doğru değilse... "Gerçeği aramaktan başka yapılacak yok!"

İnançların tartışılmasında yenik ya da galip olmadığının farkındaydı iki taraf da. Her şey "İnandım!" kararı ile tanımlanmıştı. Burada karşılıklı söz atışı ile yapılacak deneme bir nevi tanıma ve anlama uygulamasıydı. Bâtını iddialarını Sünni âlimlerin kabul etmesi mümkün değildi. Hasan Sabbah'ın da inandıklarından vazgeçmesi... Bazı konular yüz yıllardır tartışılmış, yazılmış, tenkit edilmiş ya da iddia edilmiş, kavga, savaş nedeni olmuş ancak bir ortak noktada buluşulamamıştı.

Cennet...
"Bir cennet var ve inananlar için ebedi hayat orada!"
Alamut'ta onca zorluklara rağmen koruduğu, durmadan genişlettiği, her geçen gün yeni nebatat eklediği...
Dillere destan bahçesi... Cennete olan özleminin ifadesi...
Yalnızca bir tasvir!
"Ya kan! Ya onca ölüm! Fedailerin düzenlediği suikastlar... Cinayetler... Alınan canlar..."

AHMET HALDUN TERZİOĞLU

ALAMUT'UN PİRİ

HASAN SABBAH

/ panamayayinevi
/ panamayayincilik
/ panamayayincilik
www.panamayayincilik.com

PANAMA

ALAMUT'UN PİRİ
HASAN SABBÂH

Ahmet Haldun Terzioğlu

9. BASKI

PANAMA

ALAMUT'UN PİRİ
HASAN SABBÂH

Ahmet Haldun Terzioğlu

Panama Yayın No: 355

ISBN: 978-975-2444-91-1

Genel Yayın Yönetmeni
Caner Vural

Kapak Tasarımı
Leyla Çelik

Dokuzuncu Baskı: Şubat 2019

Baskı-Cilt: Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sertifika No: 26062
Yayıncı Sertifika No: 18439
Tarama ve Düzenleme: Kutluk Bilge Kağan
27.12.2022

Panama Yayıncılık
Yüksel Caddesi 7A/7
Kızılay-ANKARA
Tel-Fax: (0.312) 432 14 89
www.panamayayincilik.com
info@panamayayincilik.com

Depo
Libya Caddesi 25/B
Küçükesat-ANKARA

İnanmanın ötesinde ne var?

Çok uzak geçmişi, dünü, bugünü, yaşanılan anı anlamak...

Yaşandıktan sonra değil yaşarken anlamak...

Kişiyi, insanları, dünyayı...

Yaratılanı anlamak...

Yaratanı anlamak...

Anlatılanlardan, kalanlardan, yazılanlardan, düşünülenlerden...

İnandıranlardan, davet edenlerden, zorlayanlardan...

Gerçekten bilenden, gerçekten anlayandan anlamak...

Bildiğini, anladığını sananlardan anlamak...

Zorlamalar boşunadır çünkü kendincedir anlamak. Anladığınca, anlayabildiğincedir. Aklının yettiğince, ufkunun erdiğincedir. Bilginin, görgünün sınırsız sınırlarında...

Bir de inandığıncadır.

Belki de en geçerlisi bu!

Sınırlarını kendin dizginlediğinde, inancına illa da örtülü bir zincir tutsaklığı kurduğunda, bu nedenle daha ötesini daha fazlasını bilmek dahi istemediğinde, saplan-

tılarındaki ruhunu durağan yeterlilikle demlediğinde, sorunların içine içine çekildiğini hissedip, değişebileceğini fark edip uzaklaşma çabasını var gücünle denediğinde...

Anlamak, bambaşka anlamlar taşır!

Anlamak erdemdir ve zordur. Bilgelerin kendilerini anlamak için çırpınmalarının nedeni de budur. Yetinmemek, anlamak ve dahasını aramak için gerekçedir.

Bir de reddetmeye cesaret, karşı koymaya hazır olmak, mücadeleye soyunmak, sormak ve sorgulamak...

Bilgi soruda, sorguda gizlidir.

Ne kadar azdır ne kadar azınlıktır yetmezliğin derinliğinde yok olmayanlar. Bilmek için direndikçe, öğrendikçe, bildikçe bilmezliğini anladıkça, adım adım yüceldiğinin farkına varmadan yüceldikçe...

Anlamaya direnenler, dahasını arayanlar, yetinmemenin yararını bilip yetinmeyenler...

"Bildiklerim, bilmediklerime ulaştırır beni! Anladıklarım, anlayamadıklarıma yöneltir! Bilgeliği asla bir unvan olarak yüklenmem ki onca bilmem ne mümkün?"

"En iyi bildiğim, hiçbir şey bilmediğimdir!"[1]

Hep birdi birlik.

Hep çokluk tekti.

Teklik içinde kalabalıklar, kalabalıklar içinde teklik etkindi.

"Bir" ile başlamıştı. "Bir" her yeri kaplamıştı.

---

[1] Antik Yunan filozofu Sokrates'in, ünlü sözü.

Nasıl olduysa benlik doğuverdi buncalık arasında. Benlik; çokluğu ezdi, birliğe kafa tuttu. Benlik benliği doğurdu.

Benlik, gerçeği boğdu!

Kendini beğenmişlik, ruhları tutsak alıverdi.

Yıkım, bölünme ve kavga kaçınılmazdı.

Kan illa da kan yine kan tuttu, gerçeğe açılacak yolları; kan geçitleri kapattı.

Dindaşmış, ırkdaşmış, soydaşmış, kandaşmış kimin umurundaydı?

Bir inanca kilitlenmiş, bağlanmış, gözleri görmez, kulakları duymaz, ruhu hissetmez olmuş.

İnanmış!

Hepsi bu!

Oysa Tanrı en güzelini, en mükemmelini, en geçerlisini göndermiş, Hak Peygamber Muhammed, vahyin güneşini insanların ruhuna tutmuştu, ay olup aydınlansınlar, ışısınlar diye. Tebliğin anlamı, kendi içinde anlatılırken, anlamaya o kadar açıktı ki... Buyruklar değişmezken, tekken, Tanrı kelamı Kur'an'ı Kerim bütün kutsallığıyla buyruktayken...

En gerçek gerçekken...

Başka türlü anlamak için direnenler...

Başka türlü görmek için direnenler...

Kendince anlayanlar...

Menfaat ve benlik teslimiyetinde yok olanlar...

Anlamadılar! Anlamak istemediler! Üstelik anlaşılmasına engel olmak için kilit üzerine kilit vurdular bilimin

üzerine. Bilimselliği yok etmek için yüklendikçe yüklendiler. Zaman zaman başardılar da ki gerekçeleri inançlarıydı.

Bilimsiz, bilimle uyumsuz inancın insanlığı kemirecek etkisinin farkında olmadan...

İnanmanın ötesinde ne var?

Kimin haddi yüreğe yerleşen aşkın hesabını sormak? Kim, kimin inancının yargıcı?

Sevmeye engel olmak kimin haddi?

Sevgiyi yargılamak kimin gücünde? Yüreğe yetkiyi Tanrı dahi özgür bırakmışken, kendi sevgisinde dahi zorlamada bulunmazken, neden bağlanma zorlamaları? Neden inanca zorlamalar?

Kimin haddi inancı yargılamak? Kimin haddi değiştirmeye, yöneltmeye çabalamak?

İnançları, kendince tenkit dahi kimin haddi?

Masallar "Bir varmış bir yokmuş" diye başlar. Gerçeklerle örtüşmez gibi görünse de her masal "Varlık ve yokluğu" işaretleyen güzel bir örnektir. Zamanın kırılgan yapısında an ile sınırlı geçmeler bir vardır, sonra birdenbire yok olur. Geçmişten geleceğe uzanan yolun varlığı da tartışılmaz yokluğu da...

Yoldur...

Yol seçimdir!

Seçim yüreğin, ruhun hakkıdır!

Kişiseldir!

Zamandır!

Anlatılır anlaşıldığınca!

Birilerinin gerçek bellediği, gerçek bellettiği belki de en büyük yalandır.

Yalan diye ayıplanan da en büyük gerçektir belki!

Sorgulamak özgürlükken bunu kısıtlamak, kimi hangi sonuca ulaştıracak?

İnanan inandığınca, bilen bildiğince, anlayan anladığınca kalacak!

İnsanlar göçüp gidecek, ama düşünceler yaşayacak!

Hep öyle oldu!

Hep öyle olacak!

Yazıcılara düşen; anladığınca değil, anlamak istediğince değil, inandığınca hiç değil, olduğunca aktarmaktır. Ne yanlışları doğru belleyerek yanlışa düşmek, ne doğruları yanlış diye sunmak yaraşır erliğe. Ne de inandığınca zorlamalarla katkılar dürtüsünü engelleyip, akılları sorgulara kapatmak düşer. Hele sorgusuz yargı, hele savunmasız suçlamalar...

Kalem erliğin timsalidir.

Erlik yere düşürülmemeli!

İnanca saygı gerektiğini bilerek, inananlara saygı duyarak...

Anladığımızca, inandığımızca değil olduğunca yazmalı.

Olduğunca...

Ustalardan öğrendik başkaca çaremiz olmadığını. Kendi sorgularımızla yoğurduk, en başından peşin yargıcı olmayalım diye.

Oluruna, anlayışa bıraktık.
Olması gerektiği gibi…

Bilseydi, o ilk sorusunu belki sormazdı Gezgin!

Adı biliniyordu da pek söylenmiyordu. Yaptığı uzun duraklı gezileri öne çıkmış, adını çoktan aşmıştı. Kendi yazdığı, yaşadıklarını anlattığı kitapları merakla okunuyor, bir sonrakiler heyecanla ve ilgi ile bekleniyordu. Belki yazdıkları çok zaman sonra bir başka değer bulacak, bir başka değerle anılacaktı.

Yaptığı işi yüceltmek adına "Gezgin" diye seslenili-yordu ona.

Biraz da özenildiğinden...

Yadırgamamış, söylendikçe alışmış, kabul etmişti bu adı. Kaç kişi vardı onun gibi bu işi baş meslek edinen? Kaç kişi böylesine maceralara soyunur, tehlikeleri göze alır, yollara düşüp ömrünü yollarda geçirir? Kaç kişi bilinmedik yerlerden bilgi taşır, doğudan batıya doğru?

Ayrıcalıklı iştir ve ayrıcalıklar ister.

Bir miktar serseri ruhlu olmak, görmeye, öğrenmeye doyamamak gerekiyordu "Gezgin" olmak için.

Onun tutkusu çok küçükken başlamıştı. Okumanın yanı sıra gezmenin ve görmenin de öğrenmenin, bilmenin yolu olduğunu fark etmişti. Gezginliği seçenlerin yazdıklarını okumuş, okudukça meraklanmış, bu merak sönmeyen

bir od[2] olmuştu içinde. Ailesinin engelleme çabalarını aşıp ilk kez yollara düştüğü genç yıllarında öylesine acemiydi ki... Ne çizgisi vardı ne de düşü. Başlamanın yettiğine inanarak, bir yerden başlamıştı.

Zamanla nerede nasıl davranacağını öğrenmiş, gittiği memleketlerin dillerini de bellemeye başlamıştı. Yolculuklarında, bu ona kazanılması zor bir üstünlük sağlıyordu. Yurduna her dönüşünde anlatacak, yazacak o kadar çok şeyi oluyordu ki kitapları çok satıyor, öyküleri dillerde dolaşıyordu. Üstelik tanınmış, zenginleşmişti gezileri sayesinde. Soylularla, yönetenlerle tanışmış, onlara gezdikleri yerleri anlatmış, sofralarında oturmuştu. Hatta gönüllü elçilikler yapmış, mektuplar taşımıştı. Pek çok değerli armağanlarla uğurlanmış, aldığı beratlarla dokunulmazlıklar kazanmış, açılmayan kapılar, önünde açılmıştı.

Değişen dünya ile ilgili olarak yeni bir görev edinmişti kendisine: Farkı görmek ve yazmak...

Savaşlarda akan kanların, yıkılan kentlerin izlerini sürmüş, yaşanan acılara tanık olmuştu. Kendisini bir dine, bir millete bağlı görmemeyi öğrenmesi ufkunu açmıştı. Nedenleri sorgularken artık daha rahattı.

Görüp öğrendikçe, aslında hiçbir şey görmediğini, öğrenmediğini anlıyordu. Dünyanın sonunun olmadığına, gezerek, görerek, dolaşmayla bitmeyeceğine inanıyordu. Ulaştığı menzilden hep daha öteleri oluyor, onu çağırıyordu. O da daha ötelerini merak ediyor, merak ettikçe daha ötelere gidiyordu.

Her seferinde yurdundan, batıdan başlıyordu gezisi.

---

[2] Od: Ateş.

Gezi bittiğinde dönüp geldiği yerden... Bir yön ataması duygusu onu ister istemez bilmediği yerlere doğru çekiyordu.

Doğu...

Güneşin doğduğu yer.

Bilinmezlerin işareti gibi bilinmezliklerle yüklü, orada öylece duruyordu. Yolların sonu gelmeden, dünyanın var olmayan sonunu bulmadan, yorulup biraz da özlemle geriye döndüğü gün yaşadığı onca tehlikeyi unutuveriyor, yeni gezilerin düşlerine yatıyordu Gezgin.

Yine düşleri onu zorlamış, yine bir gezi için yollara düşmüştü.

Doğudan başlayan Cengiz Han hareketinin, hemen sonrasında da onun torunlarının zorlamalarla hazırladığı, eski dünyanın yeni halini merak ediyordu. Batıya yıkım ve ölüm olarak yansıyan bu yeni yapıyı inceleyecekti. Tehlikeli, ama çekici bir yapıydı ve bunu keşfetmek büyük zevk verecekti Gezgin'e.

Yola çıktığı andan itibaren daha önce gördüğü yerlerdeki hızlı değişim üzmüştü Gezgin'i. Önce Haçlı seferleri[3] sonra Moğollar... Dökülen bunca kanın, yakılıp yıkılan kentlerin, insanların başlarına gelenlerin anlamsızlığı karşısında bocalıyordu. Ölümlüler dünyaya egemen olmak için öldürmek ve yok etmek gerektiğine inanıyorlardı. Garip bir egemenlik anlayışıydı, ama geçerliydi.

Artık Bizans olmaktan çıkmış, Türklerle kaynaşmış

[3] Haçlı seferleri: (1095-1272) Katolik Hıristiyanların, Papanın isteği üzerine Müslümanların elindeki Kutsal Toprakları kurtarmak amacıyla düzenlediği seferler.

Rum[4] topraklarının geleceğine dair yepyeni işaretler görmüş, daha önce defalarca ziyaret ettiği Konstantinopolis'te[5] yaşanan kargaşayı yadırgamamıştı. Bu iş böyle gitmeyecek gibi görünüyordu. Bizans'ın son kalelerinin sonu yakındı. Birer birer yıkılıyorlardı. Hoş, Selçuklunun Rum'daki kolu da Moğol etkisine dayanamamıştı ya!

Moğol yurdu, Gezgin'i çekiyordu. Bütün bu değişimi kanla yazanların yurdu...

Başlangıçtaki yolu, bildik bir yol izindeydi. Yine batıdan doğuya doğru tanıdık güzergâhlardan geçerek güneye doğru biraz fazla inerek...

Sonra, asıl düşüncesini gerçekleştirmek istemişti:

"Yeni bir yol hattında en doğuya varmak."

Onu bu yöne çeken en önemli etki, Moğol istilasının sonuçlarını yol boyunca görmesiydi. Daha da ötesinde Moğol yurdunun merkezine doğru uzanmak istiyordu. Belki de daha önce batıdan gelen gezginlere sağlanan kolaylıkları kullanıp Moğol hanının konuğu olmak...

Bir düş...

Yapılmamışı yapma, az başarılmışı daha iyi başarma isteği...

Bu tercihinin tehlikeli olduğunu biliyordu, ancak tamamen kaderinin, tamamen rastlantıların çizdiği yolunu değiştirmeyi de düşünmüyordu.

Çekinilmesi gereken bir yoldaydı.

Moğolların uzun zamandır egemen olduğu bir coğrafya...

---

[4] Anadolu topraklarının o zamanki adlandırması.

[5] İstanbul'un eski adı.

Düzen ile düzensizlik arası sallantıda varlığını sürdüren, Moğol yönetimindeki sonsuz topraklardan birinin üzerinde yol alan uzun ve kalabalık bir kervanın en yabancı ve değişik bellenen kişisiydi Gezgin. Duruşuyla, hareketleri ile ve tavrı ile... Yüzü ile dili ile ve teninin rengi ile...

Yabancı olduğunu gizlemek adına dillerini çoktan çözdüğü çoğunluk gibi giyinmiş yine de farklı kalan yanları, üzerinde yoğunlaşan dikkati engelleyememişti. Edindiği tecrübesi ile kolayca benimsenmiş, sahiplenilmişti. İlginin odağında garip bir koruma çemberindeydi. Azlığa karşı ikincil bir yaklaşım olan belirleyici bir güdü rahat etmesini sağlıyordu. Kemale eren yaşı, özellikle benzerlik sağlamak adına bıraktığı ak sakalı, saygınlığı üzerinde toplamış, elbette zenginliği de yardımcı olmuştu.

Hep böyle olmuştu.

Yoksa nasıl başarsın?

Yola her yeni çıkışı öncesinde yanına birkaç yoldaş almayı, akıllı, yetenekli ve meraklı bir heyetle hareket etmeyi, böylece yalnız kalmamayı amaçlar, ancak her seferinde de onunla gelecek kimseyi bulamazdı. Söz veren çok kişi son anda mutlaka bir bahane buluyordu yola çıkmamak adına. Ne kadar para teklif ederse etsin hizmetine bakacak ona yardımcı olacak bir tek hizmetkâr bile edinemiyordu yurdundan. İnsanlar en yoksul hallerine rağmen maceraya girmekten korkuyorlardı. Bir tek kişi dahi bulsa daha mutlu olacaktı Gezgin. Böylece her gittiği yerde, katıldığı her kervanda kendisine yeniden bir yardımcı aramamış olacaktı.

Zengindi ya yolculuklarında bunu fazlaca belli etme-

mesi gerektiğini öğrenmişti. Bedeninin fidye getirisi olduğu fark edilirse tutsak edilmesi an meselesiydi. Yanına fazla para aldığında canının daha fazla tehlikeye gireceğini bildiği için kendince çözümler kurmuş, yol boyunca tanıdığı, güvendiği kişilere yedek paralarını emanet etmişti. Böylece gerektiğinde geri dönerek ya da onların belli zamanlarda belli yerlere para göndermesini sağlayarak yolculuğunu garanti ediyordu. Elbette taşıdığı yeterli parayı da yapabildiğince gizlemeyi ihmal etmiyordu. Uzun gemi yolculuğunun ardından ilk konak yerinde kendi kervanını düzebilir, yanına çok sayıda hizmetkâr alabilir, küçük bir koruma ordusu dahi kurabilirdi. Ancak olabilecekleri düşününce yalnızlığının, bilinmezliğinin onu daha güvende tutacağını anlamıştı.

Yine de bir can dostu olsaydı sürekli yanında kalacak! Paylaşacak...

Yalnız başlamış, bir kervana katılınca, kervancı, yanına bir genci hizmetkâr olarak vermişti. Elbette bedeli karşılığında...

Anlatmayı severdi Gezgin, dinlemeyi de... Gezginliği, bunu bir üstünlük olarak kazandırmıştı ona. Çok sorgulamak, çok anlatmak, anlattırmak öğrenmeyi kolaylaştırıyordu.

Talihi yaver gitti yine. Gezgin'in ilk kez girdiği bu kervan yolunda çok kez gelip gitmiş olan hizmetkârı, hem konuşmayı seviyordu hem de sorulara bildiğince cevap verme yetisindeydi. Bilemediklerini ise bir koşu gidip, sorup birilerinden öğreniyor, adını ve işini seslendirmesinin

yanlış olacağını düşündüğünden "Efendi" diye seslendiği Gezgin'e aktarıveriyordu. Böylece daha az yorularak daha fazla öğreniyordu Gezgin. Elbette delikanlıyı hemen ödüllendiriyordu.

Adı Calib...

Kervanın en uysal en güçlü devesini seçmesini sağlamıştı verdiği altınlar. Hem yükünü hem de kendini rahatlıkla taşıyabilen bu güçlü hayvandan çok memnundu. Elbette hizmetkârı Calib'in üstün hizmetinden de...

Önünde, yaya olarak, efendisinin devesini yularından çekip götürürken, en küçük bir bezginlik belirtisi göstermeden öylece aynı hızla yürümeyi, kervana ayak uydurmayı görev bilen Calib, sanki hiç yorulmuyordu. Ne zaman ki deve suya ihtiyaç duyar Calib de su içerdi. Ne zaman ki deve acıkır Calib de acıkırdı. Koyu renk teninin güneşe karşı direnci hayranlık uyandıracak türdendi.

Gezgin'den başka kimsenin bu konuda bir sıkıntısı yoktu ya...

Gezgin, günler geçtikçe bu yolculuğun ona çok şey kazandıracağını fark edip seviniyordu. Yaşlanmaya başladığını, gelecekte yapabileceği gezilerin sayısının azaldığını biliyordu. En verimli gezilerinden biri olmak zorundaydı bu gezi.

Gün solmaya başlamıştı. Aynı yolu defalarca aynı güzergâh ile tüketen aynı yerlerde mola veren kervanbaşı, geceleyecek yeri çoktan seçmiş olmalıydı ki az sayıda ağacın, ama mutlaka suyun varlığında durdurmuştu kervanı. Kaçıncı kez uygulandığı bilinmeyen yerleşim hemen ku-

rulmuş, develerin, çadırların yerleri kendiliğinden oluşuvermişti. Konak yerini sınırlayan, bir nevi sahiplenen işaretler konmuş, insanlar bu engellerin dışına çıkmamaları konusunda uyarılmıştı.

Elbette yerleşimin içinde seçkin, rahat, güzel bir yeri vardı Gezgin'in. Bunu sağlayacak kadar altını kervancının hizmetine sunduktan sonra bazı ayrıcalıklar kazanması zor olmuyordu. Doğunun geleneksel konukseverliği de eklenince...

Yerini beğendi Gezgin. Bir hızla kurulan küçük çadırına girip yaşanırlığını sınamış, ardından taze su kaynağının, kuyunun başına gidip susuzluğunu gidermiş, yıkanmıştı. Şimdi gezgin töresi gereği nasıl bir yerde olduklarını, tutacağı notlara ışık tutacak çizimleri sağlamak üzere olabildiğince dışarıya çıkmanın zamanıydı. Bunun için yöneldiğinde Calib hemen yanında belirmiş, vereceği emirleri dinlemeye hazır olduğunu hatırlatan hareketlerle varlığını belli etmişti.

"Efendi çevreyi görmek dilerse, şu yandaki tepeler uygun olacaktır!"

Çevreyi dört bir yön serbestliği içinde görebilecekleri bir yer için en uygunuydu tepeler.

"O halde o yana gidelim Calib!"

Anlamını bilmediği, öğrenme denemesinde bulunmadığı halde, yardımcısının adını tekrardan hoşlanıyordu Gezgin. Zamanla onun Sünni bir Müslüman olduğunu öğrenecek, ibadet etmesini namaz kılmasını izlemekten büyük zevk alacaktı. Hatta resimlerini çizecekti.

İslam içindeki mezhepsel ayrılıkları gezilerinde öğ-

renmiş, farklılıkların insanların inanç sistemleri içinde yarattığı değişimleri yakından görmüştü. Onu fazlaca ilgilendirmeyen bu yapıları uzaktan izlemekle yetinmek işine gelmişti.

Gezgin ve Calib, farklı amaçlı yolculuklarında zaman ortağı olmuşlardı her nasılsa? Garip bir ikiliydiler. Batıdan ve doğudan iki ayrı ırkın, iki ayrı inancın temsilcisi... Aykırılık yalnız bu kadarla da netlik kazanmamış, iş, dil, anlayış ve bilgi düzeyinde dahi sınırlanmamıştı. Çok, ama çok farklıydılar. Gezgin, dünyayı farklılıkların güzelleştirdiğini insanları sevmenin gereğini biliyordu. Cahil hizmetkârının, varlığını hatırlatmak amaçlı her hareketine sevecen gülümsemeler sunuyordu. Efendisi gülümsedikçe Calib daha bir sevimlileşiyordu. Aldığı paranın karşılığını verme yollarından birini mutlaka buluyordu.

Zaman yitirmek, zamanı yitirmekti. Gezgin'in yitirecek zamanı yoktu. Her an öğrenmeye hazırdı. Aş için seslenilene kadar görebileceği kadar görmeliydi. Çünkü biliyordu ki bir daha bu yoldan geçmesi, bir daha burada konaklaması zor bir ihtimaldir.

Dağların arasında bir düzlük, alabildiğine uzanan vadi, daralan genişleyen hali ile değişik bir etkinlik gösterirken çevresindeki yüksek, sarp ve geçilmez izlenimi veren dağlar gizemli hallerini akşamın beklenen sisi içinde sahiplenerek, oranın asıl sahipleri olduklarını dillendirmek ister gibiydiler.

Görünen güzelliklerin içindeki saklı bilgilere ulaşmak sarp kayalara tırmanmaktan zor olsa gerek. Yöreyi bilenin yakınsadığı uzaklıklar ilk kez deneyenlere ulaşılmaz gelir

ya, Calib'in efendisine iyilik olsun diye çıkmasını tavsiye ettiği tepe, Gezgin için, yaklaştıkça uzaklaşır, tırmandıkça yükselir hale gelmişti. Böylece ulaşmak istediği yere zamanında varamayacağını, güneşin son ışıklarını kaçıracağını düşünerek telaşlanıyordu. Bir de konak yerine dönüşte yolunu yitirme şeklinde bir olumsuzluk olması ihtimali... Gezgin'in yolunu yitirmesi... Anlatılası, açıklanası bir iş olmazdı kendisi için bile.

Uzun yol boyunca denediği Calib'den yana kuşkusu yoktu, ancak yine de karanlıkta ve bilmediği bir yerde onunla baş başa kalmayı gereksiz buluyordu. Kuşkulu olması onu bugüne kadar pek çok tehlikeden korumuştu. Üstelik yanına para ve değerli bir şeyler almayacak kadar da temkinli davranmayı biliyordu.

Bir ara durdu, dönüp baktı kervanın konakladığı düzlüğe. Yanan odların hava karardıkça belirginleşen ışıklarını görünce rahatladı. Hem o kadar uzak olmadığı hem de kolayca bulabileceği düşüncesi ile derin bir nefes alıp güç buldu ve daha hızlı oldu tırmanırken. Calib'e yetişmesi imkânsızdı, eğer zaman zaman duran hizmetkârı onu beklemese...

Bir zaman sonra ulaştılar seçtikleri hedefe:

"İşte burası!"

Calib'in gösterdiği yerde durunca dört bir yanda ne var ne yok, gölgelenmiş haliyle gözler önündeydi. Zaman yitirmeden kâğıdını, divitini çıkardı yanından ayırmadığı boyun çantasından ve gördüklerini biraz zorlanarak da olsa çizmeye başladı Gezgin.

Dağlar, tepeler, büyük bir vadi ve...

Yazısı kadar resmi de güçlüydü. Yazdıklarının yanına

koyduğu resimler anlatımını daha gerçekçi hale getiriyordu.

Sol yanda yükselen, ulaşılmaz çağrısı yapan dağın tepesindeki silik kalıntılar dikkatini çekiverdi Gezgin'in. Arayıcı gözlerine takılan bu görüntü ile yeni bir hedefe yöneleceğini o an bilemezdi elbette. Sonrası derin bir merak, sonu gelmeyecekmiş gibi sıralanan gizemli bilgiler, illa da insanların aklında canlandırdığı düş, cevapsız sorular olacaktı.

Bilseydi, o ilk sorusunu belki sormazdı Gezgin!

Oysa o gezgindi.

Sordu:

"Orada ne var Calib? Sanki bir kale kalıntısı... Dağın tepesine özellikle yapılmış gibi... Oraya kim, nasıl, neden kale kurmuş ki?"

Dönüp bakmaya gerek görmedi Calib. Anlatılmak istenen yerde ne olduğunu biliyordu. Hatta efendisinin soracağını da... Cevapları çoktan hazırdı.

"Alamut!" dedi yüksek sesle. "Hülagû Han'ın[6] yıktığı Haşhaşi[7] Kalesi Alamut... Sapkınların kalesi!"

Söylenen yeni kelimeleri elinde olmadan yineledi Gezgin. Sorgu dolu sesi hizmetkârının bildiğince anlatımına neden oldu. Duyumlara, aktarmalara dayanan yarım

---

[6] Hülagû Han: (1217-1265) Cengiz Han'ın torunu, İlhanlıların kurucusudur. 1256 yılında Alamut Kalesini almış, her yanını ateşe vermiş, kütüphanesinde bulunan bütün kitaplar yaktırmış ve kale surlarını yıktırmıştır.

[7] Haşhaşi: Haşhaş kullanan, anlamındaki bu terim Alamut'ta yaşayan Hasan Sabbâh'ın Fedailerine, daha sonraları verilen yakıştırma addır.

yamalak bilgiler yüklü bu anlatılar, merakını öylesine kabarttı ki daha fazlasını öğrenmek için yanıp tutuştu Gezgin'in öğrenmeye aç aklı... Ancak Calib'in bilgisi sınırlıydı. Söyledikleri ise aklın almayacağı kadar karışık ve tutarsızdı. Bir kartalın kurdurduğu kaleden, bu kalenin Hasan Sabbâh isimli biri tarafından savaşsız ele geçirilmesinden, hurilerle dolu cennet bahçelerinden, haşhaş içip kendinden geçen ve pirlerinin buyruğu ile cinayetler işleyen genç fedailerden, Selçuklulardan, kuşatmalardan, kuşatmalara direnen, bir türlü fethedilemeyen kaleden, Alamut'tan yayılan bir dinden...

"Sapkın bir inanç..."

Calib'in tanımı böyleydi oysa Gezgin, İslam'ın egemen olduğu, Hıristiyanların azınlıkta olsa da bulunduğu, Yahudilerin ve geçmişte etkin Zerdüştlerin yaşadığı bu bölgede başka birçok inancın varlığını biliyordu. Ancak bu inancı duymamıştı. Eğer böyle bir şey varsa mutlaka öğrenmeliydi.

"Hangi dine bağlıydı bu insanlar?"

"Kendilerine Müslüman derler, ama Bâtıni'dirler. O nedenle..."

İslam'ın bir mezhebinden söz ediyor olmalıydı.

"Onlar İsmaili idiler. Kendilerine Nizari İsmaili[8] derlerdi. Cafer-es Sadık'ın oğlu İsmail'i imam kabul ederler ve hâşâ ona Tanrı derlerdi."

Calib, İsmaililerden söz ederken takındığı tavır ve sesindeki düşmanca tarz çok ters geldi Gezgin'e. Aynı inanca bağlı oldukları halde aralarında nasıl bir ayrım olmuşsa...

[8] Şii "On iki imam" inancından ayrılmış bir mezheptir. İleride geniş olarak söz edilecek, doğuşu ve gelişmesi hakkında bilgi verilecektir.

Notları arasına yazdı söylenen sözleri Gezgin. Yanına da "Çok önemli!" kaydını düşmeyi ihmal etmedi.

"Alamut'ta yaşayan Nizari İsmaililer... Hasan Sabbâh..."

Gezgin, yanlışları, olmayacakları, inanılmayacakları, uydurulanları, eklenenleri doğru ve gerçeklerden ayırabilecek kadar bilgeydi. Sorduğu soruların çoğuna cevap bulamayınca daha da arttı öğrenme isteği. Nasıl ve nereden öğreneceğini düşünürken yeni bir maceranın başlangıcında olduğunun farkında değildi. Yüreğinin bir yanından gelen ses, işin aslını sorgulamasını, Alamut'u öğrenmesini isterken daha temkinli olan diğer yanı bu işi fazla kurcalamamasını, konak yerine geri dönüp dinlenmesini, ertesi gün de kervanla birlikte oradan uzaklaşmasını söylüyordu. Yola çıkış amacını ve yolunu değiştirmemeliydi.

Calib, bildiklerini anlatıp sustuğunda korkunç bir öğrenme açlığı hissetse de Gezgin bunu açmadı hizmetkârına. Uzaktan iyice gözledi yıkık kaleyi. Oraya gitmek, içinde dolaşmak için büyük bir istek duydu. Karanlık, uzaklıkları gizlediği için bunu mümkünmüş gibi düşündü.

Çok geçmeden Calib'in uyarısı geldi.

"Karanlık iyice çökmeden dönsek, Efendi!"

"Dönelim!"

Dönüş, çıkıştan çabuk oldu. Böylece uzaklığı sorguladı Gezgin. Yıkık kaleyle kıyasladı. Akıl almaz çekiciliğe teslim olmak üzere olduğunu hissetti. Garip bir heyecan duyuyordu. Kendisini araştırmaya yönelten bu duyguyu çok iyi biliyordu. Şimdiye kadar onu hiç yanıltmamıştı.

Kervanbaşı, konak yerinin çevresinde önlemler aldır-

mıştı. Yaklaşabilecek kötü niyetli yabancılar için yeterince aydınlık, meşalelerle oluşturulmuştu. Her konak yerinde olduğu gibi orta yerde büyükçe ateş yakılmış, büyük kazanlarda aş hazırlanmıştı.

Gezgin, diğer konak yerlerindeki kanıksanmış davranışının aksine çadırına girmek istememiş, kendine engel olamayarak, karanlıkta pek de seçilmeyen Alamut Kalesi'ne doğru dönüp durmuştu yönünü. Öylece bakıyor sanki oradan gelen çağrıya kulak veriyordu. Gitmeyi düşündüğü yönün tam aksi yönündeydi Alamut. Öğrenmesi için kalması, gezmesi, araştırması gerekiyordu. Alamut, Moğollar tarafından yıkılalı neredeyse yirmi yıl geçmişti, ama mutlaka olanları bilen birileri vardı çevrede ki onların anlatacakları Calib'in anlatabildiklerinden daha aydınlatıcı olacaktı. Belki bir İsmaili köyü bulur, orada yaşayanların fikirlerini alır, Hasan Sabbâh'ı anlattırırdı.

Düşüncelerinden kurtulmasını sağlayan ses yine Calib'in sesi oldu.

"Efendi, aş getirdim!"

O da şaşırmıştı efendisinin çadırda olmamasına. Baktığı yönde ne olduğunu bildiği için nedenini sorması anlamsızdı. Acaba Gezgin'e Alamut'tan söz etmekle yanlış mı yapmıştı.

Çadırın önünde aşlarını yerken, Ay'ın doğmasının yarattığı aydınlığı fırsat bilip çevreyi kolaçan etmeyi sürdürdü Gezgin. Alamut'tan arta kalanlar inadına belirginleşmişti. Başını eğmeye, başka yöne dönmeye çabaladıkça yeniden ve durmadan bakmak ihtiyacı hissediyordu. Bir zamanlar başkalarını büyülemiş olan Alamut şimdi bu yanmış ve yıkılmış hali ile Gezgin'i etkiliyordu.

Konuyu yeniden açtı Gezgin. Yeniden sordu. Calib yeniden ve benzer sözleri söyledi biraz daha abartarak. Yaşı, fedailerle genç hurilerin yaşantılarına takılmak üzere hazır olduğu için zevk törenlerinden söz ederken ağzının suyu akıyordu. Sözlerinde kendisinin farkına varmadığı tutarsızlıklar ortaya çıkıyordu. Bunlar huzursuz etti Gezgin'i. Daha fazla sormadı. Aşını bitirip dinlenmek üzere çadırına çekildi.

Yorgundu ve kolayca uyku getirdi bu yorgunluk, onu uyuttu.

Uykunun yarı ölüm olduğunu söyleyenler haklıydılar. Ölüm olduğunu söyleyenler de... Başka bir dünyaya açılan kapı olduğunu söyleyenler de...

Düşlerle arası iyi değildi Gezgin'in, ama o gece...

Bambaşka bir geceydi.

Calib'in, Alamut hakkında anlattıkları karmakarışık bir sıra ile yer aldı düşünde. Kâh haşhaş çekip kendinden geçen yüzlerce fedainin arasındaydı, kâh cennet bahçesinde, kocaman havuzlara bal, süt, şarap, dolduran fıskiyelerin yarattığı serinlikte... Elbette çıplak dolaşan görülmez güzellikteki huriler de eksik olmadılar. Ama kan da eklendi bu görüntüye. Hançer ve kan. Kendilerini davaları için feda etmeye hazır fedailerin işlediği cinayetler...

Aniden uyandı. Sanki biri adını seslemiş gibi... Yalnızca karanlık buldu çevresinde ve sessizlik. En küçük bir ışığın varlığında uyuması güç olduğu için bir tek kandil bile yaktırmazdı çadırında. Karanlık onu sahiplenmiş, sessizlik inadına içine almıştı. Hiçbir şey duymuyordu. Oysa adının çağrıldığına öylesine emindi ki. Yattığı yerin hemen sol yanında olması gereken kandili el yordamı ile aradı. Bula-

madı; dolayısıyla da yakamadı. Kapıyı belirleyen kalınca bezin aralığından sızan aydınlığa inanırsa dışarıda Ay ışığı olmalıydı. Işık onu çekti kendine. O gece olacaklara hazırlıksızdı.

Kalkıp çıktı çadırından. Öylece...

O yörede görüp, giymeye alıştığı uzun gece entarisi üzerinde... Hemen girişin önündeki şiltenin üzerine kıvrılıp uyumuş Calib'i uyandırmamaya özen göstererek yavaşça üzerinden aştı. Ayaklarının çıplak olduğunu fark ettiğinde geri dönmek için geç olduğunu düşündü. Birkaç adım attı ve Alamut'a doğru dikti gözlerini.

Sisler içindeydi Alamut. Gizemli haline daha bir gizem katmak işine geliyordu demek ki. Gezgin, bir şeyler görmesinin, anlamasının mümkün olmadığını düşünüyordu ki...

Bir hareketlenme dikkatini çekti. Tam tepede, yıkık surların arasında...

İrkildi Gezgin. Kendisi gibi meraklı birisi mi?

"O ne?"

Beyaz bir gölge...

Karanlığın içinde öylesine belirgin ve etkiliydi ki. Gezgin, neredeyse gözlerini, sorgu dolu gözlerini gördüğünü sandı beyaz gölgenin. Ona bir şeyler anlatmak istiyor gibi bakıyordu. Yanılmış olmalıydı Gezgin. Bu kadar uzaklıktan gözleri görmek... Bir daha ve dikkatlice baktı. Beyaz gölge ona bakmayı bırakmış yıkıntıların arasında akıyor, bir şeyler arar gibi dolaşıyordu. Durmadı Gezgin. Daha fazlasını görmek için ilerledi. Kervan konaklığını sınırlayan belirgin çıkıntıların dışına çıktığını, bir nöbetçinin onu görüp şaşırdığını fark etmedi. Daha da ilerleyecekti, ama...

"Efendi!"

Yakınındaki nöbetçi belki uyurgezer sanmıştı onu ve alçak bir sesle uyandırmaya çalışıyordu. Ona doğru baktı Gezgin. Beyaz gölgeyi hâlâ gördüğü yeri işaret etti.

"Alamut!" dedi "Bak! Beyaz giysili bir..."

Gördüğü beyazlığa ne ad vereceğini bilemediği için sustu. Nöbetçi dikkatle baktı işaret edilen yere. Alıştığı, kanıksadığı karanlık görüntüden başka hiçbir şey göremediği için bir söz de edemedi. Bu efendi aklını yitirmiş olmalıydı. Zaten aklı olsa yurdunu terk edip bu kadar uzaklarda macera arar mıydı? Neyi aradığını da anlamamıştı ya! Ondan yana konuşmanın yararı olur, itiraz ise bir işine yaramazdı.

"Evet!" dedi inandığını açık ederek, "Beyaz giysili... Gördüm! Ama o yana gitmek tehlikeli olur Efendi. Kaybolursun. En iyisi çadırınıza dönüp..."

Önündeki derin, sonsuzluk hissi veren karanlığın farkındaydı Gezgin. Alamut'a o haliyle ulaşmasının mümkün olmadığının da... Ama işte beyaz giysili biri... Sahi ne işi vardı yıkıntılar içinde? Kimdi?

Ne kadar zaman orada öylece Alamut'a baktığını bilmiyordu. Her nasılsa Calib onun eksikliğinin farkına varmış ve gelip bulmuştu efendisini. Gezgin'i yönlendirerek çadırına götürmesi zor olmuştu. Artık uyuyamamıştı Calib. Efendisine Alamut'tan söz ettiği için duyduğu pişmanlık büyüyordu. Nasıl bilebilirdi ki böylesine önemseyeceğini? Kapıda beklemiş, Gezgin'in çıkıp gitmesine bir daha izin vermemişti.

Sonunda gün doğdu.

Bir gün öncesinden çok farklıydı Gezgin. Merak bütün duyularını teslim almış, gece Alamut yıkıntılarında gördüğü ya da gördüğünü sandığı beyaz giysili kişinin kim olduğunu öğrenmek tutku haline gelmişti. Danışabileceği ilk kişiye, hizmetkârına, olanları anlattığında, Calib bir tuhaf bakmıştı yüzüne.

"Alamut'ta beyaz giysili... Yanlış görmüş olmalısın efendi. Bu mümkün değil. O kadar uzaktan..."

"Gördüm Calib!"

Efendi "Gördüm!" diyorsa...

"Orası uğursuz bilinir Efendi. Kimse çıkmaz... Hele geceleri..."

Bir yandan birini görmenin imkânsızlığını anlatmaya çalışıyor, öte yandan görülen kişinin kim olabileceği hakkında fikir yürütüyordu.

"Hasan Sabbâh'ın ruhunun geceleri surlarda dolaştığı söylenir. Acaba..."

Hasan Sabbâh öleli çok uzun bir zaman olduğuna göre Calib, inancına yatkın bir öykü çıkarmaya meylediyordu:

"...bekli de onun ruhu, yaşarken yaptıklarından dolayı huzursuz. O nedenle geceleri..."

Bu sözlerin devamını dinlemedi Gezgin. Düşüncesini söyledi:

"Burada kalacağım Calib! Alamut'u görmem, gezmem, olanları öğrenmem gerek!"

Bu, Calib'in hiç hoşuna gitmedi.

"Ya yolumuz efendi! Kervan..."

"Burada kalacağım Calib! Eğer sen de benimle..."

Kalamazdı Calib. Bunu söylerken boynunu büktü. Çünkü kalmasının bir anlamı yoktu. Hem kervanbaşı ile

anlaşması vardı. Gezgin ile de... Gezgin ile olanı bozmak daha akıllıcaydı. Alamut ile uğraşmak hiç istemiyordu. Onu yalnızca öyküsel kısmı ilgilendirmiş, gereği kadarını ezberlemişti. Zaten onu da anlatmıştı. Daha fazlası gereksizdi.

"Para önemli değil Calib! Eğer benimle kalıp hizmetine devam edersen!"

Denediği, güvendiği, çevreyi iyi tanıyan hizmetkârı yanında olursa ne iyi olurdu.

Calib, Gezgin ile kalmadı. Üstelik kervanbaşı da Gezgin'in orada neden kalmak istediğini anlayamadı. Israrla kalmaması gerektiğini, bu çevrenin tehlikelerle dolu olduğunu anlattı.

Gezgin, o güne kadar aklına koyduğunu hep yapmıştı. Yine öyle yapacaktı.

Bir anda kervanın en saygın kişiliğinden, en akılsız kişiliğine taşınıvermişti Gezgin. Anlatmasının mümkün olmadığını bildiği için buna gerek görmedi. Ödemesini tam yaptı hem kervana hem de Calib'e. Devesini ve eşyalarını alarak ayrıldı kervandan. Yabancısı olduğu bu topraklarda kalmayı, Alamut'u öğrenmeyi aklına koyunca her türlü tehlikeye hazır oluyordu. Daha önceleri de bir başına kaldığını düşünüp kendisini rahatlatmaya çalışıyordu. Güvenliğine ve hayatına dair çekinceleri bile Alamut'un çekimini aşamıyordu.

Bir başlangıç noktası bulmalı, oradan başlamalıydı. Ama önce Alamut'u gezmeli... Orayı anlamalı, hissetmeli...

Kervanbaşı, ayrılmadan önce ona en yakın yerleşimin

yolunu tarif etmişti. Oranın bir İsmaili köyü olduğunu söylemiş, dikkatli olması gerektiğini defalarca hatırlatmıştı.

Kervanbaşının cümlesinin sonu ilginçti:

"Eğer yaşayan kalmışsa..."

Oradan başlayacaktı. O çevreden ayrılmadan yeniden baktı Alamut'un yıkıntılarına. Orada onu çeken bir şeyler vardı ve... Beyaz giysili kişiyi göremedi elbette. Çünkü onun kendini gösterme çağının karanlıklar olduğunu biliyordu.

Bir gücün çekiminde büyük bir istekle orada olmayı, gecelemeyi istese de bir başına dağlara çıkmaya cesaret edemedi Gezgin. Mutlaka bir rehber, bir yardımcı bulmalıydı bunun için. Belki birkaç da muhafız...

Vadi içinde, kervanbaşının gösterdiği yöne doğru ilerlerken, içinde, kaybolacağına dair bir his uyanmaması ilginç gelmişti Gezgin'e. Devesinin başını çevirmiş ve öylece sürmüştü. İnsanların yaşadığı bir yere ulaşacağından emindi, ama devesinin attığı her adımın onu Alamut'tan uzaklaştırmasından da memnun değildi.

İçini kemiren merakı gidermek adına doğruyu bilen ve olanları anlatacak ona yol gösterecek birilerini bulmak içindi yolculuğu. Belki pek emin olmasa da kitaplar, kayıtlar eline geçerse... Hiç üşenmez, yorulmaz onu yönlendiren güdülerine uyar ve izlerin ardına düşerdi. Ne kadar zamanını alırsa alsın...

Moğolların, Alamut Kütüphanesi'ni, içindeki kitaplarla birlikte yaktığını Calib'in yarım yamalak bilgilerine dayanarak öğrendikten sonra, Hasan Sabbâh'ı ve Alamut'u anlatan yazılı kaynakları kolayca bulabileceğine pek emin

olamıyordu Gezgin. Moğolların bu konudaki yok edici geleneğini iyi biliyordu. Ne yazık ki bir zaman sonra burada yaşanan gerçekleri bilenlerin tamamı da yok olacak, yalnızca kulaktan dolma bilgiler kalacaktı eğer birileri bir şeyler yazmamışsa ve bundan sonra da yazmazlarsa.

Yok olmak! Bilinmemek! Onca yaşanmışın unutulması...

"Hiç kimse unutulmayı hak etmez."

Mümkün müydü unutulmak?

Belki de buraya gelmesinin bir nedeni de... Yolunun bu yana yönlenmesinin sebebi de...

Tanrı onun görmesini, öğrenmesini ve yazmasını, anlatmasını istemişti. Öyleyse bu görevi ki bu bir görevdi onun için, en doğru şekilde yapacaktı. Ne kadar zor olursa olsun! Ne kadar uzun sürerse sürsün!

Hangisinin daha yıkıcı olduğu tartışılır...

Geçmişi düşününce, uzak geçmişi, bugün almaya çalıştığı yolu bir zamanlar kimlerin aldığını, yolcuların amaçlarına ulaşmak için neler yaşadıklarını hayal edebilmek bile başlı başına bir düş kurgusuydu.

Zamana göre anlamı olan...

Yollarla çizilen...

Yollar yerlerinde duruyordu. İnsanlar, kervanlar üzerinden gelip geçiyordu. Dünya durdukça da böyle olacaktı.

Bu yolların yabancısıydı Gezgin, ama bir o kadar da tanıdık geliyordu yollar ona.

Yolların hafızası yoktu, ancak izler ki silininceye kadar...

Görünmeyen izlerin izindeydi Gezgin.

Alamut'un inşa edilmesinden sonra, Hasan Sabbâh'ın orayı ele geçirmesine kadar sıradan bir tarih işleyişi var gibi. Ama sonrasında neredeyse bütün bölgeyi, dünyayı etkileyen, hâlâ etkileyen olaylar zincirinin başlaması... Bugün o izleri süren devletlerin bıraktığı kalıntılar...

"Bu taşların, kayaların, ağaçların dili olsa da anlatsalar!"

Türklerin kurduğu Selçuklu Devleti'nin bir zamanlar

egemenliğinde olan bu topraklar Moğol etkisi ile şimdi öylesine sessiz ki...

Kim bilir yakın gelecekte neler olacağını?

Devesinin üzerinde yol alırken düşünüyor Gezgin. Zamanın kanıksanmış sıkıntısını önlemek istiyor böylece. Yeni seçtiği yolla ilgili olmasını istediği düzenler kuruyor. Nereden, nasıl başlayacağını hesaplıyor. İhtiyacı olan şeyleri...

Yolunu değiştirince her şey değişmiş oldu. Sanki yeniden başlar gibi.

"Yolun başındayım!"

Yalnız olarak başarması mümkün değil.

"Öncelikle güvenilir bir rehbere, bir yardımcıya ihtiyacım var!"

Ah Calib! Onunla kalsaydı. Alışmıştı ona. Güvenmişti de... Çoğu yanlış da olsa sürekli bir şeyler anlatmasını...

Rehber bulduktan sonra yeni bir yol haritası çizecek. Başlangıcını henüz bilmediği bir merkezden, ama mutlaka Alamut'u içine alan yeni bir yolculuğa başlayacak.

"Alamut'a kadar gelip orayı alan Hasan Sabbâh'ın izlediği yol çok önemli benim için! İşin gizi orada! Demek ki benim de aynı yol izinden gitmem gerek. Hasan Sabbâh nereden başlamışsa oradan başlayarak, nereye gitmişse oraya giderek..."

Hasan Sabbâh'ı tanımak...

Kısa zamanda gördüklerinden, öğrendiklerinden Alamut'u almanın ve elde tutmanın ne denli zor bir iş olduğunu anlamıştı. Düşündükçe bu işi başaran kişinin sıradan biri olamayacağını da...

Hava sıcaktı, yorulmuştu. Eğer yolculuğa alışık olma-

saydı çoktan yığılıp düşerdi devesinden. Ama uzun yolculukları ona seyahat ederken bile dinlenmeyi, deve üzerinde uyuyabilmeyi, her olumsuz etki için nasıl davranması gerektiğini öğretmişti. Bütün bunları kontrollü yapıyor, devesinin yönünü değiştirmesine dönük hareketlerini sınırlıyordu. Yolunu yitirirse bile elbette bir çözüm bulurdu, ama zora düşmek, zaman yitirmek istemiyordu.

Kervanbaşının tarifi ile ilerlediği yolun sonunda, uzaktan belli belirsiz görülen sıradan bir köy çıktı karşısına. Görmek istenmedikçe görülmeyecek, bulunmak istenmedikçe bulunmayacak...

Bu bölgede rast gelmenin zor, ama olağan olduğu köylerden...

Yoksul ve bakımsız...

Kervan yolundan uzak olması ticaretten ve onun getirisinden yeterince yararlanamamasına neden olmuştu. Sarp dağların gölgesinde, güçlü akarsuların verimli getirilerinden uzak, dolayısıyla ekilecek arazilerden yoksun... Yalnızca küçükbaş hayvanlara dayalı bir gelir sistemi ile yaşamaya çalışıyor olmalıydı buranın halkı. Köy, varlığını belli etmemek için çaba harcıyor izlenimi veriyordu.

"Sahi, insanlar böylesi yerlerde yaşamayı, yaşamaya direnmeyi neden seçerler? Ne bulurlar böylesi izbelerde? Neyin nöbetini tutarlar?"

Bir yabancının yolunun düşmesi o kadar küçük bir ihtimal ki...

Bu ihtimal gerçekleşiyordu Gezgin sayesinde. Köye, istila ve soygun amacı olmayan bir yabancı yaklaşıyordu. Nasıl karşılanacağını bilmeyen bir yabancı...

Devesini hızlandırdı ki karanlık çökmeden ulaşabilsin. Ancak karanlık ondan daha hızlıydı.

Güneş batmak üzereydi. Yaklaşan yabancıyı durduracak, köyü koruyup kollayacak kimse yoktu ortalıkta. Olanlar ya Moğollar tarafından yok edilmiş, ya da onlara katılmış olmalıydılar. Belki hiç genç kalmamıştı köyde belki de hiç insan. İsmaili köyü olduğunu hatırlatacak en küçük bir ayrıntı görülmüyordu. Olsa da bu ayrıntıları Gezgin de bilemezdi ya...

Gezgin, Moğolların yıkıcı etkisinin uzanmadığı yurdunun benzer felaketleri yaşama ihtimalini düşününce içinin bir tuhaf olmasını engelleyemedi. İlk aklına gelenler ailesi, dostları, tanıdıkları... Yakıp yıkıcı, tüketici, yok edici amaçlı, amaçsız bir işgal...

Aslında yolculuğuna başlangıç amacı Moğolların bozkırına ulaşmak, onların kentlerini görmek, dünyayı fethetmek için seçtikleri yolları ve yöntemleri öğrenmekti ya şimdi... Dünyayı titreten bu gücün etkisine yakından bakabilmek onu fazlaca etkiliyordu. Alamut'a gelene kadar artık sıradanlaşan bu etki Alamut'un harabelerinin varlığı ile değişik bir duruma gelmişti. Cengiz Han ve sonrasında çocukları, torunları, onun kurduğu devletin devamında bütün dünyayı almak adına oluşturdukları düzenlerinin özelliklerini taşıdıkları her yerde, köklerine dair merakı uyandırmışlardı. Gezgin de bu merak içinde yollara düşmüştü. O gezgindi. Gezmek için bahane bulması zor değildi.

Alamut artık, Moğollardan daha çekici geliyordu Gezgin'e.

Orada başka bir şeyler vardı. Mutlaka bilmesi gereken başka şeyler... Değişik, ilginç ve gizemli... Doğuya has bir şeyler. İnanç yüklü...

İnanç...

Savaşlara, kıyımlara, yıkımlara neden olan bir başka gerekçe...

"Beyaz gölge..."

En önemlisi bu mu yoksa?

Şimdi bu köyde...

Karanlık sokaklar bomboştu ve bu yoksulluk içinde de olsa geceleyecek bir yere ihtiyacı vardı Gezgin'in. Yıkık dökük evlerin bacalarının tütmemesini havanın sıcak olmasına verse de pencerelerden sızan bir kandil ışığı dahi olmamasını açıklayamıyordu. Sokakta dolaşan ve yabancılığına ürüyen cılız köpeklerin sesine dahi birilerinin çıkmaması anlamsızdı.

"Bir köyün varsıllığını anlamak için köpeklerine bakmak yeter. Bu köy çok yoksul!"

Gittikçe umutsuzluğa kapılıyordu. Yanlış yola düşüp, terk edilmiş bir yere mi gelmişti? Keşke kervanla gitse ve ilk büyük kentte arasaydı rehberini. Oradan dönüşün kaybettireceği zamana razı olsaydı.

Devesini, diğerlerine göre daha bakımlı duran bir evin önünde durdurdu. Çevreyi dinledi bir hayat belirtisi duymak umudu ile. Olmadı beklediği. Evleri, daha doğrusu eve benzeyen toprak yığınlarını teker teker denemekten başka çaresi yoktu. Bu yıkıntılara ev demek, orada birilerinin yaşadığını düşünmek o kadar zordu ki. Uzun seyahat yılları bir deveyi gütmesini, çöktürmesini öğretmişti ona.

Öyle yaptı. Karşısındaki ilk kapıya gidecek ve kapıyı çalacaktı. Farsça öğrenirken, Arapça için zaman harcarken, Türkçe için çabalarken bugünlere zemin hazırlamıştı. Şimdi yeni çabası Moğolca içindi, ama bu çabayı ötelemişti Alamut sevdası.

Devesi de açtı kendisi de. Yol torbasında yiyeceği vardı, ancak devesinin yemi tükenmişti. Keşke yolda mola verip otlatsaydı onu. Nasılsa gecikmiş, karanlığa kalmıştı. Bu dayanıklı hayvanın daha uzun süre aç ve susuz kalması mümkün olsa da yapacağı uzun yolculuklar için kendisine çok gerekecek yoldaşına iyi bakmalıydı.

Yorgun devesi çöktüğü yerde dinlenmeyi seçerken çaldığı ilk kapı açılmadı Gezgin'in yüzüne. İkinci ve üçüncü de... İçeride insanların olduğunu ondan korktukları için kapıyı açmadıklarını biliyordu. Bir tıkırtı bile duymaması buna işaret olmalıydı. İnsanların, zayıf kapıların, mümkün olmayacak korumasına güvenerek içerde sessizce beklemeleri gülünçtü. Girmek isteyeni engelleyecek bir güç değildi ki...

Moğol, bu kapıları kırarak, ocakları söndürmüş, insanları küstürmüştü. Alamut'un yıkılmasını düşününce... Gülümsedi.

"Zayıf kapılar ve Alamut!"

İnsanlar hâlâ kapılarının kendilerini koruyacağı düşüncesindeyse...

Sabırla sürdürdü denemesini. Orada, açıkta kalırsa ya da kimseyi bulamayıp bir başına yolculuk yapıp kaybolursa başına gelebilecekleri düşünmek bile istemiyordu. Kimse arayıp sormaz, zaten bulamazlardı onu. Korkmaya başlamıştı ki...

"Ne istiyorsun yabancı?"

Çaldığı kapının ardından, derinden gelen yaşlı bir ses!

Derin bir nefes aldı. Sesini alabildiğine yumuşattı. Kapının açılması ondan çekinmemelerine bağlıydı.

"Ben gezginim ve bu gece..."

Kısa bir duraklama anı ardından sahibinin bir ayağını sürüyerek, ancak ilerleyebildiğini anlatan ayak sesi ve kapının açılması...

Gezgin, doğuda, konuklara açılan kapıların kapanmadığını iyi biliyordu.

Nasıl haberleştilerse bir anda gelip çevresini sardılar. İçeriye kabul edilip oturması ile onu görmeye gelenlerin çoğalması arasında öylesine kısa bir zaman geçmişti ki... Az önce düşüncesinde terk edilmiş olduğu kabulü oluşan köyde, bu kadar çok kişinin yaşadığına inanamıyordu. Üstelik yalnız yaşlılar ve kadınlar değil gençler de vardı aralarında. Zararsız, yabancı bir gezgin olduğu, onları konukçu olarak seçtiği anlaşılınca ilgi de arttı şaşkınlık da. Bu köyde korku nedeni ile görünmez olmuştu birileri sanki ve tehlike olmadığı anlaşılınca ortaya çıkmışlardı. Sözlerin arasında yaşadıkları kötü olayları, Moğolları anlatma çabası dikkat çekiciydi. Özellikle yaşlılar onca katliamdan nasıl kaçtıklarını, neler çektiklerini aktarmak için birbirleri ile yarışıyorlardı. Bunun tek sebebinin de inançları olduğu iddiası Gezgin'i etkilemişti. Üstelik katliamlara aynı dinin değişik yollarına mensup kişilerin dahi destek verdiği anlatılıyordu.

Konuya yavaş yavaş giriyordu Gezgin. İnsanları tanı-

malı verecekleri bilgilerin güvenilir olduğundan emin olmalıydı.

"Selçuklu..."

Uzun bir zaman önce varlığı sonra ermiş Selçuklu Devleti'nden, Türklerden de şikâyet vardı elbette, ama onları o kadar yerden yere vurmak yoktu anlatılarında. Büyüklerinden dinledikleri ise sıradan savaşlar olarak geçiyordu sözleri arasında. Sanki Selçuklu ile yaşananlar bir karşılıklılıkla sınırlanmıştı.

"Hasan Sabbâh..."

Bu konu açılınca ses tonları, anlatım şekilleri değişmişti. Onların büyüğü, piri...

Hâlâ yaşatılan, hatta yaşadığına inanılan...

Onları bambaşka bir yerlere taşıyan...

"Seyduna!" [9]

İnandıklarını savunurken öylesine dikkatliydiler ki!

Hem çekinceli ve tedirgin...

Gördüğü ilgiye şaşırmıştı Gezgin, ancak bir o kadar da memnun olmuştu. Yoksul, iyi insanlar, doğuya has konukseverliği göstermek için ellerinde ne varsa ikram ettiler ona. Yiyeceklerini, içtikleri suyu paylaştılar. Elbette kimliğe dair sorgular başladı tanışmanın hemen ardından. Gezgin, konuklarına yüreklerini onlara açan bu insanlara orada bulunmasının nedenlerini açıklamaktan geri durmadı. En isabetli kararıydı bu. Geldiği yeri, yurdunu devletini, ailesini anlatması çok zor oldu. Uzaklık kavramı çevresindeki dağlarla sınırlı bu insanlar onun geldiği yerin uzaklığını algılamakta zorlandılar. Her hali ile farklı olduğu ortaya

[9] Seyduna veya Seyyidina: Efendimiz, anlamındadır. Hasan Sabbâh'a sevenlerinin seslenişi. Ona yakıştırılan unvanlardan biri.

çıktıkça heyecanlanıyorlardı. Sorularına verdiği cevapları can kulağı ile dinliyorlar, her anlatılana dikkatle değer veriyorlardı. Anlayamadıkları, birinin çok uzaklardan burada bir yerleri yalnızca görmek amacı ile uzun yolları kat etmesi, onca tehlikeyi göze almış olmasıydı. Ama onun ilgisinin ülkelerinde olduğunu öğrendiklerinde hele yıkık kaleden söz açılınca...

"Alamut..."

"Alamut'u görünce yolumu değiştirdim. Moğol ülkesine gitmekten vazgeçtim. Hizmetkârımın anlattıkları öylesine ilgimi çekti ki..."

Calib'in anlattıklarını orada tekrarlaması hoş olmazdı. O bir Alamut düşmanıydı. Bu köyde yaşayanlar ise Alamut hayranı...

Söz konusu olan Alamut olunca öykülerin, destanların sonu gelmiyordu. Alamut onların kalesiydi. Bir zamanlar varlığı ile gurur duyulan kale. Şimdi de kalıntıları ve öyküleri ile yaşattıkları... Kutlu bir sevda ile bağlandıkları... Geçmişte kalan günlerden övgü ile söz ettiler. Hasan Sabbâh adı sırlarıyla birlikte onların yüreklerinde yaşıyordu.

"Pirimiz Hasan Sabbâh..."

İnanç olarak ona bağlı olduklarını açıkça ifade ediyorlar, ona ve yaptıklarına büyük bir sevdayla sahip çıkıyorlardı. Yoksul köylülerin inanç düzeyinde ve başkaldırma düzeyinde Hasan Sabbâh'la aynı düşüncelerde olmaları, onun geçmişte hitap ettiği kitleyi, kısa zamanda güçlendirmesinin ve bunca etkiyi yaratmasının gerekçelerini ortaya koyuyordu.

Aslında Alamut hakkında anlatılanların çoğu akla ve mantığa uymayan şeylerdi. Doğuya has mitolojik öğeler,

insanüstü güçlerin varlığı, Hasan Sabbâh'ın kişiliğine eklenen gizemli etkiler, onun varlığı ile alınan yolun kutsallığı... Efsanelerin arasında gerçekleri ve doğruları arayıp bulmanın zorluğunu hissediyordu Gezgin. Bunu nasıl yapacağı ise belirsizdi. Çok kişi ile konuşmalıydı, ama bu kişiler doğru kişiler olmalıydı.

Gezgin, öğrenmek için önünde çok uzun bir zamanın olduğunu biliyordu artık.

Ona evini ilk açan yaşlı kişi, yapmak istediklerini anlatınca "İşin zor!" demişti, "Yaşadığı çağda dahi kendisini sır perdesi ardına gizleyen Dağın Şeyhi'ni öğrenmen çok zor!"

Dağın Şeyhi...

Seyduna, Hasan Sabbâh'a verilen isimlerden yalnızca biri...

Hasan Sabbâh'ın yolunu tutanlar, ona bağlananlar Hasan Sabbâh'ı anlattılar Gezgin'e. Bildikleri, inandıkları gibi...

Ta en başından başlamak...

"Çok zor, ama imkânsız değil!"

İmkânsızlıklar dahi Gezgin'i ürkütmezdi.

Yol gösteren olursa! İyi bir rehber... İş bilen, akıllı, bilgili, güvenilir ve dayanıklı...

Yoksul köyün yoksul gençleri konuklarının varlıklı bir bilge olduğunun farkına varmışlardı. Saygıda kusur etmiyorlar, hizmetine koşmak için çırpınıyorlardı. Devesinin bakımı için yarışmışlardı adeta. Eşyalarını korumuşlar...

"Burada iyi bir rehber bulabilirim."

Gezgin, neredeyse gün ağarana dek süren konuşmala-

rının ardından çok yorgun düşmüş, bir köşede dinlenmeye çekilmeden önce zamanının geldiğini düşünüp orada, kalabalığın içinde dileğini söylemişti.

"Benimle gezecek, rehberlik edecek, çevreyi bilen, yol gösterecek becerikli, akıllı, uyumlu, dayanıklı bir genç... Bir yol arkadaşı..."

Çok fazla düşünmediler bu işe uygun kişinin adını vermek için:

"Macid!"

Yaşlıların tek bir ad üzerinde hemencecik anlaşmaları rahatlattı Gezgin'i. Aradığı kişiyi bulmuştu. Hemen anlaşma yapmak istedi. Zaman yitirmeden yola çıkması gerekiyordu ya, Macid'i tanımak istediğini söyledi.

Orada değildi Macid. Gezgin'in geldiğinden de haberi yoktu. Atası ile birlikte köyün koyunlarına çobanlık ediyordu. Pek çok kez kervanlarda görev almış, uzaklara yolculuklar yapmıştı. Köyden dışarı çıkan ve geri dönen az sayıdaki insandan biriydi. Anasını yitirmiş, atası ile birlikte yaşıyordu. Yiğit, mert, becerikli ve dürüst olduğuna çok kişinin tanıklık ettiği genç eğer kabul ederse Gezgin'e iyi bir rehber olurdu.

Sürülerin yayıldığı yer belliydi. Sabah erkenden haber salınacaktı Macid'e. Gelmesi beklenecekti artık.

Bu sırada Gezgin yorgunluğa yenik düşmüş, oturduğu yerde uyuklamaya başlamıştı. Köylüler onun dinlemesi gerektiğini söyleyip kalkıp gittiler. Ev sahibi, konuğuna, yatması için bir köşeye serili döşeği gösterdi.

Düşler gördü Gezgin. Belli ki ona bir şeyler anlatmak isteyen düşler... Ne yazık ki uyandığında hiçbirini hatır-

lamayacaktı. Gün tepede yükselmiş, onun için özel bir aş hazırlanmıştı. Yıkanması için bir odacık gösterdiler kendisine. Ilılanmış bol su hazır bekliyordu.

Uzun yol kirini orada terk etti Gezgin. Rahat ve temiz bir halde softaya oturdu.

Macid, henüz gelmemişti.

Yemeğin ardından, yaşlı ev sahibi ile birlikte köyü dolaşmaya çıktılar.

Yeniden sorular ve cevapları...

Köy, akşamın loşluğuna teslim olurken Macid geldi.

Devasa cüsseli, çekingen, güler yüzlü genci görür görmez benimsedi Gezgin. Taşıdığı artı meziyetler de etkin olunca genç ile anlaşmanın yolunu aradı. Ona ne kadar zaman ihtiyaç duyacağını bilmiyordu, ancak ihtiyacı olduğunu iyi biliyordu.

Macid'in tek derdi atasının yalnız kalmasıydı. Bu çekinceyi yaşlı adamın yanına bir bakıcı yerleştirerek çözeceğini söyledi Gezgin. Bu sözün ardından Macid, özellikle geride kalacak atası için iyi bir miktar para bırakılmasını, bunun da hak edeceği ücretten düşülmesini şart koşmuştu. Aile yükümlülüklerine bağlılığı daha bir sevecen kılmıştı Macid'i. Öyle ya, atasına böylesine sahip çıkan bir genç, iyi bir evlat, güvenilir bir yoldaş olacak demekti.

Gezgin ve Macid, köy büyüklerinin aracılık etmesi ile anlaştılar. Ayrıntıları konuştular. Asıl olan işin Alamut ve Seyduna Hasan Sabbâh'ın yaşadıkları olması Macid'in ilgisini çekmişti. Bildikleri yalnızca büyüklerinin anlattıkları ile sınırlı olduğu için daha fazlasını öğrenme şansını yakalayacağı için sevinçliydi. Okumasının, yazmasının olma-

ması eksi olarak düşüldü hanesine, ama öğrenmeye olan açlığı bunu karşılayacak gibiydi. Belki onun bu eksikliğini birlikte tamamlarlardı.

Yol için gerekli ihtiyaçları temin işini Macid üstlendi. Bunun için birlikte bir liste hazırladılar. Köyde bulunanlar hemen alınacak, diğerleri yol boyunca denk gelinecek pazarlardan edinilecekti.

"Sen dinlen Efendi" dedi Macid. "Ben işleri halledip..."

Hemen hazırlıklara başlandı. Macid'in uygun bulduğu ihtiyaç maddelerini ve bir ikinci deveyi ayrıca yükleri taşıyacak katırı köylülerden satın aldılar ki bunlar olmazsa olmazlardı.

Aynı günün ikindi zamanı...

"Yola çıkmak için hazırız Efendi!"

"Öyleyse sabah erkenden Alamut'a doğru yola çıkalım!"

Alamut, Hasan Sabbâh'ın son durağıydı. Çok dolaşmış, Alamut'a yerleştikten sonra bir daha dışarı çıkmamıştı. Alamut onların ilk uğrağı olmak zorundaydı. Yolculuklarının ana merkezini oluşturan ilk yerleşime doğru yönelmeden önce, gün ışığında, Alamut'u mutlaka gezmek istiyordu Gezgin. Havasını içine çekecek, orada yaşananları anlamak için duygusal yakınlık kuracaktı. Belki bir gece kalırlardı Alamut'ta.

Gezgin, yalnız kaldığında, oraya geldiği andan beri duyduklarını, öğrendiklerini yanlış ya da doğru demeden yazdı notlarına. Onca karmaşa içinde merakını uyandıran-

ları, öğrenmede öncelik tanıyacaklarını özellikle işaretledi. Sorgulayacaklarını da... Anlatılanlar tek yanlıydı ve burada Hasan Sabbâh'a karşı çıkan kimse yoktu. Oysa geldiği kervandaki hizmetkârı burada duyduklarından çok farklı şeyler söylemişti.

Doğruyu bulmak için çok uğraşacaktı Gezgin.

Hasan Sabbâh hakkında ilk bilgileri orada, o sıradan köyde aldı Gezgin.

"Asıl adı el-Hasan bin Ali bin Muhammed bin Cafer bin el-Hüseyin bin Muhammed es-Sabbâh el-Hımyeri...

Yemen kökenli, Kufeli bir Arap...

Soyu, Yemen'den Kufe'ye, Kufe'den Kum kentine göçmüş olan Hımyer Kabilesi'ne dayanır. Habeş kökenli bir kabiledir Hımyeriler. Bu adın "Koyu renkli" anlamına geldiği söylenmektedir.

Hımyerilerin, çok eskiden Habeşistan'da yaşadığı bilinmektedir. Orada Reydan kentine sahip çıkmışlardı. Bir rivayete göre İslam öncesinde Yemen'i yöneten hanedandı Hımyeriler. Puta taparlardı ve çok ünlü putları vardı. İslam'la tanışınca putperestliğe son vermişlerdi.

Hasan Sabbâh, Kum kentinde doğdu.[10]

İmamiyeden, on iki imama bağlı Şii inançlı bir ailenin çocuğuydu. Yaşadığı çevrenin ve ailesinin etkisi ile dini eğitim alması kaçınılmazdı. Kendisi de çok küçük yaşlarından itibaren bu yönde eğilimli olmuştu. Öğrenme aşkıyla yanıp tutuşuyordu. Zamanla amacını din âlimi olmak olarak çizdi. Bu amaçla zamanın, İmamiyeye bağlı ünlü Şii

[10] Hasan Sabbâh'ın doğum tarihi olarak, 1046-1047 yılları tahmin edilmektedir.

âlimlerinden dersler almaya başladı. Öğrendikleri, çağın karmaşası içinde İslam'da yaşanan mezhep bölünmelerinin etkisi ile şekilleniyordu. Kafasında bir sürü soru oluşuyordu o yaşında. Nedenleri bulmaya çabalıyor, bocalıyordu. Elbette karmaşa içinde cevapsız kalan sorulara cevap arayan yalnız o değildi. İslam'da pek çok mezhep doğmuştu. Her biri kendi yolunu doğru olarak işaret ederek güçlenme ve yayılma eğilimindeydi. Hasan da inandıklarını daha iyi savunmak için okuyor, öğreniyordu!"

Öğrenmeye başlamıştı Gezgin.

Beklemediği anlarda yüklendiği beklemediği kadar bilgi...

Kısa anlatılarla önü açılmıştı. Zamanı ve yeri düzenleyerek başladığı yolculuk onu hem heyecanlandırıyor hem de sevindiriyordu. Değişik ve ilginç öğretilere uzanacaktı.

Ertesi sabah onu bağırlarına basan; dini, ırkı farklı insanlardan ayrılırken Macid'in onun için yaptığı hazırlıklara şaşırdı. Bir deve, bir katır eklenmiş küçük kervanın yükü öylesine düzgün ve düzenli görünüyordu ki... Macid, bir daha dönmeyecekmiş gibi neyi varsa yüklemiş, ihtiyaç duyulan şeyleri hatta fazlasını Gezgin'in verdiği para ile tedarik etmişti. Kendisi de bir savaşçı gibi silah kuşanmıştı. Hem rehber, hem koruma...

Bunca kısa zamanda yapılan hazırlıkların uğrayacakları her yerleşimde değişip etkinleşeceği Gezgin'in geçmiş tecrübeleri ile sabitti. Belki alınanların bir kısmı hiçbir işe yaramayacak, yolda atılacaktı. Belki de asıl gerekenlerin bir kısmı unutulmuş olacak daha sonradan alınacaktı.

"Hazırsak gidelim, Macid!"

"Gidelim, Efendi!"
"Bana, Gezgin, de!"
"Tamam, Gezgin Efendi!"

Küçük kervan yola çıkarken neşeli seslerle uğurlandı. Anlamını bilmediği bir duaydı ardından okunan. Ahenkli, etkileyici bir sesleniş... Yeniden görüşmeye olan umudun belirtilmesi ve dilek...

Köyün çocukları karşılarına bin zamanda bir çıkacak böylesi bir anı bitirmek istemez halleri ile uzun bir zaman arkalarına düştüler. Bu kadar çok çocuğun, gün ışığında daha da perişan görünen bu köyden çıkması akıl alacak gibi değildi.

"Alamut'u Moğol yıkmış, ama bu köyün yıkımına kader eşlik etmiş!"

Müslümanların kader inancı insanları olanları kolayca kabule zorluyordu. Bir nevi kurtulma ve huzur bulma yolu...

Hangisinin daha yıkıcı olduğu tartışılırdı: Moğol mu yoksulluk mu?

Moğol alacak bir şey kalmayınca bir gün çekip gider mutlaka, ama yoksulluk...

"Umarım bir gün kaderleri değişir!"

Bir zaman sonra çocuklar da onlardan ayrıldılar. Sessizliği biraz garipsemelerine rağmen hatırlatmadılar birbirlerine. Macid, zaman zaman geriye dönüp bakmaktan kendini alamadı. Gezgin ise onun baktığında neler gördü-

günü anlayamadı. Çünkü o, baktığı her yerde Alamut'u görüyordu.

Sonunda köy, görünmezliğine sığındı. En kolay başardığı iş olduğu için de hiç yadırganmadı yaptığı. Kim bilir ne zaman birileri yeniden farkına varacaktı orada insanların yaşadığının?

Önlerinde yalnızca belli belirsiz bir iz şeklinde yol vardı. Çok az kullanılan, kervanların uğramadığı bir yol...

Aluh amut...

Alamut'u ilk kez gündüz gözüyle görecekti Gezgin. Yıkıntılar arasında dolaşacak, her taşını inceleyecekti. Orada yaşananları hissetmeye çalışacaktı. Neler bulacağını nasıl bulacağını bilmeden, gizemin çekiciliğinde heyecanlanıyordu. Ne kadarını öğrenebilecek, ne kadarına ulaşabilecekti? Bu Alamut'a bağlıydı! Alamut'un anlatısına...

"Alamut konuşur mu?"

"Dinlemesini bilirsen eğer..."

"Bana sırlarını aç!"

Kişilik bulmuş bir yıkıntı...

"Alamut! Kendisi yıkılmış, efsaneleri, öyküleri ayakta kalmış Alamut! Hasan Sabbâh'ın kalesi, sığınağı, yurdu Alamut! Ne varsa sakladığın, ne varsa sırrın, öğrenecek ve yazacağım! Seni bir kez uzaktan gördüm ve bu bana yetti çekimin için. Ben sana gelmedim, sen beni sesledin Alamut!"

Emindi sözlerinden. O gece karanlıklar içinde beyaz giysili kişiyi gördüğü kadar emindi.

"Alamut yeni yolumun hem başlangıcı, hem de son noktası olacak!"

Önce başlangıç, sonra...

Hasan Sabbâh için başlangıç doğduğu kent, son Alamut...

Bunu hatırlayıp irkildi Gezgin. Alamut'u daha çözmeden böylesine konuşursa...

Bilinmezler karanlıkta kaldıkça gizemli kalın giysilerle birlikte öyküleri sarar. Ardından masalsı, destansı ögeler yüklenince anlamı güçlenir. Daha da olmazların içinde daha da saklanarak aslı nedir unutulur. Eğer geride maddi bir şeyler kaldıysa, tutunulası bilgilerin gereği kaçınılmazdır. Bilinmezleri çok, bilineni az olduğunda, kim ne söylerse eğer, aksi kanıtlanmadıkça anlatılan doğru bellenir. Doğrudan şüphe etmenin nedeni budur çoğu kez.

Doğru bilinen, doğru değilse...

"Gerçeği aramaktan başka yapılacak yok!"

Orada!

Hedefinde...

Çadırını kale yıkıntıları içine kurmak istedi, ancak Macid bunun iyi olmayacağını, kalede yaşayan ruhların geceleri dolaştığını, yalnızlığa alıştıklarını ve onların varlığından hoşlanmayabileceklerini söyledi. Benzerini önceki hizmetkârından da duyduğu sözler inandırıcı gelmedi Gezgin'e, ancak Macid'i kırmak istemedi. Ne de olsa o, Alamut'a bir başka gözle bakıyordu. Onun bakışına gelecekte ihtiyacı olacaktı.

Aşağıda, dağın eteğinde kurdular çadırlarını. Develerini ve katırı uygun şekilde bağlayıp kaleye çıktılar. Gün batmaya yakın geri dönmek amacındaydılar. O gün, yetmezse bir gün daha geçireceklerdi kale kalıntılarında.

Alamut'u almanın ne denli zor olduğunu anlamak için bir kere ulaşmak yetti Gezgin'e.

Öylesine zorlandılar ki çıkarken. Bunca sarp kayaların üzerine bir de kale yapılmasının zorluğunu düşündü Gezgin. Bu kalede kalacak askerlerin sayısı bir avuç dahi olsa, rahatlıkla savunma yapabilirlerdi. Hasan Sabbâh da Alamut'u seçerken bunu düşünmüş olmalıydı.

Macid attığı her adım öncesi dualar mırıldanıyordu. Onun için kutsaldı bu kale. Kendince kalenin artık yaşamayan sahiplerinden izin istiyordu. Gezgin, onun bu tavrını ilginç bulmuş öylece belli etmeden izliyordu. Yerlere saygı duymak yalnız bu bölge insanına has bir özellik değildi. Gezgin, gezilerinde pek çok benzerini gördüğü yaklaşımların farkını ayırt edebiliyordu. Yıkıntılar bile geçmişi, inancı yaşatmanın, unutmamanın bir gerekçesi oluyordu.

Alamut belki istemeden kabul etmişti konuklarını, belki isteyerek. Duygularını her zamanki sessizliği ile belli etmemeyi seçmişti.

Belki de sıkılmıştı yalnızlığından...

Alamut Kalesi'nin yıkıntıları arasında bir Gezgin... Tecrübeli gözleri ile tarıyor her yanı. Dokunuyor, kokluyor. Yerleri işaretliyor. Bulduğu her çizginin işlevini çözmeye çalışıyor. Çizimler yapıyor hatırlamaya dönük.

Yaşantıların değil, ama büyük Moğol yıkımının izleri hâlâ görünürde...

Kalenin sırlarını çözmeden, burada yaşananlar hakkında bilgi almadan önce, burayı yapanların, kayaların üzerine surlar inşa edenlerin amaçlarını anlamaya çalıştı

Gezgin. Bir ibadet kutsallığında inşa edilen kale bunu anlattı ona.

Sessiz bir dille...

Daha fazlasını arayıp sorgularken böylesi zorlu bir yere kale yapılmasının destansı öyküsünü dinlemişti bilenlerden. Macid'in köyünde bile insanların diline düşen bir öykü.

Öyle bir öykü ki:

Yaşadıkları bölgenin heybetli dağları gibi irikıyım, başı dik, kavgacı, karşı durmayı bir hayat tarzı olarak seçen Deylemliler, erişilmesi güç bu toprakları çok eski zamanlardan beri yurt tutmuşlar ve adlarını bu topraklara vermişlerdi.[11]

Hazar Denizi'nin batı yanını tutan yüksek bölgedir Deylem yurdu. Doğuda Taberistan'ı, batıda Gilan'ı içine alır. Geçit vermez dağlar, bu yurdun kolayca korunmasını sağlamış, istilalara kapalı olmuştur. Deylem yurduna girmek de zordur, girmeyi başardıktan sonra çıkmak da... Bunu bilen, anlayan hanlar, krallar orduları ne kadar güçlü ve kalabalık olursa olsun genelde çevresinden dolanmayı tercih etmişlerdir. Bu da Deylemlilerin işine yaramıştır.

Zamanı gelmişti ki özgürlüğüne düşkün Deylemlileri, Custani Hanedanı yönetmekteydi. Kral Vehsudan bin Marzuban, savaşçı ulusunun her ferdi gibi çok sevdiği ava çıkmıştı o gün. Yanında ulusunun soyluları, has adamları ve muhafızları ile dağ keçilerinin ardına düşmüştü. Güzel bir bahar gününü şen eden güneşin altında at sürerken ge-

[11] Aynı ulus, bazı kaynaklarda "Daylamlılar" adı ile anılmaktadır. Ülkelerine Deylem ya da Daylam denilmektedir.

çit vermeyen dağlarda yol almakta zorlanıyorlar, zaman zaman atlarını yedeklerine alıp öyle aşıyorlardı yol olarak kullanmak zorunda kaldıkları dar geçitleri. Neşeli, hoş bir av hali içinde bir o yana bir bu yana yönelirken, avların çekimi ile dağların doruklarına doğru tırmanırken; kralın ardındakiler artık dinlenme zamanının geldiğini düşünmeye başlamışlardı. Oysa ava tutkun kral zamanı da onun zorladığı yorgunluğu da unutmuş gibi görünüyordu.

Kralın hemen ardında at süren vezirin heyecanlı sesi sıradanlığı bozan bir eylemi haber verene kadar neredeyse hep aynıydı davranışları.

"Aluh!"

Deylem dilinde "Kartal" demekti "Aluh".

Yükseklerde yaşamaya tutkun Deylemliler uğurlu bilirlerdi kartalı ve önlerine kartal çıkmasını. Eh, bu dağlarda kartalın eksikliği olmayacağı için böyle bir yorumun seçilmiş olma nedeni ortadaydı.

Vezirin işaret ettiği yere çevrildi bakışlar. Geniş kanatlarını açmış muhteşem görünüşlü kartalın süzülmesinde mutlu olmuşlar, onun bir yükselip bir alçalarak yaptığı raksı izlemeye dalmışlardı. Kartal, çok uzak dağların doruklarında değil de önlerinde yükselen sarp kayaların en uçlarında sürdürdü uçmasını yerini açık ederek. Sonra aniden en yüksek kayalardan birinin üzerine konuverdi.

"Aluh amut"

Deylem dilinde, "Kartal yuvası" anlamına gelen bu sözü tekrarladı diller. Hem kral hem de yanındakiler kartalın yuvasının o kayanın üzerinde olduğunu düşündüler. Oysa görkemli kuş genelde yavrularını korumak adına yuvasını belli etmek istemezdi. "Ey düşmanlarım! Benim

yuvam burası, gelin bozun. Kurutun soyumu!" diye bir düşünce kartala hiç uymuyordu.

Tahmin edildiği gibi çok durmadı kartal konduğu yerde. Birden havalanınca onun yücelere doğru yükselip yitip gideceğini düşünen avcılar yanıldıklarını kısa zamanda anladılar. Kartal havalandıktan sonra pek uzaklaşmayıp hemen yakındaki başka bir zirveyi seçmişti kendisine.

Orada da fazla kalmadı. İzleyenlerin şaşkın merakında başka bir yüksekliğe geçti. Oradan da başka bir kayaya...

Sıradan güdüsel hareketler olmadığı öylesine belirgindi ki dikkat çekmekte gecikmedi yönlendirmesi. Kartalların tutarlı uçuşlarına aykırı bir çekim söz konusuydu. İzleyenleri bağlayan, zihinlerinde sorular oluşturan... Sanki bir şeyler anlatmak istiyor, bir şeyler işaret etmeye çalışıyordu kartal. Bu durumu üzerine alınan ve doğada olan bitenden haber çıkarmayı seven Kral Vehsudan heyecanla seslendi.

"Bu bir işaret! Kartal bana bir şeyler anlatmak istiyor!"

Elbette oradaki en yüce en yetkin kişi oydu ve kartalın vermek istediği bir işaret varsa muhatabı da o olmalıydı. Yanındakiler ister istemez onayladılar kralı. Onun fikrine karşı çıkmak ya da kartalın hareketlerini üzerlerine almak ne hadlerineydi?

Avı unutmuşlardı. Üstelik kimsenin yorgunluğunu seslendirecek cesareti yoktu.

Kartala bakıp bu işaretin anlamını çözmekte krala yardımcı olmaya çabaladılar. Güzel anlamlar çıkarmaya dikkat ederek, birbirlerinin sözlerini kesmemeye özen göstererek, kısa cümleler kurdular. Kral Vehsudan'ın hayran bakışları öylece kartala çivilenmiş, bundan sonra yapacağı-

na kilitlenmişti. Düzenli bir sıra ile zirveden zirveye geçen kartal yeniden havalandı ve raksına yeniden başladı. Sonra yeniden süzüldü aşağılara doğru ve ilk konduğu kayaya indi. Neredeyse aynı zaman aralığında oradan kalkıp, ilk seferdeki sırası ile gezdi yükseklikleri. Sonra da yükseldi yükseldi ve izleyen Deylemlilerin şaşkınlık nidaları arasında bir anda yok oluverdi.

Öylece kalakaldı kral ve yanındakiler, kartalın onları vedasız terk edişinin hüznünü de taşıyarak... Derken kral nihayet yorgunluğunu hatırladı da atlarından inip bir ağaç gölgesine sığınma fırsatı tanıdı yorgun adamlarına. Hizmetkârlar dinlenme ihtiyaçlarını erteleyip, beylerine hizmet için koşuştururken beklenen, her zaman yapıldığı üzere av konusunda bir söyleşinin başlamasıydı.

Olmadı bu beklentileri de...

Avı unutmuştu kral. Aklı kartalda kalmıştı. Neydi bu uçuşun, konuşun nedeni? Hem de iki kez aynı hareketlerle kartal ona ne anlatmak istemişti? Mutlaka bir anlamı olmalıydı. O akıllı ve akla saygılı bir kral olmakla övünürdü hep. Hemen orada, yeniden konuyu açtı beylerine ve olanları sorgulamalarını buyurdu.

"Neden?"

Düşünmeli, her biri akıllı bir söz etmeliydi. Çünkü kralla birlikte, ona yakın olmalarının bir nedeni de akıllarını kullanmadaki öncelikleriydi. Sorulara cevap bulmak onların işiydi.

Erken konuşup sıra savmak isteyenler hemen atıldılar akıllarına ilk gelenleri söylemek için.

Ardından diğerleri...

Fikirler çeşitliydi. Kimi kartalın onları avdan vazgeçir-

mek için orada olduğunu söyledi ki av sırasında yüce kralların başına bir iş gelebilirdi. Kimisi de kartalın gelecekte güzel bir muştunun habercisi olduğunu söyledi. Ama bu muştunun ne olduğunu bilemeyecekti.

Akla yatkın açıklamalar olduğu gibi en uygunsuz sözler edip kralın canını sıkanlar oldu soylular arasında. Böylece çoğu sırasını savıp son söz rütbece en küçük beylerden birine geldiğinde o, saygı ile başladı sözlerine. Diğerleri konuşurken düşünmüş, ölçüp biçmiş ve akla uygun bir çözüme ulaşmıştı.

"Yüce kralım!" dedi. "Dikkat ettim ki kartal sarp kayaların üzerinde belli bir sıra ile uçup kondu. Bu, o zirvelerin önemine işarettir."

"Bunu anladım!" dedi Kral. "Bunun nedeni nedir? Sen onu söyle!"

"Benim aklıma gelen ihtimal, bu bölgenin gelecekte büyük önem kazanacağı ve buraya yapılacak bir kalenin, ona sahip olana çok yarar sağlayacağı yönündedir! Kartal sıra ile konduğu kayalarla bu kalenin en uygun sınırlarını çizdi bizlere!"

Yaşı genç, aklı büyük bu beyin söyledikleri orada bulunan herkesin aklına uymuştu. Başlar yeniden sarp kayalara dönmüş, kartalın sıra ile konduğu zirveleri dolaşıyordu. Düşlerinde şekillendirdikleri kale tam olarak oturuyordu çizilen sınırlara. Eğer yapılırsa inanılması güç bir görüntü çıkacaktı ortaya.

Kral Vehsudan, sevindi gerçeği gördüğü için. Bu çözümü bulan genç beyi ödüllendirdi ve buyruğunu verdi.

"Kartalın konduğu zirveleri asla unutmayın. O sınırlar çizgisinde yüksek, sağlam bir kale inşa edeceğiz!"

Zaman geçirmeden başladı kale yapımı. Hem zor, hem zaman alıcı, hem de çok masraflıydı. Bütün Deylem halkının dikkatini çekiyor, kartalın öyküsü dilden dile yayılıyordu. Kale yapımı zaman almakta, pek çok cana da sebep olmaktaydı. Kral Vehsudan ısrarla direniyordu kalenin bir an önce tamamlanması için.

Sonunda Deylemli ustalar, anlatılar üzerine çalışarak aklın almayacağı güzellikte ve fethedilmesi zor bir kale inşa etmeyi başardılar, kartalın işaret ettiği yere. Bu kalenin adını onu işaret eden kartal koymuştu. [12]

Aluh amut...

Zamanla ortaya çıkan değişimle Deylem dilinde bu söz Alamut haline döndü. Bu adla ünlendi. Alamut'u sahiplenmek isteyenlerin sayısı arttı. Yakınlarından geçen ticaret yoluna hâkim olmak isteyen her kral, her sultan bu kaleyi almayı diledi, ancak başaramadı.

Uzun zamanlar boyunca Deylemliler'de kaldı, fethedilmesi güç olan Alamut...

Kimse zamanın akışında uzun yüzyılların geçeceğini ve bu kalenin o zamanlar hiç bilinmedik bir inanç sahibi tarafından alınıp ünleneceğini bilemezdi. Kalenin sahibini, sahibinin kaleyi yücelteceğini düşünemezdi.

Alamut, Hasan Sabbâh'ı korumuştu.

Hasan Sabbâh, Alamut'un ününe ün katmıştı.

Gezgin, öğrendiklerini kendince yorumluyor, öyküde anlatılanların gerçekle eşleşmesini, kulaktan kulağa akta-

[12] Alamut Kalesi'nin yapım tarihinin 750-760 yılları olduğu tahmin edilmektedir.

rılan bilgilerin yerli yerine oturmasını bir zorunluluk olarak, bulmaya çalışıyordu. Elbette çok zorlanıyordu. Aklının düşsel yanını çalıştırıp, Alamut kalesinin o muhteşem halini gözünün önüne getirmek için zorladı. Kartalın ilk konduğu yüksekliği tahmin etmek için uğraştı. Bulduğunu sandığı gerçeğe tutunarak, buradan itibaren sonraki zirveleri aradı. Hayal gücünü bunun için zorlarken, en yüksek kayalardan aşağılara bakıp yer seçimindeki isabeti fark etmekle mutlu etti kendisini. Kalede yaşayanlar gibi düşünmeye çabaladı.

Macid'in köyünde, kalenin öyküsünü anlatan, kale hakkında bilgi veren bir yaşlı kişi nasıl da güzel betimlemişti Alamut'u:

"Kayaların üzerindeki kale, yerden neredeyse on bin ayak yükseklikte yapılmıştı. Çıplak dağlar, varlığı fark edilmeyen göller, dimdik yarlar, daracık, geçmesi imkânsız gibi görünen boğazlar Alamut'un yüceliğine yücelik katıyordu. Kaleye ulaşan tek, daracık yol, geçitten çok bir engel gibiydi. En kalabalık, en güçlü orduların, tek sıra halinde geçmek zorunda kalması ile güçsüzleştiği, tırmanmanın neredeyse imkânsız olduğu keskin kayaların doğal bir engel olarak güçlendirdiği Alamut, bulutların arasında, gökte yitip gider gibi gözüküyordu. Bu heybetli görüntüsü dahi yetiyordu düşmanlarını durdurmaya. Buna bir de Seyduna Hasan Sabbâh'ın manevi gücü eklenince..."

Gezgin, Alamut çizimlerinin altına, gelecekte burayı arayanların kolayca bulabilmesi için notlar düşüyordu. Yazacağı kitabı okuyanlar eğer gelmek ve görmek isterlerse kalenin yerini bulmakta zorlanmayacaklardı.

"Rudbar Vadisi ile Talekan Irmağı'nın birleştiği yer-

den itibaren Kazvin'in kuzeydoğusunda yer alan yüksek kayalar üzerinde yükseliyordu Kartal Yuvası. Elburz sıradağlarının en yüksek doruğunda kurulmuştu. Vadi, kayalıkların yanı sıra çokça ağaç ihtiva etmekteydi. Çevresi çepeçevre dağlarla kuşatılmıştı ki dağlar Alamut'un kalkanlarıydı. Verimli ve çeşitli ürünler yetişen bir vadi bu yapısıyla kaleyi beslemek için kullanılmıştı. Kaleye dik ve çıkıntılı kayalar üzerinde yer almış daracık bir boğazdan girilebilmekteydi ve başka bir girişi yoktu. Bu nedenle fethedilmesi neredeyse imkânsız hale gelmişti."

Gerçeklerle destanın birbirine karıştığı bu anlatıların özünde gizlenen konu Alamut Kalesi'nin kuruluşuna, yapımına verilen önemi gösteriyordu. Adı gelecekte unutulmayacak ve destanlaşacak olan bu kalenin yapılışında da kuruluşunda da bir gizemli yan vardı.

Yoksa kartalın orada ne işi olsun?

Gezgin, en çok merak ettiği soruyu sormuştu, o anı bilenlere:

"Yapanın zorlandığınca yıkan da zorlandı mı acaba?"

"Hem de ne zorlanma" demişti, bir kocamış kişi. "Hem de ne zorlanma... Moğol Hakanı Hülagû kaleyi yıktırmak için çok uğraştı. Binlerce askerini ve halktan binlerce kişiyi bu işe koştu. Yakmanın çözüm olmadığı, kalenin duvarlarının yerinde kalacağı ortadaydı. Öylesine sağlam yapılmıştı ki ne kazma işliyordu ne de başka bir şey. Kale duvarları kadar içerideki evlerin, konakların duvarları da sağlamdı. Üstten başlayarak, ağır ağır yıkım sağlandı. Çok uzun zaman aldı. Yine de tamamen yok edilemedi."

Moğollar kaleyi sahiplenip kullanmak yerine neden yıkma yoluna gitmişlerdi?

Bu sorunun cevabı açıktı:

Öncelikle Moğollar yerleşik bir ulus değillerdi ve kalelerde yaşayamazlardı. Savaş düzenleri kaleleri savunma amacına yönelik değildi. İkincisi, değil yalnız orada, gittikleri hiçbir yerde kalıcı olmamışlardı. Bu nedenle kaleyi emanet edecekleri güvenilir birinin olmadığına, oradan ayrıldıktan sonra kalenin yine İsmaililerin eline geçeceğine ve yeniden başlarına dert olacağına inanıyorlardı. Zaten işleri yıkmaktı ve böylesine efsanevi bir kaleyi yok etmek ünlerine ün katacaktı. Bu fırsatı kaçırmak istememişti Hülagû Han. Alamut'u yıkan kişi olmanın gururunu başka birine bırakmamıştı.

Yıkmakla övünen bir ulusun, Alamut'u yıktığı için övünecek bir hakanı...

Kalenin sağlamlığı hakkında kayıtlar tutulmuştu. Bilenlerin görenlerin anlatımında öylesi sözler vardı ki. Bunları da zamanla öğrenecekti Gezgin.

"Alamut çok sağlam bir kaleydi. Duvarlarına demir bile işlemezdi. Atılan en büyük en ağır mancınık taşları, surlardaki taşları yerinden oynatamazdı. Evler kayaların içine yontulmuştu. Kuşatma sırasında evlerde bulunanlara hiçbir zarar gelmezdi."

Yapması zor olmuştu, yıkması da zor olmuştu.

Gezgin, orada bunu gözleri ile gördü. Hâlâ ayakta kalmaya direnen duvarlar bir gücün işaretiydi.

Kale yapılmış, çok uzun yıllar yaşamış, sonra yıkılmıştı.

Ya yapım ve yıkım arasında geçenler ve Alamut'u Alamut yapan kişi...

"Burası hem başlangıç yeri hem de son... Önce Ala-

mut hakkında öğrenmem gereken ilk bilgeleri öğrendim. Sonra Alamut'u gördüm; söylenenleri yorumlayıp anladım. Şimdi de Hasan Sabbâh'ı buraya getiren gücü, amacı çözmeli, onun gibi düşünmeye, dünyaya onun gözü ile bakmaya çalışmalıyım."

Bir Hasan Sabbâh olmak...

Bu kadar ileri gidemezdi. Başını sertçe sallayarak düşüncelerini düzene sokmaya çalıştı. Az önceki fikrinden kendisi de korkmuştu.

"Yalnızca yolunu izleyeceğim!"

En sonunda yine buraya gelecek ve öyküyü tamamlayacaktı.

Yolunun sınırlarını belirlemişti Gezgin.

Öyleyse:

Alamut'u alıp sahiplenen, güçlendiren, yükselten, oradan başlayarak Selçukluya kafa tutan, kaleler devletini kuran Hasan Sabbâh kimdi? Nasıl bir hayat yaşamış, Alamut'a nasıl gelmişti?

Neden Alamut'u seçmişti Hasan Sabbâh?

Gezgin, bunu uğradığı bütün duraklarda sorgulayacaktı. Ucundan tuttuğu ipi asla bırakmadan ardına gidecekti. İzlediği, yıllar önce Hasan Sabbâh'ın ayak izleri olacaktı. Zaman zaman silinen bu izler onu büyük bir amaca doğru sürükleyecekti. Bu amacı anlamak, Hasan Sabbâh'ı anlamak anlamına geliyordu. Onu övenler, ona insanüstü güçler yükleyenler, adını dualarla anıp hatıralarına gözyaşı dökenler olduğu kadar, yerden yere vuranlar, en kötü tanımlamaları onun için kullananlar ve lanetler savuranlar olacaktı.

Elbette yine gerçeklerle yalanlar birbirine karışacaktı.

Gezgin, yargılama hakkını bulamayacaktı kendisinde. Zaten yargılamak onun işi değildi. İnancına uymayan inançlar arasında yansız kalmak zorundaydı.

"Gidelim!"

"Ne yana gidiyoruz Efendi?"

"Hasan Sabbâh'ın yola ilk çıktığı yere! Oradan başlayacağız."

Alamut'la vedalaştılar. Eteklerinde bir gece daha geçirecekler ve gün ışıdığında yola çıkacaklardı.

O gece Alamut'a doğru hiç bakmadı Gezgin. Beyaz giysili gölgenin orada olduğunu, onu gözlediğini, eğer bakarsa oradan hiç ayrılamayacağını biliyordu.

Yola çıktıklarında hüzünlüydüler. Alamut'tan ayrılığın acısı çökmüştü yüreklerine.

Dönüp geleceklerini, dönüp gelmek zorunda olduklarını bildikleri halde...

Acının yükü ile ağlayan Kerbela...

Gezgin, Müslümanların kendi içlerinde yaşadıkları kavgaları, bunların nedenlerini yerinde, kaynağından öğrenmek amacındaydı. Alamut'u ve Hasan Sabbâh'ı çözebilmesi için bunun öncelikli olduğunu düşünüyordu.

Geçmişte başlayan ve gittikçe dallanan bölünmenin nedenlerini batıdan gelen birinin gözü ile irdelemenin zorluğu ortadaydı. Çok gezmiş ve çok görmüş olmanın verdiği avantajla biliyordu ki neredeyse her inanç sistemi içinde kanlı kavgalar yaşanmış hâlâ yaşanmaktaydı. Aynı dinin mensubu olup, inanılanları arasında ortaya çıkan inanç farklılıkları, bu inançlarda diretmeler, kendi kutsallarını sahiplenip diğer kutsalları reddetmeler sonucunda, dinler arası kavgalardan daha kanlı ve kalıcı kavgalar oluyordu; aynı dinin farklı yoldan giden inanç sahipleri arasında. Mezhepler bu nedenle doğuyor, her bir mezhep zamanla farklılıklarını yeni gerekçelerle keskinleştiriyordu. Bu farklılıkların kaynakları, nedenleri vardı ve bu nedenler birer sembolden öte kabullere dönüşüyordu. Neredeyse dinin asıl öğretileri bir yana bırakılıyor, sonradan oluşan değerler daha sıkı tutuluyordu.

Anlamak için direniyordu Gezgin.

Cevap bulmak için en uzun mesafelere gitmeyi göze alsa da zaman geliyor, öğrendikleri yalnızca nedenler ve sonuçları etkinliğinde kalıyordu. Çünkü bu kavganın içinde olanlar dahi asıl gerçeği anlamakta zorlanıyorlardı.

Ortada bir geçmiş vardı. Kanlı bir geçmiş!

"İslam'da ilk ayrılıklar Hz. Muhammed'in vefatı ile başlamıştı. Gerekçe, halifenin kim olacağı sorunuydu."

Hz. Muhammed, İslam inancının özünde son peygamberdi ve halefi başka bir peygamber olacak değildi. Ancak çoğalan, yayılan Müslümanların, kurulu devletlerinin yöneticisi dinin de başı olacak birine ihtiyaçları vardı.

Öyleyse bir vekil bulunmalıydı.

Sahabenin[13] genelinin iddiasına göre Hz. Peygamber sağlığında bu görev için hiç kimseyi işaret etmemişti. Azınlıkta kalanlar ise bir vasiyetten ve işaret edilen bir imamdan söz ediyorlardı. Peygamberi yitirmenin acısı henüz taze iken bir çatışma ortamının doğması mümkün gibi görünmese de halifenin kim olacağı sorusu ortada kalmıştı.

Müslümanlar kısa sürede karara vardılar. Bir isimde birleşip Hz. Ebubekir'i, Allah Resulü'nün Halefi, sıfatı ile başlarına seçtiler. Hz. Ebubekir'in ilk Müslümanlardan olması, her zaman Hz. Peygamber'in en yakınında bulunması "Sıddık" unvanını taşıması bu seçimin kabulünü kolaylaştırmıştı.

Bir de Hz. Ömer'in ona hemen biat etmesi...

---

[13] Sahabe: İslam peygamberi Hz. Muhammed'i görmüş, onunla konuşmuş, inanmış Müslümanlar.

Bazı kişiler bu seçimleri benimsemese de kimse o çağ için karşı çıkacak gücü bulamamıştı.

Hz. Ebubekir'in halifeliği yalnızca iki yıl sürdü. Onun vefatının ardından Hz. Ömer, halife seçildi. Yine karşı sesler pek fazla yükselmedi bu seçimin ardından.

Çok geçmeden, Hz. Ömer'in suikasta kurban gitmesi ve Hz. Osman'ın halife seçilmesi ile tartışmalar başlayacaktı. Artık sahabenin çoğunluğunun kabulünün aksine Hz. Peygamber'in çok önceden başka birini halefi olarak işaret ettiği hatta bu konuda bir vasiyetinin olduğu iddiası ileri sürülmekteydi.

Bu kişi Hz. Ali'ydi.

Hz. Ali'nin en uygun kişi olduğunu, bunu hak ettiğini, Hz. Peygamber'in hem yeğeni, hem kızı Fatıma ile evlenip damadı olmasının yanı sıra taşıdığı üstün meziyetler nedeni ile halife olması gerektiğini iddia edenler, bunu sağlamak için çaba içindeydiler. Artık yalnızca sözle yapmıyorlardı muhalefetlerini.

Onların bütün bu iddialarına rağmen Hz. Osman'ın halife olması, Hz. Ali'ye gönülden bağlanan Müslümanlar arasında huzursuzluğu artırmıştı.

Hz. Osman'ın şehit edilmesinin ardından, Hz. Ali halife seçildi. Böylece Ali'yi sevenlerin gönülleri hoş oldu. Ancak bu kez de onun halifeliğini kabul etmeyenler Medine'de huzursuzluk çıkarmaya başladılar. Aralarında sahabenin en ünlü kişilerinden Talha, Zübeyr ve Hz. Peygamberin hanımı Hz. Ayşe'nin bulunduğu muhalifler Hz.

Ali'den, Hz. Osman'ın katilinin bir an önce bulunmasını istediler. Bir zaman sonra da bu istekleri yerine getirilmediği için Hz. Ali'ye karşı çıkıp halifeliğini tanımadıklarını söylediler.

Böylece "Cemel Vakası" adı verilen olay yaşandı.[14]

Hz. Ali taraftarları ile Hz. Ayşe'nin içinde olduğu Ali karşıtları arasında kanlı bir savaş olmuş, Hz. Ali bu savaşı kazanmıştı. Ancak aralarında Talha ve Zübeyr'in bulunduğu çok sayıda sahabe bu olay sırasında canını yitirmişti.

Artık araya kan girmiş Müslümanlar arasında düşmanlık artmıştı.

Hemen ardından, Emevi ailesinden olup Şam'da valilik yapan Muaviye, Ali'ye biat etmeyi reddetti ve Hz. Osman'a karşılık kısas talep etti. Anlaşmazlık büyüdü. Bir araya gelmek ve barışı sağlamak mümkün olmadı. Yeni savaşlar bekliyordu Müslümanları.

Sonunda...

Ali ve Muaviye'nin orduları Sıffin'de karşı karşıya geldiler. Ali bu savaşı da kazanmak üzereyken zora düşen, kurnazlığıyla ve oyunları ile ünlü Muaviye, askerlerinin mızraklarına Kur'an'ı Kerim sayfalarını taktırarak Ali ordusunun saldırısını ancak durdurabildi. Yapılan barış görüşmelerinden bir sonuç çıkmayınca Ali taraftarları arasında da ayrılıklar başladı. Hariciler diye adlandırılan bir başka fırka çıktı ortaya.

[14] Cemel Vakası ya da Cemel Savaşı (656) Müslümanlar arasındaki ilk iç savaş olarak kayıtlara geçmiştir. Bazı kaynaklarda Basra Savaşı olarak anılır. Cemel, Arapçada deve anlamına gelmektedir. Cemel Vakası, Hz. Ayşe'nin devesinin çevresinde geçtiği için bu ad verilmiştir.

Hariciler suikast düzenleyerek Hz. Ali'yi camide şehit ettiler.[15]

Ayrılıklar ve bölünmeler...
Yeniden ayrılıklar ve yeniden bölünmeler...

Gezgin, Alamut'a ulaşan yolun sahibi Hasan Sabbâh'a gelinceye kadar Müslümanlar arasında çıkan ayrılıkları ve Hasan Sabbâh'ın benimsediği yol olan Nizari İsmaililiğinin kökenlerini soruşturuyordu. Temelde aynı inançla yoğrulanlar zamanla öylesine bir etki ile başka yollara dönmüşlerdi ki her ayrım yeni ayrımların adeta başlangıcı olmuştu. Zaman gelmiş taraflar ayrılıkların nedenlerini çözmeye çalışmak yerine daha da bölünmeye dönük izler takip etme yolunu seçmişlerdi. Her bir yeni fırka kendi doğrusuna inanınca, diğerine söz hakkı tanımayınca...
Hele savaşlar ve kan...

Hasan Sabbâh'ın yaşadığı, Selçuklu Devleti'nin en güçlü olduğu çağlara denk gelen zamanın çok öncesinde İslam halifeliğini zorla ele geçiren ve hanedanlık bağlarına tabi tutan Emeviler, Ali soyundan gelenleri yönetimden uzak tutma çabası içine girdiler. Haksızlıklar arttı, baskılar çekilmez oldu. Emevilerin, Ali soyuna yaptığı eziyetleri Müslümanlar kabullenemiyorlardı.

Gezgin, Alamut'u ve Hasan Sabbâh'a kadar yaşanan geçmişi bilmek, onun da içinde bulunduğu yolun başlangıcını öğrenmek istiyordu ki yolu Kerbela'ya düştü.

---

[15] Hz. Ali'nin şahadeti (661).

Vardığı yerlerde acılar "Kerbela" sözü ile seslendirilmekteydi. Ali, adının yanında oğulları Hasan ve Hüseyin'in adı anılıyor, onların başına gelenleri anlatan acı yüklü öyküler susmak bilmiyordu.

Kerbela bir dönüm noktasıydı.
Kerbela'da yaşananları öğrendi Gezgin:

"Emevilerin etkinlik dönemi sürerken Hz. Ali'nin soyundan gelenler ve onlara bağlananlar ki Şia adı ile anılmaya başlanmışlardı. Hak ettiklerine inandıkları halifeliği yeniden elde etmek için mücadele etmekteydiler."

Muaviye, Şia'yı, düşman bellemişti. Çünkü Emevi yönetimine karşı en büyük tehlikeydi. Ali sevgisini söndürmek, onun soyuna karşı düşmanlık üretmek amacıyla düzenlere girişmişti.

Olmadık işler yapılıyor, camilerin minarelerinden Hz. Ali'ye lanetler okunuyordu.

Ali sevenlerinin de yapacakları vardı elbette. Sayı olarak azdılar, ama Ali ve onun emaneti çocuklarına karşı sarsılmaz bir sevgi ile bağlıydılar. Kufe kentinde kuvvetle kök salmaya başlamışlardı.

Hz. Ali ile Peygamber kızı Hz. Fatıma'nın ilk çocukları Hasan, Hz. Peygamber döneminde yedi, atası Hz. Ali ile de otuz yıl yaşamış onların bilgisi ile bilgilenmiş, nuru ile aydınlanmıştı. Hicretin kırkıncı yılında sevenlerinin isteği üzerine halife olmayı kabul etti ve Müslüman kentlerine kendi valilerini atadı.

Muaviye, Hasan'ın halifeliğini tanımadığını ilan ede-

rek Irak'a ordu gönderip kendince başkaldırı bellediği bu davayı bastırmak için harekete geçme yolunu seçti.

Şia'nın, imam diye anmaya başladığı Hasan, Muaviye'nin yaptıklarından haberdar olunca onu birkaç kez uyarmış, sonuç alamayınca o da ordu toplayıp bu işi kökünden çözmeye karar vermişti. Muaviye, İmam Hasan'ın haklı davasında, yanında pek çok kişinin yer aldığını görünce onunla savaşmanın kendisinin ve Emevi hanedanının zararına olacağını anlamıştı. Her zaman yaptığı gibi kurnaz oyunlarını sürdürmeyi seçti. Her yana adamlar salıp İmam Hasan ile anlaştığını, yakında oturup barış yapacaklarını yayıyor, bir yandan da İmam Hasan'ın çevresinden, ordusundan adam kazanma, ona bağlı komutanları kandırarak yanına çekme yoluna gidiyordu.

Oyunları başarılı oluyordu Muaviye'nin.

İmam Hasan'ın en güvendiği komutanlarından para, mal ve gelecekte kazanacakları unvanlar karşılığında Muaviye saflarına geçenler oldu. İhanet sıradanlaştı. İmam Hasan gördü ki iş değişik yönlere gidiyor ve bundan Şia zarar görecek, Muaviye'nin barış teklifini kabul etmek zorunda kaldı.

Aralarında yapılan anlaşmaya göre, Muaviye devleti yönetmeye devam edecekti, ancak kendisini "Müminlerin Emiri" olarak tanıtmayacaktı. İmam Ali ve soyuna kötü sözler edilmeyecek, camilerde onun adına ve soyuna hakaret yapılmayacaktı. Ali yanlılarının canı, malı ve namusu güvende olacaktı. Şia'dan, hak edenin hakkı kendisine mutlaka verilecekti. Muaviye, ölümünden sonrası için yerine halef göstermeyecekti.

Böylece ortalık durulmuş, Müslümanlar arasındaki

kavga sonlanmış gibi görünüyordu. İmam Hasan, Kufe'yi terk edip Medine'ye döndü; orada kendince bir hayat yaşamaya başladı. Ancak onun orada varlığı, nefes alması bile korkutuyordu Muaviye'yi. Yapılan barışı yok sayıp kendince uygulamalarını sürdürürken yeni bir oyun içine girmekte gecikmedi.

Mervan adlı yandaşı aracılığı ile İmam Hasan'ın zevcesi Cade'ye haber gönderdi.

"Hasan'ı zehirleyip öldürürse, onu malla ve parayla mükâfatlandıracağım. Ayrıca onu oğlum Yezid'e alacağım!"

Bir yanda sade bir hayat öte yanda ise ihtişamlı bir saray hayatı...

İmam Hasan'ın zevcesi Cade, kandı kendisine verilen sözlere. Gelecekte devleti yönetmesi muhtemel olan Yezid'e eş olmak ona çekici gelmişti. İhanet yolunu seçti. İmam Hasan'ın canına kastetmek için ona ağır ağır zehir verdi. Bunu İmam Hasan'ın her gün içmeyi adet edindiği bal şerbetine karıştırarak yapıyordu.

İmam Hasan hastalandı. Hekimler bu hastalığın nedenini uzun bir zaman bulamadılar. İmam Hasan'ın zehirlendiğini anladıklarında ise artık çok geçti.

İhanet kazanmış Hz. Hasan vefat etmişti. Üstelik Cade yaptığı hainlikle kalmış, geleceğe dair düşlerine kavuşamamıştı. Yezid onu zevce olarak almayı reddetti ve dedi ki: "Hainlik edip eşini öldüreni nasıl güvenir de kendime eş alırım? Bir kere ihanet edenin yeniden hainlik etmemesi mümkün mü?"

İmam Hasan vefatından önce zehirlendiğini öğren-

mişti. Ölüm elbette zor gelmiyordu ona. Sevdiğine kavuşmanın diğer adıydı. Son nefesini vermeden önce kandaşı Hüseyin'e vasiyet etmiş ve dedesi, Allah Resulü Hz. Muhammed'in yanına gömülmek istediğini söylemişti. Yine de Müslümanları kendi arzusundan daha öncelikli düşünmüş; "Bu dahi ikiliğe neden olmasın. Eğer bu dileğime engel olunur ve bunun üzerinden bir fitne çıkarılırsa, Müslüman kanı akmasını sakın ha göze alma. Beni sıradan bir yere gömdür!" demişti.

İmam Hasan'ın tahmin ettiği gibi oldu. Muaviye onun Allah Resulü'nün yanına gömülmesine izin vermedi. Hayattayken süren düşmanlığını, ölünce de sürdürmeyi seçmişti.

İmam Hasan'ın vefatının ardından Şia, kandaşı Hüseyin'i halife olmaya ve hakkı olanı almaya zorladı.

"Sen Peygamber torunusun. Sana, ailene, İmam Ali yanlılarına büyük haksızlıklar yapılıyor. Susmak ve beklemek, Emevilerin adaletsizliklerine göz yummak sana yakışmaz. Üzerimizdeki baskıyı kaldırmalı, bu zulme son vermelisin. Yola çıktığında bütün Müslümanların ardından geleceği şüphesizdir!"

İmam Hüseyin yine de Muaviye'nin ölümüne dek bekledi. Çünkü ağabeyi İmam Hasan bir anlaşma yapmıştı ve Muaviye kendisinden sonra yerine bir veliaht tayin etmeyeceğine dair bir söz vermişti. Anlaşmayı bozan taraf olmayacaktı.

Muaviye sözünü tutarsa...

Muaviye hiçbir zaman sözünü tutmamıştı.

Hüseyin...

Adını Allah'ın Resulü koymuştu.

Ne güzel bir ad vermişti ona.

Hüseyin...

Doğduğunda Allah Resulü kulağına eğilmiş "O, cennet çocuklarının seyididir" demişti.

Hüseyin...

Hz. Muhammed; onu ve ağabeyi Hasan'ı kucağına oturtur, "Bunlar benim oğullarımdır. Kızımın oğulları... Allah'ım ben onları seviyorum. Sen de onları sevenleri sev!" diye dua etmişti.

Hüseyin...

Beş yaşındayken dedesi Allah Resulü'nü, kısa bir zaman sonra da anası Fatıma'yı yitirmişti.

Hüseyin...

Atası şehit olduğunda, ağabeyi Hasan'a biat etmiş onu imam kabul etmişti. Çünkü Hz. Ali ona böyle vasiyet etmişti.

Hüseyin...

Peygamber torunuydu! Elbette Muaviye soyuna, Yezid'e biat etmeyecek, elbette Şia'nın hakkını arayacaktı.

Muaviye, Ali oğlu Hüseyin'in halifeliği almak adına harekete geçeceğini tahmin ettiği için ölmeden önce, İmam Hasan ile yaptığı anlaşmaya aykırı olarak kendisinden sonra oğlu Yezid'in halife kabul edilmesini istemiş, bunu armağanlarla garantiye almaya çalışmıştı. Güçlü bildiği herkese bunun için yemin verdirmeyi ihmal etmemişti.

Böylece Yezid, Muaviye ölür ölmez kendisini halife ilan etti.

İmam Hüseyin'i halife görmek isteyenlerin etkinliği artınca, Yezid, ilk iş olarak Hüseyin'in yaşadığı Medine kenti valisine mektup yazıp, Hüseyin de dahil herkesin kendisine itaat etmesini sağlamasını, aksi halde bunu başıyla ödeyeceğini bildirdi.

Sonra da şu emri verdi:

"Bana biat etmeyen kim olursa olsun başlarını kes ve bana gönder!"

Elbette istediği İmam Hüseyin'in başıydı, ancak bunu açıkça söyleyemiyordu.

Yezid, İmam Hüseyin'e de bir mektup yazmış ve halifeliğini kabul etmesini, kendisine biat etmesini istemişti.

Hüseyin her şeyi göze almıştı. Yezid'in halifeliğini reddetti. Ona asla biat etmeyecekti.

Medine'de rahat etmeyeceğini anlayınca kandaşı Muhammed Hanefi'nin tavsiyesine uydu ve ailesini alıp Mekke'ye gitti.

İmam Hüseyin'in Mekke'ye gittiğini öğrenen Kufeliler elçiler saldılar, mektuplar gönderdiler ve kendisini halife olarak tanımaya hazır olduklarını bildirdiler. Övgü dolu biat mektuplarının ardı gelmedi. Vaatlerde bulunuyorlardı İmam Hüseyin'e. İmam, Kufe'ye gelirse onun yanında olacaklar ve Yezid'e karşı çıkacaklardı.

Hüseyin bu çağrılara inanmıştı, çünkü isteği de bu yöndeydi. Yine de amcasının oğlu Müslim bin Akıyl'ı olanları yerinde görmek, gelecek için uygun zemin hazırlamak

ve en uygun zamanı kendisine bildirmek üzere Kufe'ye gönderdi. Böylece önlemini almış oluyordu. Kufe onu karşılamaya ve biat etmeye gerçekten hazırsa, Yezid'e karşı çıkmak için oraya gidecekti İmam Hüseyin.

Müslim, Kufe'de çok iyi karşılanmış, umutlanmış ve Hüseyin'i çağırmıştı.

"Kufe seni bekliyor, Ya İmam!"

İmam Hüseyin, verilen bu güvence üzerine yanına ailesini ve sevenlerinden az sayıda kişiyi alıp Kufe'ye doğru yola çıktı.

Yezid, Müslim'in Kufe'deki faaliyetlerinden haberdar olmuştu. Yapacağı tek işi yapmış, onu öldürtmüştü.

Bundan habersiz olan İmam Hüseyin Kufe yolunda ilerlerken yolda ünlü Şair Ferezdak ile karşılaştı. Ona Kufe'deki durumu sordu.

Hiç düşünmeden cevap verdi şair:

"Halkın kalbi seninledir Ya Hüseyin! Seni severler çünkü Ali'yi severler. Ancak kılıçları Yezid'den yanadır, çünkü Yezid'den korkarlar. Olacakların ise engeli yoktur. Kaza Allah buyruğudur. Zamanı ve mekânı uygun olduğunda Allah dilediğini yapacaktır ve kimse buna engel olamaz!" dedi.

"Doğru söyledin!" diye onayladı İmam Hüseyin. "Allah'ın dediği olur!"

O halde gereksiz tedirginliğin bir anlamı olmayacaktı. Şairin sözleri onu etkilemişti. Kufelilerin, Yezid'in gücünden korkup yollarını değiştireceği ve ona ihanet edeceği ihtimalini düşününce geri dönmek gerektiği ortadaydı. Oysa yola çıkmıştı bir kez. Eğer geri dönerse korktuğu sa-

nılacak, Yezid bunu değişik anlatacaktı halka ve daha bir güçlenecekti. Böylece Ali sevenlerine karşı zulüm artacaktı.

Bir süre sonra Kufe'de olanları, Müslim'in acımasızca katledildiğini öğrendi İmam Hüseyin, ancak yolundan dönmemeye karar vermişti. Onu Kufeliler çağırmıştı. Yezid korkusu ile sözlerinden dönerlerse, çağrılarını, verdikleri sözleri unuturlarsa bu onların yanlışı olacaktı. Eğer İmam Hüseyin yolunu değiştirirse onu suçlayacak bir şeyler ortaya çıkmış olacaktı.

Yolundan dönmeyecekti İmam Hüseyin.

"Allah'ın dediği olur!"

İmam Hüseyin, sancağını açmış korkusuzca ilerliyordu. Ona yakışanı yapmanın rahatlığındaydı. Küçük kafilesi ile Kufe yakınlarına geldiğinde, Yezid'in Kufe Valisi olarak atadığı Ubeydullah bin Ziyad'ın halkı sindirdiğini, Kufelilerin Yezid ile savaşmak yerine ona itaati seçtiklerini ve onun ordusunda yer aldıklarını kesin olarak öğrendi. Kufeliler ona ihanet etmişlerdi.

Bu bile onu yolundan çeviremeyecekti. Yezid'in kendisine engel olmaya çalışacağını, Kufe'ye sokmamak için her yolu deneyeceğini biliyordu. Böylece Yezid'in kötülüğünü Müslümanlara gösterilebilecek bir gerekçe oluşabileceğini düşünüyordu. Eğer yapmak istediği anlaşılırsa Yezid'in iktidarını sarsabilirdi.

İmam Hüseyin, yanındakilerle birlikte Kufe yakınlarında, Kerbela'da konakladı.

Yezid'e yaranmak isteyen Kufe Valisi İbn Ziyad, ağır-

lıklı olarak ve özellikle İmam Hüseyin'in umudunu kırmak için Kufelilerden kurduğu ordusunu yola çıkardı. Bu ordu İmam Hüseyin'in konakladığı yeri kuşattı. Bir adım dahi ileri gitmelerine izin verilmeyeceği bildirildi onlara.

Burada yapılan görüşmelerle İmam Hüseyin ve yanındakiler Yezid'e biat etmeye çağrıldı. İmam Hüseyin biatı reddetti. Kuşatmanın kaldırılmasını, yolunun açılmasını istedi. Eğer Kufe'ye girmesine karşı durulacaksa; ailesi ve yanındakilerle birlikte Irak'ı terk etmesine izin verilmeliydi.

Çoğunluğu Kufelilerden oluşan Emevi ordusunu yöneten Ömer bin Sa'd bu isteği uygun buldu. Peygamber torununa zarar verilmeden ve kendi isteği ile çekip gitmesi savaşmaktan daha uygun olacaktı. Gecikmeden bu isteği valiye iletti Ömer. Kufe Valisi İbn Ziyad da bu çözüme olumlu baktı. İmam Hüseyin, Kufe'ye gelmeyecekse onu kuşatmanın, Kerbela'da tutmanın bir gereği kalmamıştı. Ancak Emevi soyundan Şimr bin Zil-cevşen, Bahteri bin Rebia ve Şeys bin Rebia bu isteğe şiddetle karşı çıktılar. Ömer bin Sa'd'a haber gönderdiler.

"Hüseyin ve yanındakilerin Yezid'e biat etmelerini sağla. Ya da hepsini yok et. Yoksa kendi canından olursun!"

Emeviler, İmam Hüseyin'den çekindiklerini, birilerini kullanarak ondan kurtulmak istediklerini böylece belli ediyorlardı. Onu Kufeliler çağırmış sonra yine Kufeliler yolunu kesmişti. Savaş olması kaçınılmazdı. Bu savaşın sonunda İmam Hüseyin yok edilirse bunu da Kufeliler yapmış olacaklardı.

Kendisine verilen bu emri doğrudan uygulamak istemeyen Ömer bin Sa'd, kuşatmayı daraltıp İmam Hüse-

yin'in oradan ayrılmasına izin vermeyerek, Yezid'e biat etmesini sağlamaya çalışacaktı. Aç ve susuz kalırlarsa çaresizlikten bunu kabul edebilirdi İmam Hüseyin. Çünkü yanında kadınlar, çocuklar vardı.

Muharrem ayının yedisiydi.

İmam Hüseyin ve yanındakiler çölün ortasında susuz bırakıldılar. Yezid'in adamları suya yaklaşmalarına izin vermiyordu. Küçük çocukların bulunduğu kafilenin susuzluğa çok fazla dayanamayacakları ortadaydı.

İki gün sonra hiç suları kalmamıştı. Onlarla suyun arasında çok kalabalık bir ordu vardı. Ya savaşarak şehit olacaklar ya da Yezid'e biat edip inandıklarından, amaçlarından taviz vereceklerdi.

Hüseyin ve sevenleri o geceyi ibadet ederek geçirdiler. Duaları semayı tuttu.

İmam Hüseyin yanından ayrılmayan sadık dostlarına yapacaklarını açıkladı.

"Savaşmaya karar verdim. Zulme boyun eğmeyecek ve Yezid'e asla biat etmeyeceğim. Boynum vurulsa dahi zalimlere teslim olmayacağım. Sayımız ve gücümüz az. Bu savaşı kazanmamız mümkün değil. Bu kuşatmadan çıkmanın görünen iki yolu var. Ya savaşarak şehit olmak ya da Yezid'e biat etmek! Ben şehit olmayı seçtim!"

Onu dinlerken gözyaşlarına engel olamıyordu sevenleri.

"Sizi de buna zorlayamam" diyordu. "Benimle kalmak zorunda değilsiniz. Allah şahittir ki isteyene gitmesi için izin veriyorum. Çünkü durum çözülmesi zor bir du-

rumdur. Ne bu dünyada ne de ahrette ayrılıp gidenden davacı olmayacağım. Aksine bugüne dek benimle oldukları için hakkımı helal ediyorum. Yezid'in istediği ben ve ailemdir. Beni kendisine itaat ettirerek Şia'nın yolunun yanlış olduğunu kanıtlamak istiyor. Ya da beni yok ederek bütün sorunu kökten çözmek amacında. Bu durumda sizler gecenin karanlığından yararlanıp buradan kaçabilirsiniz. Merak etmeyin, kimse ardınıza düşmeyecektir. Onlar yine burada beni kuşatmakla meşgul olacaklardır. Sizden isteğim odur ki zaman varken beni bırakıp gidin."

Nasıl bırakırlardı onu? O Allah Resulü'nün emaneti, İmam Ali'nin oğluydu.

Hepsi gözyaşları içinde onunla olduklarını ve şahadeti seçtiklerini söylediler.

"Seninle birlikte savaşmak, can vermek ne büyük mutluluktur, Ya İmam!"

10 Muharrem Hicri 61, cuma...

Zalimler ve mazlumlar karşı karşıya...

Bir umut!

"İnsanlar bu kadar kötü olamaz!"

Belki zulmün yanında olduklarının ve yanlış yaptıklarının farkına varırdı Emevi ordusundan birileri. Çünkü karşılarında duran, susuz bıraktıkları, yok etmek için bekledikleri kafilenin içinde akrabaları, dostları, tanıdıkları vardı.

"İzin ver seslenelim, Ya Hüseyin!"

İmam izin verdi. Can vermeye hazır her yiğit tanıdıklarına seslenecekti.

Teker teker ileriye çıktılar. Zalimler ordusuna yakla-

şıp yüreklerinde insaf kalmış birilerini ikna etmeye, onları yaptıkları yanlıştan döndürmeye çalıştılar.

"Peygamberin torununa, Hz. Ali'nin oğluna karşı savaşmayın. Yezid'e uymayın. İmam Hüseyin haklıdır. Onun dedikleri doğrudur."

Bu sözler sanki kayalara, taşlara söyleniyordu. Kimse cevap vermiyordu.

Sonunda İmam Hüseyin ileri çıkıp uzun bir konuşma yaptı. Kufelilere seslendi. Muaviye'yi, Yezid'i ve yapılan haksızlıkları anlattı. Cinayetleri, suikastları, zorlamaları sorguladı. Konuşmasının sonunu şu sözlerle bağladı:

"Ey Kufeliler! Benim kim olduğumu hatırlayın ve sonra da vicdanınızın sesini dinleyin. Ben Peygamber torunu değil miyim? Benim katlim size helal olur mu? Dedem, Allah Resulü'nün bizimle ilgili sözlerini ne çabuk unuttunuz? O, bizler için, 'Siz Ehl-i Beyt'in seyitlerisiniz' diye buyurmuştu. Bunu bilmiyor musunuz? Ben Peygamberin kızı Fatıma ile vasisi ve amcazadesi olan Ali'nin oğlu değil miyim? Şayet çoğunuz bunu unuttu iseniz içinizde bunu size hatırlatacak kimse de mi kalmadı? Benden ne istiyorsunuz? Medine'de Resullullah'ın Ravzai Mutahhare'sinin[16] yanında kendi halimde yaşarken, beni orada rahat bırakmadınız. Mekke'de itikâfa[17] çekilmeme izin vermediniz. Davetler gönderip, mektuplar yazarak, ricalar ederek, yalvararak beni siz çağırdınız. Ben, sizin davetiniz üzerine buralara kadar geldim. Şimdi Muaviye oğlu Yezid istedi diye, beni ve yanımdakileri öldürmek istiyorsunuz. Bu akıbete müstahak olmak için size ne yaptım? İçinizden

[16] Ravzai Mutahhare: Hz. Muhammed'in kabrinin bulunduğu yer.

[17] İtikâf: Camide veya başka bir ibadet mahallinde inzivaya çekilerek devamlı ibadetle meşgul olmak.

birini mi öldürdüm? Yoksa birinizin malını mı gasp ettim? Eğer beni istemiyorsanız, bırakın gideyim. Bu ne gaddarlık, bu ne hilekârlıktır!"

Bu konuşmanın ardından Kufeliler; Yezid korkusu ile hep birlikte yaptıklarını inkâra kalkıştılar. İmam Hüseyin'in yalan söylediğini iddia ettiler.

"Seni biz çağırmadık. Kufe'ye davet etmedik."

İmam Hüseyin onların yazdığı mektupları yanında taşıyordu. Çıkarıp ortaya koyunca edecek sözleri kalmadı. Başlarını eğip sustular yalnızca.

İmam Hüseyin'in konuşması Yezid'in ordusundaki komutanlardan Hur'u öylesine etkilemişti ki içinde bulunduğu kalabalık orduyu terk edip, İmam Hüseyin'in bir avuç ordusuna katıldı.

"Ben de seninleyim, Ya Peygamber torunu! Seninle birlikte savaşıp ölmek dilerim. Allah bana şehitliği nasip ederse..."

İbn Sa'd bunu görünce bütün askerlerinin saf değiştirmesinden ve canından korktu. Ortaya çıkıp dedi ki:

"Ya Hüseyin! Bu anlattıklarından bir sonuç çıkmaz. Ne olduysa oldu. Mektupları yazan yazdı. Seni Kufe'ye birileri davet etti. Ama her şey değişti. Karar verildi. Ya Yezid'e biat edeceksin ya da ölümü göze alacaksın. Başka bir yol yok!"

Bu sözlerinden sonra sadağından bir ok alıp İmam Hüseyin'e ilk oku atarak savaşı başlattı İbni Sa'd.

Ardından bağırdı:

"Ey Kufe halkı, tanık olun ve Ubeydullah bin Ziyad'ın huzuruna varınca bunu söyleyin ki Hüseyin'le savaşa tutuşan ilk ben oldum. Ona ilk oku ben attım!"

İlk ok...

İmam'ın imanla dolu göğsünü koruyan zırhına vurup yere düşen ok...

İmam Hüseyin o oka bakıp acı acı güldü.

Ardından seslendi:

"Ey Kufe halkı, Allah'ın gazabı Yahudilere, 'Aziz, Allah'ın oğludur!' dedikleri zaman son şiddetini bulmuştu ve yine Allah'ın kahrı Hıristiyan kavmine, 'Mesih, Allah'ın oğludur' dedikleri zaman indi. Allah'ın gazabı bugün de Al-i Resule, Ehl-i Beyt'e, kastettiğiniz için size erişmektedir. Bedeninizdeki her kıl, demirine su verilmiş bir hançer olsa, 'Allah sabredenleri sever!' emrinden dışarı çıkmam ve her biriniz ayrı ayrı bana kastetmek için kin tutan askerlerden olsanız, 'Allah sabredenleri sever!' buyruğunu bırakmam."

Savaş kaçınılmazdı ve yiğitliğin zamanıydı.

İmam Hüseyin'in gönüllüleri karşılarındaki kalabalık ordudan mübayeze[18] istediler.

İlk mübayezeye İmam Hüseyin çıktı. Onun karşısına, savaşçılığı ile bilinen Temim bin Kahta gelmişti. İmam Hüseyin kısa bir kavganın ardından onu kılıcı ile öldürdü. Ardından yine korkulan bir savaşçı ile Zeyd Ebtahi ile karşılaştı. İmam, onu da kılıcı ile ikiye böldü.

Sırayı son anda gerçeği görüp İmam Hüseyin'in tarafına geçen, Hur aldı. İyi kavgalar verip sonunda şehit oldu. Son anda doğruyu bulmuş, İmam Hüseyin'in yanında şahadet şerbetini içme bahtına erişmişti. Huzur içinde verdi son nefesini.

---

[18] Mübayeze: Savaş başlamadan önce karşıdan er isteyerek teke tek dövüşmek. Düello.

Ardından Habib bin Mezahir ve pek çok İmam Hüseyin yoldaşı can verdi davaları için. Sıra İmam Hüseyin'in akrabalarına, ailesinin erlerine gelmişti. Hüseyin'in oğlu Ali Ekber, İmam Hasan'ın oğlu Kasım, İmam Hüseyin'in üvey kandaşı ve sancaktarı Abbas şehit olmuş, ancak Yezid ordusu da çok kayıp vermişti. Hüseyin'in yanında bulunan kadınlar ve çocuklar birbirlerine sarılmış bu kanlı sahneleri izleyip ağlaşıyor, dua ediyorlardı.

İmam Hüseyin'in oğlu Zeynelabidin savaşamayacak kadar hasta olduğu için, ateşler içinde çadırda yatıyordu. Diğer oğlu Ali Asgar henüz altı aylıktı ve susuzluktan yanıyordu. Bir ara İmam Hüseyin Ali Asgar'ı kucağına aldı. Yezid ordusunun karşısına dikildi.

"Allah rızası için su verin oğluma! Yazıktır, günahtır. Derdiniz benimle. Balamdan ne istersiniz?" diye seslendi.

Yezid ordusunda vicdan yok olmuş, korku yürekleri tutsak almıştı.

Ömer bin Sa'd emir verdi. Hurmala bin Kahil adındaki zalim, altı aylık Ali Asgar'ı okladı. Boynundan vurulan bebek oracıkta, atasının kollarında can verdi. Küçük şehidi elleri ile toprağa verdi İmam Hüseyin. Acısını yüreğine gizleyip savaşa devam etti. Geri dönüp bu kez zalimleri o teslim olmaya çağırdı.

Mübayezede çok kayıp verip moralleri bozulmuştu zalimlerin. Durumun kötüye gideceğini düşünen Şimr bin Zi'l Cevşen, topyekun saldırı için emir verdi. Kalabalık Yezid ordusundan ok ve mızrak yağdı, İmam Hüseyin'in küçük ordusuna. İmam Hüseyin yaralandı. Onu sevenlerin çoğu şehit düştü.

Zalimlerden birisi başını kesti Peygamber torununun.

Mübarek başını bir mızrağın ucuna taktılar. Üzerinde değerli ne varsa soyup yarı çıplak bıraktılar başsız kalmış bedenini. Nasıl bir kinse, nasıl bir zalimlikse yaptıklarınla yetinmeyip atlarla çiğnediler. Sonra da çadırların arasına dalıp adi çapulcular gibi yağmaya başladılar.

Tam yetmiş iki Ali sevdalısı Kerbela'da can vermişti.

Bir de İmam Hüseyin...

Bu kanlı savaşın sonunda İmam Hüseyin'in oğlu Zeynelabidin kadınlar tarafından yataklara yorganlara sarılarak saklanmıştı. Onun bulunduğu çadıra giren Şimr "Hüseyin'in oğlu nerede?" diye bağırarak, tehditler savurarak aramaya başladı. Sonunda buldu Zeynelabidin'i. Öldürecekti, çünkü Ali'nin soyundan hiç kimsenin sağ kalmasını istemiyordu. Bu sırada kadınlar Şimr'e hücum ederek Zeynelabidin'i onun zalim ellerinden aldılar.

Acı son...

Kadınlar ve çocuklar tutsak edilmiş, develerle Kufe'ye doğru yola çıkarılmışlardı. Yezid'in komutanı; bütün şehitlerin başlarını torbalara doldurup, valiye göndermişti.

Vali Ubeydullah, peygamber soyuna karşı çok çirkin ve kaba davrandı. Tutsaklara eziyet etti. Yezid'e yaranmaya çalışıyordu bu hareketleri ile. Tutsakları ve şehitlerin başlarını Şam'a, Yezid'e gönderdi. Beklediği övgüler ve ödüller için düşlere daldı, Ehl-i Beyt'en sağ kalanlar acı çekerken.

Bütün bunları yaptıran Yezid'in amacı belliydi: Hüseyin'in ve destekçilerinin ne hallere düştüklerini gösterip güçlü olduğunu kanıtlamak, böylece yerini sağlamlaştırmak.

Tutsaklar arasında bulunan İmam Hüseyin'in kandaşı Zeynep ve oğlu Zeynelabidin yol boyunca her fırsatta olanları Müslümanlara anlattılar. Kerbela'da yaşanan zulmü ifade ettiler ki unutulmasın.

Yezid'in mahkemesine çıkarılan Zeynep yiğitçe dikildi zalimlerin karşısına:

"Zalim Yezid'in halifeliği geçerli değildir. Halife İmam Hüseyin'di ve o şehit edildi. Halifelik Ali soyundan gelenlerin hakkıdır."

10 Muharrem...[19]
Kerbela...
Acının yükü ile ağlayan Kerbela...
Şehitler mekânı Kerbela...
Ne unutulur ne unutturulabilir!
Yas yeridir Kerbela.
Yas günüdür 10 Muharrem!

Orada İmam Hüseyin'e; Peygamberin sevgili torununa, onun yakınlarına, sevenlerine kıyılmış, ailesine eziyet edilmiştir.

Hz. Peygamber'in bütün Müslümanlara emaneti olan Ehl-i Beyt'e azami saygı, sevgi ve muhabbetle bağlı samimi Müslümanları derinden sarsmıştı Kerbela'da yaşananlar. Sonucunda Şia, Kerbela olayını bir çıkış noktası olarak benimsedi. Ayrı yollarının kurallarını belirginleştirdiler acıların yükünce.

Dinmeyecek, sonu gelmez bir acı...

[19] Kerbela acısının yaşandığı tarih: 10 Muharrem 61 (10 Ekim 680)

Emevilerin yüz yıl kadar süren saltanatının sona ermesi de ayrımı sonlandıramadı. Aksine olmadık gerekçelerle yeni acılar doğdu. Keskinleşmeler önlenemedi.

Başlangıçta, Emevilere son vermek amacındaki Abbasiler, Şia'dan yararlanırken, sonra onları düşman bellemeyi sürdürdüler. Şia'yı baskı altında tutmakta buldular çareyi.

Oysa inanç baskı ile yok edilemezdi.

Beklenenin aksine Şia gelişti ve büyüdü.

Ali sevgisi, Ali soyunun takipçisi olarak başlayan Şia hareketi zamanla sağlam temeller edindi kendisine. Sünni Müslümanlarla asıl ve en önemli ihtilaf konusu olan imamet meselesi kurallaştırıldı.

"Allah'a inanan, imama inanır!"

Daha da ötesini söyleyenler oldu:

"İmamın sözü, Allah kelamıdır!"

Bu kabuller için kanıtlar bulundu. Temel oluşturulmak için İslam'ın değişmez kuralları yorumlanarak imamete dayandırıldı.

İmam Ali'nin ardından oğlu İmam Hasan bu hakkı kazanmıştı. Onun vefatı üzerine İmamet, Kerbela'da Şehit edilen İmam Hüseyin'e geçmişti. Sonra, Kerbela'da kurtulan oğlu İmam Zeynelabidin'e... Ardından Muhammed el-Bakr, onun ardından Cafer-es Sadık ile sürüyordu. Şia'nın genel kabulü bu yöndeydi.

Bütün Şia'nın tanıdığı bu altı imam genel kabul görürken, İmam Cafer'den sonra yeniden bölünmeler başladı. Kendilerine İsnaaşeriyye adını verenler başka bir deyişle on iki imama tabii olanlar için sıralama şu şekilde sürüyordu.

Yedinci İmam Musa Kazım.
Sekizinci İmam Ali Rıza.
Dokuzuncu İmam Muhammed Cevat.
Onuncu İmam Ali Hadi.
On birinci İmam Hasan Askeri.
On ikinci İmam Muhammed Mehdi.

Diğerleri içinse değişiyordu sıra.
Ayrı yollar, yol ayrımları...
Elbette değişen inanç ve düşünceler...

Gezgin, Bâtıni olarak adlandırılan İsmaililer hakkında bilgi toplamaya başladı. Onlar Cafer-es Sadık'tan sonra oğlu İsmail'in imam olduğuna inananlardı.

Hasan Sabbâh da bir İsmailiydi.

Yedinci İmam İsmail'dir.

Hasan Sabbâh'ın zeki, verileni alan bir talebe olduğunu söylüyordu hocaları. Yedi yaşındayken kelam, mantık, felsefe ve matematik en çok ilgi duyduğu derslerdi. Gün geçtikçe öğrenme isteği artıyordu. Sorgucu hali zaman zaman hocalarını sıkıntıya düşürse de sorularına verilen cevabı beğenmez halleri ile baş etmekte zorlansalar da talebelerinden çok memnundular. Bu memnuniyeti atasına söylemekten geri durmadılar.

"Bu çocuk bir başka! Okuyabildiğince okuması gerek."

Atası da aynı düşüncedeydi.

"Eğer okumak isterse, nereye gitmek, nerede eğitim almak isterse, oraya göndereceğim."

Rey kenti, Şii eğitiminin verildiği, medreselerinde ünlü hocaların görev aldığı önemli bir merkezdi. Hasan'ı oraya göndermeye niyetlendiklerinde akıllara gelen tek şüphe orada başarılı olup olmaması değil yaşının küçüklüğüydü.

Atası, Hasan'ın fikrini sordu:

"Gönlünden geçenin din eğitimi almak olduğunu biliyorum. Ancak bizlerden uzakta, zor bir hayat bekliyor seni. Bu hayata hazır mısın?"

Bu sorunun cevabı, "Evet!" olacaktı.

Rey...

Dailer[20] merkezi kent...

Hasan Sabbâh kendisini Rey'de bulduğunda geleceği için büyük bir adım attığını, bu geleceğin pek çok kişiyi etkileyecek bir harekete dönüşeceğini elbette bilmiyordu. O, yalnızca öğrenmek, daha fazla öğrenmek amacındaydı.

Nizamettin Tusi, İmam Muvvafık Nişaburi...

Bu ünlü hocalardan dersler almaya başladı Hasan Sabbâh. Daha nicelerinden de...

Öylesine çok okuyor araştırıyordu ki...

Eğitim aldığı hocaları onu on iki imam Şiiliği inancı çerçevesinde, bağlı olduğu İsnâaşeriyye mezhebi doğrultusunda yetiştiriyorlardı. Atasının, ailesinin yolu da aynı olduğu için genel kabulleri ile yüklendi, sahiplendi bu inancı Hasan Sabbâh. Savundu.

O zaman için başka da bir şansı yoktu.

Sorular doğuyordu kafasında. Bulduğu cevaplar yetmiyordu. Öğrenmek için ısrarla soruyor, hocaları zaman zaman ona oyalayıcı cevaplar vermek zorunda kalıyorlardı.

Bir yerlerde bir şeyler farklı geliyordu Hasan Sabbâh'a. Uyumsuz çakışmalar inancını sarsıyordu.

Uyarılar alıyordu.

"Bunca sorgulamak yanlıştır! Kabuller gerek ki bu kabullerin çevresinde..."

"Sorgulamak yanlış mı? Ama öğrenmek için sorgu şart, öyle değil mi? Ya nasıl buluruz doğruları; sormaz, sorgulamazsak? Öylece kalması mı gerek? Akıl..."

[20] Dai: Dua eden, duacı, davet eden, davetçi anlamına gelir. Şii mezhebinin yetişmiş din adamlarıdırlar. Propaganda ve davetle görevlidirler.

"Öylece kalması gerek! Akıl yetmez çoğu kez... Bizim inancımızda..."

"..."

Evet, inancın dur dediği yerde durmak gerekiyordu. Üstelik yetiyordu onlara.

Hasan Sabbâh'a yetmiyordu.

Dili susuyordu, ama Hasan Sabbâh'ın aklı susmazdı.

"Sorular, cevapları bulunmak içindir! Yoksa sormanın anlamı ne?"

Düşünüyor, uykusuz geceler geçiriyor, uyuduğunda düşlerinde bunalıyordu. Okuduğu kitapların yetmediğine emindi artık. Bir yerlerde bir eksik vardı, ama...

Bunun çaresi oydu ki:

Her şeyin sorgulanmasını istiyordu Hasan Sabbâh, şimdi izin verilmese de...

Bugün engeller vardı, ya yarın...

"Kim engel olacak?"

On yedi yaşına geldiğinde sözü dinlenir, ciddiye alınır biri olmuştu Hasan Sabbâh. İslam inancı şüphe götürmez derinlikteydi. Allah'a, Peygambere, emredip yasaklayan imama, cennet ile cehenneme, haram ile helale imanı tamdı.

Diğer öğretileri de araştırıyordu zaman buldukça. Onları tenkit edebilmek, yanlışlarını ortaya koymak için bilmesi gerektiğini düşünerek...

Tenkitler yapıyor, "İsmaililerin öğretilerini birer felsefe aracı, Mısır'daki Fatımi halifesini de bir düşünür" olarak tanımlıyordu.

O sıralarda evlendi. Büyükleri öyle uygun görmüşlerdi. Bu konuda ne ayrıntılı düşündü ne de özel bir tercih yaptı. Ardından çocukları olacak, ancak Hasan Sabbâh hiçbir zaman sıradan bir aile büyüğü olamayacaktı. O, davaların adamıydı ve ardına düşeceği, bağlanacağı, inanarak bağlanacağı bir dava bekliyordu. O güne kadar inandıklarının değişeceğini, yolunun başka yollarla kesişeceğini, değişeceğini bilmiyordu henüz.

İsmaili mezhebinden, Mısır İsmaililerinden olup Rey'de yaşayan Emire Zarrab ile tanıştı. Dost oldular. İyi mizaçlı ve bilgili biri olan Zarrab ile konuşunca etkilenmeye başladı Hasan Sabbâh. Zarrab, ona İsmaili inancının temellerini anlattı. Hasan Sabbâh'ın içinde kuşkular uyandırmayı ve onu mezhebine kazandırmayı amaçlıyordu. Çünkü onda ışık görmüştü. Kalabalıkların karşısında öncelik almak adına çekiştikleri "On iki imamcı" öğretilerinden etkin birini kazanmak, İsmaililerin mutlaka yararına olacaktı.

Başlangıçta Zarrab'a şiddetle karşı çıktı Hasan Sabbâh.

"Bana İsmaililerin neyi savunduğunu anlatma. Zira sınırları çoktan aştığınız ortada. İslami çizgiden çıktığınız için dışlandınız. Düşünceleriniz gerçek dinle bağdaşmıyor."

Bu düşünceleri genel Şii düşüncesine paralel ve bir tekrardan ibaretti.

Çok zaman sürdü tartışmaları. Zarrab durmadan açıklıyor, Hasan Sabbâh durmadan karşı çıkıyordu. Ancak her

söylediğinin bir karşılığı vardı ve Zarrab onun fikirlerini kolayca çürütüyordu.

Hasan Sabbâh etkileniyor, değişiyordu.

Bir söyleşi sırasında Hasan Sabbâh içinden geçenleri açıkça söyledi:

"İsmaililerden biri öldüğünde, insanlar onun cansız bedeni için bu bir mülhidin,[21] dinsizin cesedidir diyorlar. Bu konuda halk arasında sayısız yalan ve haksız inanışlar var. Oysa İsmaililerin Allah'tan korktuğuna, mensuplarının dini bütün olduklarına tanık oldum ki seni tanımak dahi yetti bana. İmanın hakkında hiçbir kuşkum yok artık. Ancak bazı İsmaililerin şarabı da sevdiklerini gördüm. Nedir bu çelişki?"

Emire Zarrab karşılık verdi:

"İnançlar kişilerin davranışları ile yargılanamaz. Kişilerin hataları kişilerle sınırlıdır. Diğer yanda da hatalar yapanlar olduğunu görmüyor musun? Aklı olan doğruyu ve yalanı ayırt eder. Gece yatağına uzandığında gözlerini yumup düşünürsen, bütün önyargılarını bir yana bırakıp düşünürsen, doğruyu kendin bulacaksın! Ancak bu doğruları kendine dahi itiraf edeceğin konusunda şüphelerim var! Çünkü seni bağlayan, tutan ve aklını özgür kılmanı engelleyen düşüncelerin var."

Düşünmekten başka bir şey yapmıyordu ki Hasan Sabbâh!

"Hep düşünüyorum. Kendimi dahi yargılıyorum. Söylediğini yapacağımdan kuşkun olmasın. Eğer inandıklarımdan başka bir doğru varsa ve ben bunu bulursam,

[21] Mülhid: Dinsiz, dine karşı olan. Sapıtmış, sapkın, iman etmeyen kimse.

değil kendime itiraf etmek, bütün dünyaya açıklamakta tereddüt etmem!"

En büyük tartışmaları "Bâtınilik" ve "Zahirilik" üzerine oluyordu. Zarrab, Kur'an'ı Kerim'in zahiri yani görünen anlamı dışında birde bâtını yani gizli anlamlar ifade ettiğini, bâtını bilginin ise yalnızca imamların açıklamaları ile doğrulanacağını iddia ediyordu.

"Çünkü İmam, Tanrı'nın yeryüzündeki elçisidir. Tanrı'nın kitabını da ancak o açıklayabilir. İmam, Tanrı ışığının üzerinde yoğunlaştığı ulu bir varlıktır! Nasıl ki Ramazan ayı bin aydan hayırlıdır, sahib-i zaman imam da bin nebiden, bin resulden uludur."[22]

Böylece imamın sözünün Tanrı'nın sözü olduğu inancını tekrarlıyordu Zarrab. Hasan Sabbâh da buna şiddetle karşı çıkıyordu.[23]

İsmaililer...

İsmail, Altıncı İmam, Cafer-es Sadık'ın büyük oğluydu. Genel imamet yönelimine göre de atasının ardından geleceğin imamı olacaktı.

Başlangıçta, yetiştiği, yerini, makamını hak ettiği kabulü ile Cafer-es Sadık tarafından halef, kendinden sonraki imam olarak işaret edilmişti İsmail. Ancak zaman geçmiş Cafer-es Sadık ile aralarında anlaşmazlıklar çıkmıştı. İsmail'in farklı fikirlerinin olması ve bunları açık etmesi sonucu

[22] Bu görüş İsmaili inancının ana kabullerindendir.

[23] Ehl-i Beyt'e uyan din âlimleri; açıklanan bu görüşlerin, Şii inancı ile Tasavvuf inancının karıp karıştırılması ile ortaya çıktığını, imamın nesnelleştirilmiş, insan biçimine girmiş bir Tanrı olarak nitelendirilmesinin ve ona Peygamber üzerinde vasıflar yüklenmesinin İslam ile asla bağdaşmadığını, bu nedenle İsmaili inancının sapkın olduğunu bildirmişlerdir.

vekâleti İsmail'den aldı İmam Cafer.[24] Böylece küçük oğlu Musa Kazım halef oldu kendisine. İmam Cafer'den sonra gelecek Ali soylu imam yani yedinci imam, Musa Kazım olarak ilan edilecekti.

İsmail atasından önce vefat etti. Musa Kazım on iki imam silsilesinde yedinci imamı olarak kabul edildi.

İşte ayrılık burada başladı. Cafer-es Sadık'a kadar itiraz edilmeden kabul edilen imamlık sırası, ondan sonra, İsmail'i imam kabul edenler tarafından reddedildi.[25]

Böylece İsmaililer, Şii inancından ayrı olarak, yedinci imamı, İsmail olarak kabullendiler.

Tabii bu inançlarının bir dayanağı olmalıydı.

Yedinci imam olarak Musa Kazım'ı kabul eden Hasan Sabbâh, İsmail'in yedinci imamlığına inanan Emire Zarrab ile bir araya gelip bu konuyu da uzun uzun tartıştı. Her ikisi de kendi yollarının gerçek olduğu, kendi imamlarının asıl imam olduğu iddiasındaydılar.

Emire Zarrab diyordu ki:[26]

---

[24] İmam Cafer'in, oğlu İsmail'i halefi olarak işaret etmekten vazgeçmesi hakkında pek çok neden ileri sürülmüştür. Ancak kesin olarak bir neden üzerinde hemfikir olunamamıştır. İsmail'in atasından önce ölmesi de konuyu iyice bilinmezlere taşımıştır.

[25] İsmail'in ölüm tarihi 760, atası Cafer-es Sadık'ın ölüm tarihi ise 765 olarak bilinmektedir.

[26] İsmail'in yedinci imam olarak kabul edilmesi ile İsmaililer yedi sayısını kutsal bellemiş ve bunu neredeyse bütün değerler üzerine uygulayarak kendilerince sonuçlar bulmuşlardır. Onlara göre gök yedi kattır. Yer yedi kattır. Peygamberler için de bu yedi aşamayı uygulamışlar Âdem, Şit, Nuh, İbrahim, İsmail, Muhammed ve sonunda da Ali ile bu aşama tamamlanmıştır. Böylece Ali'yi peygamberlik vasfına taşımak ve dolayısıyla Hz. Muhammed (sav)'in son peygamber olmadığı iması ile tamamen İslam inancı dışında bir görüşe saplandıkları iddia edilmiştir.

"Yedi peygamber vardır ve buna karşılık gelen yedi imam olması gerekir. Âdem'in esası Şit, Nuh'un esası Sam, İbrahim'in esası İsmail, Musa'nın esası Harun ve İsa'nın esası ise Seun'dur. Hz. Muhammed'e gelince... Onun da esası Ali'dir.[27]Daha sonra Hasan, Hüseyin, Zeynelabidin, Muhammed-el Bakr, Cafer-es Sadık ve İsmail gelmektedir. İmamet İsmail'e geçmiş, onun çocuklarından, onun soyundan sürmektedir. Çünkü Ali soyundan gelip de Cafer-es Sadık'a dayanan imamet, büyük oğlanın hakkıdır. İsmail'in atasından önce öldüğünün iddia edilmesi,[28] aralarında çıkan anlaşmazlıklar bu gerçeği değiştirmez. İmam Cafer'in küçük oğlu imamlık güdemez. Gütse de aslı yoktur!"

Hasan Sabbâh ise aksini savunuyordu.

"Yedinci imamı, bizzat atası İmam Cafer işaret ettiğine göre Musa Kazım'ın yedinci imam olduğu tartışılamaz! Onun ardından da imamlar silsilesi eksiksiz olarak sürmüş, on ikinci imam ile tamamlanmıştır."

Bu görüşünü çürütmek üzere Hasan Sabbâh'a İsmaili inancını anlatan kitaplar tavsiye ediyordu Zarrab.

"Bunları iyi incelersen gerçeği göreceksin! Çünkü senin ruhun gerçeklere açılmaya hazır. Yeter ki iste!"

İstiyordu Hasan Sabbâh. Dünyaya dostu Zarrab'ın gözüyle bakmak, onun gördüklerini görmek istiyordu. İsmail'in imamlığına dair deliller bulmaya başlamıştı, ama henüz bunu kendine itiraf edemiyordu. Yol değiştirmek, yeni yollar açmak kadar zordu.

---

[27] Yazılan bu konu İsmaili mezhebine inananlarının iddiasıdır. Sünni İslam inancına asla uymamaktadır. İslam âlimlerinin kesinlikle reddettiği bu konuya okuyucunun özellikle dikkatini çekerim.

[28] İsmaililer, İmam Cafer'in oğlu İsmail'in öldüğünü kabul etmezler.

İmam, kendisine uyulan demekti. Dinin başında bulunan ve yönetme yetkisi olan kişi... Şii anlayışında imamlık Hz. Muhammed'le başlamış, onun Hakk'a yürümesi ile daha öncesinde verdiği işaretlerle ve vasiyeti ile Hz. Ali'ye geçmişti. Hz. Muhammed'in hemen ardından o imam olmalı ve halife ilan edilmeliydi. Oysa bu hakkı elinden alınmıştı.

Ehl-i Sünnet ve Şia arasındaki en büyük fark bu idi. Sünniler, imamlık müessesini kabul etmiyorlardı. On iki imamcılar da İsmail'i yedinci imam olarak kabul etmiyorlardı.

Hasan Sabbâh, İsmaili Emire Zarrab karşısında kendi on iki imamcı yolunu savunmaya çalışsa da artık bunda pek başarılı olamıyordu. İnancı zayıflamaya başlamıştı. Karşısında daha bilgili ve güçlü biri olduğundan iddiaları çürütülüyor, yolu kötüleniyordu. Hasan Sabbâh, her konuşmanın ardından daha fazla şüphelere düşüyor, yeniden okuyor, araştırıyor, hazırlanıyor ve Emire Zarrab'ın karşısına çıkıyordu. Yeniden yeniliyor ve söylenenler kalbinde gittikçe daha fazla yer etmeye başlıyordu.

"Hz. Ali'den sonra sırasıyla ve nass yoluyla onun soyundan gelenlere geçen imamet hem din hem de dünya reisliğidir. Mukaddes ve ilahidir. Hilafet ise zahiri ve dünyevidir. İmamlar başa geçmedikleri zaman da bile gizlidirler, gaibdirler[29] ve görevlerini yerine getirirler. İmamsız asla

[29] Gaiblik (Gaybet) konusu, Şiilerin ve İsmaililerin daha sonrasında da Nizari İsmaililerin en çok tartıştıkları ve anlaşamadıkları konudur. İmamların gaibliği, onların insanlar arasında bulunmayıp, duyularla algılanmayacak veya görülmeyecek şekilde gizlenmesi demektir.

olmaz. İmam da mutlaka Ali evlatlarından, Ali soyundan olmalıdır. Çünkü onlar masum, efdal, mansûs ve müctehiddirler. İmametin Ali evlatlarından başkasına geçmeyeceği hâsıl ve esastır."

Bu söylenenler bütün Şia için genel kabuldü. Bundan sonrası...

"Yedinci İmam İsmail'dir."

Hasan Sabbâh'ın ise iddiası ve inancı farklıdır.

"Hayır! Yedinci İmam Musa Kazım'dır."

Hasan Sabbâh en azından başlangıçta buna gönülden inanıyordu.

Gittikçe değiştiğinin farkına varmak...

İnandıklarından şüpheye düşmek...

İsmaili inancının daha aktif daha mücadeleci ve tutuculuktan uzak, yeniliğe açık görüşleri içine çekmeye başlamıştı onu. Durağanlık yerine hareket, beklemek yerine karşı koymak... Ruhunda fırtınalar kopuyor, aklı gittikçe karışıyordu. Ne yapacağını bilemez halde çözümler arıyor bir yandan da inancını korumaya ve direnmeye çabalıyordu. Yol değiştirmek hiç kolay bir iş değildi ki önünde açılan yeni yol, eskiye dair pek çok şeyi reddediyordu.

Sonunda bu karmaşaya Hasan Sabbâh'ın bünyesi dayanamadı.

Ağır bir hastalığa yakalandı. Hekimlerin elinde güçsüz ve perişan halde tedavi olmaya çabalarken aklında yine aynı sorular vardı. İşin kötüsü inancındaki değişimleri büyük bir taassup halinde kendine saklıyor, kimselere açıklayamıyordu. Bu da onu daha fazla hasta ediyordu.

On iki İmamcı, İmamiye Şia'sının temel bağlamıdır. On iki imamla tamamlanan imamlık gaibdir.

Ateşler içinde yattığı bir gün keskin düşünceler içinde kahroldu.

"Allah'ım, gerçeğe kavuşmadan, sorgularıma gerçek cevapları bulmadan öleceğim. Şüphe içinde senin huzuruna varmaktan hicap duyarım. Ne olur bana şifa ver de aklımdaki karmaşayı sona erdireyim. Hak ettiğim doğru yolu bulayım. Böylesi bir boşluk içinde, aklım ve ruhum bu haldeyken canımı alma!"

Duaları kabul edilmişti genç Hasan Sabbâh'ın. Onca ilaç ve tedavi kâr etmemişken bu gönülden duayı ettiğinin ertesi günü günlerce ateşler içinde yattığı döşeğinde kendiliğinden iyileşmiş ve doğrulmuştu. Bunu bir işaret ve bir talih belledi. İbadetlerine dört elle sarılırken aklını kurcalayan sorulara cevap bulmak için asla içine kapanmamaya, taassup içinde kalmamaya kendi kendine söz verdi. Eskide direnmemeye de... Önüne çıkan her kapıyı çalacak, eğer açılırsa o kapıdan geçecekti. Açılmazsa zorlayacak, kıracak yine geçecekti.

İnançta şüphe olmazdı. Şüphe ile inanç birlikte var olamazdı. Şüphelerini yok etmeliydi Hasan Sabbâh.

İsmail'in imamlığı hakkında bulduğu reddedilemez deliller onu gaib imamlığın anlamına ulaştırmıştı. İmamlık nass ve talime dayanıyordu. Buldukları, aklını iyice karıştırmıştı. Bütün bunları çözmek için yeniden birilerine danışmalıydı.

Öyle yaptı. İsmailiye'ye bağlı, güveneceği bilgisine inanacağı Necm Sarac isimli kişiyle karşılaştığında artık bütün şüphelerinden kurtulmak istiyordu.

"Bana İsmaililik hakkında ne biliyorsan anlat. İnandı-

ğın ve inanmadığın halleri ile bütün yolları tenkit et. Benim inandığım öğretileri de ekle bunlara. Eksiği, fazlası neyse her şeyi öğrenmek istiyorum!"

Bütün sırlara bir an önce ulaşmaktı amacı. Bu kolay değildi. Sırlara rağmen, sır olduğunu bilerek yaşamak da kolay değildi.

Necm ona İsmaili inancının gizli yanları ile nihai gerçeklerinden yetkin olduklarını açıkladı. Ardından ona daha fazla yararı olacağını söyleyerek, "Mümin" namıyla anılan yetkili bir dai ile tanıştırdı.

Başdaiden, Şeyh Abdulmelik bin Attaş'tan davet ve kabul icazeti almıştı Mümin...

Onunla tanışmak Hasan Sabbâh için bir dönüm noktası oldu.

"Hasan!"

Gözlerinin içine baktı Mümin. Gülümsedi.

"Bu tesadüf olamaz!" dedi içten gelen bir sesle. "Adın Hasan... Ne güzel bir addır! Ne mübarek bir addır! Güzellik, iyilik, hüsn... İmam Ali efendimizin oğlunun, İmam Hasan'ın adını taşımak... Hem 'Ali' anlamındadır, hem de 'Tanrı'nın oğlu' anlamında. Biliyorsun ki benim namım Mümin'dir. Sıradan bir mümin olan ben, senden imama bağlılık ve biat andını nasıl alabilirim ki? Sen doğuştan ahd[30] etmişsin Hasan! Sen benden makam ve mertebe olarak daha yukardasın. Benim sana uymam gerek ki..."

Bu sözler çok etkiledi Hasan Sabbâh'ı.

Bilge bir İsmaili daisiydi Mümin. Bütün sorulara cevabı vardı. Karşılık olarak sorduğu soruları da... Ama bu

[30] Ahd: Yemin, kabul.

sorulara Hasan Sabbâh'ın cevap vermesi zor oluyordu.

Bir yandan Emire Zarrab, öte yandan Necm Sarac ve en önemlisi Mümin görevlerini yerine getirip artık olgunlaştığını düşündükleri Hasan Sabbâh'ı İmam İsmail'in yoluna davet ettiler. Ondaki ışığın İsmailik üzerine ışımasını diliyorlardı.

"Ed-Dava el-Hediye yoluna..."[31]

"Kabul ediyorum!"

Eski Hasan Sabbâh gitmiş bambaşka biri çıkmıştı ortaya. Huzurluydu, rahattı ve mutluydu yeni Hasan Sabbâh. Onu kazananlar ve İsmaililiğe kazandıranlar da...

"Sırlara vâkıf oldum!"

Belki ilk heyecanla ettiği sözler...

Sırlar öylesine sonsuzdu ki...

Yetinmek ise kişilere has...

"İzin ve yetki verildiğince, razı olunduğunca..."

Mertebeleri çabuk geçti Hasan Sabbâh.

Öğrendi ki öğretmeye hazır hale geldi. Ed-Dava'ya sımsıkı sarılmış yakın çevrede dailik görevini yerine getirmeye başlamıştı. Çağrısına çığ gibi büyüyen bir istek doğuyordu. İyi anlatıyor, iyi çözümlüyordu.

Başarıları, ünü, İsmaililerin İran Başdaisi Abdulmelik bin Attaş'ın kulağına kadar gitmişti. Övülen bu genç dai adayını görmek, tanımak istiyordu Attaş.

Selçuklu Devleti topraklarındaki İsmaililer, kendile-

[31] İsmaililerin kendilerini adlandırmaları. Kısaca Ed-Dava...

rine merkez olarak İsfahan'ı seçmişlerdi. Kirman'dan batı Azerbaycan'a kadar bütün İsmailileri yöneten Başdai İbn Attaş, Rey kentine geldiğinde karşısına çıkarıldı.

"Hasan Sabbâh..."

Bu heyecanlı, bilgili gencin dailiğe geçişini hemen onayladı başdai. Ondaki etkinliği görüp "Davet yardımcılığı" görevine getirdi. O artık Fatımi, İsmaili davasının yetkili bir davetçisiydi.

Fatımi Halifesi İmam el-Mustansır[32] üzerine ahd törenine gönülden katıldı Hasan Sabbâh.

"İmam Cafer oğlu İsmail'in imamlığına inandım ve onun yoluna uydum."

Hicri 464 Ramazan ayıydı.

Öğütler verip dualar etti başdai. Sonra da gecikmeden görevlendirdi Hasan Sabbâh'ı.[33]

"Hazret'in[34] huzuruna çıkmak için hazırlanacaksın. Elbette bunun izni ve kararı Hazret'e aittir. Sen buralarda oyalanma artık. Mısır'a doğru yol alacak, oraya ulaştığında huzura çağrılma zamanını bekleyecek ve halifemiz İmam Mustansır'ın duasını alacaksın! Ayrıca yeterince bir zaman orada kalarak alacağın eğitim ile gelişecek ve Ed-Dava için daha yararlı olacaksın. Görecek, öğrenecek ve olgunlaşacaksın. Yol boyunca uğradığın her yerde dailik görevini, insanları yolumuza davet etmeyi ihmal etmeyeceksin."

---

[32] El-Mustansır (1036-1094)

[33] Hasan Sabbâh'ın Başdai Abdulmelik bin Attaş'ın huzuruna çıktığı tarih için 1072 yılı verilmiştir.

[34] Hazret: Mısır'daki Fatımi halifesinin İsmaililerin arasındaki saygın sıfatı.

Bölünmüş İslam dünyasının iki halifesinden biri olarak anılan İmam el-Mustansır, Mısır'da kurulmuş olan Fatımi Devleti'nin başındaydı. Hasan Sabbâh, Fatımilerin merkezine doğru kutlu ve zorunlu bir seyahate hazırlanıyordu.

Gezgin, yeni bir dini öğretinin varlığı ile yeni bir kapının önünde olduğunu hissediyordu. Hasan Sabbâh'ın izlediği yol onu Rey'e götürmüştü ve şimdi bir zamanlar İsmaili Fatımi Devleti'nin başkenti olan Kahire'ye yönelecekti. Elbette Hasan Sabbâh'ın izlediği yolu izleyerek... Öğrendikleri, bir devrin uzun ve sonu gelmez savaşlarının nedeni, sonuçları ve sonrasında gelişen olaylardı. Birbiri ardına ulanmış olaylar dizisi içinde gerçekleri bulmaya çalışıyordu. Zaman zaman öğrendiklerinden kafası karışıyordu. Zaman zaman da hayran kalıyordu, yeni bir fikrin etkisinde kalarak. Attığı her adım heyecanlandırıyor, bu yolculuğu tercih ettiği için seviniyordu.

Fatımiler...[35]

Abdullah el-Mehdi ve soyundan gelenlerin, aynı soydan geldikleri Hz. Muhammed'in kızı, İmam Ali'nin zevcesi Fatıma'nın adını taşımak üzere adlandırdığı devlet...

El-Fatımiyun...

Bağdat Abbasi halifesine karşı İsmaililerin devleti.

Fatımi Devleti ile birlikte İsmaililer artık gizlenmeyi bırakmış, dailer takiyyeye gerek kalmadan öğretilerini

[35] Fatımi Halifeliği 909 yılında kuruldu. 1171 Yılına kadar sürdü. Fatımi Çağı, İsmaililerin altın çağıdır. İlk olarak Tunus'ta etkin olup 973 Yılında merkezlerini Kahire'ye taşımışlar, Fas, Cezayir, Libya, Malta, Sicilya, Sardinya, Korsika, Mısır, Filistin, Lübnan, Ürdün ve Suriye'ye hâkim olmuşlardı.

yayma özgürlüğü bulmuşlardı. Kahire, Bağdat'a rakip ve önemli bir merkez haline gelmişti. İslam'da ortaya çıkan yol ayrımının bir başka merkezi...

İsmaililer davalarını asla bırakmadan, heyecanlarını yitirmeden öğretilerini yaymak için çalışıyorlardı. Güçlenmek ve bütün İslam âlemine hükmetmek arzusundaydılar. Fatımi Devleti'nin gücü ve imamın manevi etkisi Selçuklu yurdu içinde etkinlik kurmaya dönük bir çaba ile Ehl-i sünnet etkisini ve Abbasi halifesinin gücünü kırmak amacındaydı. Bu hem doğrudan doğruya savaş ve fetih yoluyla hem de içerden, insanları kazanmak yoluyla yapılıyordu.

Ed-Dava el-Hediye "İsmaili dailerini dinlemek, öğretilerine uymak, Allah'ın çağrısına uymaktır. Yolumuza girmek gönüllülükle olacaktır. İnanmakta zorlama olmaz!"[36] diyerek inandırma çabasındaydı.

Fatımi, İsmaili davası, Fatımi Halifesi İmam el-Hâkim zamanında yükselmeye başlamıştı.[37] Dailerin eğitimi ve İsmaili öğretilerinin yayılması için Mısır'da pek çok medrese bu çağda kuruldu. İsmaililik, Sünni İslam'a adeta meydan okur hale geldi. Yayılıyor, gelişiyor, genişliyordu. Hatta Fatımiler kısa bir dönem Bağdat'ı ele geçirmişler, Abbasi halifesini tutsak etmişlerdi.

Sonrasında Halife el-Mustansır zamanında başarılı bir etkinlik kuran Fatımiler, İran ve Irak topraklarında yayılmaya devam ediyorlardı ki...

---

[36] Fatımi İsmaili dailerinin, misyoner tipi çağrısının esası.

[37] (996-1021) el-Hakim dönemi.

Daha da başarılı olacaklar, belki Abbasi halifeliğini ortadan kaldıracaklardı.

Eğer karşılarına Türkler çıkmasaydı...

Türkler...

Selçuklu Türkleri, Abbasi halifesinin koruyucusu ve Sünni İslam'ın ateşli savunucuları olarak düşman belledikleri İsmaililerin de karşısına dikildiler. Fatımi Devleti ile amansız bir mücadeleye giriştiler. Bağdat'ta yaşayan Abbasi halifesini koruyorlar, ona gönülden bağlılıklarını ilan ederek hüküm sürüyorlardı. Karşılıklı dayanışmanın ve desteğin sonucu büyük bir devlet olmaları kaçınılmaz hale gelmişti.

Türkler sarsılmaz ve neredeyse eksilmez bir askeri güce sahiptiler. İnandıkları yolu savunmak ve yaymak yaratılışlarındandı. Abbasi halifesi iktidarını paylaşmak istemediği için zaman zaman bağımsızlık çabasına girse de bu güce yakın olmakta bulmuştu çareyi.

Yenilmez bir ordu.
Tükenmez bir güç...

Selçukluların, Sultan Alparslan'ın komutasında Bizans ordusunu Malazgirt'te yenmesinin ardından, bölgedeki Bizans etkisi önemli şekilde kırılmış, İslam'ın yayılmasına büyük katkı sağlanmıştı. İslam'ın kılıcı olan Türkler fetihlerini durmadan, dinlenmeden sürdürüyorlardı.

Melikşah...[38]

Hasan Sabbâh ve Alamut'u anlamanın bir yolunun da Selçuklunun anlaşılması olduğunu artık biliyordu Gezgin.

O devri, sultanları, vezirleri, emirleri...

Bu büyük Türk devletinin bir zamanlar hüküm sürdüğü topraklarda öylesine çok ve değişik bilgiler gizliydi ki. Attığı her adım onu şaşırtıyordu. Nasıl olmuştu da bu gücün karşısında direnebilmiş, varlığını sürdürebilmişti Hasan Sabbâh? Hangi güçlü nedenin etkisi ile kendisine inanan kalabalıkları sonsuz bir kavganın içine çekebilmişti?

"Yakın geçmişte Selçuklu yurdu olarak adlandırılan toprakları baştan sona dolaşacağız Macid!"

"O halde yolumuz çok uzun Efendi!"

Koca devlet... Geniş bir etkinlik alanı... Neredeyse savaş yapılmamış, kan akmamış bir karış yer yok.

Aynı dileği durmadan yineliyor Gezgin.

"Toprağın, taşın, kayanın, ağacın, otun dili olsa da anlatsa yaşananları."

Sessiz tanıklar...

Selçukluları tanıdıkça...

"Altaylardan kopup gelen, eski dinini terk edip İslam'a sevdalanan bir millet, sayısal olarak azlık kalmasına rağmen bunca milleti, bunca geniş toprakları nasıl yöneti-

[38] Selçuklu Sultanı Melikşah, Sultan Alparslan'ın oğludur. (1055-1092)

mi altına alır? Nasıl olur da yabancısı olduğu topraklarda böylesine güçlü bir devlet kurar?"

Sorular ve mutlaka bulunması gereken cevapları...

Onu en çok ilgilendiren, Selçuklu ile Hasan Sabbâh'ın kavgasının sebepleri...

"Neden anlaşamadılar da savaşmayı seçtiler? Hangi taraf istedi savaşı?"

Gezgin, bunları düşünürken her geçen zaman ona büyük bir hayranlık besleyen Macid'in derdi başkadır:

"Bunca dili nasıl öğrendin, Efendi?"

"Bir kez başlayınca..."

"Ben de öğrenmek isterim!"

"Önce okumayı, yazmayı öğrenmen gerek ki..."

Hazırdı Macid. Hem efendisi hem gezi yoldaşı hem de öğretmeni olacaktı Gezgin. Zeki, akıllı Macid iyi bir öğrenciydi.

Nişabur...

Binalud Dağı'nın eteklerindeki dümdüz, verimli topraklar üzerinde yayılmış kent, kendisine egemen olan gücün işaretlerini gururla taşıyordu. Her geçen gün artmaktaydı bu işaretler.

Nişabur, Selçuklu olma, Türk olma yolundaydı.

Var olmak için başka da şansı yok!

Adını, bir zamanlar bölgeye hükmeden Sasanilerin sultanı Şabur'dan aldığı söylenen kent uzun zamandır Selçukluların egemenliği altında kimlik değiştiriyordu. Kimliklere saygılı yeni sahipleri eskiden kalma izleri silmeden, kendi katkılarını sunuyorlardı kente.

Daha doğudan gelip Horasan bölgesine akın akın gö-

çen Türkler Nişabur'u merkez bellemişlerdi ki kent her geçen gün biraz daha kalabalıklaşmaktaydı. Binalarıyla, camileriyle, medresesiyle alabildiğine gelişmiş ve zenginleşmişti.

Güneş doğma çabasında...

Kente egemen sarayın penceresine vuran gün ışığı, genç sultanı seccadesinin üzerinde dua ederken yakaladığı için mutlu.

İman ve inancın, kudret ve kutlu bir geçmişle örtülmesi, bir zamanlar yabancısı oldukları toprakları yurt etmiş, hak edenlere. Yurdu hak etmek gerek! Yoksa aldığın gibi yitirirsin. Halkı kazanmak gerek! Yoksa halk sırtını döner. Ne yapılacaksa halk ile hak ile...

Sultan Melikşah öylesine derin bir huşu içinde dua ediyordu ki zamanın geçtiğinin farkında değildi. Oysa zorlu bir gün bekliyordu onu.

Zamanın tüketen çaresizliğine alışmaya çalışan Melikşah elleri Gök'e açık öylece sıralıyordu Ulu Tanrı'dan dileklerini.

"Beni utandırma Ulu Tanrı'm. Atam Alparslan'a layık kıl. Devletime ad veren ulu atam Selçuk Bey'in, onun ardından devleti şan ile yöneten Tuğrul ve Çağrı Bey atalarımın ve nice Kınık Boyu yiğitlerinin gücünde güçlendir, ufkunca ufuklandır. Devletimi onların ulaştırmayı düşlediği menzillere taşımama izin ver. Ey Ulu Tanrı'm, devlet içinde birliği sağlayayım ki bir an önce senin adını daha ötelere taşıyabileyim! Atlarımızın nal sesleri ile çınlasın Gök. Dağlar nidalarımızla inlesin. Dünya Ezanı Muhammedi dinlesin. "

Birlik ve bütünlük...

Selçukluların en büyük derdi, durmadan, sonu gelmeden süren taht kavgalarıydı. Birbiri ardına başkaldıran Selçuklu hanedan üyelerinin kendi aralarında yaptıkları savaşlardı. Kandaşların, akrabaların birbirine düşmesi, amcanın yeğene, kandaş oğullarının amcalarına düşman olmasıydı.

"Sultan Alparslan atam sonunu getiremedi bu kavganın. Ben..."

Kan ve ölümler, elde olmadan, devleti dirlik içinde tutmak için kesilen cezalar...

Sultan Melikşah tahta oturalı henüz otuz gün bile geçmemişti.[39]

Türkmen beyleri birbirleri ile boğuşarak geçirdikleri zamanı fethe ayırsalardı eğer, yitirilen canları ve zenginlikleri fetih için kullansalardı, dünya şimdi baştan sona Türk yurduydu. Ulu atalardan kalan o ünlü söz ile 'Gök çadır, güneş bayrak' kılınmıştı çoktan.

"Kim durabilir Türk'ün bu kutlu inancı önünde? Hangi millet?"

Peki, bu kanların, kandaş kanının durmadan akmasının gerekçesi ne?

Bilge vezir Nizam-ülmülk anlatmıştı ona. Fars kökenli olan vezir, Türk'e, savaşına, yönetimine hayrandı, ama illa da iş bu kandaş kavgalarına gelince...

"Çok eskilerden gelen Türk töresi, devletin, yurt topraklarının, yöneten hanedanın bütün soylu üyeleri ile birlikte yönetilmesi gereğini perçinlemiş. Yönetimde, bütün

[39] Melikşah'ın Selçuklu sultanı olduğu tarih 25 Kasım 1072.

bu erlerin hakkı ve yetkisi olmuş. Türk boy yapısı da bunu pekiştirince... Töre kurulmuş ki töreyi değiştirmek öylesine zor..."

Şimdi de aynı töreyi uygulama çabası sürüyor. Her Selçuklu emiri, meliki, Selçuklu soyundan gelen her bey kendi bölgesinde ve kendi ordusunun başında olunca, bir anda güçlü ve etkin belliyor kendini ve en başa geçmek, sultan olmak için savaşa soyunuyor. Biraz da kışkırtanların etkisi ile...

"Kandaş kanına bir çare Ulu Tanrı'm!"

Bunun için çok güçlü olmak zorunda olduğunu biliyor Melikşah.

Sultan Alparslan'ın beklenmedik şekilde vefatının üzerine genç yaşında tahta geçen Sultan Melikşah, onu çok zor günlerin beklediğinin farkındaydı.

Oysa daha dün gibi...

Melikşah, kendini bildiği anlardan itibaren hep atasının yanında oldu. Sultan Alparslan sanki bu günlerin geleceğini biliyormuş gibi oğlunu yetiştirme, pekiştirip pişirme çabasına girmişti. Her fırsatta anlatır, öğretir, devlet yönetimine katardı Melikşah'ı

"Ulu atamız Selçuk Bey'in çağından beri durmadan savaşır, durmadan çabalarız oğul. Tutunmaya çalıştığımız bu topraklara yabancı olmamız bir yana Türkmen'i yönetmek hiç kolay değildir. Ta uzaklardan, akın akın göçerken hem buralı olmaya çabalar hem de eskisi gibi kalmak için direnir. Hem İslam'la daha fazla kaynaşmak ister hem

eski dinden kopmama dürtüsünde... Değişimin içindedir Türkmen. Bu değişim zordur. Yerleşmek ve göçer kalmak ikilemi akılları karıştırır. Bir karmaşa, bir bocalama derinden etkiler onu. Gök dinini terk edip İslam ile şereflenmenin etkisi bir yandan, yurt yapmaya çalıştığı toprakların sahip olduğu dertler bir yandan... Çadırdan çıkıp kentli olma çabası bir yandan... Durmadan, dinlenmeden savaşmanın getirdiği yorgunluk ve hareketlilik de çok etkiliyor Türk'ü. Her yeni fetih onları daha ötelere gitmeye zorluyor. Peygamber sancağını taşımanın gururu, İslam'ın kılıcı olmanın hazzı... Türkmen beyleri daha iyiyi yapmanın kaygısında birbirleriyle çekişiyorlar. Bu çekişme sürüp gidecek gibi görünüyor oğul. Çaresi Tanrı'dan..."

Onca sıkıntı onca kavga arasında, onca güçlü devletin arasından nasıl da sıyrılıp bunca büyüdüler? Nasıl da devlet oldular? Türk'ün adını nasıl taşıdılar ta ötelere?

"Tanrı böyle istediği için..."

Türkmen sever ve sayar Oğuz'un Kınık Boyu'nun etkin Selçuklu ailesini. Atası Alparslan her fırsatta ataları ile övünür, onun da övünmesini isterdi.

"Bak oğul! Sakın unutma! Türk'ü yönetme töresi soy ve soyluluk üzerine kurulmuştur. Türk, öyle her öne çıkanın ardından gitmez. Kökün kutlu, güçlü ve belli olacak!"

Elbette bunun eskiden daha değişik söylemi vardı, ancak artık kullanmama durumundalar:

"Kökü Gök'e dayanmayan soyun ardına düşmez Türk! Bey seçtiği, han seçtiği, sultan bellediğinin soylu ve Gök köklü olduğunu bilmeli, inanmalı!"

Çok çok eski, ancak hâlâ geçerli olan bir töre! Bir za-

manlar Gök'te bellenen Tanrı'nın övdüğü bir soydan olmaktı tutku.

Oysa şimdi...

"Tanrı her yerde!"

"Bizim ulular ulusu atamız, Oğuz Ata..."

Selçukluların bağlı olduğu Kınık Boyu, yirmi dört kutlu Oğuz boyundan biridir. Oğuz Han'ın adlandırdığı Üçoklara bağlı, Oğuz Han'ın altı oğlundan, Deniz Han'ın soyundandır.

Destanlarla ortak bir kutlu öykü...

Bir başka anlatıda ise köklerinin Saka Han'ı Alp Er Tunga Ata'ya kadar uzandığı destan edilir. Selçuklular kendilerini var eden destanlara dört elle sarılırlar.[40]

"Budun bilir bizi! Sayar, sever... Ardımızdan düşünmeden gelir. Bu sayede Ulu Atamız Selçuk Bey, Oğuz Yabgusu'na kafa tutup başkaldırmıştı. Bu sayede ulu ataları-mız Tuğrul ve Çağrı Beyler devlet olmayı başardılar!"

Sultan Alparslan'la birlikte pek çok sefere çıktı Melikşah. O günleri düşününce...

"Ah!"

Derinden bir özlemle nidalandı oda. Bu nidayı hem seslendirdi hem de bu sesle kendine geldi Melikşah. O artık Selçuklu sultanı. Böyle özlemlerle geçirecek zamanı olmadığı bir gerçek, ama üzerindeki etkisini unutamaz.

"Tanrı'm, sen beni muvaffak eyle!"

Daha dün gibi...

---

[40] Selçuklular yerleşip devlet kurdukları İran'da çok eskilere dayanan öykülerde adı Efrasyab olarak anılan, Saka Han'ı Alp Er Tunga'ya özellikle sahip çıkmışlardır. Böylece o bölgenin eski Saka Yurdu olduğu düşüncesi ile hak iddia etmeleri işlerine gelmiştir.

"Benden sonra devleti sen yöneteceksin."

Nişabur yakınlarındaki Radgan kentinde büyük bir törenle Selçuklu tahtının varisi, veliahdı ilan edildiğinde on bir yaşındaydı Melikşah.[41] Tam olarak anlamını bile anlayacak halde değilken kandaşlarının önüne geçip, Selçuklu tahtını sahipleneceği güne hazırlanıyordu. Çünkü onda devleti yönetecek yeteneği, cesareti, azmi görmüştü Sultan Alparslan. Daha en başından Melikşah'ı işaret ederek oğulları ve emirler arasında çıkabilecek taht kavgalarını önlemeye çalışıyordu.

"Emirlerim, beylerim! Veliahdım olarak oğlum Melikşah'ı seçtim. Tanrı'nın izni ile benden sonra devletimi onun yönetmesi dileğimdir. Bilesiniz, bu kolayca alınmış, sıradan bir karar değildir. Sizden dileğim, onu tanıyasınız, yanında olasınız. Nasıl ki benimle oldunuz ve ben de..."

Törenden sonra Melikşah'ı ak donlu[42] bir ata bindirmişti Alparslan.

Ak at Türk töresinde hükümranlık nişanıdır!

Oğlu ak giysiler içinde ak atın üzerindeyken Alparslan, atın yularını tutmuş, onun önünde, omzunda gaşiye[43] olduğu halde birkaç adım yürümüştü. Aynı törende Melikşah adına değerli hilatlar[44] armağan etmişti emirlere. Ardından da buyruk vermiş, Melikşah'ın yönetimine bıraktığı Şiraz ve İsfahan kentlerinde cuma hutbelerinde kendi adından sonra Melikşah'ın adını okutmuştu. Ayrıca oğlunun buyruğuna on beş bin askerlik bir ordu tahsis etmişti.

---

41 Melikşah'ın veliaht ilan edildiği tarih Temmuz 1066.

42 Don: At rengi.

43 Gaşiye: Hükümdarlık ve tabilik simgesi, eyer örtüsü.

44 Hilat: Sultanın armağanı olan değerli taşlarla süslü, özel olarak yaptırılmış giysi. Kaftan.

İleri görüşlü yiğit Selçuklu sultanı bugünleri o günlerden görmüş, Melikşah'ın karşısına kimsenin çıkmamasını, onun güçlü ve tek sultan olmasını sağlamaya çalışmıştı.

Bütün bunları hak ettiğini her fırsatta göstermişti Melikşah.

Daha dün gibiydi!

Sultan Alparslan'la birlikte, yanlarında Selçuklu Veziri Nizam-ülmülk olduğu halde, Rey kentinden büyük bir ordu ile ayrılmışlar, Azerbaycan'a girmişlerdi.[45]

O sefer sırasında Melikşah dokuz yaşındaydı.

Dokuz yaşında bir ordu komutanı, bir savaşçı...

Önce Nahçıvan'a yürüdüler. Teknelerden kurulan bir köprü ile Aras Irmağı'nı aştılar. Sultan Alparslan'ın buyruğu ile ordu iki kısma ayrıldı. Birinci kolu Sultan Alparslan alarak Gürcistan'a yöneldi, ikinci kolu ise Melikşah'ın yönetimine verdi. Melikşah, yanında vezir Nizam-ülmülk olduğu halde ordusuyla Aras boyunca ilerledi. Önce Bizans Kalesi Amberd'i aldı sonra da Surmari'yi ele geçirdi.

Durmadı üçüncü büyük kalenin fethine soyunup, Hagios Georgio'yu fethetti. Melikşah'ın yönettiği Selçuklu ordusu daha sonra Meryemniş'i de aldı ve yine buyruk üzerine Alparslan'ın ordusu ile birleşti.

Alparslan, oğlunun sefer sırasında gösterdiği yiğitlikleri büyük sevinçle karşıladı. Melikşah'a emirlerin önünde iltifatlar yağdırdı.

Birlikte Ani'ye yöneldiler.

Düşleri süsleyen bu zengin Ermeni kentini aldıklarında yaşadıkları mutluluğu unutamıyordu Melikşah.

---

[45] Alparslan'ın Azerbaycan seferi (1064)

Kısa bir zaman sonra...

"Zamanı geldi!" demişti Sultan Alparslan.

Sultan Alparslan, oğlu Melikşah'ın bir an önce evlenmesi konusunda ısrarlıydı. Melikşah on bir yaşındaydı. Karahan Hanedanı'ndan soylu Terken Hatun'la nikâhları kıyıldı. Elbette düğünleri ve kavuşmaları çok sonra olacak bunun için Melikşah'ın yaşını alması beklenecekti.

Düşünüyor Melikşah:

"Bütün bu acele, bütün bu hazırlıklar... Atamın benim yetişmem için çabası..."

Sanki dünyayı erkenden terk edeceğini biliyordu Sultan Alparslan.

Hatırladıkça yüreği sızlıyor Melikşah'ın.

En çok istediği, ancak gerçekleşmeyen...

"Malazgirt'te atamın yanında olabilseydim!"

Büyük savaşın öncesinde ayrılmaları gerekmişti. Selçuklu soyunun devlete sahip çıkmayı sürdürebilmesi için... Melikşah'ın kalmak için onca ısrarına rağmen, "Olmaz!" demişti Alparslan, "Bu çok zorlu bir savaş olacak. Sonucunu Tanrı bilir. Bizans ordusu çok kalabalık ve biz..."

Onca zorluklarla kurulan devletin yaşaması gerekiyordu. Malazgirt'te ak giysileri içinde en önde savaşmaya karar veren Alparslan her türlü ihtimali düşünmüştü.

"Eğer şehit olursam, devleti sen sürdüreceksin! Kaldığımız yerden ve yeniden..."

Bu ne büyük bir düşünceydi. Bu nasıl bir yücelikti!

Zevcesini, Melikşah'ı ve diğer aile fertlerini sadık vezir Nizam-ülmülk'e emanet edip başkentine yollamıştı Sul-

tan Alparslan.

"Bunlar emanetimdir. Eğer bu kutlu savaşta şehit olursam vasiyetimi yerine getir. Yerime geçecek kişi Melikşah'tır. Ona uy! Diğer meliklerin, beylerin uymasını sağla. Oğlumun yanında ol."

Malazgirt Savaşı kazanılmış, bütün dünyayı etkileyen, İslam âlemini sevindiren büyük zafer Türk'e Rum'un kapılarını açmıştı. Zafer haberi geldiğinde yaşadıkları sevinci unutamıyordu Melikşah.

Sultan Alparslan son seferini Karahanlılara karşı yapmış ve bu savaşı da zaferle noktaladıktan sonra, kendi çadırında kalesini fethettiği Yusuf eş-Berzemi tarafından hançerlenmişti.[46] Son nefesini vermeden, Melikşah başucundaydı. Tanrı, öğütlerini bir bir sıralayacak kadar zaman tanımıştı Alparslan'a.

"Kandaşın Ayaz başkaldırabilir. Devletin zarar görmesine izin verme oğul. Kandaşın dahi olsa başkaldırıyı cezasız bırakma. Ama önce ona, yönettiği bölgeyi bırak ve hazineden 500 bin altın ver ki sana karşı çıkmasın. Bu yolla kandaş kanı akmasına engel olmaya çalış. Yok, eğer seni dinlemez ve illa da sultan olmak isterse, vasiyetime uymazsa, onunla savaş."

Melikşah Nişabur'da...

Zorlu günlere hazırlanıyor.

Alparslan'a vezirlik yapan, yetişmesinde büyük katkısı olan ve görevini sürdüren Nizam-ülmülk'ün öğütlerine uyup askerlerin ücretlerine ek olarak yedi yüz bin altın

[46] Sultan Alparslan'ın ölümü 20 Kasım 1072

daha dağıttı. Gençliğini öne sürüp bozgunculuk çıkarmasınlar, devleti zora sokmasınlar diye iç kaledeki birçok malı, değerli mücevherleri, eşyaları, emirleri arasında pay etti. Eli açık bir sultan olduğunu kanıtlayıp gönüllerini kazandı.

İslam âlemi yeni Selçuklu sultanını tanımalı, gücünü bilmeliydi.

Atlı ulaklar salındı çevreye. Buyruk kesindi.

"Bundan böyle hutbeler, Sultan Melikşah adına okunacak!"

Güç gösterisi, bir kabul zorlamasıydı. Kimlerin bu buyruğa uyacağı kimlerin uymayacağı gelecekte yapacaklarını belirleyecekti.

"Neler olacak dersin ata?"

Sadık ve gerçek bir devlet adamıydı Nizam-ülmülk. Rahmetli sultanının vasiyetini görev bilip yerine getirmiş, Melikşah'ın yanında yer almıştı. Dünyayı tanıyordu. Olacakları da az çok tahmin ediyordu.

"Zor olacak sultanım! Çok zor olacak!"

Melikşah'ın veziri olarak göreve başladığında elli dört yaşındaydı Nizam-ülmülk.

Asıl adı Ebu Ali el-Hasan et-Tusi olan Selçuklu veziri, o zamanlar Gaznelilerin yönetiminde olan Horasan'ın Tus kentinde doğmuş, ilk görevlerini de Gazne sultanları için yapmıştı. Horasan valisinin yanında uzun zaman çalıştıktan sonra, Gaznelilerin Horasan valisi olmuştu. Kırk beş yaşına gelip artık tanınan, tanınan, bilge bir devlet adamı olunca, Sultan Alparslan kendisini hizmetine almış ve Belh valisinin yanında görev vermiş, bir yıl sonra da veziri yap-

mıştı. Devlet yönetimindeki etkinliği, siyasetteki tecrübesi ve başarıları nedeni ile Bağdat'ta yaşayan Abbasi Halifesi Kaim Biemrillah[47] tarafından ödüllendirilmiş ve kendisine artık sürekli kullanacağı, Nizam-ülmülk[48] unvanı verilmişti.

Büyük yararları oldu Selçuklu Devleti'ne.

Nizam-ülmülk Selçuklu ikta düzenini[49] kurdu. Devletin gelir ve giderlerini düzenleyip hazineyi dengeledi. Oluşturduğu Sahib-i Haber teşkilatı ile ülkenin dört bir yanında olanlardan kolayca bilgilenmeyi biliyordu. Bu nedenlerle ve daha pek çok üstünlüğü ile vazgeçilmez bir devlet adamı olarak, yetişmesinde büyük etkisi olduğu Melikşah'ın yanındaydı. Büyük bir güven vardı aralarında.

Vezir Nizam-ülmülk hakkında pek çok şey anlatılır. Onun kişiliğini gösterir öyküler saygınlığını da artırır niteliktedir.

Dinine gönülden bağlı, cömert, bağışlayıcı bir vezirdi Nizam-ülmülk. Az konuşmayı, ama çok iş yapmayı, yaptığı işi de iyi yapmayı severdi. Söyleşi meclislerine katılmaya, âlimlerin konuşmalarını dinlemeye tutkundu. Âlimleri her daim kollar, korur, çok saygı gösterirdi. İnanç ve ilmin bir arada yükselmesi en büyük duasıydı. Yanına, Kur'an

[47] Abbasi Halifesi Kaim Biemrillah: Yirmi altıncı Abbasi Halifesi'dir. (1031-1075)

[48] Nizam-ülmülk: Mülkün, devletin nizamı; anlamında.

[49] İkta: Bir kişinin mülkiyetinde olmayıp devlete ait olan toprakların vergilerinin veya gelirlerinin asker veya sivil erkâna hizmet ve maaşlarına karşılık verilmesi. İkta olarak verilen toprakta ikta sahibi devlet adına bölgeden vergi toplar. İkta sahibi vergi ile kendi maaşını karşılar. Savaş halinde bölgeden toplanan eli silah tutan atlı birlikler oluşturularak orduya katılır ve bu askerlerin tüm ihtiyaçlarını karşılar. İkta sahibi aynı zamanda sorumlu olduğu bölgenin güvenliğini ve bu bölgede ki tarımsal üretimin devamlılığını sağlar.

okuyanlar, fakihler, İslam'a hizmet etmeyi görev bilenler rahatlıkla girer çıkardı. Onlara büyük hürmet gösterirdi kudretli vezir.

Selçuklu kentlerinin birer ilim yuvası haline gelmesi için çalışıyordu. Fıkıh eğitimi almış, Hadis ilmine gönül bağlamıştı. Ne kadar alçakgönüllü de olsa bu konudaki bilgisi hayranlık uyandırır nitelikteydi.

Övgüden hiç hoşlanmazdı Nizam-ülmülk. Bunu da davranışları ile belli ederdi.

Onun bu halini anlatan bir öykü:

İslam âlimlerinden Ebul-Kasım Kureyşi ile İmam Ebul-Meali Cüveyni, yanına geldiğinde Selçuklu veziri onları ayakta karşılardı. İltifatlar ederek oturtur, sonra yeniden kendi yerine otururdu. Ancak büyük âlim Ebu Ali Farmezi yanına geldiğinde yine ayakta karşılar, ancak onu kendi makamına oturtur, kendisi onun önüne oturmayı yeğlerdi. Bu tavrı merak konusu olmuş nedenini sormuşlardı.

"Ey kudretli vezir, âlimlere neden farklı davranırsın?"

Vezir açıkladı ki:

"Farklılığım onların farkı nedeni iledir. Ebul-Kasım Kuşeyri ve yanında yer alanlar beni ziyaret ettikleri zaman 'Sen şöyle iyisin, şöyle cömertsin, şöyle bilgilisin' diyerek beni övüyor, belki hiç taşımadığım vasıflarla yüceltmeye çalışıyorlar. İnsan olduğum ve övgülerle mutlu olduğum için gururlanıyorum. Kibrim artıyor. Sonra da bunu hatırlayıp üzülüyorum. Oysa Âlim Farmazi ben ona nasıl davranırsam davranayım, hoşuma gitmeyen huylarımı, kusurlarımı, yaptığım yanlışları, haksızlıkları dahi yüzüme

söyler ve beni doğruya davet eder. Gururum kırılır, ama ben de gerçeği görür yanlışlarımı terk ederim. Bu nedenle onu bir başka karşılarım. Yüze yapılan övgüler insanı kibirli yapar. İslam ise alçakgönüllü olmayı buyurur."

Hz. Peygamberi ve sahabesini örnek aldığını yineler, buyruğunda çalışanlara öğütlerdi:

"Bizim ışığımız onlardır!"

Nizam-ülmülk; yoksulları korur, kollar, besler, giydirirdi. Onlara yakın olmaktan, yanına yaklaştırmaktan çekinmezdi.

Bir akşam yemeğinde konukları vardı. Bir yanında kandaşı Ebul-Kasım diğer yanında devletin ileri gelenlerinden Horasan Amidi[50] oturuyordu. Horasan Amidi'nin yan tarafında ise bir eli kesik olan bir yoksul kişi yemek yiyordu ki onu o sofraya Nizam-ülmülk davet etmişti. Horasan Amidi yoksulun halinden, elinin kesikliğinden tiksinmişti. Vezir, konuğunun bu halini görünce, ne onun ne de yoksul kişinin sıkıntıda olmasını istememişti. Horasan Amidi'ni diğer yana aldırıp yoksul kişi ile yan yana oturmuş ve onunla yemek boyunca ilgilenmişti.

Onun gönlünün zenginliğini anlatan ve çok kişinin tanık olduğu bir öykü daha vardı ki:

Bir gün bir yoksul kişi gelip kapısının önünde oturdu. Yanında büyükçe bir ibrik taşıyordu. Vezir, sarayına döndüğünde yoksul ayağa kalkarak onu karşıladı ve şöyle seslendi:

"Ben senin yoksulları koruyup kolladığını duydum. Senin gibi birinin varlığını devlet açısından talih gördüm. Ancak yanına varıp, bunun doğruluğunu sınamak iste-

[50] Amid: Bugünün valisinin karşılığı bir unvan.

dim. Eğer öyle biriysen benim ibriğimi altınla, mücevherle doldur ki buna inanayım."

Şaşıran Nizam-ülmülk kapısına kadar gelip akıllı sözler eden yoksul kişiye bir kese altın verdi. Ancak o buna razı olmadı.

"Bu yaptığın sıradan bir iş, Ey Vezir! Eğer gerçekten eli açık ve yoksulları kollayan biri isen illa da ibriğimi dolduracaksın ki... Yok değilsen..."

Nizam-ülmülk kızmadı. Gülümsedi yalnızca. Bunu bir sınav belleyip hazinedarına buyurdu.

"Şu yoksulun ibriğine ne kadar altınım, mücevherim varsa doldur!"

Koşturdu hazinedar. Ancak vezirin mevcut varlığı ibriğin yarısını bile doldurmadı. Nizam-ülmülk yoksula, "Bütün zenginliğim bu. Al senin olsun!" dedi.

Yoksul yine vazgeçmedi isteğinden.

"Andım var ki bu ibrik dolmalı!" dedi.

Bu sefer hizmetkârlarını akrabalarına gönderip onlardan ellerinde ne varsa istedi Nizam-ülmülk. Böylece ibriği doldurmak mümkün oldu.

"Al!" dedi yoksula, "Bütün bunlar senindir! Şimdi dileğin oldu mu?"

Yoksul altınla dolu ibriği eliyle tartmayı denedi, ancak yerinden bile kaldıramadı.

"Bunca altınım, mücevherim oldu, ama onu taşıyıp evime götürecek gücüm yok!"

Vezir buyruk verdi hizmetkârlarına.

"Bunu taşımasına yardım edin. Alıp evine kadar götürün!"

Adam bu söz üzerine "Kudretli vezir, seni denemek istedim. Sen de bu denemede başarılı oldun. Benim altınla, mücevherle falan işim olmaz." dedi.

Bunu söyleyip bir anda koşup kalabalığa karıştı yoksul bellenen kişi. Ardından gidenler onu bulamadılar. Bu duruma elbette şaşırdı vezir. Ama düşününce...

"Biri beni sınamak istediyse elbet vardır bunun bir hikmeti" dedikten sonra dolu ibriği ne yapacaklarını soran adamlarına döndü ve dedi ki:

"Vermek niyeti ile çıkardığımızı alıp geri koymak bize yakışmaz. Varın götürün, yoksullara dağıtın hepsini!"

Bağlı olduğu her yöneticiye sadık kalmıştı Nizam-ülmülk. Alparslan onu uzun bir zaman sınamış, güvenmiş, sonra da oğluna yardımcı olmasını vasiyet etmişti. O da bu görevi severek kabul etmekten geri durmamıştı. Bu öyküler onun tavizsiz sürdürdüğü devlet adamlığının yanında insanlığını ve alçak gönüllüğünü işaret eder örneklerdi.

Ancak yeni sultan ile birlikte zorlu bir yol bekliyordu onu. Çünkü düşmanları zaman yitirmemiş, Alparslan'ın vefatı duyulur duyulmaz harekete geçmişlerdi. Alparslan ilk beklediği ayaklanma olarak oğlu Ayaz'ı işaret ederken, saldırı beklenmeyen bir cepheden geldi:

Karahanlı Semsmülk Nasr, ordusunu hareketlendirip Selçuklu yurduna girdi. Aralarında barış vardı, ancak Alparslan yoktu artık ve genç oğlunun onun kadar etkin olması mümkün görülmüyordu. Melikşah gücünü toplamadan fırsattan yararlanılmalıydı. Semsmülk Nasr, Tirmiz'e yönelerek kısa sürede kenti aldı.[51] Büyük bir yağma ya-

[51] Karahan Sultanı'nın Tirmiz'i alması: 15 Aralık 1072.

şandı kentte. Karahanlılar ne buldularsa alıp Semerkant'a taşıdılar. Durmadı, Belh üzerine yürüdü Şemsmülk Nasr. Belh'i alıp yağmalattı ve adına hutbe okuttu.

Haber genç sultana ulaştığında...

Sultan gelecek ve...

Selçuklu veziri biliyordu ki dıştan gelen tehlikeler bir yana içte de çatlaklar oluşacak.

"Nasıl yapacağız ata!"

"Yapacağız sultanım! Yapmak zorundayız! Devletin bekası için ne gerekirse..."

"Başkaldırılar olacak ve..."

"Başkaldıran başları ezeceğiz sultanım!"

"Razı olsalar!"

"Razı olmayacaklar!"

Selçuklu emirlerinin yönetiminde, topraklar, kendi gelirleri, orduları vardı, ama yine de çoğunun gözü sultanlıktaydı. Kışkırtanlar, birbirlerini ayartanlar, bir o yana bir bu yana akanlar...

"İlk kim olacak ata?"

Tecrübeli vezir isim söyleyip söylememekte tereddüt etti. Alparslan, oğlu Ayaz'ı işaret etmişti. Ancak onun egemen olduğu kentleri Karahanlılar'dan geri alma derdi vardı.

"Emir Kavurd!"

"Kavurd, amcam Kavurd..."

Yüzü döküldü genç sultanın. Kirman'ı yöneten Melik Kavurd, Alparslan zamanında da sultanlık iddiasında bulunmuştu.

"Şu an Umman'da..."

"Gelecek!"

"O halde hazır olalım!"

"Buyruk sultanımın!"

"Başka..."

Pek çok ad sıralandı...

Sıralanan adlarla kalmayacaktı Melikşah'ın derdi. Yalnızca kişi adları yetmeyecekti. Her söz yeni bir savaşın tanımı gibiydi. Dert öylesine çoktu ki...

Devleti ilgilendiren, içten içe ateşlenen çok önemli bir tehlikeyi sezinleyen Nizam-ülmülk bunu özellikle hatırlattı Sultana:

"İsmaili fitnesine dikkat etmek gerek Sultanım! Adeta salgın gibi yayılıyor. Tez zamanda önlem almalıyız."

Ne zamandır fark edip yakından izlettiği, her geçen gün büyüyeceğine emin olduğu bu tehlikenin farkındaydı Nizam-ülmülk. Melikşah'ın da bu meseleyi öncelikli tutmasını bekliyordu.

"Bunlar açıkça inkâr etmeseler de peygamberimizi ve diğer peygamberleri zımnen dışlarlar sultanım. Onlara göre her peygamberin getirdiği şeriat ölümüyle sona erer, öyleyse imamın varlığında Hz. Muhammed'in şeriatı da ortadan kalkmıştır. İsmail'i en üst seviyeye çıkarır hâşâ Allah'ın temsilcisi diye zikrederler. Bu dinden çıkmaktır!"

Er ya da geç Mısır'daki Fatımi halifesinin üzerine yürünecekti. Devletin menfaatleri bunu gerektiriyordu. Dinde ikilik çıkaran, ayrı bir halifelik güden Fatımilerin etkinliğinin kırılmasını Abbasi halifesi de çok istiyordu.

Melikşah'a, Abbasi halifesi ile iyi geçinmenin gereğini anlatmıştı Nizam-ülmülk. Onun desteği sultanlığının kabulü ve geleceği açısından çok önemliydi. İsmaililerle mücadele etmek Abbasi halifesini sevindirecekti.

Nizamül-mülk için Fatımilerden önce içerdeki İsmaililerle mücadelenin önceliği vardı. İslam'dan çıktığına ve İslam düşmanı olduğuna inandığı sapkınların etkinliğinin kırılmasından, hatta köklerinin kurutulmasından yanaydı. Ehl-i sünnet yanlısı din âlimleri medreselerde onlarla ilgili çalışmalar yaparak, düşüncelerini, ileri sürdükleri yanlış fikirleri çürütmeye çalışıyorlardı. Fikre karşı fikir üretmek ve İsmaili iddialarını kırmak çok önemliydi. Ancak fikrin yetmeyeceği hallerde bu kişilerin hak ettiğince davranılmalıydı.

Ali ve soyuna duyulan sevda değildi onlarda ayrı ve aykırı bulduğu. Hz. Hasan'ın, Hz. Hüseyin'in, Kerbela'nın acısını yüreğinde hissetmekse bu acı hiç sönmemişti ki. İmamlık müessesini İslam'ın olmazsa olmazı belledikten gayrı bir de imamlara olağanüstü sıfatlar ve görevler yüklemek, hatta onları, hâşâ peygamberle bir, zaman zaman da yaptıkları değişik yorumlamalarla üstünde tutmak... Bâtıni inancını en uç noktalarda seslendirmek... Bu akıl almaz iddiaları kabul etmek değil duymak bile zulümdü Nizam-ülmülk için.

"İsmaili dalleri ülkemizin dört bir yanında, özellikle Şiilerin yoğun yaşadığı kesimlerde dolaşıp halkı kandırıyorlar!"

Yoksul kesimleri seçiyorlardı dailer. Dağlık alanlarda, ulaşılması zor yerlerde çalışıyorlardı. Kendini ayrı ve unutulmuş farz edenlerin arasında daha fazla etkinlik kurabiliyorlardı.

"Çok yakınlarda kentlere ineceklerdir sultanım. Köylerde, dağlarda işleri bitince!"

"İşleri bitince..."

Sevindirici bir haber geldi. Melik Ayaz Belh'e dönmüş[52] kente yeniden egemen olmuştu. Bu haberin etkisi sürerken yeni bir haber tam tersine üzdü sultanı. Kazandığı zaferin verdiği güvenle Tirmiz'i de geri almak istemişti Melik Ayaz. On bin atlısı ile kent üzerine yürümüş, ancak başaramamıştı. Karahanlılar tarafından yenilen Selçuklu askerlerinin çoğu Ceyhun Irmağı'nı geçerken boğulmuştu. Kayıp büyüktü.

Boşluktan yararlanmak isteyen Gazneliler de Çiğilkent'e saldırmış, kenti yağmalayıp hazinelerini ve kenti yöneten, Melikşah'ın diğer amcası Emir Osman'ı tutsak alıp Gazne'ye götürmüşlerdi. Selçuklu emirlerinden Gümüştekin Bilge Bey'in ordusu ile harekete geçmesi ile Çiğilkent'i bırakıp geri çekilmişlerdi.

Bütün bu sorunlar çözülmeliydi.

Aynı çağlarda Melik Kavurd hakkı olduğunu iddia ettiği sultanlığı almak için harekete geçti. Ancak gelen haberler çok da başarılı olmayacağını gösteriyordu:

"Umman'da bulunan Melik Kavurd ordusunu gemilerle Kirman'a geçirdi. Soğuk ve fırtına yüzünden gemilerden bazıları battı ve askerlerinin bir kısmı boğularak öldü. Bir kısmı da soğuktan donarak kırıldı. Melik Kavurd, azalan ordusunu tamamlama çabasındadır."

Bu ne hırstı böyle. Sultanlığı bir an önce almak düşü ile askerlerine kıyan bir emir...

Emir Kavurd'un acelesi vardı çünkü Melikşah güçlenmeden, Abbasi halifesi tarafından adına hutbe okutulmadan tahtı ele geçirmek istiyordu.

---

[52] 13 Ocak 1073

Melik Kavurd, Tuğrul Bey'in vefatından beri sultan olma çabasındaydı. Ancak başaramamış hevesi hep yarım kalmıştı. Şimdi de bu isteğini Melikşah'ın engellemesine izin vermek istemiyordu. Bunun için Selçuklunun güçlü beylerini yanına almaya çabalıyordu.

"Melikşah genç ve tecrübesizdir. Üstelik pek çok Selçuklu emiri, beni, sultan görmek istiyor. Onun yanında Nizam-ülmülk olsa da..."

Nizam-ülmülk'ün varlığı çok önemli bir etmendi.

Sultan Melikşah, amcası Melik Kavurd ile savaşmak istemiyordu. Onu ikna edeceğini, Alparslan'ın vasiyetini aktarıp onunla anlaşabileceğini düşünerek saygılı, amcasının gönlünü alacak vaatlerde bulunduğu bir mektup gönderdi. Böylece içte barışı sağlayıp, dış düşmanlarla, fetihlerle ilgilenmek daha doğru olacaktı. Ancak Melik Kavurd, mektubu Melikşah'ın korktuğuna verdi, rahatladı ve küstahlığı artırdı.

Gönderdiği cevapta şöyle diyordu.

"Alparslan'ın vasiyeti vardır, ama bir de hak vardır. Ben büyük kandaş, sen küçük oğulsun ve ben, kandaşım Alparslan'ın mirasına senden daha çok layığım. Sultanlık benim hakkımdır. Hakkı sahibine teslim et ki canından olma! Elbette yeğenime hak ettiği yetki ve topraklar tarafımdan verilecektir. İnat eder ve karşıma çıkarsan cezan en ağırından olacaktır."

Melikşah'ın bu cevaba bir karşılığı vardı. Bu kez yazdığı mektupta bir yeğen değil, sultandı cevap veren:

"Ey Melik Kavurd, oğul var iken kandaşın mirasa

konduğu nerede görülmüş? Bana düşen miras atamın bıraktığıdır. Ama illa da hakkım var diyorsan, gel de al!"

İpler kopmuştu.

Emir Kavurd'un düşüncesi devletin başkenti Rey'e bir an önce ulaşmak ve egemen olmaktı. Bunun için öncelikle Rey ve Hamedan arasındaki Türkmenleri yanına almak gerektiğini düşünüyordu. Böylece yeterince güçlü bir ordu sahibi olabilirdi. Emrindeki iki bin atlı ve dört bin yaya asker ile harekete geçtiğinde tehlikenin farkına varan Sultan Melikşah ve veziri Nizam-ülmülk'ün çoktan Rey'e ulaştıklarını, Türkmenleri yanlarına çektiklerini bilmiyordu. Bu konuda sultanı uyaran Nizam-ülmülk Melik Kavurd'u zora sokmuştu.

Kendisine kalabalık bir ordu kurmayı düşünen Melik Kavurd iki gün sonra Türkmenlere ulaşacak, karşısında yalnızca ona düşman bir ordu bulacaktı.

Bu güçlü yapı bile Melik Kavurd'u isteğinden vazgeçirmemiş, geri çekilmesini sağlayamamış, yapabildiğince ordu toplayarak Melikşah'la savaşmaya karar vermişti.

İki tarafın öncü kuvvetleri karşı karşıya geldiler. Melikşah'ın öncülerini yöneten Savtekin, Emir Kavurd'un öncülerini kısa sürede dağıttı. Asıl ordular bu ön savaşın ardından Hamedan yakınlarında Kerec'de karşılaştılar.

Melikşah, Melik Kavurd'un ordusunu yenilgiye uğrattı. Melik Kavurd, Hamedan dağlarına kaçmaktan başka çare bulamadı. Savaş üç gün sürmüş, Melikşah kazanmıştı. Devlet düzenini sarsacak ilk başkaldırı böylece bastırıldı.

Melik Kavurd'un yakalanması ve yay kirişi ile boğularak idamı uzun sürmedi.

Melikşah, Nizam-ülmülk'ün bu savaş öncesi düşüncelerindeki isabet ve savaş sırasındaki başarılarından dolayı öylesine memnun kaldı ki ona ait iktalara ilaveler yapıp kendisine "Atabek"[53] unvanı verdi. Zaten ona "Ata" diye hitap ediyordu.

Melikşah en önemli rakibini yok etmiş, rahatlamıştı. Ancak henüz Abbasi halifesinden sultanlığı ile ilgili bir ses çıkmıyor, görüşme daveti gelmiyordu.

"Beni buyurmuşsunuz sultanım!"

Nizam-ülmülk önermişti bu yolu. Eğer Halife, sultanlığını kendiliğinden onaylamıyorsa, bunu hatırlatmak, uygun bir dille Melikşah'ın gücünü anlatmak gerekiyordu. Bunu yapabilecek kişinin adını da vermişti.

"Bağdat Şıhnesi[54] Sadüddevle Gevherayin'i görevlendirirseniz halifeye konuyu hatırlatacaktır."

Şıhne, sultanın huzurunda buyruklarını dinliyordu.

"Bir temsilci ya da benim gönderdiğim, görevlendirdiğim bir kişi olarak gitmeyeceksin halifenin huzuruna. Yalnızca bir hatırlatma yapacaksın. Burada olanları anlatacak, ordumdan, gücümden söz edeceksin."

"Bu iş için ne zaman uygun olacak sultanım!"

"Zaman yitirmeyeceksin!"

---

[53] Atabek: Selçuklularda; şehzadelerin eğitiminden sorumlu olan ve bir eyaletin yönetimine tek yetkili olarak atanan vezirlere verilen unvan.

[54] Şıhne: Sultanın ailesinden gelmeyen, ancak eyalet yönetimlerine atanan geniş askeri ve idari yetkilere sahip kişi.

Gevherayin, uygun yöntemlerle Halife'nin çevresinde etkili birilerine ulaştı. Görüşme dileği ve bunun yalnızca bağlılık sunulacak bir görüşme olduğu bildirildi.

Uzun söylevler mutlu eder beklenti içindeki insanları. Hele geçmişine sımsıkı sarılıp o geçmişi yeniden kurma çabasında olanları. Övgü biraz da eksiklikleri değerlendirmek içindir. Layık olduğuna inandığı sözleri duymak isteyenler bu beklentilerini ortaya koyarlar her hareketleri ile.

Bağdat'ta yaşayan Abbasi Halifesi Kaim Biemrillah, Emevi Devleti'nin yıkılmasından sonra Abbasi soyuna geçen ve artık bir saltanat niteliğinde süren halifelik müessesesinin gereğini yapabilmek adına, Selçuklularla iyi geçinmek zorunda olduğunu biliyordu. Ancak temkinliydi ve Melikşah'ın yerini sağlama almasını beklemişti. Hemen yanı başında etkin bir şekilde hüküm süren Fatımi halifesi, İsmaililerin İmamı el-Mustansır'a karşı tek dayanağı tek gücüydü Selçuklular. Halifenin Türklerden başka ordusu yoktu.

Hz. Muhammed'in işaret ettiği, övdüğü ordu bu orduydu.

Melikşah'ın temsilcisi Gevherayin'i huzuruna kabul edeceğini bildirdi Abbasi halifesi.

Bağdat özel günlerinden birini yaşıyordu. Gevherayin için gösterişli bir tören düzenlenmişti. Doğrudan atanmış bir Selçuklu elçisi değildi, ama sultan adına orada bulunduğu açıktı. Bağdat sokakları süslenmiş, yollara halılar serilmişti. Halifenin kaldığı sarayın önünde sıralanan erkân, kutlu bir konuğu beklediklerini belli ediyorlardı giydikleri tören giysileri ve hareketleri ile.

Beklenen konuk da bu törene uygun, karşılamaya layık bir görüntü içindeydi. Melikşah tarafından gönderilen armağanlar özel sandıklarda, kölelerin, hizmetkârların ellerinde halifeye sunulacakları anı bekliyordu. Bağdat halkı halifelerinin törenini gururla izliyordu.

Büyük Selçuklu Devleti'nin, güçlü sultanının elçisi, halifeye olan saygısını göstermek için atını çok uzağa bırakmış, saraya giden yolu yaya olarak kat ediyor, halk da bu saygılı hali takdir ediyordu.

Geniş salonun ihtişamına akıl erdirmek mümkün değildi. Abbasi halifesi, halifeliğini ihtişamla nişanlamış gibiydi. Öylece yerleştiği tahtında kıpırdamadan kendisine sunulan armağanları, arada söylenen övgü ve saygı sözlerini etkilendiğini belli eden hiçbir hareket belirtisi olmadan kabul ediyordu. Görevli olduğu belli olan birileri onun adına konuşuyor, karşılık veriyordu söylenenlere. O halifeydi, sıradan insanlara karşı tavrın da farklılık olmalıydı. Asla ilk halifelerle, Asr-ı Saadet'le benzerlik taşımayan bu hareketleri içinde makamına uymayan büyüklenme halleri göze çarpıyordu.

İhtişam, büyüklenme ve İslam nasıl bir arada olabilirdi ki?

O günün önemini işareten sarayın kapıları halkın ileri gelenlerine, Bağdat'ın saygın ailelerini temsil eden kişilere de açılmıştı. Taht salonu çok kalabalıktı.

Sözler söylendi, armağanlar sunuldu. Selçuklu sultanının resmi olmayan temsilcisi huzurdaydı. Tahtın sağ yanında ayakta duran vezir, yavaşça eğildi halifenin kulağına. Bir şeyler fısıldadı. Aynı şekilde geldi karşılığı. Sonra

vezir birkaç adım atıp konuklara doğru yürüdü. Yüksek sesle salâvat getirip besmele çektikten sonra "Halife efendimiz der ki!" diyerek sözlerine başladı.

Arapça olarak seslendirilen ve sanki önceden ezberlenmiş ve onlarca kez tekrarlanmış gibi kesintisiz sıralanan övgü sözlerini takip etmekte zorlanan konuklar bir tek kelime bile kaçırmamak için kulak kesilmişlerdi. Yüzlerindeki mutlu çizgiler, söylenenlerin, beklenenin de üzerinde olduğunu belli ediyordu.

Abbasi halifesi, Sultan Melikşah için övgü sözlerini esirgememişti. Onu Selçuklu sultanı olarak tanıyordu. Hatta "Sultanlar sultanı"...

Sözler bitmiş, artık övgüleri onayacak armağanlara, emarelere gelmişti sıra.

"Bu menşur[55] Halife efendimizin Sultan Melikşah'ı tanıdığının, onayladığının belgesidir."

Garip bir işti. Atasının vasiyeti, kılıcının gücü, soyunun hakkı ile tahta çıkmış olan Melikşah'ın sultanlığının, Abbasi halifesi tarafından onaylanması, tamamen temsili bir hareketti ve Türklerin, İslam'a verdikleri yüksek değeri işaret ediyordu.

"Bu kutlu peygamber sancağını, Halifemiz kendi elleri ile bağlamıştır ki Sultan Melikşah bu sancağı cihad yaparken kullansın ve fethettiği, Halife efendimizin adına hutbeler okutacağı topraklarda dalgalandırsın. Allah, sultanın zaferlerini daim etsin!"

Dualar mırıldanılıyor, bu mırıltı bir uğultu gibi salonda yayılıyordu.

Armağanların ardı gelmiyordu. Sunulan her armağan

[55] Menşur: Atama ve onama belgesi.

öpülüp alına sürülüyor ve saygı ile alınıp elden ele ulaştırılıyor, ardından özel olarak hazırlanmış sandıklara yerleştiriliyordu.

Abbasi halifesinin Selçuklu sultanına olan sevgisi, desteği böylece onaylanmış oldu. Bundan sonrası Halife ve Sultan'ın bir araya gelip görüşmesi safhasına kalmıştı. Elbette zamanı Halife belirleyecekti. Abbasi halifesi gerekenleri söyleyecek vezirlerine sıkı sıkı tembihlemişti Melikşah'tan beklentilerini.

"İslam'ı zora sokan, huzursuz eden ve nifak yayan Bâtıni hareketlere karşı mücadele... Mısır'da egemen olan Fatımi Devleti'nin yok edilmesi için gerekenlerin yapılması..."

Şiileri, onun kollarını, en güçlü kaynak olan İsmaililik'i ve Fatımi halifesini hedef olarak gösteriyordu Abbasi halifesi. Hem kendisinin hem de İslam'ın en büyük düşmanı onlardı.

Kısa bir zaman sonra Abbasi Halifesi Kaim Biemrillah ölecek ve yerine Muktedi Billah[56] Halife olacaktı.

[56] Muktedi Billah: Yirmi yedinci Abbasi halifesidir. (1075-1094)

Bâtınilik...

"Allah kelamı, Hz. Muhammed Efendimize vahiy yoluyla gönderilen yüce kitabımız, mucizemiz, rehberimiz Kur'an'ı Kerim zahiri[57] anlamlar ifadesi içinde görünür buyruklar taşırken; değişmez, değiştirilemez Allah emirlerini inananlara bildirirken, aslında ancak ve ancak aldıkları eğitim ve kat ettikleri yolla seçilmiş kişilerin anlayabileceği Bâtını[58] anlamlar da gizler ayetlerinde. Kâmil insanların anlayabileceği, açıklayabileceği, yorumlayabileceği sırlar kitabımızın asıl gerçeğidir."

Bâtınilerin inancı ve iddiası bu yöndeydi.

Gezgin, bunları ilk duyduğunda anlayamadı elbette. "Zahiri ve bâtını iki ayrı anlam..."

Sırlar...

İsmaililerin sırlarla örülü bir öğreti olduğunu biliyordu artık. Vâkıf olamadığı, olamayacağı bu sırları sorgulamak yerine, öğrendiği asıl gerçeğin ardına düşmeyi seçti.

---

[57] Zahiri: Dışsal.

[58] Bâtını: İçsel. Bâtınilik, dışsal anlatım yanında içsel bir anlamın olduğunu ileri süren bu akım, ayet ve hadislerin ilk, görünür, anlamlarını kabul etmeyen, gerçek anlamlarını ise ancak Allah'la ilişki kurabilen masum imamların bilebileceği, temel görüşünü savunan aşırı fırkaların ortak adıdır. Kur'an'ı Kerim ayetlerinin görünen anlamlarının yanı sıra gizli anlamları da vardır, bu fırka mensuplarına göre.

"Mutlak hakikati arayanlar insana ulaşır!"

Dinler insanlar içindir. İnanç, insanları huzura ulaştırmanın aracısıdır. Ancak mutlak hakikati insana bağlayan İsmaili öğretisinin uygulayıcıları, tavırları ve uygulamaları ile bunu göstermek yerine neden savaşı, kavgayı, cinayetleri seçtiler. Bunu, neden aktif olmanın gereği olarak gördüler?

Öyle ya...

"Neden suikastlar?"

Bir korunma güdüsü, bir savunma mekanizması olarak başlayan ve zamanla kontrolden çıkan bir mekanizma mıydı? Öğretinin özüne uygun bir kurgu mu?

"Karşılığı olan vurgunlara yeniden karşılık..."

Nefret ve inanç...

Bir arada olmaması gereken...

Aynı sözler yolunun başlangıcında, açılması için beklediği ilk kapıda, bâtıni gerçeklere hazır olarak beklediği ilk sınavında; Hasan Sabbâh'ın duyduğu sözlerdi. Kendisinin de gelecekte talebelerine, ona inananlara söyleyeceği ilk sözler... Sorgusuz kabulün değil, sorgulayarak bulmanın gereği içinde sırlara vâkıf olmak için bu kabulleri, daha en başında bellemek zorundaydı.

Sürekli yinelenen...

"Kur'anı Kerim'in zahiri anlamları yanında bir de bâtıni yorumlaması vardır ve bu yorumlamayı yapabilmek için yetişmek, öğrenmek, kâmil insan olmak gerekir."

İlk okuduğuna, ilk anladığına razı olmak sıradan insanların işidir. Oysa Bâtıni; aslı, özü, gören, sırlara vâkıf olandır.

Ya Peygamber! Vahyin sahibi olan ve tebliğle görevli olan Peygamber...

"El-natık sıfatını taşıyan peygamberler; ilahi emirleri tebliğle, açıklamakla görevlidirler. Bu, zahiri açıklamadır. Bâtını anlamı açıklamak ise imamların görevi ve yetkisindedir!"

Bâtınilerin kendilerini tanımlaması buydu, ancak karşılarında olanlar için gereksiz, anlamsız ve sapkın inançlardı, inandıkları.

"Dünyada olanların dahi biçimine değil özüne bakmak, özünü görmek gerek; sırlar çözülebilsin diye. Öyleyse düşünmede sınır olmamalıdır. Düşünce özgür olmalı, akla ve düşünceye asla kilit vurulmamalıdır. Dokunulmazlar, dokunulmazlıklar kaldırılmalıdır. Gerçeğin ışığı özgür düşünce ile ortaya çıkacaktır."

Hasan Sabbâh; Bâtını hareketinin en üst özgürlüğünde yüzmek için aklı ve düşünceyi sınırlayan bütün duvarları yıkmak, sırlara vâkıf olmak için çabalıyordu. Yetme ve yetinme diye bir sınır yoktu düşlerinde. Kalkan her perdenin ardından yeni perdeler çıkacaksa karşısına ve o perdeyi kaldırmakta aciz kalacaksa, bilmenin öğrenmenin ne anlamı olurdu ki?

Öyleyse...

"Kalın perdeler ardına gizlenmiş bilgi olmaz. Bütün perdeler kalkacak ve öze ulaşılacak!"

Bu özü kendince arıyordu Hasan, kendinde arıyordu!

Bu özün ardında, büyüklerinin ona gösterdiği yolu izliyordu. Elbette dailik görevini hakkı ile yerine getirerek.

Bildiklerini anlatarak yoluna yeni yoldaşlar ekleyerek... Artarak, kalabalıklaşarak...

"Bilgi, Tanrı sayesinde, aşamalı olarak ve kişinin algılama yetisine göre kazanılır ki buna had denir. İnsanlar Tanrı'ya ulaşmak için ruhsal doğum, vilade ruhaniye, kademesinden geçmelidirler. Böylece ilm-i tevhide vâkıf olabilsinler... Bunun için zihinsel ve ruhsal anlamda yükselmeye açık gelişmeler gerekir."

Hasan Sabbâh'ın kendisine henüz yetmeyen bilgisi, çok kişiye yetiyordu. Yetinemedikleri ile çok kişi yetiniyordu. Yeni ve güçlü bir dainin varlığının haberi köyden köye, kentten kente yayılıyor, Hasan Sabbâh'ın ünü artıyordu.

Garip bir etkileme hali vardı. Onu dinleyenler, etkili ses tonu yardımında anlattıklarına hayran kalıyor, onu yeniden dinlemek için ardına düşüyorlardı. Açıklamaları umut oluyor, sevenlerinin sayısı artıyordu.

Bir de kendi içindeki savaşı sona erse. Bir de kendi iç huzurunu bulsa...

Arıyordu Hasan, durmadan arıyordu.

Mısır yolundaydı. İmama gitmek için yola çıkmıştı. Başdai Abdulmelik bin Attaş yolunu çizmiş, onu dualarla yolcu etmişti.

"Hazret'e ulaşmalısın!"

Öyle sıradan bir ulaşma yolu değildi bu. Yoluna çıkan her yerleşimde duruyor, asla yetmezlik sınamasında küçümsemiyor, karşısına çıkan bir tek çadır da olsa, birkaç evden oluşan küçük bir köy de olsa, koca bir kent de olsa kalması gerektiğince kalıyor, anlatması gerektiğince anla-

tıyordu. Genelde yoksul, zavallı insanlardı hedefi. İtilmiş, bir kenarda unutulmuş, değer verilmemiş... Değerinin farkında olmayan...

O, bu insanların değerini biliyordu. İçinden bir ses, günün birinde onlara ihtiyacı olacağını söylüyordu. Sonsuz ihtişamın, akıl almaz israfın, gösterişin, doyumsuzluğun hemen yanı başında yer alan yoksulluk, dikkatini çektiği kadar onu üzüyordu da. Adaletsizlik ve eşitsizlik karşısında gördüklerini sorguluyordu.

"Neden? Aynı Tanrı'ya inanan, aynı peygamberin ümmeti olan bu insanlar arasındaki adaletsizlik neden? Neden, Hz. Peygamberin yasakladığı israfta bunca ısrar? Neden hem onun adını anıp hem de onun yolundan, onun izinden ayrı olmak? Neden bu gösteriş? Neden açlar varken, tıka basa doyanların varlığı? Nedir bu dengesizliğin temeli? Buna çare bulabilir miyim? Yoksulların umudu, açların doyumu olabilir miyim?"

Yoksulların umudu oluyordu Hasan Sabbâh. Onu yeniden görmek isteyenler hatta ardına takılıp ona eşlik etmek isteyenler...

"Benimle gelmeyin" diyordu Hasan. "Yerim, yurdum, belirsiz benim. Zevcemi, çocuklarımı ailemi dahi geride bırakmak zorunda kaldım. Yolum uzun ve meşakkatli. Hem dayanamaz perişan olursunuz, hem de beni engellemiş olursunuz. Günü gelirse eğer, o gün gelir ve Tanrı durmamı, yerleşmemi isterse, size haber salar, seslerim. O güne kadar bekleyin!"

Bekleyeceklerini biliyordu.

İşte o çağlarda, bu sözleri ederek insanları gelecek için

düşlere sevk ettiğinde aklına bir mekân isteği yerleşmeye başladı Hasan Sabbâh'ın. Tam olarak ihtiyacının ne olduğunu bilmeden, gereğinin karşılığını anlayamadan... Sığınacağı, yerleşeceği ve onun olacak bir mekân...

Bilmek ve öğrenmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu. Sırlar içinde o vâkıf olmak için çıldırdığı sırlar koridorunda elleri ile kazarak, tırnakları ile tırmalayarak ilerliyordu Hasan Sabbâh. Uykusuz gecelerin ardından ulaştığı mevkiinin farkına varıyordu.

Bu sıradan bir kelimeydi.

"Hiç!"

Hiçlikler içinde anlam çıkarmayı henüz başaramıyordu. Elini uzatırsa tutacağını sandığı gerçeğe kavuşmak için durmadan okuyordu.

Düşünüyordu:

"Doğru ve yanlış, aykırı bir görünüşün altında birbirlerine benzerler. Doğrusal bir görünüş altında ise benzemezler. Her biri iki görünüşe elverişli olan doğru ve yanlış, iki zıt uçları ile bir karşıtlıklar ortaklığı olmalarına rağmen, yine bir diğer uçları ile birbirlerini düzene sokarlar. Bir terazi, bir dengeleme unsuru..."

Doğrulara dört elle sarılıp, yanlışları yollarda bırakarak...

Kimi zaman anlatırken, aniden duruyor, önünde açılan küçük pencereden gelen ışık sızıntısını fark ediyor, mutlu oluyor, daha fazla anlamak için düşünceleri içinde ilerlemeye çalışırken karşısına kalın, geçilmez bir duvar çıkıveriyordu.

"Bâtının da bâtını var!"

Sırrın sırrı...

"Söylemler etkili bir reddetme ve onaylama ile yapılanmıştır. Eğer bir tercih yapılırsa bir istisnanın katıldığı red ile düzenlenmiştir."

Selçuklu yurdunda dolaşıyordu. Türkleri tanıdıkça, farklarını gördükçe garip bir hayranlık duyuyordu bu doğudan gelen millet için. Nasıl olmuş da bunca değişime sevdalanıvermişlerdi? Nasıl olmuştu da değiştirivermişlerdi dinlerini? Üstelik yeni dinlerine bu kadar sıkı, sımsıkı bağlanmaları aklın alacağı iş değildi.

"Gönüllü ve gönülden..."

Daha ötesinde, biraz ötesinde kızgınlık duyuyor, sarıldıkları, bağlandıkları yolun yanlışlığını dillendiriyordu.

Bugün verdikleri zorlu uğraşın en büyük sebebi en büyük zorluğu Türklerdi.

"Abbasi halifesine olan bağlılıklarını anlayamıyorum? Böylesi bir milletin daha açık ve derin..."

Fikrince en doğru yolu izliyordu Türkler ve doğrulukla eşdeğer bir çizginin sahibiydiler.

" O halde neden?"

Selçuklunun büyük sultanı Alparslan anlatılıyordu gittiği yerlerde. Onun Bizans'a karşı kazandığı büyük zafer...

"İslam'ı kurtardı!" diyorlardı, "Bizans'ın kat bi kat kalabalık ordusunu bozdu. İmparatoru tutsak aldı! Şimdi Türkmen orduları Rum içlerine akıyor. Vardıkları her yerde İslam'ı yayıyorlar."

Türkler diğer milletlere karşı asla üstünlük taslamıyorlardı. Ayrımcı olmuyorlardı. İçlerine girdikleri toplum-

ları benimsiyorlar ne dilde ne de dinde zorlama yapıyorlar ne de onlardan uzak duruyorlardı.

Savaşçılıkları, kavgacılıkları ve insanlara yaklaşımları...

İdealleri, alabildiğine geniş ufukları... Yurt tutmaları...

"Düş ve bilinmezlik..."

Başka bir tanım bulamıyordu onları tanımlamak için. Sarayda, güçlü sultanın hemen yakınında bir İranlı vezir olduğuna aklı ermiyordu. Üstelik yalnız bir kişi değildi. Türkler Farsça konuşmaktan, Farsça yazmaktan gocunmuyorlardı. Araplar gibi diğer Müslümanlara karşı üstünlük taslamıyorlar onlara mevali[59] demiyorlardı.

Kendisini tanımlamak istediğinde kullanacağı en son sözdü ırki kimliği, ama Arapların diğer milletlere karşı tavrını biliyordu. Adlandırmalarında bile küçümseme gizliydi.

"Mevali!"

Hâkim ve güçlü olan Türkler ise buyruklarında yaşayan milletlere dahi böylesine bir küçümseme içinde değildiler.

"Selçuklularla dost olabilsem..."

Bunun imkânsızlığı ortadaydı. Genel anlamıyla imkânsız... Yoksa Hasan Sabbâh'a bağlananlar arasında Türklerden de kişiler vardı. Hem de öylesine bir bağlılık ki... Ancak çoğunlukla Sünni İslam'ı kabul eden Türkler, genellikle Abbasi halifesine bağlı, Fatımi halifesine düşmandılar.

İmama düşmanlık...

[59] Mevali: Emevi döneminde Araplar dışındaki ırklardan olan Müslümanlara verilen, içinde aşağılama barındıran adlandırma.

Dolayısıyla Hasan Sabbâh'ın da düşmanı oluyorlardı. Şu ana kadar bunu doğrulayan bir etki olmasa da Hasan Sabbâh'ın karşısına ona engel olacak kimse çıkmasa da...

İzlendiğini hem de kimler tarafından izlendiğini fark ediyordu Hasan Sabbâh! Nedenlerini de... Dostları, Nizam-ülmülk'ün Sahib-i Haber teşkilatından bilgilendirmişlerdi onu. Memleketin her yanından başkente haber taşıyanlar mutlaka Hasan Sabbâh'tan da söz etmiş olmalıydılar.

"Selçuklu yurdunda nerede ne olursa, Nizam-ülmülk'ün mutlaka haberi olur! Sahib-i Haber her yerden her şeyden haberdardır."

Bundaki amacı belliydi: Dailerin her gittiği yerden, yaptığı her işten haber alarak, muhtemel bir tehlike için hazırlık yapmak.

Halk arasında şaşırtıcı bir Selçuklu memnuniyeti vardı Hasan Sabbâh'ın gezdiği yerlerde. Açıktan bir kabul ve beklenti... Öncesi ile karşılaştırılmayacak bir rahatlama... Türk'ün yönetme gücüydü bunu sağlayan. Bir de İsmaililere karşı düşünce düzeyinde başlayan karşı koyma ve illa ki mevcudu koruma etkileri olmasaydı. Bunun için Selçuklu sultanından çok onu etkilediği bilinen Vezir Nizam-ülmülk'tü düşmanlığın nedeni.

"Asıl İsmaili düşmanı o! Üstelik çok güçlü..."

Nizam-ülmülk'ün ülke içindeki gücü ve etkisi zaman zaman Melikşah'ı aşıyordu. Medreseler kurarken, İsmailileri, Bâtınileri dışlayan tavrı, orada yalnızca Sünni âlimleri tutması, Bâtını karşıtı çalışmaları desteklemesi gelecek için hiç de iyi işaretler vermiyordu.

Hazret'e doğru uzanan görevi yolunu uzatmıştı. Başdainin öğütleri ile pekişmek daha bir pişmek için böyle yapmıştı. Rey'den Isfahan'a, Isfahan'dan Azerbaycan'a, sonra Mayyafarikin'e[60]...

Yeniden gülümsedi.

Mayyafarikin'de başına gelenler...

Kalabalık bir dinleyici grubuna anlatıyordu anlatmak istediklerini. Sorulara cevaplar veriyor, kendisi sorular soruyor, bu arada varmak istediği bilim duraklarında bocalıyor, yeniden kendine gelip anlatıyordu. Kent kadısının ve bölgedeki Sünni ulemanın kulağına gitmişti yaptıkları. Orada, kalabalığın içinde birilerinin bulunduğunu, kadı tarafından görevlendirildikleri aklına gelmemişti. Gelse de yapacak bir şeyi yoktu ya.

Konuşmasını sonlandırmak için sözlerini sınırlarken aniden gelen soruların bilinçli ve bilen, anlayan birileri tarafından kasıtlı sorulduğunu anladığında kalkıp gitmekte geç kalmıştı artık. Dai eğitiminde en çok yinelenen uyarının nedenini işte o zaman anlamıştı.

"İçinde ışık olan evde konuşmayınız. Yani kelam ve kıyas bilenlerin olduğu yerde söz etmeyin. Çorak araziye tohum atmayın!"

Işık olan bir yerdeydi. Başına iş alacağı kesindi. Ama artık çok geçti.

Soru soruldu:

"İmamların mutlaka gerekli olduğunu ve onlar olmadan doğru bir yol seçilemeyeceğini; hem bu dünyada hem de ahrette imamların yetkili olduğunu, masum, efdal, mü-

[60] Mayyafarikin: Diyarbakır'ın Silvan ilçesi.

ctehid olduklarını kabul etmek doğruysa; Allah tarafından gönderilen peygamberlerin üstünde bir şahsiyet verilmiş olmuyor mu imama? Bu, Kur'an'a aykırı değil mi?"

Genel de Sünni âlimlerin, Bâtını inançları yerle bir etme taktiğiydi yapılan. Zora sokucu sorular...

Ne söylenirse inanan cahil halka, konuşurken dailer tarafından daha hafif sözler edilir, gerçekte dolambaçlı yollar denenirdi. İmam Ali'yi seven, ancak onu asla Hz. Muhammed sevgisiyle tartmayan, bunu denemeyen, önceliği ve tercihi Peygamber olan kalabalık kitleler, bu tip tartışmalardan çok etkilenirler ve hemen soğurlardı dailerden. İddia edilen gerçek, ancak zaman geçtiğinde, insanlar kabul edecek hale geldiğinde söylenirdi. Eğer açıklanması gerekirse uzun zamana yayılırdı.

Böyle başlanınca, dai tarafından anlatmak istenilen anlatılamadan yeni sorular sorulur, dai sıkıştırılır ve halkın gözünde dini sapkın durumuna düşürülürdü. Böylesi bir tartışmadan galip çıkmak mümkün değildi. Söz konusu inançların yargılanması olunca sözler çok dikkatli seçilmeliydi.

Hasan Sabbâh, uzun süren yolculuğu süresince büyük tecrübe kazanmıştı. Açılan yolun sonundaki tuzağı fark edince, sözü ağırdan aldı.

Böylesi derin konuları bir iki sözle açıklamak mümkün görülmezken geniş halk kitleleri karşısında tartışmalara girilmesi de sıkıntıydı. Soru kasıtlı olsa da bunu halk fark edemezdi.

Her söyleneni anlayamayacak, açıklamaların özündeki Bâtını yapıyı fark edemeyecek kişilerin, hiçbir mertebesi olmayan sıradan insanların anlayabileceği konular değildi

ki anlatılsın. Yine de herkesin anlayacağı bir dille, konuyu fazla yaralayıcı yapmadan açıklamasını yaptı Dai Hasan Sabbâh.

"İsmaililiğin imam inancında peygamberler ve imamlar değişik zamanlarda ve değişik durumlarda zuhur etmişlerdir. Asılları, özleri birdir. Zaman ve durum önemli değildir. Peygamber natıktır. Natıklar kendisinden sonra gelen imam tarafından takip edilmek durumundadırlar. Peygamberlerin vahyi zahiri anlamları ile açıktır. İmamın görevi de bu zahiri içinde bâtıni anlamını ortaya çıkarmaktır."

Bu cevabın, soruyu sorana yetmeyeceğini, ardından şeriata dair sorular geleceğini biliyordu.

"O halde sen, imamların Hz. Muhammed efendimizden daha fazla şey bildiğini mi iddia ediyorsun, hâşâ?"

Bu sorunun cevabını verirse, orada bulunanların hepsini yitireceğini, bu yenilgisinin de çevrede hızla yayılacağını, hatta o çevrede kalmayacağını tahmin etmesi zor olmadı Hasan'ın. Yeniden uzun uzun ve dolaylı yollardan açıklamaya başladı. Net cevap vermek yerine takiyyeyi seçmişti ki bu yol da dailere öğütlenenlerdendi.

Elbette Hz. Peygamber'den bilgili bir imam düşünülemezdi. Hatta böyle bir düşüncenin gereği yoktu. Ancak görev olarak farklılık vardı ortada. Bu fark...

Soruyu soran onu dinlemiyordu. Yeni ve daha zor bir soru sordu. Elbette cevabı vardı Hasan Sabbâh'ın, ama orada söylerse...

Söylemedi. Bunun yerine dedi ki...

"Ne yapmak istediğini anladım dost! Sen de bilirsin ki her bildiğin her yerde konuşulmaz. Burada, yalnızca dinle-

meye gelen insanları da meşgul etmek yanlış olur. Eğer dilersen, sen ve seni gönderenler, toplanın bir yerde. Demem o ki bir dost toplantısı yapalım. Konuşalım. Tartışalım. Bütün sorularınıza cevap vereyim."

Böylece çözdü meseleyi. Bu daveti uygun bulan kişi birkaç söz daha edip Hasan Sabbâh'ı suçlayıcı tavrını sürdürse de isteği onu gönderen hocalarına iletti.

Ulema toplanmıştı. Kentin kadısı da oradaydı. Gözler çakmak çakmak, kızgınlığı örtmeye dahi gerek görülmeyen bir havada, bir yanda sormaya hazır, verilecek cevabın yetersizliğini daha en başında değişmez olarak kabullenmiş âlimler, öte yanda Hasan Sabbâh ve sırf ona eşlik etmek adına orada olan birkaç İsmaili dai...

Sabırlı olması gerektiğini düşünmüş, aldığı eğitimin gereğince öyle davranmaya karar vermişti. Tartışma başladığında sonunu kimse tahmin edemiyordu. Kadının orada bulunması, Hasan Sabbâh'a kellesinin tehlikede olduğu fikrini doğursa da bu bir sonuç sayılabilirdi.

İnançların tartışılmasında yenik ya da galip olmadığının farkındaydı iki taraf da. Her şey "İnandım!" kararı ile tanımlanmıştı. Burada karşılıklı söz atışı ile yapılacak deneme bir nevi tanıma ve anlama uygulamasıydı. Bâtıni iddialarını Sünni âlimlerin kabul etmesi mümkün değildi, Hasan Sabbâh'ın da inandıklarından vazgeçmesi... Bazı konular yüz yıllardır tartışılmış, yazılmış, tenkit edilmiş ya da iddia edilmiş, kavga, savaş nedeni olmuş, ancak bir ortak noktada buluşulamamıştı.

Kentin kadısının orada bulunması bir çeşit yargılama da sayılabilirdi. Hasan Sabbâh'ın çok dikkatli konuşması

gerekiyordu. Diğer dailerin zarar görmemesi için tek bir söz etmemelerini istemişti Hasan Sabbâh.

Gezgin, ona bu olayı anlatan, karşısında heyecanla titreyen İsmailinin olanları bir savaş, bir Hasan Sabbâh zaferi gibi tanımlamasını hayretle dinliyordu. Orada bulunmadığı halde sanki oradaymış, sanki yaşamışçasına, ses tonunu değiştirerek, gözleri parlayarak...

Söz konusu olan inanç olunca:

Oysa öğrendiği kadarı ile Gezgin için sıradanlığı aşmayan bir tartışmaydı. Sorular ve cevaplar... İki tarafı da tatmin etmekten uzak...

"Karşısında saf tutmuş onu yenmek için hazırlanmış âlim geçinenleri bilgisi ile perişan etti. Söz söyleyemez hale getirdi!" diyordu anlatan İsmaili. Bu olaya efsanevi bir hava katmayı da beceriyordu.

İnanmak...

İnanmak başka bir şeydir.

İnananın çözümleri inancıncadır. Karşısında olanların da kendilerince... Böyle bir tartışmada sonuca ulaşmak yoktur. İki taraf kendi doğrularını savunurken karşı tarafın doğrularını daha en başında yanlış olarak kabul etmişlerdir. Böylece iki yanlı doğrular, iki yanlı yanlışlar karşı karşıya gelecek, her iki yan da kendi verdiği cevaptan emin, kendi doğrularını doğru kabul etmekle yetinecektir.

Başlangıç, elbette kesin kabuller üzerine irdelemeler...

"Allah birdir ve ondan başka inanılacak yoktur!"

"La ilâhe illallah!"

"Kur'an Allah'ın kitabıdır!"

"Elbette! Buna ne şüphe!"

"Hz. Muhammed, Allah'ın resulü ve son peygamberidir!"

Açıklama yapmak durumundaydı Hasan Sabbâh. İsmaili inancını, içinden geçeni doğrudan söylese, o an orada başının gideceği konusunda şüphesi yoktu. Önce kelimeyi şahadet getirdi ve böylece dikkatleri başka yöne yönlendirdi. Ardından en dolambaçlı yollardan anlattı İsmaili öğretisini. İşi öyle karıştırdı ki... Kurtarmıştı. Bu konuyu zorlayıcı düsturlarla uzatmak isteyen birkaç kişi olsa da ona sorulacak o kadar çok soru hazırlamışlardı ki geçtiler.

Âlimlerin deyişi ile asıl itilaflı konulara gelinmişti.

"Dinde imamlık diye bir makam yoktur. Olamaz da..."

Bu kez Hasan sordu:

"Halifelik dediğiniz nedir?"

"O başka!"

"Peygamberimizin, Hz. Ali'yi pek çok kez yerine imam olarak tayin ettiğini inkâr mı ediyorsunuz?"

"Şartlar ve zaman bunu gerektirdiğinde..."

"O halde imamlık vardır ve..."

Karşıdan gelen "Hâşâ, tövbe, estağfurullah" nidaları arasında anlattı inancını. Üzerine çok gelindi. Zorlandı.

"Hazreti Kur'an, peygamberleri dahi masum ve günahsız diye anlatmazken siz nasıl olur da imamları..."

"Sizlerin bakışında Kur'an'ın zahiri anlamı bunu söyler, ama bâtını anlamında..."

"Kur'an'ın anlamı ortadadır. Onu açıklayan, vahiy sahibi Hz. Muhammed..."

"Kur'an'ın bâtını yani gerçek anlamını yorumlayacak ve hatta peygamber hadislerini yorumlayacak tek kişi imamdır!"

İş çığırından çıkmış, sesler yükselmişti. Ayağa kalkanlar, yumruk sallayanlar, tehditler...

"Tövbe de, zındık!"

"Sapkın! Sen nasıl böyle bir söz eder, sıradan kişileri Allah Resulü ile kıyaslarsın?"

Suskunluk!

Hasan Sabbâh asıl söylemek istediklerini söyleyebilse, asıl inandıklarını...

"Tanrısal birlik eşit derecede peygamberliğe de uygun düşer. Peygamberliğe ancak imamlığı dâhil ederek ve bağlı olarak tamamıyla Tanrı adı uygun düşer."

Bunu söylemedi. Nasıl söylesin?

"İnsan-ı Kâmil olan imam Allah'ın yüzüdür ve Allah hakkında edinilmesi mümkün olan tek bilgi, imam hakkında bilinebilinenlerle sınırlıdır!"

Bunu da söyleyemedi.

Daha nicesini...

Söyleyemedi.

Söyleyemezdi. Orada söyleyip onu yok etmek isteyenlerin ellerine koz veremezdi. Daha başka sözler söyledi. Açıklamaya çalıştı inandıklarını. İmam Ali'den, İmam Hasan ve Hüseyin'den... Emevi zulmünden ve Kerbela'dan...

"Ah Kerbela..."

Bir anda değişti karşısındakiler. Aynı acıyı hissedip, aynı duyguları yaşadılar. Ali düşmanlarını, Kerbela'da yapılan zulmü lanetlediler.

Böylece biraz olsun nefeslendi Hasan Sabbâh.

Ama çok sürmedi...
Sonra yeniden...

İplerin koptuğu ve konuşmaların dipsiz kuyulara yöneldiği anlar gelmişti. Aslında söz çoktan bitmişti.

Hasan Sabbâh'ın sözlerinin kabul edilmesi mümkün değildi. Konuşmalar çözümsüz sonuçlara ulaştığı gibi neredeyse bir kaşık suda boğulacaktı İsmaili dai. Sözler hakaretlerle sınırlandığında Hasan Sabbâh sustu.

Konuşmanın anlamı kalmamıştı. Düşüncelere illa da bir sınır konacaksa onun söylediklerinin ne anlamı vardı ki? Bir zaman sonra karşılarındakiler de sustular.

Toplantı sonuç alınamadan sona ermişti. Kaşları çatık halde ve sinirlendiği, kendini zor tuttuğu belli olan kadının kararını açıklaması beklenecek, bu karar Hasan Sabbâh'ın kaderini belirleyecekti.

Ona dokunmadılar. Çünkü yapılacak her türlü cezalandırma ters etki yapabilirdi. Bir din adamıydı, Sevenleri, inananları vardı. Yapılacak cezalandırma başka türlü yansıtılırsa...

Ama öylece de bırakılamazdı. İslam'a aykırı sözler etmişti. Etmeye de devam edecekti. Sonra güçlü bir hatipti ve...

O halde...

Kadı kararı açıkladı:

"Yanlış fikirlerini, İslam şeriatına uymayan düşüncelerini cahil halkı kandırmak için kullandığı anlaşılmış, kent-

ten kovulmasına, bir daha kente sokulmamasına ve ısrar ederse yargılanıp gereğince cezalandırılmasına..."

Mayyafarakin'den kovuldu Hasan Sabbâh!

İlk olduğu için zoruna gitti, ama son olmayacağını eğer Sünni ulema karşısına bir daha çıkarsa daha ağır cezalarla cezalandırılacağını biliyordu.

İtiraz etmeden ayrıldı kentten.

Güç onlardaydı.

Olanların Sahib-i Haber tarafından Nizam-ülmülk'e iletildiğini, devlet ve din için çok tehlikeli olarak yeniden işaret edildiğini, daha yakından takibe alındığını bilmiyordu. Güçlü bir düşman olarak belirlenmişti. Akıllı ve geleceği gören Selçuklu veziri, artık onun attığı her adımdan haberdar olmak istiyordu. İsmaililerle olan kavgasını kızıştıran kişi Hasan Sabbâh değildi, ama onu yaptıkları ile yeniden ve daha güçlü olarak dikkate alacaktı.

Bundan sonrası artarak sürecek ve sonu gelmeyecek bir düşmanlık başlayacaktı. Oysa Hasan Sabbâh'ın derdi yalnızca Selçuklu Devleti, Türkler değildi.

"Bunlar çekirge sürüsü gibi yayılmaktalar sultanım."

Sultan durduğunda, devlet durur.

Devlet durduğunda, kim alır düşmanların önünü?

Öyleyse durmamalı. Hem akılla, hem kalemle, hem de kılıçla... İlim, imar ve antlaşmalarla... İlerleyebildiğince ileriye doğru...

Medreseler birbiri ardına kuruldukça İslam âlimleri Selçuklu kentlerinde toplanmaya başlamışlardı. Nizam-ülmülk daha da fazlası için çabalarken Sultan Melikşah'a bunu, "Kalıcı olmanın, dünya durdukça anılmanın gerekçesi" olarak açıklıyordu.

"Pek çok yanlışı ilim ile yeneceğiz! İslam dinini sapkın fikirlerine alet edenleri ilimle susturacağız. Yanlış düşüncelere karşı dikilmenin yolu, doğru fikirdir."

Melikşah, sultanlığının Abbasi halifesince kabul görmesinin, övülmesinin ardından atası Alparslan'ın vefatını fırsat bilip Selçuklu yurdundan toprak çalma çabasına giren devletlere karşı harekete geçti. Melik Kavurd derdinden kurtulmuştu ve şimdilik bir iç karışıklık ihtimali gözükmüyordu. Korkusu, kandaşı Melik Ayaz'ın isyanıydı.

Bu beklenti içinde iken öncelikle Karahanlıların yaptığı saldırılara karşı onlara iyi bir ders vermek üzere hazırlıklara başladı. Nizam-ülmülk'ün tavsiyesine uyarak, "Bir kez vuralım! Tam vuralım!" anlayışı ile büyük bir ordu hazırlıyordu.

Hazırlıklar tamamlanmak üzereydi ki Belh'ten haber geldi.

"Melik Ayaz vefat etti!"

Sürekli olarak isyan etmesini beklediği birinden kurtulmuş oldu Melikşah. Kandaşıydı, ama aynı zamanda devletin dirliği için dertti. Atası Sultan Alparslan dahi ölmeden önce onun isyan edeceğini söylemişti.

Ayaz'ın ölümüne aldırmaz göründü Melikşah, tecrübeli veziri onu uyarana kadar:

"Sultanım! Halk bir başka düşünür, bir başka görür. Başkaldırının cezasını verince sizi haklı bulur. Ama kuşkuları, beklemeleri dikkate almaz. Yitirilen kandaş için yas tutulmalıdır. Türkmen yas bekliyorsa, yas ilan edilmelidir. Eğer kandaşınızın yaşını tutmazsanız halk yanlış yorumlar yapar ve size karşı sevgisi, saygısı azalır."

"Kandaşımın ölümüne üzüldüm elbet ata, ancak bunu ortalık yerde belli etmenin gereği yok diye düşünüyorum!"

"Gereği vardır sultanım! Ben derim ki kara yas giysileri kuşanın, üzüldüğünüzü belli edin. Yoksa hanedan ölümlerine halk dahi aldırmaz olur. Bu işin sonu gelmez."

Melikşah haklı buldu vezirini. Yas giysilerine bürünüp kandaşının acısına ülkede yas ilan etti. Ayaz'ın yönet-

tiği Belh ve Toharistan'ın yönetimini Şihabüddevle Tekiş'e bıraktı.

Nizam-ülmülk hem danışmanı, hocası, en yakın dostuydu. Hem de en güvendiği...

En azından başlangıçta böyleydi.

Onu yanından ayırmıyordu Melikşah. Vezirin kurduğu Sahib-i Haber teşkilatından gelen bilgileri birlikte değerlendiriyorlardı. Konu dönüp dolaşıp Fatımilere ve İsmaililere geldiğinde Sultan, "Zamanı var!" diyordu. Nizam-ülmülk ise geç kalınmasının tehlikelerinden çekindiğini açıkça söylüyordu.

"Bunlar, çekirge sürüsü gibi yayılmakta sultanım. Dailer, Müslümanların aklını çelme çabasında. Bir kısmının yerlerini belirlediğimiz ve kapattığımız, ancak hâlâ pek çoğunu bilemediğimiz hücre evler kurmuşlar. Buralarda gizli gizli faaliyetteler. Şimdilik adam kazanma derdindeler, ancak çok yakında başka yollar deneyecekler. Fatımi halifesi bu işi madden destekliyor. Geç kalınmadan bu fitneye bir çözüm bulmak gerek! Buyruk verin önleyelim bu sapkınları!"

"Gereken yapılsın!"

Bu sıradan bir emirdi. Ayrıntıları belirtilmeden alınacak önlemlerin pek bir değeri yoktu. Melikşah başka meselelere öncelik veriyor İsmaili hareketini çok önemsemiyordu. Fatımilerin üzerine ordu çıkarmıştı ya. Şiilerin yaygın olduğu dağlık bölgelerde çalışmalar yapan dailerle uğraş içine girecek değildi. Eğer bir İsmaili başkaldırısı olursa kolayca bastırabileceğini düşünüyordu.

Ordu hazırlanmış, Karahanlılara yaptıklarının karşılığını vermek üzere bekliyordu. En uygun durumu ve en uygun zamanı seçen Melikşah sefer emrini verdiğinde zaferden emindi.

Hedef, Karahanlı egemenliğine geçen Tirmiz'i geri almaktı.

Selçuklu ordusu Herat'a vardığında, Karahan Sultanı Nasr'dan bir elçi geldi. Gönderdiği mektubunda şöyle diyordu Nasr:

"Selçuklu ile savaşmak istemiyoruz. Aramızda akrabalık da olduğuna göre savaşla neyi çözeceğiz? Tirmiz Kalesi Karahanlı Devleti'ne aittir. Maveraünnehr sınırları içinde yer alır. Kalemizi vermemek için direneceğimiz de açıktır. Bu nedenle derim ki Tirmiz'den elinizi çekip orayı Karahanlı toprağı olarak kabul ediniz. Bunu yaparsanız, dostluğumuz, size olan sevgimiz pekişecektir. Aksi olursa düşmanlığımız artacaktır."

Bu mektuba cevap vermeye gerek görmedi Melikşah. Artık zaman mektupların, elçilerin zamanı değildi. Yoluna devam etti ve Belh kentine ulaştı.

Hiç beklemediği anda bir Karahanlı elçisinin daha geldiğini ve huzura çıkmak istediğini söylediler.

Sultanın sabrını denemek istercesine elçisi ile iki anlamlı armağan göndermişti Karahan sultanı. Ağır bir topuz ve ağır bir kılıç...

Karahan elçisi bu armağanları Sultan Melikşah'ın ayağının dibine koyarken tuhaf sözler etti:

"Sultanım, bu topuzu ve kılıcı talimlerde kullanır. Elçiye zeval olmaz; bana söylememi buyurduğu sözü size

aktarmam gerek. Sultanım der ki "Bu topuzu kaldırmak, bu kılıcı kullanmak her yiğide nasip olsa diye Tanrı'ya dua ederim!"

Melikşah'tan daha güçlü olduğunu anlatmak istiyordu.

Güldü Melikşah. Onun gücünü ve sabrını sınayan Karahanlıya verecek cevabı vardı. İkisi de Türk olan sultanların birbirlerinin gücünü ve sabrını sınamaları daha önce de örnekleri bulunan bir durum olduğu için yadırganmamıştı.

Emir verip ordusunu geniş bir alanda topladı Melikşah. Elçiyi de yanına alıp çayıra çıktı. Önce Karahan sultanından gelen topuzu aldı eline. Tek eliyle, ustalıkla çevirdi, çevirdi ve göğe doğru savurdu. Ağır topuz kuş gibi uçarken atını topukladı ve yere düşmeden tek eliyle yakaladı ağır topuzu.

Elçiye dönüp, "İşte sultanının topuzunun hükmü bu kadar!" diye seslendi, "O her gün bunu kaldırmak için uğraşır, biz ise havalara savurur daha ağırını isteriz!"

Ardından ağır kılıcı eline aldı ve karşısına getirilen bir devenin boynuna bir hamlede indiriverdi. Böylece kopan başı işaret etti elçiye.

"Kılıcın hükmü de bu kadar!" dedi. "Eğer başka bir şey varsa çıkar göster de değerini biçelim. Eğer yoksa şimdi biz hünerimizi gösterelim!"

Elçiye vereceği ders bitmemişti. Yayını omzundan çıkarıp attı önüne.

"Dileğim odur ki bu yayı geresin ve bir ok ulayıp salasın!"

Türk ırkının özelliklerini taşıyan yakışıklı biriydi Sul-

tan Melikşah. Orta boylu, geniş omuzlu, biraz toplucaydı ve çok güçlüydü. Güleç yüzüyle her zaman sevecen bir hali vardı. Elbette dostları için... Yuvarlak sakal bırakmıştı. Görenler onun bu sakin haline bakıp ondan böylesi bir güç beklemedikleri için şaşırırlardı. İyi ok salar, kargı kullanırdı. Attığı, hedefinden şaşmazdı.

Bunu atalarından kalan alışkanlıklara, eski han töresine borçluydu.

Av yapmayı severdi ve her bulduğu fırsatta ava çıkardı. Ayrıca her Türk gibi ata binme tutkunuydu. Bununla da yetinmez çevgan[61] ve kürre[62] oynardı. Av yaptıktan sonra en büyük özelliği, gurura kapılmamak için av sayısı kadar sadaka dağıtmasıydı. Elbette Karahan sultanı bunlardan haberliydi, ancak yine de Melikşah'ın gücünü sınamaya kalkmıştı.

Karahan sultanının elçisi, yayı eline almış gerip germemekte tereddüt ediyordu. Yeniden buyruk gelince... Uğraştı didindi, ama beceremedi. Öylece baktı Sultan Melikşah'a. Sultan, elçinin elinden aldığı yayı bir hamlede gerip ok yerleştirdi ve saldı.

Elçiye dönüp "Var bu yayı sultanına götür. Onun gücü bu yayı germeye yeter mi bir denesin!" dedi. Ardından ekledi, "Topuz ve kılıç sultanının, ok ve yay bizim olsun. Karşı karşıya gelip bir deneme yapacağız. Bakalım hangisi üstünlük sağlayacak?"

Karahan elçisi şaşkın halde yayı alarak yola çıkmak

---

[61] Çevgan: Oyun; geniş bir alanda, iki takım halinde ayrılmış atlıların, ellerindeki sopalarla ağaçtan yapılmış topu, karşı tarafın kalesine atmaları esasına dayanmaktadır.

[62] Kürre: Veya küre... Bir çeşit top oyunudur ve yine at üzerinde oynanır.

üzere izin istediğinde yanına Nuştekin Mameri adlı emiri verdi Melikşah.

"Var git elçi ile birlikte. Karahanlı, yayımı gerip ok salabilir mi gör de gel!"

Kısa bir zaman sonra Nuştekin Mameri Karahan ülkesinden geri döndü. Haber getirdi ki Karahan sultanı yayı germekte başarılı olamamıştır.

Karahanlı Nasr, topuz ve kılıçla güçlü olduğunu anlatmak istemiş, Melikşah ise yay ile kararlı olduğunu göstermişti. Nasr anladı ki Tirmiz'i daha güçlü savunması gerek çünkü Melikşah kararlıdır. Kandaşı Yağan Tekin'i kalabalık bir ordu ile yola çıkardı.

Melikşah, yanında veziri Nizam-ülmülk olduğu halde ordusunun başında Tirmiz'e yürüdü. Bu arada akıllı bir hesap yapıp Emir Savtekin'i ordusuyla, Semerkant'tan gelebilecek Karahanlı destek kuvvetlerinin önünü kesmeye memur etti. Emir Savtekin, Tirmiz'e yardım için yola çıkmış Karahanlı ordusunun önünü kesmeyi başarıp onları dağıtınca, Tirmiz desteksiz kaldı. Melikşah'ın isteği gerçekleşmişti. Selçuklu ordusu kısa zamanda kentin önlerine gelip Tirmiz'i kuşattı. Ağır mancınıklar kurulmuş, surlar dövülmeye başlanmıştı.

Çok geçmeden Tirmiz düştü. Çok sayıda tutsak alındı. Tutsaklar arasında Yağan Tekin'in olması ve halkın düşkün hali yumuşattı Melikşah'ı. Kaleyi fethetmişti ya sıra gönüllere gelmişti. Yağan Tekin'le birlikte bütün tutsakları serbest bıraktı. Böylece Selçuklu egemenliğine giren kentin halkını yanına çekmiş oldu. Kentin yönetimini de Emir Savtekin'e verdi.

Ona hatırlattı ki...

"Bu kale önemli bir kaledir. Bir daha elimizden çıkmasın. Surları onar, sağlamlaştır. Surların dibindeki hendeği genişlet ve derinleştir. O yandan gelecek saldırılara ilk burada direnecek ve gerektiğinde akınları da buradan sen yürüteceksin."

Ardından zaman yitirmeden yeni hedefi buyurdu:

"Semerkant!"

Tirmiz yenilgisi ve kalenin yitirilmesi Karahanlı Nasr'ı büyük üzüntüye sevk etmiş, üzerine gelen tehlikenin farkına varmıştı. Atası Alparslan kadar güçlü ve akıllı bir Selçuklu sultanı vardı karşısında. Semerkant'ın da dayanamayacağını, kısa zamanda düşeceğini bildiği için kenti kaderine terk etmek zorunda kalacaktı. Barış istemekten ve Melikşah'a boyun eğmekten başka çaresi yoktu. Belki bu sayede Semerkant'ı kurtarabilirdi.

Nizam-ülmülk'e elçi göndererek sultan ile arasının düzelmesine yardımcı olmasını diledi. Bir mektup hazırlamıştı Melikşah'a sunulmak üzere.

"Tirmiz'e saldırdığım ve aldığım için sultan beni bağışlasın. Artık Tirmiz'den vazgeçiyorum ve barış istiyorum. Sultan ne buyurursa..."

Bir daha Selçuklu topraklarına girmemeyi ve savaş zararını tazmin etmeyi, ayrıca vergi vermeyi öneriyordu Karahanlı Sultanı. Yeter ki barış olsun!

Sultan Melikşah onca işin kendisini beklediğinin hesabını yapıp Karahanlı Nasr ile barış yapmaya karar verdi. Çokça altın istedi ki zararı tazmin olsun. Antlaşmanın ar-

dından Horasan'a döndü. Zaferi büyük yankı bulmuş Halife, elçisini gönderip sultanı kutlamıştı.

Karahanlılar cezalandırılmış, sıra yine fırsattan yararlanıp Selçuklu yurdundan toprak çalmaya çalışan Gaznelilere gelmişti. Gazne üzerine sefer için zaman yitirmedi Melikşah.

Selçuklu ordusu, Herat'ın güneyindeki İsfizar'da konakladı. Melikşah zafer kazanacağından emin, Gaznelilere son darbe için planlar yapıyordu. Ancak öğrendi ki Gazne Sultanı İbrahim, Selçuklu emirlerinden bir kısmını kandırmaya, vaatlerle onları satın almaya çalışıyordu. Anlaşacağı emirler savaş başlayınca kendi sultanlarını vurup Gazne Sultanı'na yardım edeceklerdi.

Sadık emirlerinden birisi, kendisine de gönderilen mektubu getirip Melikşah'a verdi.

"Ben sultanıma sadıkken, korkarım ona ihanet edecek kişiler vardır!"

Emirlerden yalnızca bir tanesi gelmiş, olanları anlatmıştı. Gazne Sultanı'nın satın aldığı, çoğu Türk kökenli olmayan emirler çıkabilirdi. İhanete uğrama ihtimalini düşünen Melikşah bu tehlikeyi göze almasının anlamsızlığını anlamış, Gazne seferinden vazgeçerek hızla İsfahan'a dönmeye karar vermişti. Söylenenler belki doğruydu belki de uydurma. Belki de bu bir Gazne oyunuydu ve emirleri kendisine sadıktı. Ancak devleti tehlikeye sokmanın anlamı yoktu. O Alparslan'ın oğluydu. Aklını kullanmayı bilirdi. Geri çekilip araştıracak, sefer için sonra karar verecekti.

Gazne dönüşünün hemen sonrasında beklenmedik işler oldu. Gazne Sultanı İbrahim, Selçuklu ile düşman

olmanın anlamsızlığını düşünmüş, barış için elçi göndermişti. Çok geçmeden iki hanedan arasında evlilik yoluyla akrabalık oluşturuldu. Gazne sultanının oğlu Mesut ile Melikşah'ın kızı Gevher Hatun evlendiler. Böylece Gazne sınırı da emniyete alınmış oldu. O halde gücü asıl gerekli olan başka yerlerde değerlendirmek uygun olacaktı.

En önemli konu olarak Fatımiler görülüyordu. Bu devletin yok edilmesi, en azından etkinliğinin azaltılması Selçuklu yurdu içindeki İsmaili hareketlerini engelleyecekti. Melikşah, İsmaili Fatımi Devleti'ni vurmaya karar vermişti.

Bu iş için ünlü Selçuklu emirlerinden Atsız Bey görevliydi. Filistin yöresini yöneten Atsız Bey, Fatımi egemenliğindeki Remle'yi aldı. Hemen ardından Kudüs üzerine yürüyüp kenti kuşattı. Kuşatma çok uzun sürmedi. Kentin Türk valisi Selçuklulara direnmenin anlamsızlığını düşünerek; Atsız Bey'in can ve mal güvenliği konusunda garanti vermesi üzerine, kapıları Selçuklu ordusuna açtı.

Atsız Bey, Kudüs'ün ardından Suriye'nin en önemli kentlerinden Dımaşk'a yönelecekti. Dımaşk, Fatımi başkentine giden yolun kilidiydi. Kale kuşatıldı, ancak alınamadı.

Aynı sıralarda Akka düştü. Akka büyük kayıptı Fatımiler için. Haber duyulduğunda İsmaili daileri yasa durdular. Atsız Bey ise Abbasi halifesinin övgüsünü aldı.

Atsız Bey ününe layık olarak üst üste zaferler kazanıyordu. Rafeniye, Halep, Trablusşam ve Sur kentleri birbiri ardına Selçuklu sultanına bağlandılar.

Sultan Melikşah bir ara Atsız Bey'in çok güçlenmesinden ve isyan etmesinden çekinerek onu kandaşı Melik Tu-

tuş'a bağlamayı düşünse de sonra bu fikrinden vazgeçti.

Atsız Bey Kahire yolunda ilerlemeyi sürdürürken bir kez daha Dımaşk'ı kuşattı. Atsız Bey bu kez beklemediği kadar büyük bir direnişle karşılaştı. Şiddetli çarpışmalar, surları aşmak için yapılan saldırılar başarı ile durduruluyordu. Atsız Bey kaleyi düşüremeyeceğini anlayınca geri çekildi. Dımaşk'tan vazgeçmiş değildi. İlk fırsatta yeniden saldıracak ve kenti almaya çalışacaktı.

Çok beklemedi Atsız Bey. Kent yöneticileri arasındaki çekişmeleri fırsat bilip yeniden kuşattı Dımaşk'ı. Dımaşk bu kez düştü.

Atsız Bey büyük bir törenle girdi kentin kapısından. Doğruca Ulu Cami'ye yönelerek Abbasi halifesi ve Sultan Melikşah adına hutbe okuttu. Bölge başkentini de Dımaşk'a taşıdı.

Dımaşk, Kahire'ye açılan yol demekti.

Atsız Bey Sultan Melikşah'a mektup gönderdi:

"Artık önümde engel kalmamıştır. Mısır'ı almak için sultanımın iznini ve yardımını dilerim!"

Bu isteği uygun bulan Sultan Melikşah, Atsız Bey'e asker gönderdi.

"Fatımiler, devletimiz ve dinimiz için zararlıdır. Tanrı bu kutlu görevinde yanında olsun!"

Büyük bir destek alan Atsız Bey, Mısır seferi için hazırlıklara başladı.

Fatımi Devleti'nin durumu kötüye gidiyordu. Büyük bir yönetim boşluğu vardı. Vezir Bedrü'l Cemali devleti düzene sokmak için büyük çaba harcarken bu fırsatı değerlendirmek gereğini anlayan Atsız Bey Mısır'a yürüdü.

Selçuklular ilk olarak Rif kentine ulaştılar. Rif yalnızca elli gün dayanabildi.

Selçuklu ordusunun artık tek hedefi vardı:

"Kahire..."

Beklenmedik işlerin olmasına alışılmıştı. Kimin en zaman ne yanda olduğunu anlamak zordu. Değişim, saf değiştirme olağanlaşmıştı. Aynı dert Atsız Bey'in başındaydı. Kahire'ye doğru yola çıkan ordusu eksilmeye başlamıştı. Çünkü Fatımi veziri, İsmaili çaşıtlar[63] tutup Atsız Bey'in ordusunun içine salmış, Arap askerlerini tarafına çekmek için vaatlerde bulunmalarını istemişti. Elbette Fatımi halifesinin manevi kişiliği kullanılıyor, kabile bağları da öne sürülüyordu.

Bedrü'l Cemali başardı!

Atsız Bey'in ordusu eksilmeye başladı. Bir gecede üç bin asker Atsız Bey'i terk etti ve Fatımilere katıldı.

Bu bile yiğit beyi yolundan döndürmedi.

Fatımi veziri aldığı haberlerden memnun, Selçukluları karşılamak üzere bir ordu gönderdi. Bu ilk Fatımi birliği büyük yenilgi aldı Atsız Bey'in kuvvetleri karşısında. Beklenmedik bu yenilgi hem Fatımi halifesini hem de vezirini telaşlandırdı. Selçuklular durdurulamazlarsa kısa zamanda Kahire'ye ulaşırlardı.

Fatımi Halifesi el-Mustansır bu durumda ne yapacağını düşünüyordu.

Veziri, tek bir yolları olduğunu söyledi:

"Eğer Selçuklu ordusunun Kahire'ye girmesini engelleyemezsek, gemilere binip İskenderiye'ye kaçmaktan başka şansımız yok efendimiz."

[63] Çaşıt: Casus.

"O halde bu orduyu durdur çünkü ben kaçmayacağım!"

Atsız Bey, bir yandan ordusundaki ihanetlerle uğraşıyor bir yandan da ilerlemeyi sürdürüyordu. Fatımi ordusunun bütün gücü Kahire önlerine yığılmış onu beklemekteydi.

Savaş başladığında yeni bir ihanetle karşılaştı Atsız Bey. Yedi yüz askeri ayrılıp Fatımi ordusuna katıldılar. Bu hem ordunun gücünü azaltmış hem de moralleri bozmuştu.

Yenilginin kaçınılmaz olduğunu gören Atsız Bey ordusuna çekilme emri verdi.[64] Pek çok kayıp ve tutsak bırakarak geri dönmek zorunda kalmak çok zor gelse de başka çaresi yoktu.

Yengi haberleri kadar yenilgi haberleri de çabuk ulaşıyordu ait olduğu yerlere. Dönüş yolunda, güç ile aldığı kaleler Atsız Bey'e kapılarını kapattılar. Atsız Bey Dımaşk'a ulaştığında artık bütün umutlarını yitirmişti. Ancak beklenmedik bir şekilde Dımaşk halkı ona kapılarını açtı, üstelik büyük destek verdi.

Atsız Bey kente girdikten hemen sonra, Rum'da olan Selçuklu ordularından destek gelmişti, ancak bu arada Suriye'de pek çok kent saf değiştirmiş, Fatımi halifesi adına hutbe okutmaya başlamışlardı. Bu kentlerin yeniden itaate zorlanmaları gerekiyordu.

Kudüs bunlardan biriydi.

Atsız Bey, Kudüs önünde ordugâh kurup şehrin teslimini istedi. Amacı bu kutsal kentin yakılıp yıkılmadan, yağma edilmeden yeniden ele geçirilmesini sağlamaktı.

---

[64] Atsız Bey'in Kahire yenilgisi: Ocak 1077

İstek reddedildi. Bir fırsatını bulan Selçuklu askerleri surları aşıp kente girdiler. Atsız Bey kendisine ihanet edenlere acımadı. Mısır'dan beri çektiği sıkıntıların acısını çıkarmak istercesine büyük cezalar kesti hainlere. Hepsinin başı vuruldu. Kentte asayiş ve düzen kısa sürede kuruldu.

Kudüs'ten sonra Remle, Gazze ve ardından Yafa yeniden alındı. Atsız Bey, Kahire için yeniden hazırlıklara başlamakta zaman yitirmeyecekti.

Bütün bunlar yaşanırken yollardaydı Hasan Sabbâh.

Kovulmasının hemen ardından Musul'a geçmişti. Sonra Şam'a doğru yola çıktı. Şimdi Hama yakınlarında bir yerlerde olduğunu tahmin ediyordu.

Bir önceki yerleşimde yol sormuş, işaret ettikleri yöne doğru kısa molalar vererek yürümüştü. Kimi zaman daha ayrıntılı yol gösterirler, kimi zaman hiç istemediği halde büyükçe kervanlara katılırdı. Uğradığı köylerden bir at, katır ya da deve verdikleri de olurdu gönüllerinden, ama yolculuklarının çoğunu yaya sürdürüyordu. Sırtındaki heybesinde birkaç günlük azık ve su ancak bulunurdu. Aç kaldığı da olurdu ki bu onu bir garip mutlu ederdi. Yoksullar gibi düşünebilmesini sağlardı açlık. Daha net ve dümdüz düşünürdü.

"Aslında insanın ihtiyaçları da buncadır. Bir lokma ekmek ve bir hırka... Fazlasına tamah nedendir?"

Bir de yol... Yol ihtiyaçtı. Yol en önemli yoldaştı.
Yolu yoldaş bellemek, Hasan Sabbâh'a hastı.

Küçük bir yerleşime girmek üzereydi Hasan Sabbâh.

Sıradan bir gezginin kılığında, sıradan bir yoksul derviş... Ak, uzun ve bol giysisinin yol boyunca edindiği tozun etkisi ile renginin koyulaşması onu daha bakımsız gösteriyordu. Sıradanlığını gizleyen sarığının dışında, ayraçlık edecek başka hiçbir şey yoktu üzerinde. Fark, konuşmaya, davasını anlatmaya başladığı zaman ortaya çıkıyordu.

Dışarıdan gelen yabancılara takınılan ortak tavır dışında bir ilgi gördü ki en büyük ilgi köpeklerdendi. Çevresinde turlar atıp, yaklaşıp uzaklaşarak kim olduğunu anlamaya çalıştılar bir zaman. Havlayarak onun varlığını haber verdiler. Sonra zararsız olduğuna hükmedip çekip gittiler. Gülümsedi Hasan Sabbâh onların ardından.

"Kendimi bu köyün köpeklerine bile beğendiremediğime göre işim çok zor demektir."

Kabul zor, red kolay. Reddiye ile duvarlar yıkılır.

"Varsın kabul görmeyeyim. Öz, sözümü dinletebilmek... Elbet burada da bizi dinleyen birileri çıkar!"

Hama yakınlarında bir küçük köy...

Orada bir zaman bekleyecek, anlatacak, sorulara cevap verecek sonra yakınlardan geçen bir kervana katılacak ve Şam'a gidecekti.

Köpeklerden sonra çocuklar karşıladılar onu. Gülerek ardına takıldılar. O da çocuklara güldü. Sorularına çocukça karşılıklar verdi. Kendi çocuklarını hatırladı ki davası için onları çok uzaklarda bırakmak zorunda kalmıştı. Sonra köyün yöneticilerini sordu kendisini hoşlayan ve ikramda bulunmak için davet eden birine. Görevini yapmak için geldiğini haber vermeli ve köyde kalmak için izin almalıy-

dı. Bir Şii köyüydü. Böylesi köylerde dailer iyi karşılanırdı.

Yakında bir yeri işaret etti daveti yapan.

Tam o sırada birkaç gencin gölgedeki sohbetine ister istemez kulak kabarttı. Bir gencin okuduğu şiir dikkatini çekmişti:

"Rahmetin var, günah işlemekten korkmam;
Azığım senden, yolda çaresiz kalmam;
Mahşerde lütfunla ak pak olursa yüzüm
Defterim kara yazılmış olsun, aldırmam."

Şaşırdı. Ne güzel bir şiirdi. Pek çok şeyi, bu kadar incelikle ve kısaca anlatmak...

Onu davet eden adamdan izin isteyip gençlere yaklaştı; selam verdi. Hiç tedirgin olmadı gençler. Hemen yerlerinden doğrulup bu genç dervişin selamını aldılar. Yorgundu. Olduğu yere çöktü Hasan Sabbâh. Heyecanla sordu şiir okuyan gence.

"Az önce okuduğun şiir... Sen mi yazdın?"

Güldü genç.

"Nerde ben de o yetenek Efendi? Bu rubai Ömer Hayyam[65] Efendinindir"[66]

Hafızasını yokladı Hasan Sabbâh. Bu ad bir yerlerden kulağına çalınmıştı. Ancak üzerinde durmamış, araştırma-

[65] Ömer Hayyam: (18 Mayıs 1048-4 Aralık 1131) İranlı şair, matematikçi, astronom. Nişaburludur. Bâtını ve Mutezile anlayışına dahil olduğu iddia edilmektedir.

[66] Ömer Hayyam, Hasan Sabbâh ve Nizam-ülmülk'ün okul arkadaşı olduğu şeklindeki hikâyelerin aslı yoktur. Yaşları itibari ile dahi buna imkân yokken bu rivayet pek çok kaynakta gerçek gibi anlatılmıştır. Ancak Ömer Hayyam ile Hasan Sabbâh'ın görüştükleri kaynaklarla sabittir.

mış, rubailerini de okumamıştı. Büyük bir eksiklikti onun için. En yakın zamanda...

"Başka var mı ezberinde?" dedi, "Başka..."

Okumaya istekliydi genç, ikiletmedi bu isteği. Güzel de okuyordu.

"Ey zaman, bilmez misin ettiğin kötülükleri?
Sana düşer azapların, tövbelerin beteri.
Alçakları besler, yoksulları ezer dursun:
Ya bunak bir ihtiyarsın, ya da eşeğin biri."

"Çok güzel!"
Duygusunu anlatabilecek başka söz bulamamıştı.
"Başka" dedi. "Başka"

"Bilgenin yüreğinde her dilek,
Anka kuşu gibi gizli gerek.
Damla nasıl inci olur denizde:
Sedefler içinde gizlenerek."

Hemen bir diğerini okudu genç:

"Bu dünyadan başka bir dünya yok, arama;
Senden benden başka düşünen yok, arama!
Vazgeç ötelerden, yorma kendini:
O var sandığın şey yok mu, o yok, arama!"

Mest olmuştu Hasan Sabbâh. Orada bulunmasının, oraya gelmesinin, yolunun oraya düşmesinin nedenini anlamıştı. Aklına yazdı mutlaka tanışması gereken adı.

"Ömer Hayyam!"
Onu bulacak, dinleyecek...

Çok uzun süre kalmadı o küçük köyde. Gelenin sıradan biri olmadığını, dailiğini öğrenince ilgi artmış, baş tacı edilmişti. Onu konuk almak için sıraya girdi köylüler. Ama zamanı yok, işi çoktu. Sağa sola haber salınmış, onu Şam'a götürecek bir kervan bulunmuştu. Yola çıktığında ise başka bir arayış içine girmek zorunda kalacak, bütün bu zorlukları bir armağan olarak karşılayacaktı.

Musul, Sincar, Rahbe, Dımaşk...

Yol yerinde, yolcu üzerinde...
Yollar onu nereye götürürse ki hedefi belli...
Bir an önce Mısır'a ulaşmalı. Bulmak istediklerini, bulacakları ile dengelemeli. Aklında soru kalmamalı ki "Ben bildim!" diyebilmeli.

"Yol kesilmiş!"
Neler olup bittiğini sorgulayanlara cevap vermeye çalışıyordu karşıdan gelenler.
"Tehlike var. Sakın bu yoldan gitmeyin."
Bile bile tehlikenin üzerine gitmeye gerek yoktu. Kervancı yolunu değiştirecekti. Bunu açıkladı yolcularına.
"Savaş var! Yol kapalı ve çok tehlikeli. Bu nedenle..."
Hasan Sabbâh, savaşın ve tehlikenin nereden geldiğini sorgulamadı bile. Onun bir an önce Mısır'a geçmesi, hedefine ulaşması gerekiyordu. Ona verilen görev buydu. Yolunu değiştirmeye hakkı olmadığını düşünüyordu.

"Hazret'in huzuruna varmalıyım!"

Bunun için ne yapması gerektiğini sordu kervancıya.

"Bir tek yolu var, bana sorarsan. Buradan denize doğru dönerseniz, oradan Kahire'ye bir yelkenli bulup..."

En uygunu buydu.

Zaman yitirmeden yola çıktı Hasan Sabbâh. Denizi bulması zor olmadı. Bir yelkenliye binmesi de...

Beyrut, Sidon, Tyre, Akka ve Ceasara uğrayan yelkenli sonunda Kahire'ye ulaştı.[67]

Gezgin, aynı yolu izledi.

Aynı duyguları yaşamaya çalıştı. Bilgisinin ve inancının yetmediği yerlerde düşündü.

Yürümek, gezmek, görmek okumak kadar önemlidir. Okumak kadar değerlidir. Yerinde görmek, insanları tanımak, ülkeleri...

Gördüklerini aklının unutulmazları sakladığı bölümünde biriktiriyordu Hasan Sabbâh. Davasına daha iyi hizmet etmek ve inançlarını yaymak için buna mecburdu. Olanları görüyor, çözümler arıyordu. Devletin anlamını, bir yerlere Tanrı adına sahip olmanın gereğini...

Dostlar edinmiş, davasına çokça taraftarlar kazanmıştı. Bildiği ise büyük düşmanlarının olduğuydu.

Yol boyunca Selçuklu ile dost olma yollarını düşünmüş, ancak öğrendikleri bunun mümkün olmadığını anlatmıştı ona. Bulunduğu kervanın yol değiştirmesinin nedeni Fatımilerle Selçukluların savaşıydı. Suriye Selçuklu Emiri

[67] Hasan Sabbâh'ın Kahire'ye ulaştığı tarih Ağustos 1078 olarak verilmiştir.

Atsız Bey, Sultan Melikşah'ın desteği ile Fatımi Devleti'ni sonlandırmaya karar vermişti.

Hasan Sabbâh'ın yeri elbette Fatımilerin yanı olacaktı. O oraya aitti. Bir savaş varsa, üzerine düşen görev neyse...

Selçukluların, Bağdat Abbasi halifesinin isteği üzerine Fatımileri ortadan kaldırma amacında olduklarını, kendisinin de bunu önlemek adına bir şeyler yapması gerektiğini biliyordu.

İsmaililerin gücü ve devamlılığı Fatımi Devleti'nin yaşamasına bağlıydı.

"Ben hiç böyle yaşamadım, böyle yaşayamam!"

Toprağa baktı Gezgin. Toprağı okur gibi...

Sonra bakışlarını kaldırıp genişçe bir daire çizdi gözlerinin görebildiğince.

Yeniden yaşar gibi...

"İşte tam burada!"

Hizmetkârı Macid, gösterilen geniş sahaya öylece bakarken elbette Gezgin'in hissettiklerini hissetmiyordu. Onun için sıradan bir alandı baktığı yer. Oysa Gezgin, orada yapılan inanç savaşının ruhunu hissediyordu. İki güç için, iki ayrı millet ve aynı inancın iki ayrı yolu için egemenlik öylesine kaçınılmaz bir istek olmuştu ki! İki yan da ölenlerine şehit, kalanlarına gazi demişlerdi mutlaka. Şehitlerin cennet bahçelerindeki özlenen hayatlarına methiyeler düzmüşlerdi. Başaranlar başardıkları için mutlu, kaybedenler kaybettikleri için mutsuz... Uğruna ölünen değerleri yücelttiğine inandıkları kanların hesabını tutan yok.

"Fatımiler kazanmış."

Kazanılan bu savaş Hasan Sabbâh'ın hayatını etkilemişti mutlaka.

Anladıkça daha fazla anlamak...

Hasan Sabbâh'ın yol izinde ilerlerken yorgunluk ve yaşanacak tehlikeler Gezgin'in aklına bile gelmiyordu. Zaman kavramında atlamalar oluyor, olaylar birbirine karışıyor, bağlanıyor, kopuyor, insanlar, taraflar birbirine karışıyor, ayrılıyor, haklı ve haksız kimdir, anlamakta zorlanıyordu. Anlatılanlar ve elde ettiği bilgiler zaman ve yer olarak birbirine uydukça daha fazla meraklanıyor, daha fazla derinlere inmek zorunda hissediyordu kendisini.

Aynı Hasan Sabbâh'ın yaptığı yolculuk benzeri bir yolculukla Kahire'ye ulaştığında onu Alamut'a taşıyan düşüncenin tam üzerinde olduğunu anlamıştı Gezgin.

Olgunlaşma dönemi...

Hasan Sabbâh, Kahire yolunda ilerlerken, adım adım Hazret'e yaklaşırken bölgede kanlı savaşlar yaşanıyordu. Kentler el değiştiriyor, yeniden el değiştiriyor, ölümlerin ardı gelmiyordu.

Hasan Sabbâh, Fatımi başkentine varmadan kentin atlattığı tehlikeyi duymuştu. Kahire'ye ulaştığında Atsız Bey'in Selçukluları ile yapılan savaşın izleri hâlâ ortadaydı. Kanlı bir savaş olmuş ve Selçuklular yenilmişti.

Bunu öğrenince Tanrı'ya şükretti Hasan Sabbâh.

"Çok şükür devletim, başkentim kurtulmuş. İmam kurtulmuş!"

Halk, haklı olarak zaferi kutluyordu. Vezir Bedrü'l Cemali kahraman ilan edilmiş gücünü, yönetimdeki etkinliğini artırmıştı. Fatımiler görkemli günlerine dönme düşünü görüyor, yitirilen Suriye ve Filistin'in yeniden geri alınacağını umut ediyorlardı.

Hasan Sabbâh da artık bunu kaçınılmaz görüyordu.

"Tutunmak ve geri adım atmamak!"

Nereye ve nasıl?

Henüz bu konuda bir fikri oluşmamıştı.

Yalnız başına yola çıkan bir dai...

Savaştan nefret eden, barışa tutkun bir dai...

Hayret! Savaşın getirdiği huzuru fark ediyordu. Kahire'yi, Hazret'i kurtaran bir savaş kutlu bir savaş olsa gerekti.

Gerektiğinde savaşmak... Korunmak ve var olmak için her türlü yol ile mücadele...

Yalnız başına menziline koşan bir dai...

"Artık yalnız olmayacağım!"

Hedefine ulaştığı için çok mutluydu, ancak içinden gelen ses bu hedefin ona yetmeyeceğini duyuruyordu. Nedenini sorgulayıp bir cevap bulamasa da...

Özlediği, yüzünü görmek, sesini duymak istediği Hazret buradaydı. Onunla aynı kentte, onun soluduğu havayı soluduğunu fark ettikçe öylesine etkileniyordu ki... Huzura kabul edileceği zamanı sabırsızlıkla bekleyecekti.

Geleceğinin kilidi olan kent Kahire'ydi.

Yalnızca kilit...

Onu açacak olan inancıydı.

Tanrı kısmet ederse imamı görecek, onunla konuşacak, el, dua, fikir alacak ve buradaki medresede İsmaili âlimlerden dersler öğrenip eksiklerini tamamlayacaktı. Eksikli olduğunu biliyordu Hasan Sabbâh. En büyük erdem bunu bilmek... Eksiğini karşılamak, tamama ermek için acele ediyordu. Ancak o günün geleceğinden de şüpheliydi. Hep eksikli kalmak korkusuydu.

Bu zorlu bir yol. Bu çileli bir yol.

Kimisi daha ilk dönemeçte, önüne açılan ilk kapıda aradığını bulduğunu düşünüp yetinirdi, ama Hasan Sabbâh hep daha fazlasını arayacaktı. Ruhunun susması için bu dünyayı terk etmesi belki yetecekti.

Kentlerin ana giriş kapılarını kullanmak istemezdi, çünkü asıl dikkatlerin burada toplandığını biliyordu. O, dikkatleri üzerine çekmek istemiyordu. Ancak öylesine yorgundu ki daha fazla yürüyecek güç bulamadı. Birkaç soruya razı olup ilerledi kapıyı tutan Fatımi askerlerine doğru. Giysisi, uzun sakalları saygıyı davet ediyordu ki kimse onu engellemeye kalkmayacak gibi görünüyordu. Nereye gideceğini bilmediği için sorulara verecek cevabı da yoktu. "Hazret'i görmeye ona saygımı ve bağlılığımı bildirmeye geldim!" dese belki hoş karşılanır belki de ters etki yapardı.

Sorgulamak zorundaydılar imamı korumak adına. Kim bilir nice düşman girmişti bu kapıdan kimsenin haberi olmadan. O anda aklına bir ayrıntı düştü!

Nizam-ülmülk, Sahib-i Haber teşkilatını kurmuş, görünmez, bilinmez erlerden gizli bir etkinlik oluşturmuştu. Varlıkları netleşmese bile insanlar onlardan çekiniyorlardı. Üstelik her olandan haberdar oluyordu Selçuklu veziri ki asıl hedefin İsmaililer olduğu açıktı.

"Gizli teşkilatların yaydıkları korku ve kurdukları etkinlik görünen ordulardan daha geçerli. Daha güçlü! İstenirse az kişiyle bile bu etkinliği kurabilir, korku yayabilirsin. İnsanların en güvendikleri anlarını dahi en güvensiz

anları yapabilirsin. Rahat döşeklerinde uyuyanların uykularını zehir edebilirsin!"

Neden?

"Korku! Görünmezlik ve bilinmezliğin zorladığı korku!"

Ne işe yarar?

"Korunmaya! Güçlü olmaya, güçlü görünmeye! Hatta güçlü sanılmaya! Var olmaya!"

Orada, o anda Kahire'nin görkemli kapısının önünde nöbet tutan muhafızların varlığı ile başlayan düşünce, aklında yepyeni bir yol açıyordu.

"Bu konuyu uzun uzun düşünmeliyim!"

Kendisine ait korunaklı bir yer arzusunun yanına bir de görünmez güçlü ordu fikri yerleşmeye başlamıştı.

Muhafız sorgusu için önceden cevap hazırlamanın gereksizliğini anlayıp o anı yaşamaya karar verdi. Karşısına durduğu ilk askerden kente girmek için izin isteyecekti ki...

Kahire büyük bir tehlike atlatmış, Selçuklu işgalinden kurtulmuştu. Yeniden doğmuşçasına mutluydu insanlar. Direnen, fethi engelleyen ve zafer kazanan bir ordunun duruşu vardı Fatımi askerlerinde. Ancak tedirginlik sürüyordu. Kente girmeye kalkan her yabancının Sahib-i Haber teşkilatından olduğu ön yargısı ile kendisini kanıtlaması isteniyordu. Oysa Hasan Sabbâh'ın kimliğini belli edecek hiçbir şey yoktu üzerinde. Buna ihtiyaç da duymamıştı. Selçuklu egemenliğindeki illeri geçerken böyle bir belge taşımak onu sıkıntıya sokardı oysa Kahire'ye girerken, ya-

nında başdainin bir mektubu olsaydı işini kolaylaştırırdı.

Öylece durdu askerlerin önündeki kalabalığın içinde. Sessizce sırasını bekliyordu ki...

Adını seslediler...

"Hasan... Hasan bin Sabbâh..."

Onu tanıyan birilerinin olması... Hem de burada, Kahire'de...

Başını çevirdi. Onu beklediklerini belli eden iyi giyimli, güleç yüzlü birkaç kişiyi görünce rahatladı. O da gülümsedi kimliğini onaylamak adına. Yüksek sesle selam verdi.

"Es-selamü Aleyküm!"

"Ve Aleyküm selam..."

Selamlaşmayla birlikte garip bir koşuşturma yaşandı. Onu bekleyenlerin yalnızca birkaç kişi olmadığı böylece ortaya çıkmış oldu. Kalabalık bir grup saygı gösterisini alabildiğine abartarak karşılıyordu onu. Mutlulukları yüzlerinden okunuyordu. Beklemediği bir ilgi...

Gençler ellerine sarılırken ki çoğu yaşına yakındı, daha yaşlıları onu hoş sözlerle, dualarla hoşluyorlardı. Bu ilgi hem kapıda görevli muhafızları hem de içeri girmek için sıra bekleyen kalabalığı dikkate sevk etti. Bir anda ilgi odağı olmuştu Hasan Sabbâh. Adı seslendirilirken, tanımayanlara tanıtılırken mutluydu da. Bu hareketler beklendiğinin hem de uzun bir zamandır beklendiğinin göstergesiydi. Kahire onu karşılıyordu.

Elbette kapıda öylece bekletilmedi. Sorgu, sual olmadı. Hem yolu sonuna kadar açıldı hem de Kahire'nin kapıları. Sevgi ve saygı ifadesi sözlerle, ardı kesilmeyen iltifatlarla yönlendirilerek büyükçe bir binanın önüne getirildi. Oradaki kalabalığı görünce ikinci ve daha büyük bir şaş-

kınlık yaşadı Hasan Sabbâh. Çoğu genç talebeden oluşan kalabalık çevresini sarmış, her biri sevgisini, saygısını dillendirmeye başlamıştı. Dağlarda, çöllerde bir başına gezerken nasıl olmuştu da ünü burayı tutmuştu. O gün geleceği nasıl haber alınmış, beklenmişti? Bunu kime sorsa, "Duyduk" diyorlardı, o kadar. Nasıl ve kimden duyduklarını ise söyleyemiyorlardı.

Onu kapıda karşılayanlar daha kıdemli olduklarını belli eden hareketlerle kargaşayı önleyip değerli konuklarını bir an önce içeriye almaya çalıştılar. Kentin ileri gelenlerinden ve Halife'nin yakınlarından olduğunu anladığı bir kişi, "Burada çok iyi tanınıyor ve seviliyorsunuz Hasan dai!" deyince ne cevap vereceğini bilemedi. Ne yapmış da bu kadar tanınır olmuştu? Bunca zamandır yalnız başına seyahat eden Hasan Sabbâh gördüğü aşırı ilgi karşısında afallamıştı. Neredeyse kimliksiz ve adsız gezerken burada birdenbire ünlenmişti. Yüzü kızarıyor, başını yere eğerek kendine gelmeye, bu ilgiyi anlamaya çalışıyordu.

Büyükçe bina Ed-Dava el-Hediye talebesinin eğitim gördüğü mekteplerden biriydi. Kendisinin eğitime ihtiyacı varken buradaki talebelerin ona bilge gibi davranmalarından etkilenmişti. "Ben neyim ki?" diye sorguluyordu içinden, "Ben neyim ki? Mübarek'in[68] yolunda bir fani!"

Sonunda kendince kalabileceği, dinlenip ayıkacağı, ibadetini rahatlıkla yapabileceği odasına çekilmişti Hasan Sabbâh. Gençlerden çoğu hizmetinde olmak istemişlerdi. Hasan Sabbâh reddetmiş, emrine hizmetkâr istememiş, kendi hizmetini kendisinin göreceğini söylemişti.

İlk kez böyle konforlu, iyi döşenmiş, büyük bir odada

[68] Mübarek: İsmaililerin, İmam İsmail'i anma şekillerinden biri.

kalacaktı. Çevredeki eşyalar, alımlı, değerli perdeler, kalın halılar, yüksek döşek onu çok rahatsız etti. İkinci bir giysisi olmadığı için hemen yeni ve temiz bir giydi vermişlerdi ona. Ancak Hasan bu iyi, kaliteli kumaştan yapılmış giysiyi giyememiş, başka bir şeyler istemişti.

Lüks şaşırtmıştı onu.

"İnsan böylesi bir rahatın içinde Tanrı'ya nasıl ulaşır? Çile çekmeye hazır ruhum, böylesi rahatta nasıl huzur bulur?"

Düş kırıklığı yaşıyordu.

"Ben hiç böyle yaşamadım, böyle yaşayamam!"

Kahire kapısına ulaştığında, kapıdan girerken yaşadığı mutluluk bir anda uçup gitmişti sanki. Bu da Tanrı'nın bir sınavı olsa gerekti.

O an anladı ki bir an önce bu odadan çıkmalıdır. Bu oda onun hapishanesidir. Garip bir mahpusluk beklemektedir Hasan Sabbâh'ı. Lüks ve debdebe zararınadır. En çok korktuğu ve tehlike bellediği abartı işte burada en mutlu anlarında bulmuştur onu.

Kendisine sevgi, saygı ve konukluk gösteren kişilere saygısızlık yapmak niyetinde değildi. Yanlış anlaşılmak da istemiyordu. Sabredecek ve buradan çıkmak için bir fırsat kollayacaktı. Yollardaki yalnızlığını, yokluğu, yorgunluğu özlemişti. Kurtuluşu ibadetteydi. Duadaydı.

Hazırlanırken odanın kapısı vuruldu.

"Gel!"

Rahatsız edilmek hiç hoşuna gitmemişti, ama orada konuktu ve bunu seslendiremezdi. Açılan kapıdan içeriye sokulan genişçe tepsiyi ve üzerindekileri görünce keyfi iyice kaçtı. Bunca çeşit yiyecek, değerli kapların içinde ona

sunuluyordu. Dayanamadı ve hepsini geri gönderdi. O, az yer ve bir tek çeşitle yetinirdi. Hele uzun yolculuğunda öylesine kendince yaşamıştı ki. Oysa burada sanki bir saraydaymışçasına, bir hükümdarmışçasına hizmet ediliyordu ona. İçindeki kuşkuları atmaya çalışsa da tedirginliği sürüyordu. Yol boyunca büyük kentlerden geçerken gördüğü şatafat, lüks ve zenginliği Kahire'de, Fatımi başkentinde daha fazlasıyla göreceğini hiç düşünemezdi.

"Ne oluyor bu dünyaya? Bu nasıl bir hayat seçimidir? Her iki yanda da lüks ve israf var ise kavgaları nedendir?"

Yoksulların gönlünde taht kuran Hasan Sabbâh, bu kez kendisini sorguluyor:

"Ben bu yolu neden seçtim?"

Umutsuzluğa kapılmak yoktu düşüncesinde, ama sarsılmıştı. Duaya durduğunda yolda yaşadıkları, yoksul köylülerin onunla kuru ekmeklerini paylaşmaları geldi aklına. Güvendiği insanlar onlardı. Asıl hizmete layık kişiler onlardı. Onu dinleyenler, anlayanlar ve yoluna gelmek için bir tek çağrısını bekleyenler...

Biraz rahatladı.

"Yoluma..."

Bu söz titretti onu. Ed-Dava'dan ayrı bir yolu olamazdı. Mübarek'in yolundan başka bir yol düşünemezdi.

Onu dinlemek isteyenler öylesine çoktu ki davetlerin ardı gelmiyordu. Nasıl olmuşsa yola çıktığı andan itibaren bütün yolculuğu bilinmeyen birileri tarafından izlenmiş gibi dillerdeydi. Neler yaptığı, nerelerde kaldığı, kimlerle

konuştuğu... Ed-Dava'ya yaptığı büyük hizmet, katkıları...

Otuz yaşında genç bir dainin sohbet toplantılarında başköşelere oturtulması, hürmet edilmesi, anlattıklarının can kulağı ile dinlenmesi pek alışılmış değildi. Kendini bilmeden bir anda merhaleleri aşmış da...

Yettiği kimseler gibi bir de kendisine yetse!

Yoksa onun ulaşabileceği yer bu muydu? Bu kadar mıydı? Yetinmesi mi gerekiyor?

Bunu düşünmek, aklına getirmek bile istemiyordu. Kendini bilen biriydi o. Haddini bilen biri... Ama ne istediğini de bilen biri...

Yalnız davetler ve anlatılar için orada değildi. Öğreneceği çok şey vardı ve Kahire Medresesi bunun için en uygun yerdi. Orada eğitime başlayacağı zamanı ayarlamaya çalışırken...

Hiç beklemediği haberi alınca:

"Efendimiz, İmam el-Mustansır sizi çok yakında huzuruna kabul edeceğini bildirdiler."

"Ne?"

Beklediği bir haber olduğu halde buna inanmakta zorlanıyordu. Gözleri yaşardı Hasan Sabbâh'ın. Uygun zaman beklenecekti, ama bu davetin böyle yakın bir zamanda olduğunu öğrenmesi...

"Davet edilmem bile yeter! Bu beklentiye girmem bile beni mutlu eder. Ben böylesi bir yüceliğe nasıl layık görüldüğümü düşünürüm. İsterse imam hiç almasın huzuruna. Beni bilip tanımış huzuruna sesleyeceğini söylemiş ya..."

"Efendimiz sizlerin El-Dava'ya hizmetinizi öylesine takdir ediyor ve sizden öylesine övgüyle söz ediyor ki..."

Övülmek...

İmam tarafından...

Gözleri doldu. Dokunulsa ağlayacak. Görünmesin diye başını eğdi. Kendisinin duyacağı bir sesle özümsedi.

"Ben buna layık mıyım? Bunca övgüye..."

Sonra derinden bir nefes alış:

"Çok şükür Tanrı'm!"

O günü iple çekecekti Hasan Sabbâh. Ali soyundan biri ile yüz yüze gelecek o kutlu yüceliğin varlığını hissedecek...

"İmam'ı görmek, Ali'yi görmekle eştir."

Ali'yi görecekti imamın yüzünde. Sesini duyacaktı...

"İnsan kendisi ile ilgili akıllı bir yargılama yapmalıdır!"

O gün ilk kez düşüncelerinden, kendine özgü fikirlerinden söz edecekti. Davetler arttıkça sorular çoğaldıkça öğrendiklerine düşüncelerini katmakta bir sakınca görmüyordu Hasan Sabbâh. Kendisini can kulağı ile dinleyenlere hatalı bir söz etmemeye büyük özen gösterirken anlattıkları ile yeni bir yol açtığının farkında bile değildi. Onu dinleyenler öylesine etkileniyorlardı ki... Her yeni sözü yeni bir kapı oluyordu.

Hasan Sabbâh dinleyenlere, dört fasıl halinde belirlediği yolunu anlatarak başlıyordu konuşmaya.

"Tanrı'ya dair bilgi sahibi olmak adına iki tarz yoldan söz edeceğim. Aklın iradesini değerlendirerek... Sorular sorarak, derdest edeceğim düşüncelerinizi."

Gözlerini kapatmış. Hem orada hem değil!

"Yalnızca akıl yeter mi? Akıl, bir başına neyi çözebilir?

Aklımızın bize anlattığının doğru ya da yanlış olduğuna nasıl karar vereceğiz? Hiçbir öğretenin, yol gösterenin talimi olmadan, onunla yeterince bir olmadan yol bulunabilir mi?"

Hazırlayan sorular...

Ya cevapları!

"Akıldan ya da alışılmış düşüncelerden ayrı ve bir başına olarak gerçeği bulmak elbette mümkün değildir. Bir öğreten tarafından bilgilendirmek gereklidir. Akıl ile akıl için konuşulursa bir başkasının aklına gerek görülmüyorsa, ondan yayılan asıl yansımalara aynı haklı karşılık vermenin bir anlamı olmayacak mı? Red etmek ve inkâr etmek hakkı kullanılmadıkça gerçek nasıl değerlendirilecek? Evet! Gerçeği bulmanın yolu rettir. Çünkü red, sorgu yolunu açar. Tartışmasız kabuller ise yalnızca olanı tutar yerinde. Olan... Yerinde saymakla aynı şeydir. Bir adım ileri gitmemektir."

Red ve inkârcılık, eğitimin anlamını ve değerini verendi. Böylece mutlak ihtiyacın gereği ortaya çıkıyordu.

"Eğitim alırken dahi eğitim verilmektedir. Aynı bugün burada olduğu gibi... Öğretirken öğrenmek, öğrenirken öğretmek... Neden? Çünkü sorgu var. Red var! Bir fikrin kabul edilmesi ya da reddedilmesi ilk anlamı ile açıklanmasını, kabul edilmeden önce red ya da inkâr edilmesi ile tartışılmasını ortaya çıkarır. Düşünce bu şekilde açıklığa kavuşur."

Böylece insanı gerçeğe ulaştıran yolda birinci fasıl, ilk adım, insan aklını ve kişisel adalet anlayışını kullanmaktı.

"İkinci fasıla gelince, bir mürşide tutunmaktır."

Bu faslın özü Hadis yandaşları ile mücadeleye yönelikti.[69]

"Herhangi bir mürşide bağlanan, ona tutunan, onu izlemeye hazır olduğunu bildiren kişi başkası için de böyle bir hakkın olduğunu reddedebilir mi?"

Mürşid seçiminde insanların özgür olması gerektiğini anlatıyordu bu fasılda. Böylece yeniden inkâr ve red gerekliliği ortaya çıkıyordu.

"Mutlak ihtiyaç duyduğumuz bu kişi nerededir? O, bize, dinde inanmanın gerekli olduğunu söyleyecek mi? Algılamak ardından anlamak, anlaşılmak... Bu, yansımanın adil olduğunu kanıtlayacak mı? Zira bir öğreten yalnız kendisi için araştırma yapmaz, ancak öğrettiği bilimler için yapar. Oysa tutkun alışkanlıklar bilimin kapısını kapatıyor. Usluca kabullenmeler, sorgusuz kulluk kapısını açıyor. Aklı olan ve düşünen kimse bu öğretiyi onun nüfuzunu yerinde denemeksizin kabul edemez. Üzerinde işaret görmediği yola bağlanamaz."

Mürşid yol gösterir.

"Üçün fasıl, bir mürşidin gerekliliğini ortaya koymaktır. İlk iki fasılda konular işlenince bu gerçek kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Kendisinden bilgi alınacak, yol göstermesi istenecek mürşid bulunmalı ve üstad tanınmalıdır. Bir yol arkadaşının seçimi, izlenmek istenen yolun seçiminden daha önemlidir. Yani yoldan önce yoldaş seçilmelidir. Yolu, seçilen yoldaş belirleyecektir."

Böylece sona, dördüncü fasıla ulaşılacaktır.

"Artık insanların iki bölük, iki fırka olduğu açıklanmalıdır. Biri Ulu Yaradan hakkında öğrenmek istediklerini,

---

[69] Bu tanım ile Sünni Müslümanlar anlatılmak istenmektedir.

onun hakkında anlamak istediklerini öğrenmek için gerçek bir mürşide bağlanmayı, onun eğitiminden geçmeyi, onun aracılığı ile yol seçmeyi bilenler..."

Gerçek mürşidin kimliği, açık dayanaklı ve kanıtlanmış olmalıdır.

"Diğer fırka ise sıradan, herhangi birinin eğitimini kabul edenlerdir."

İlk seçimi yapanların başında olan kişi gerçeğin seçimini yapan kişidir. Karşı olanlar, ikinciler, hatalıdır. Onlara öğretilerde bulunanlar da hep yanlışları öğretmektedirler.

"Gerçeği bilen insanın bilgisine aynı gerçeğin yardımı ile ulaşmak mümkündür. Bu gerçeği elinde tutanın yardımıyla gerçeğe gitmek en doğru yoldur."

Başka bir anlatım ile:

"Düşkünlüğümüz, sefaletimiz bizi imamın bilgisine götürüyor. Varlık kendiliğinden gerekliliğidir ve bu gerekliliğin varlığı belirlenirken imamın ışığı olmalıdır. Aklı bâtını yana taşıyan yol bu yoldur. Tanrısal birlik yolu, tevhid bilimi, akılcı yargı yolu ile her çeşit karşılaştırmalı yolu içine alır."

Hasan Sabbâh'ın fasıllarının her biri öğretilerine girişi ve diğer yollara reddiyeyi içermekteydi.

"Benim Tanrı'm, Muhammed'in Tanrısıdır ve Tanrı peygamberini bize yol göstersin diye gönderdi. Öyleyse Tanrı'ya götüren yolu öğreten peygamberi dinlemek gerekir. Ya peygamberden sonra..."

İşte Sünni düşünceden ayrılan yol...

"Ya peygamberden sonra..."

Her diğer toplantı, bir öncekinden daha kalabalık oluyordu. Hasan Sabbâh'a gösterilen bu büyük ilgi Fatımi halifesine ulaştırılıyor, o da merak içinde bunun nasıl sonuçlanacağını bekliyordu. Bu arada Hasan Sabbâh bilmediklerini öğrenmek için derslere katılmakta, bilenlerden yararlanmaktaydı. Bunun için, İsmaili öğretisi esasları ile ilim yapılan Dar-ül Hikme'ye[70] devam ediyordu. Burada, dört bir yana gönderilip davetlerde bulunacak, İsmaili dailerin yetiştirilmesi için özel bir eğitim uygulanıyordu. Ayrıca Fatımi âlimlerin tartıştığı, araştırıp anlattığı, öğrettiği ve öğrendiği bir ortamdı. Hasan Sabbâh'ın burada eğitim mi aldığı yoksa eğitim mi verdiği tartışılır hale gelmişti.

Neredeyse bir yılı geçmişti Kahire'de. Özlemle beklediği kavuşma günü bir türlü gelmemişti. Elbette bunun için kendisini suçluyordu Hasan Sabbâh. Hazret ile görüşebileceği mertebeye ulaşamamıştı. Hak etmiyordu.

O, böyle düşünüyordu.

Gerçek farklıydı. Yine siyaset, yine birilerinin bencil hesapları devredeydi. İmam el-Mustansır ile onu etkileyecek ve hesaplarının bozulmasına neden olabilecek kişilerin görüşmesine engel olanlar ya da en azından bunu geciktirmeye çalışanlar vardı Fatımi sarayında.

Selçuklulara karşı kazandığı son zaferle ünlenen ve güçlenen Vezir Bedrü'l Cemali...

Yakından izliyordu Hasan Sabbâh'ı. Hiç karşılaşmamışlar, görüşmemişlerdi. Vezirin geleceğe dair yaptığı planlarında yeri yoktu Hasan Sabbâh'ın. Onun etkisini görmüş, yapabileceklerini anlamıştı. İmam el-Mustansır

[70] Bugün, El Ezher.

ile görüşür ve etkilerse... Bu görüşmeye ne zamana kadar engel olabileceğini bilmiyordu, ancak elinden geldiğince geciktirirse...

Kendisine tahsis edilen geniş ve donanımlı odayı terk etmiş aynı binanın alt katlarında hücreyi andıran, ancak onu mutlu eden odaya geçmişti. Yere bir şilte, üzerine bir keçe alarak, gerektiği gibi yaşamaya başlamıştı.

O gün güneşin ışıkları, odasının küçük penceresinden içeriye sızmaya çabalarken vurulan kapısının bir muştuya açılacağını bilmiyordu.

"Efendimiz, sizi huzuruna sesledi!"[71]

Engellemeler fayda etmemişti. İmam, kendisini görmeye gelen ve sabırla bekleyen dai ile görüşmek istiyordu.

Ne diyeceğini bilemedi Hasan Sabbâh. Nefesi kesildi. Rengi soldu. Zamanı dahi soramadı. Aklına gelen...

"Hazırlanmalıyım!"

Düşüncesinde, fikrinde hazırlanacaktı. O güzel ana kadar yeterince güç toplayacaktı. Huzura çıktığında söyleyeceği, söylemeye cesaret edebileceği sözleri ezberine yazacaktı.

[71] Bazı kaynaklar Hasan Sabbâh'ın Fatımi Halifesi el-Mustansır ile görüştüğünü söylerken bazı kaynaklar bunun gerçekleşmediği iddiasındadırlar.

"Biz olarak kalmalıyız!"

İşte beklediği an!
İşte özlediği kişi!
İşte onca yol kastedip görmek için kendini yorduğu...
İnandığı...
İmam Ali'den ışık taşıyan imam!
Onun karşısındaydı.
Yalnız olmasalar da yalnızmışçasına...
"Bir o, bir ben..."

Ne yapacağını, nasıl davranacağını şaşırdı Hasan Sabbâh. O temkinli, düzenli, sakin hali gitmiş, telaşlanmıştı. Garip bir heyecan içindeydi. Açıklayamadığı... Sebebini bildiği, ama açıklayamadığı...

Çoğunlukla insanlarla doğrudan konuşmayan İmam el-Mustansır ona bir başka davranmıştı.

Oturmasını buyurduğunda Hasan Sabbâh oturamamış böyle daha rahat ettiğini söyleyerek saygı durumunu bırakmamıştı.

"O halde yaklaş!" demişti, imam. "Sesini daha iyi duyayım. Yüzünü daha yakından göreyim!"

Onu yakından görmek Hasan Sabbâh'ın düşü iken şimdi kendi yüzünü görmek isteyen imamın karşısındaydı. Mahcup olmuştu. Ne yapacağını bilemeden birkaç

adım atmış ve göz göze gelmişti imamla. Hasan Sabbâh'ın mürşidi oydu. Huzurunda olmak, onun yüzünü görmek yetiyordu. Tek bir söz etmese bile. Öylece dursa... Zaman dursa...

Oysa İmam, onunla konuşuyor, ilmini anlamak istiyor, sorular soruyor ve aldığı cevaplardan etkileniyordu. Zaman zaman aniden konuyu değiştiriyor ve bilinmedik o anda anlaşılmayan belki Hasan Sabbâh'ın gelecekte işine yarayacak sözler ediyordu.

"Yolun çok uzun!" dedi böyle bir anda. "Yelkenli... Bir yelkenlide... Zora düşeceksin, ancak sakın çekinme. Sakın üzülme. Tanrı seni koruyacaktır. Yanındakileri de!"

Ne, zamanını sordu Hasan Sabbâh ne de yerini. Öylece aklına yazdı imamın sözlerini. Belki doğrudan, olduğu gibi değerlendirmeliydi belki de içinde başka anlamlar aramalıydı.

Ancak şimdi değil. Zaman değerliydi ve bu değerli zamanın hazzını tadıyordu Hasan Sabbâh.

"Yer!" yine dedi aniden İmam. "Kayaların üzerinde, aşılması, alınması imkânsız! Seni saklayacak, koruyacak... Çok önemli... Yeni bir çağın habercisi gibi. Orayı ara ve bul! Orası senin yurdun! Orası... Bul!"

Bu bir emirdi. Pek fazla emir vermeyen imam bu hal ile şaşırtmıştı Hasan Sabbâh'ı. Mutlaka yapılmasını istediğine göre çok önemli sonuçları olmalıydı.

Aniden sözü değiştirip ona teşekkür etti İmam.

"Dava'ya hizmetinden dolayı... Hele gelecekte... Çok şeyler yapacak ve unutulmayacaksın Hasan bin Sabbâh!"

Bunca övgüye karşı...

"Estağfurullah..."

Daha da ötesi vardı. Hasan Sabbâh duyduğunda bocaladı.

"Benim adımdan çok senin adın anılacak ve..."

Hasan Sabbâh iyice ufaldı, ezildi. Nasıl olurdu bu? Ne diyeceğini bilemez haldeydi.

"Estağfurullah efendimiz! Ne haddimize!"

Nedenleri merak etti, ancak soramadı. Sorması mümkün değildi. Sorması uygun değildi. Yalnızca dinledi ve sorulanlara cevap verdi.

Hasan Sabbâh, İmam'ın huzurunda bir daha tadamayacağı kadar engin bir ruh huzuru buldu. Yolunun gerçek yol olduğuna bir kez daha inandı. Aklını zorlayan birçok soru uçup gitti. Gereksiz ve anlamsız kaldılar. Zamanın nasıl geçtiğini anlayamadı. Üstelik Hazret'in huzurundan bir türlü ayrılmak istemiyordu. Oysa ona tanınan zaman dolmuştu. Kapıda onun çıkmasını bekleyenlerin olduğunu biliyordu. Uyarı gelmeden izin istemeli ve ayrılmalıydı huzurdan.

İmam da anlatıp duruyordu. Sessiz bir buyruğu kovalayanlar, geniş odayı terk ediyorlardı. Her an geçtiğinde birilerinin daha dışarıya çıktığını fark ediyordu Hasan Sabbâh. Son kişide çıkınca Hasan Sabbâh ile İmam el-Mustansır yalnız kaldılar. Baş başa...

Birden sesi hüzünlendi imamın.

"Çok zamanım yok Hasan bin Sabbâh!" dedi. "Yakında, imameti oğluma bırakıp..."

"Aman efendimiz! Ne olur böyle sözler edip de..."

"Allah'ın dediği olur!"

İki oğlu vardı İmam'ın. Büyüğü Nizar küçüğü ise Ahmet. Beklenen ve genel eğilim oydu ki büyük oğul Nizar

geleceğin imamıdır. Aynı düşüncede olan İmam el-Mustansır bunu Hasan Sabbâh'a açıklamaktan geri durmadı. Güveninin göstergesi olarak...

"Oğlum Nizar yeterince yetişti ve görevi devralmaya hazır. Elbette benden sonraki imam odur. Onunla tanış, görüş. Bunun her ikinize de büyük yararı olacaktır."

Bu sözleri bir işaret, bir emir olarak kabul etti Hasan Sabbâh. O anın güzelliğine bir katkı. İmam öyle istemiş, işaretini Hasan Sabbâh'a açıklamıştı.

Böylece pek çok kişiye nasip olmayacak bir kutla kendisinden sonra görev alacak imama uymasını hatırlatmıştı. Onunla görüşmesini istemişti.

Elbette bunun bir nedeni vardı.

Hasan Sabbâh hemen o anda gönülden bağlandı Nizar'a ve İmam el-Mustansır'dan sonra gelecek imamı olarak kabul etti. Bu sözünden asla dönmemeye yürekten ahd etti.

Ayrılmalıydı huzurdan. Yoksa dayanamayacak yığılıp kalacaktı olduğu yere. Güçlü gelmiş, gücü tükenmişti. Alçak sesle izin istedi.

"Emirleriniz, son nefesimize kadar şiarım olacaktır. Şimdi daha fazla zamanını almamak adına yüksek izninizi diliyorum efendimiz."

Duygu dolu anlar...

"İzin verildi ey yolumun güzel ışıklarından Hasan bin Sabbâh. Yolun açık olsun. Sığındığın kale yıkılmaz yurdun olsun. Sözlerimi unutma, ahdını da..." yeniden hatırlattı "Nizar'la görüş ki..."

Ahd ettiğini nereden, nasıl bilmişti İmam? Yüreği sızladı Hasan'ın. Bu mucizelerle nasıl yaşayacaktı? Kimseyle

paylaşmadan bir sır olarak saklamak zorundaydı, ancak bunu nasıl yapacaktı?

"Tanrı'm bana güç ver!"

Gözlerini yumup duaya durdu ki...

"Yaklaş!" dedi, İmam el-Mustansır. Hasan Sabbâh, baktı elini uzatmış onu bekliyor. Birkaç adım daha attı. İmamın hemen dizinin dibindeydi. Duyduğu huzur verici koku ona cennet bahçelerinin kokusuydu. Gözlerini yumdu ve diz çöktü, büyük bir teslimiyet içinde...

"Bir daha görüşmek nasip olacak mı efendimiz?"

"Görüşmek..."

Bir süre suskun halde durdu İmam, ardından dedi ki:

"Ben, beni aradıkları her yerde, dağda, ovada, çöldeyim. Görmek ve görüşmek isteyen dostlarımla birlikteyim. Özümü yani kendim hakkındaki marifet sırrını ifşa ettiğim kişi artık beden yakınlığına gerek duymaz."

El-Mustansır onun başındaki sarığa dokundu. Nasıl olduysa devriliverdi sarık. Bu sefer kutlu el başını yavaşça okşadı Hasan Sabbâh'ın. O an başka bir âlemdeydi Hasan Sabbâh. Gözlerinin önündeki perdeler birer birer kalkıyordu. Çağlar ötesinden çağlar ilerisine geçişler yaptı.

"Gerçek!"

Bu yaşadıkları...

Gerçek miydi? Orada mıydı?

Neden sonra gözlerini açtığında artık Hazret'in huzurunda olmadığını hayretle fark etti. Gülümsediğini de. Beklediğinin, aradığının bu olduğunu anlamıştı. Ne zamandır böylesi bir huzur duymamıştı. Dışarıya nasıl çıkmıştı, bilmiyordu. Elini başına attı. Sarığı yoktu başında...

"Demek ki bütün yaşadıklarım..."

Olanları yaşadığına şüphe yoktu.

Hasan Sabbâh bir daha eski Hasan Sabbâh olamayacaktı. Bir an, yalnızca bir an onu değiştirmiş... Daha bir bağlı, daha bir coşkun ve inançlı...

"İmam'ın oğlu Nizar'la bir an önce görüşmeli..."

Daha bir anlatıyor, daha bir okuyor, dinliyor, yargılıyordu Hasan Sabbâh. Kelimeler dilinden akıp gidiyordu. Konuşmaya başlayınca herkes susuyor onu dinliyordu.

Nizar'la görüşmeleri çok kısa bir zaman sonra gerçekleşmişti. Daha ilk konuşmasından, o an anlamıştı ki imamlığı hak eden odur. Dostane denilecek bir yakınlık kurulmuştu aralarında. Birbirlerini anlayan, birbirlerinden bilgece yararlanan iki dost... Bu yakınlaşmanın birilerinin hoşuna gitmediğini fark etmeden... Geleceğe dair düşünceleri, hareket ufukları öylesine yaklaşıyordu ki birbirlerine...

Hasan Sabbâh bir alışkanlık edinmiş, her gün bir kez Halife sarayının önüne varıp, başını eğip, ayakta öylece beklemeyi görev bellemişti. Neyi beklediğini kimse bilmiyor, ama bu saygı duruşunu taklit edenler çoğalıyordu. Hasan Sabbâh'ı taklit edenler nedenini bilmeden yapıyorlardı bunu. Hasan Sabbâh'ı taklit etmek hoşlarına gidiyordu.

Hasan Sabbâh, Kahire'de kaldığı süre içinde kendince tuttu nöbetini. Ta ki bu yaptığı İmam'ın varlığına ulaşıp iznini alıncaya kadar.

Bu izin ona verilen görevdi.

Belki Kahire'den ayrılma zamanı gelmişti, ancak gidemiyordu Hasan Sabbâh. Gitmesi gerektiğini ona her an hatırlatan duygularına rağmen Hazret'ten uzaklaşamıyordu. Üstelik onunla İmam arasındaki güçlü bağı fark eden birilerinin hoşuna gitmiyordu Hasan Sabbâh'ın varlığı. Hele Nizar ile yakınlaşması... Hakkında olmadık sözler konuşulmaya başlanmıştı. Bunun sonu yeni bir fitne doğuracak gibi görünüyordu. Hasan Sabbâh, buna izin vermemek için yalnızca görevini yapıyordu. Bu arada devleti tanıyor, eksikleri, yanlışları görüyordu.

İmam el-Mustansır'ın kendisine verdiği sırları içinde saklamıştı. Ruhundaki anlam veremediği sıkıntıya rağmen Nizar'ın gelecekteki imam olacağına emindi. Gönülden ahd etmişti daha adını duyar duymaz. Yapması gerektiği gibi... Onun imamlığını Kahire'de beklemek için derin bir arzu duyuyordu ve yanında olmak için...

Kader neler hazırladığını elbette bildirmezdi. Gelecek yalnızca Ulu Tanrı'nın bilgisindeydi.

Zaman geçtikçe, kulağına değişik sözler geliyordu. İnanmak istemediği sözler. Başkalarının başka hesapları olduğu...

Onun kararı değişmeyecekti.

"Yanlış duymuş olamam. Hak Nizar'ındır. Büyük oğlan ki yetişmiş olduğunu bizzat İmam söyledi bana. Bunda bir iş var!"

Bunda bir iş vardı. Bu işi kurcalamak Hasan Sabbâh'ın

işi değildi, ama sözünden ahdından dönecek de değildi. Bildiğini bilmezden gelecek de değildi.

O bağlanır, bağlandığı da doğru olurdu.

Öğrendi ki güçlü vezir Bedrü'l Cemali'nin yerine vezir olması kesin olan ve şimdi orduların başı olan oğlu el-Efdal, İmam'ın küçük oğlu Ahmet'in kayın atasıdır. Böylece inanca siyaset ve etkin olma yarışı karışmıştır. El-Efdal devleti yönetmek için daha güçlü olmanın yolunu böyle seçmiştir.

Birileri ikbal için değişik düşünse de susmayı seçse de Hasan Sabbâh zamanı geldiğinde doğru bildiğini açıklamaktan çekinmeyecekti.

Sırdı ve zamanı geldiğinde...

Doğruları her yerde açıklayacaktı Hasan Sabbâh. Bunu kendine şiar edinmişti.

Vezir Bedrü'l Cemali, Hasan Sabbâh'ın gittikçe güçlendiğinin farkına varmıştı. Çevresini etkileme yetisinin de. Bu güç onu rahatsız ediyordu. Hasan Sabbâh'ı susturma gereğini anladı ve bunu yerine getirmek adına, bir bahane ile onu zindana attırdı. Ettiği bir iki sözü anlamayanlara yorumlatmış ve bir suç isnad etmişti. Zor değildi, çünkü ordusu vardı. Hasan Sabbâh'ın ise inancı. Ermeni asıllı olan vezir, Hasan Sabbâh'a gösterilen ilgiyi kıskanıyor böyle giderse onun gelecekte etkin olacağını fark ediyordu. Hasan Sabbâh, onun kurmaya çalıştığı düzen için tehlikeliydi. Hasan Sabbâh'ın güçlü olması demek vezirin gücünün azalması demekti.

Hasan Sabbâh, İmamı bir daha göremedi. Ne kadar istediyse engel oldular. Onu tehlike belleyenler hakkında hüküm verip Kahire kadısından karar çıkarttılar. Artık Kahire'de istenmiyordu Hasan Sabbâh. Bir İsmaili daiyi hem de sevilen, sayılan bir daiyi öldürmek işlerine gelmediği için onun hakkında alınan karar, sürgün olarak açıklandı.

"Bir daha Kahire'ye sokulmamak üzere..."

Etkin Sünni görevliler de sürmüştü onu, şimdi kendi yolunun kişileri...

Geleceğin imamı Nizar ile vedalaşmasına bile izin verilmemişti.

Bir yelkenliye bindirildi Hasan Sabbâh.

Kaçıncı yolculuk, üstelik sürgün...

O, doğru bildiğini savunmayı sürdürecekti.

İmam'ın sözlerini hatırladı ve bekledi.

Zamanın gelmesini...

Sürgünün izinde gönüllüler...

Olanları aramak ve öğrenmek adına verilen uğraş...

"Bak!" dedi Gezgin. "Buradan gemiye bindirilmiş Hasan Sabbâh. İşte buradan zorla sürgüne gönderilmiş."

"Anladım Efendi. İşte buradan... Nil Vadisi'nden, Sudan'a doğru giden bir yelkenliye..."

Macid, efendisinin heyecanını paylaşıyor, yelkenliyi ve yolcusunu görecekmiş gibi uzaklara bakıyordu. Hasan Sabbâh'ın izinde, Kahire'ye...

Kentin her yerini dolaşmışlar, Hasan Sabbâh'tan izler aramışlar, bulmuşlar, öğrenmişler, şimdi de sürgün edilmek üzere getirildiği limana gelmişlerdi.

"Ya bundan sonra nereye gideceğiz Efendi?"
"İzler bizi nereye götürürse!"
Bir yelkenli yolculuğu onları bekliyordu.

Kahire'ye girişini hatırlıyordu Hasan Sabbâh. Kapıda karşılanmasını, övgülerle alınıp konuk edileceği yere götürülmesini... Sonrasında yaşadığı etkin günlerini... Hazret'in huzuruna çıkmasını, onun iltifatlarını ve öğütlerini... İmamın huzurunda kalpten verdiği ahdı...

Nizar ile tanışmasını. Ona gönülden bağlanmasını.

"Nizar imam olduğu gün, Kahire'ye döneceğim!"

Bugün askerlerin gözetiminde zorla yelkenliye bildirilerek sürgün edilmesini kabullenemiyordu. Nedeni, birilerinin, gelecek için kurduğu düşlerine engel teşkil edeceğini düşünmesiydi. Açık ve sorgulayıcı İsmaili düşüncesini uygulaması ve düşüncelerini korkusuzca açıklamasıydı. Devlet için önerilerde bulunması, yanlışları ortaya koymasıydı.

Bugün onlara karşı topyekûn yapılan saldırıyı planlayanlar benzer suçlamalarda bulunmuyorlar mıydı? O halde fark nerede kalmıştı? Daha yaşanır ve özgür kılmak istedikleri dünya düşü nerede kalmıştı?

Aynı inancı taşıdığına inandığı bu kişilere kızmıyordu Hasan Sabbâh! Kızamıyordu. Çünkü insanın yaratılıştan gelen bencil yükünün baskın geldiğini, hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya sarılmanın ve yalnızca kendini düşünüp, başkalarının hayatları üzerinde eylem kurgulanmasını anlıyordu. Yanlışlarından dönmeleri için dua ediyordu.

"Baskı ve zulümle ilelebet devlet olunamaz!

Sudan'a giden bir yelkenlide...

"Ben zaten sürgünüm! Gönüllü bir sürgün... Her İsmaili daisi gibi önce öz yurdumdan sürdüm kendimi. Tanrı'nın yolunda ta Mısır'a geldim. Onca yeri sürgün olarak gezdim. Onca sürgünlükten sonra..."

Yolunu Tanrı'nın çizdiği bir yolcuydu. O yolda yürürken sırf birileri iyi olsun, birileriyle iyi olsun diye yalan yere söz edecek, doğruları haykırmaktan kaçınacak değildi. Fatımiler, Selçuklulardan, onların İsmaililere karşı uyguladıkları yöntemlerinden şikâyet ederken sırf sorguladı ve doğruları söyledi diye, bir de Nizar'la yakınlık kurdu diye, onu asıl ait olduğu yerden, yurdundan kovmuşlardı.

"Sürgün öyle mi? Ben zaten sürgünüm!"

Bu mevsim deniz seyahati için uygun bulunmazdı. Kendisine sorsalar o da tercih etmezdi deniz yolunu. Nereye gitmek istediğini sormamışlardı. İmkân tanısalar belki Rey'e dönmek istediğini söylerdi. Bu şansı olmamıştı. Belki onu yelkenliye bindirenler, "Gidilecek en uzak yere götürüp bırakın!" diyerek kesin bir adres vermemişlerdi. Böylece ondan kurtulduklarını sanıyorlardı. Ancak o kararını çoktan vermişti. Durmadan gezmenin, bir yere kök salmadan dolaşmanın yeterince güç sağlamadığı açıktı. Üstelik korunmasız kalıyordu. Bugün kendisini koruyamayan, yarın dostlarını, onunla birlik olmak isteyenleri nasıl koruyacaktı?

Öncelik göreviydi. Başdainin verdiği, imamın onayladığı görev.

"İlk limanda ineceğim ve görevimi sürdüreceğim!"

Geride bırakmak zorunda kaldığı imamı merak edi-

yordu. Sağlığını... Bir kere daha görmediği Ali nurunu... Bir daha göremeyeceğini bildiği...

Biliyordu. O da biliyordu.

"İmam'a bir şey olur ve sonrasında..."

Bu düşünce içini sızlattı. Eğer Nizar'ın imamlığına karşı bir hareket olursa...

Sonra ihtimal vermedi bu düşüncesine.

"Ali soyuna yanlış yapmaya cesaret edemezler."

Ama geçmişte birileri yapmıştı bu yanlışı. Kerbela'da İmam Hüseyin'i ve yanındakileri acımasızca şehit etmişlerdi. Sonrasında İmam İsmail'in imamlık hakkını gasp etmeye kalkmışlardı.

"Ah!"

Kerbela'yı hatırlamak ona öyle bir acı veriyordu ki. Hz. Muhammed'in torunlarına layık görülen bu hal şeklini nasıl kabul eder, nasıl unuturdu insanlar? Camilerin minarelerinden Ali'ye ve onun soyundan gelenlere lanet okuyan bir zihniyete karşı nasıl susmuşlardı? İsmail'in imamlığının reddine nasıl razı olmuşlardı?

"Susmayı ve boyun eğmeyi çözüm görüp zalimlerin zorlamalarına susmak...

O halde inanmanın gereği ne?"

O susmayacaktı.

O unutmayacak, unutturmayacaktı.

"Ben doğruları haykıracağım, karşımda kim olursa olsun!"

Ama işte sürgündeydi. Onu susturmak için Kahire'den kovmuşlardı.

"Bunu önlemenin yolu, güçlü olmak! Gücü olmaya-

nın kaderi zalimlerin ellerinde... Güçlü olmayanın inancı ayaklar altında..."

Güçlü olmak hakkını aramak, haklıyı savunmak...

Direnmek...

Rüzgârın güçlendiğini fırtınaya döndüğünü fark etmemesi mümkün değildi. Öylesine sert esiyordu ki kabaran denizin üzerinde yükselen dalgalara karşı koyamayan yelkenli savrulmaya başlamıştı. Yelkenliyi yönetenler telaş içinde koşuştururken, yolcular korkudan feryat ederken Hasan Sabbâh bir kenara çökmüş dua ediyordu. Kendi halinde ve çevresinde olanlardan habersiz gibi...

Çünkü biliyordu ki Tanrı onunladır.

İmam el-Mustansır bu günü, olacakları hissetmiş onu uyarmıştı.

"Yolun çok uzun!" demiş, "Yelkenli..." den söz etmişti. "Zora düşeceksin, ama sakın çekinme. Tanrı seni koruyacak. Yanındakileri de!"

Gülümsüyordu, insanlar ağlaşırken.

Biri, yolculardan biri, iri yarı sıradan genç bir kişi onun bu umursamaz tavrını görmüş, yanına yaklaşmıştı.

Biraz da kızgın...

"Efendi!" diye seslenmişti rüzgârın sesini bastırmak isteyerek, "Efendi! Gemi batmak üzere ve sen burada böylece gülümseyip duruyorsun! Sen hiç korkmaz mısın?"

Yine gülümsemişti.

"Korkarım elbet! Korku insanlar içindir. Ama ben yalnızca Tanrı'dan korkarım. Hem biliyorum ki bir şey olmayacak. Sağ salim kıyıya varacağız!"

"Nasıl bilebilirsin?"

Ona anlatsa da anlamazdı ya. Yalnızca başını sallamakla yetindi.

"Merak etme!"

Genç, bir şeyler mırıldanıp uzaklaştığında yine iç dünyasına dönüp dualarına başladı Hasan Sabbâh.

Fırtına bütün gece sürdü. Bir yandan gök delinmiş gibi yağmur yağdı. Geminin yelkenleri yırtılmış, yönetmesi güç hale gelmişti.

Umutların söndüğü, her şeyin sona erdiğinin düşünüldüğü bir anda rüzgâr kesiliverdi. Deniz sakinleşti. Kendilerine gelen gemiciler hemen işe koyulup yelkenliyi emin bir koya götürmek için çabalamaya başladılar. Güneş doğup dünyayı ısıtmaya başladıkça umutlar artıyordu.

Fırtına sırasında onunla konuşan genç öyle saygıyla bakıyordu ki Hasan Sabbâh'a biraz da ürkerek... Olanların bir mucize olduğunu, mucizeyi de bu değişik kişiye borçlu olduklarını düşünür gibiydi. Zaman zaman yakındaki birilerine onu gösterip olanları anlatıyordu. Zaten etkileyici bir görünüşü vardı Hasan Sabbâh'ın, bir de böylesi işlere düşünce...

"Ben bir şey yapmadım ki!"

Oysa insanlar fırtınanın dinmesinde ve kurtulmalarında onun etkisi olduğuna inanıyorlardı. Bu mübarek kişi onlar telaş içinde feryat ederken, yalnızca dua etmişti. Fırtınadan o kurtarmıştı.

"İnsanların ne zaman neye inanacakları bilinmez. Doğruyu anlatırsın inanmazlar, yanlış dersin ısrarla doğruluk güderler!"

O bir sürgün.

"Şimdi ne yapacağım?"

Yaklaşık iki yıla yakın zamandır kaldığı Mısır'da hem öğrenmiş, hem öğretmiş, hem anlatmış, hem dinlemişti. Daha bir değişmiş, daha bir sorgucu olmuştu. Akılcı anlayışa sımsıkı sarılmıştı. Nizar'la tanışmış onun düşüncelerini çok beğenmişti.

"Şimdi ne yapmalıyım?"

Görevi belliydi başlangıçta. Davet'in daisi olarak dolaşır, insanları davasına davet ederdi. Başdai ona bu görevi vermiş, "Mısır'a varıp Hazret'i gör!" demişti. Bunu başarmış, görevini yapmıştı.

Kıyıya vardılar sonunda. Sevindi insanlar. Onunla konuşan genç yanına geldi. Deylemli, kendi halinde yoksul bir kişiydi.

"Senin sayende!" dedi, Hasan Sabbâh'a, "Senin sayende yaşıyoruz!"

Tuhaf bir yüklenmeydi.

"Tövbe... Ulu Tanrı böyle istedi" dedi, Hasan Sabbâh. "Onun hükmü ile... Ben kimim ki?"

"Tanrı seni seviyor!" dedi, Deylemli.

"Tanrı bütün insanları sever. Asıl olması gereken insanların Tanrı'yı bilmeleri. Tanımaları. Ona inanıp bağlanmaları."

"Ben, seninle kalmak isterim! Eğer iznin olursa..."

Gülümsedi Hasan Sabbâh. O güne kadar hep yalnız başına yolculuk yapmıştı.

"İzni Tanrı verir!"

"Hele sen evet, de!"

Hiçbir şey söylemedi. Genç kendisini ve yolunu seçtikten sonra ona ne sözü olabilir?

"Adın ne senin ulu kişi?"

"Hasan Sabbâh!"

"Benim adım Efgan. Yollarımız bu gemide birleşti ya bunun bir işaret olduğunu biliyorum. Benim kimsem yoktur Efendi. Özleyenim, arayanım... Ne bir amacım ne de hedefim var. O yelkenliye neden bindiğimi bile bilmeden binmiştim ki demek ki seninle karşılaşacaktım. İzin ver senin yanında kalayım!"

Çok kişi onun ardından gelmek, yanında yürümek istemişti. Ama her seferinde zamanının gelmediğini, yalnız gitmesi gerektiğini söyleyip reddetmişti bu istekleri. Oysa şimdi, birdenbire artık yalnız seyahat etmemesi gerektiğini düşünüyordu. Onun hizmetinde olmak isteyen, genç, temiz yüzlü dostu kabullenivermişti.

"Demek ki yeni yolumuza iki kişi ile başlayacağız!"

Fırtınadan kurtulup bedenini karaya atanlar çevreyi kolaçan edip nerede olduklarını anlamaya çalışıyorlardı. Böylece yollarını seçeceklerdi.

Efgan, çoktan seçmişti yolunu. Ne olduğunu tam bilmeden, neler olacağını düşünmeden... Yalnızca inanıp, güvenerek... Hasan Sabbâh adındaki, daha önce hiç görmediği, hiç dinlemediği bu değişik bir o kadar gizemli kişinin yanından ayrılmayacaktı. Bu karşılıksız bir bağlanmaydı ve çok makbuldü.

"Ne yana gideceğiz Efendi Hazretleri!"

"Tanrı bize ne yanı işaret ederse!"

Suriye çekiyordu Hasan Sabbâh'ı.

"İlla da bana gel! Buradan başla!"

Yol çizgisini tamamen tesadüflere bırakacaktı. Onun yolunu Tanrı çizecekti. Bu yol önce Halep'e çıkıyordu. Öyleyse öncelik Halep'ti. Orada gerektiğince kalacaktı. Anlatacak, davet edecek ve Ed-Dava el-Hediye'ye bağlanmak isteyen yüreklere ışık olacaktı. Egemen düzene kafa tutacak, red hakkını kullanacaktı. Zor olacaktı, ama güzel olacaktı.

İnancı artıyordu Hasan Sabbâh'ın, yandaşları da. Dailik mertebesi yükseliyor onun eğittiği dailer onun öğretisini anlatmak için el alıp yola çıkıyorlardı.

Gezgin, Hasan Sabbâh'ı anlamak için onun gittiği yolları gitmeyi seçmişti ya elbette onun kadar zaman harcamayacaktı. Gördükleri, duydukları işine yarıyor, ondan izler buluyordu. Bir şansı da önceden Alamut'un bulunduğu yeri görmüş olmasıydı. Son durağı yine orası olacaktı ya, ulaştığında Hasan Sabbâh'ın neler hissettiğini hissetmek istiyordu. Böylece yolculuk sürüyordu.

Halep... Halep'ten sonra Cizre, Diyarbakır...

Oradan Bağdat...

Özellikle Bağdat'ı seçmişti ki Abbasi halifesinin yaşadığı kenti görsün, öğrensin.

Kuhistan üzerinden Isfahan'a...

Güçlü bir düşman...

"Burada bir zaman kalacak, dailik görevimi sürdüreceğim!"[72]

Adı kendisinden önde gidiyordu. Selçuklular gözünde diğer İsmaili dailerden daha etkin olduğu anlaşıldıktan, bir tehlike olarak işaret edildikten sonra hareketleri daha yakından izlenmeye başlanmıştı. Nizam-ülmülk Hasan Sabbâh'ın gelecekte başlarına büyük belalar açacağını söyleyip duruyordu. Melikşah için ise inandıklarını anlatan sıradan bir İsmaili daisi idi. İnançlara karışmayan Türk hoşgörüsü içinde izlenmesine izin veriyordu. Durdurulması ya da yok edilmesi için bir buyruk bulunmuyordu henüz. Büyük bir tehlike olarak görülmediği için olsa gerek...

Çünkü Melikşah'ın daha büyük, daha önemli dertleri vardı.

Hasan Sabbâh huşu içinde kendine döndüğü yalnız zamanlarından birinde...

"Bir dost seni sorar, seninle görüşmek ister!" dediler.

Bir sevinçle kapıya döndü yüzünü.

"Beklediğim kimse mi?"

"Kimi bekliyordun ki?"

---

[72] Hasan Sabbâh'ın Isfahan'a varış tarihi olarak 1081 yılının Haziran Ayı verilmektedir.

Hep birini bekler! Hep yeni birilerini... Bir görevi de beklemek. Onu bekleyenler var ya, o da birilerini bekler.

Üç yıldır İsfahan'daydı. Sık sık yer değiştiriyor, yanından ayrılmayan Efgan ile birlikte zaman zaman da daha birkaç İsmaili dostun katılımıyla daha kalabalık olarak seyahat ediyordu.

Seçtiği bölge sıradan değildi. Artık aklında yerleşmeye başlayan niyetlerine yönelik ilgisinin merkezinde gün geçtikçe daha geniş alanın dahil olduğu İran'ın kuzey tarafları, Hazar kıyısındaki yerleşimler, Geylan, Mazenderan ve Deylem'in yer aldığı dağlık bölge yer alıyordu. Yüksek sıradağlarla çevrilmiş, yapısı diğer bölgelerden farklı bu sınırların içinde yaşayan insanlar daha sert, dayanıklı, savaşçı ruhlu ve isyankâr yapılıydı.

Bu bölge ile ilgili geçmişe dair bir öykü anlatılır:

"İslam adına fetihler yapan Arap valisi el-Hacca, Deylem'e saldırmayı planlıyordu. Büyük bir ordu hazırlamış, yöredeki dağları, vadileri, ırmakları ve geçitleri gösteren bir harita çizdirerek bölge hakkında her şeyi öğrenmişti. Savaşa başlamadan önce Deylem soylularını huzuruna çağırmış, haritayı önlerine serdirmiş ve gururla seslenmişti onlara:

'Baş eğmeniz, İslam'ı kabul etmeniz için son bir şansınız var. Bütün hazırlıkları tamamladım. Gördüğünüz gibi yurdunuza dair bütün bilgiler önümde. Ne gereksiz kan dökülmesine ne de yağmalara fırsat vermemek için teslim olmanız yeterli!'

Bu gözdağı ve tehdit güldürmüştü Deylemlileri.

'Doğru! Topraklarımıza ait her türlü bilgiyi elde et-

mişsiniz. Haritalar birebir yurdumuzun bütün özelliklerini gösteriyor. Lakin dağlarımızı ve geçitlerimizi koruyan yiğit savaşçılarımızı göremedik bu haritalarda. Onları görememiş, yerlerini işaret edememişsiniz. Eğer yurdumuza saldırırsanız onları göreceğinizi garanti ederiz!'

Böylece herhangi bir saldırıdan korkmadıklarını savaşa hazır olduklarını anlatmışlardı.

Deylem zamanla İslam'ı kabul etti. Ancak silahla, baskıyla değil... Kendiliğinden ve barışçı telkinlerle..."

Bu topraklarda tutunuyordu Hasan Sabbâh. Özgürlüklerine düşkün, baskılara kafa tutan bu insanların arasında pek çok dostlar edinmişti. Ya o birilerini buluyor ya da birileri gelip onu buluyordu.

Efgan öylesine gönülden bir bağlılıkla yanındaydı. Bütün hizmetine koşuyor, Hasan Sabbâh istememesine rağmen onun her işini yapmaya çabalıyordu. O, ilk karşılaştıkları Efgan değildi. Efendisinin yaydığı ışıktan ışık almış, bir garip derviş olup çıkmıştı. Az konuşur, çok dinler, az dinlenir çok çalışır...

"Sen böyle küçük işlerle uğraşma Efendi Hazretleri" diyordu ona. "Senin yükün büyük! Senin yükün çok ağır!"

"Bir de bana böylesi hitap etmesen!"

"Herhalde büyük daiye adı ile seslenmem yakışık almaz Efendi Hazretleri!"

Aslında onun yolunu seçenler hakkınca bir unvan vermişlerdi o istemeden ve beklemeden. Bu sanı bile yük belliyordu kendisine Hasan Sabbâh.

Ona, "Seyduna" diyorlardı.

Gözü kapıda...

Tanıyamadı geleni. Onun varlığından huzur duysa da bunun nedenini tam olarak anlamasa da...

Saygı ile elleri bağlı, başı yerde girdi içeriye yaşı kendine yakın kişi. İzin beklemeden dizlerinin üzerine çöktü. Öylece gülümseyen gözlerle baktı Seyduna'ya. Sonra aniden şu sözler döküldü dilinden:

"Varlığın sırları saklı, benden;
Bir düğüm ki ne sen çözebilirsin, ne ben.
Bizimki perde arkasında dedikodu:
Bir indi mi perde, ne sen kalırsın, ne ben."

Hasan Sabbâh heyecanlandı. Olabilir miydi? Adını duyduğu, rubailerini zevkle okuduğu... Karşılaşmak için can attığı halde bir türlü bir araya gelemediği bu dost...

"Sen..."

Konuğu ağır ağır başını salladı ve yeniden söyledi ruhundan gelen sözleri.

"Bir sır daha var, çözdüklerimizden başka!
Bir ışık daha var, ışıklardan başka.
Hiçbir yaptığınla yetinme, geç öteye:
Bir şey daha var bütün eserlerden başka."

Nasıl da güzel sözler!

Nasıl da birbiri ardına beklemeden ve düşünmeden dökülüyor dilinden!

Nasıl da etkiliyor!

O gün orada ilk kez tanıştılar aslında birbirilerini gıyaben çok iyi tanısalar ve sevseler de... Gönülleri bir, amaçla-

rı bir, dilleri bir iki kişi... Değişik düşünen ve inatla sorgulayan, reddeden... Aklı öncelikli tutan...

Gün ışıyana kadar durmadan anlattılar. Bildikleri ile bilmediklerini dengelediler. Böylece çok şey öğrendiler. Yetmemişti, yeniden karşılaşmak ve konuşmak üzere anlaştılar. Ardına düşen tehlike nedeni ile iki gün aynı yerde, aynı evde kalmamaya kurgulu olan Hasan Sabbâh ve onu tehlikeye sokmamaya çalışan Ömer Hayyam.

Hasan Sabbâh ona dedi ki:

"Selçuklu sarayına girer çıkar olmuşsun, Ya Hayyam!"

"Gücü ile sesledi gittik, Ya Seyduna. Sözümüzü ettik yine bildiğimizce. Nizam-ülmülk bana Sahib-i Haber'in başı olmamı teklif etti!"[73]

"Neden ki?"

"Her yere girip çıkabildiğim ve güvenildiğim için. Çok da altın sundu önüme. Ona dedik ki: 'Bizim dilimiz açıktır, yüreğimiz de. Gizli işlerde olursak biz biz olmayız!'"

"Biz olarak kalmalıyız!"

Biz olarak!"

"Bunca yükü nasıl çekersin, Ya Hayyam?"

"Senin yükün yanında benim yüküm nedir ki Ya Seyduna? Ben kolayı seçtim. Bilimin ardına düştüm, rubailerin ardına düştüm. Başka da çarem yoktu. Bu sözlerim ruhumu rahatlatmak için bir çözüm. Benim becerim, yolum bu!"

Her er kendi yolunca etkin.

---

[73] Bu konu bazı kaynaklarda doğrulanmıştır. Bazı kaynaklar ise gerçekliğinin mümkün olmadığını iddia ederler.

Ömer Hayyam'ın ilmine hayran olmayan yoktu. Selçuklu sultanı katında bile yeri ve değeri vardı. Zamanın âlimleri arasına girmişti genç yaşında. Hesap bilimi, riyaziyede[74] öylesine ilerlemişti ki... Bir yandan da feza[75] ve gök ile ilgileniyordu. Düşünüyor, yazıyor ve anlatıyor... Akıl için akılla ve akıl yoluyla... Aramak ve bulmak...

"Hep arar dururdum, dünyaya geleli,
Alın yazısı, cenneti, cehennemi.
Hocam kesti attı, sağlam bilgisiyle:
'Alın yazısı, cennet cehennem sende' dedi."

"Sende ve bende" dedi Hasan Sabbâh. "Yolun açık olsun ey güzel kişi!"

"Yolun açık olsun Seyduna!"

Kim bilir bir daha ne zaman, nerede?

"Tanrı bilir!"

"Son bir söz edeyim izin verirsen!"

"Buyur!"

"İnsanların bu dünyada da öbür dünyada da derdi, arzusu, beklentisi cennettir. Onlara bunu verebilirsen, ardından geleceklerdir Ya Seyduna."

Cenneti bu dünyada insanlara vermek... Belki anlatabilmek...

"Bu sözün hep aklımda olacak!"

Ayrılık bedendedir, ruhta değildir.

Ayrı yollara dönerken bedenleri, aynı yol üzerindeydi düşleri.

Hasan Sabbâh'ın yolu dolambaçlı...
Neresi uygunsa o yöne...

[74] Riyaziye: Matematik.
[75] Feza: Uzay.

Kirman, Yezd, Kuhistan...
Oradan Damgan...

Kimliğini açık etmiyordu başlangıçta. Sıradan bir derviş kılığındaydı. Sıradan bir İsmaili daisi... Ama artık kimse onun sıradan bir dai olduğuna inanmıyordu.

Bir de kendisi inanabilse...

Ta en başından başlıyordu anlatmaya. Özellikle bağımsız, Fatımi ve Selçuklu Devleti'ne bağlı olmayan kabileleri seçiyordu. Fatımiler zaten ondandı. Selçuklular ise tam karşısında. O halde arada olanları kazanırsa asıl kazanım olur...

Bağımsızlığı seçenlerin, dik başlılıklarının bir anlamı olduğunu düşünüyordu. Red müessesesi, karşı koyma bilinci kendiliğinden kurulu ise anlatacaklarının kabulü o denli kolay oluyordu. Şatafatlı saraylardan, debdebeli hayatlardan, lüksten ve israftan söz ediyordu bunlarla hiç ilgisi olmayan insanlara. Öylesine etkili oluyordu ki... Daha ilk sözlerinden sonra gönülleri ona akıyordu.

Çöllerde yaşayanlar, dağlarda yaşayanlar, egemen güçlerin etkisinden uzak olmayı seçenler, başkaldırıya her an hazır olanlar...

Nedenini anlatıyordu yoldaşlarına. Yerine göre artan sayıda bir kafile halinde hareket ediyorlardı.

Baş eğmeyi, bağlanmayı beceremeyenler ona çabucak bağlanıyorlardı. Hele kimliğini açıklayınca öylesine sevgi gösterilerinde bulunuyorlardı ki! Hemen onunla birlikte yola çıkmak, onunla birlikte savaşmak istiyorlardı. O ise savaşın bir işe yaramayacağını, daha başka yollar olduğu-

nu söylüyor, "Günü geldiğinde" diyordu. "Sizi sesleyeceğim!"

"O günü bekliyoruz Seyduna!"

Gittikçe dikkat çekiyor, gittikçe daha yakından izleniyordu Hasan Sabbâh. Bunu fark ediyor o da önlemler alıyordu.

Dostlarının uyarıları da bu yöndeydi.

"Selçuklu çok yakında ordularıyla ardımıza düşecek Seyduna. Gittikçe artıyor düşmanlığı! Çok dikkatli olmamız gerek!"

"Selçuklu... Aslında umurunda bile değiliz biz. Bağdat'ta yaşayan Abbasi halifesi sürekli olarak dikkatlerini bizim üzerimize yoğunlaştırmasa, Vezir Nizam-ülmülk saplantılı inancı ile sultanı zorlamasa..."

Güçlü ve etkin bir düşmandı Selçuklu. Doğrudan savaşırlarsa kazanma ihtimali yoktu. Onca gücü, onca orduyu nasıl toplasınlar? Nice güçlü devlete diz çöktüren Selçuklu karşısında ordu ve güç ile başarılı olmak mümkün değildi.

Tanrı onlara yardım ediyordu. Selçuklunun derdi çoktu.

"Selçuklunun en büyük düşmanı yine kendisidir. Birbirleri ile uğraşırken ancak zaman bulursa bize döner! O zamanın gelmemesini dileyelim!"

Haklıydı Hasan Sabbâh. Melikşah gibi güçlü bir sultan dahi birliği tam olarak sağlayamıyordu Türkmen arasında. Bir emir başkaldırıyor, onun başı eziliyor bu kez bir başkası aynı yolu seçiyordu. Kavgaların ardı gelmiyordu.

"Eğer Selçuklu üzerimize gelirse ne yapacağız Seyduna?"

"Tanrı bir yol gösterecektir!"

Büyük düşman olarak belleneceği günü bekliyordu Hasan Sabbâh. O günün çok gecikmeyeceğinin farkındaydı. Sevenleri çoğaldıkça ister istemez dikkat çekecekti. Üstelik artık dikkat çekmenin zamanı gelmişti.

"Sürekli böyle gizlenerek, kendince dolaşarak olmaz. Doğrudan kalabalıkları davet etmeli. Bir araya gelmeli."

İnandıklarını yaşamak için en az diğerleri kadar haklıydılar. İnançları doğrultusunda ise en haklıydılar. Susmak, susturulmak, ezilmek, yok sayılmak kaderleri olamazdı. Buna razı oldukları, kendi halinde yaşamayı seçtikleri zamanlar artık geride kalmıştı.

Dımaşk...
Kilit kent...

Fatımi Veziri Bedrü'l Cemali gelecek üzerine yaptığı hesaplarını Dımaşk'ı geri alarak pekiştirmek amacındaydı. Böylece ününü artıracak, Fatımi Devleti içinde daha etkin olacaktı. Selçuklulara bir darbe indirecek, onların kolayca yenilebileceğini göstermişti daha önceki savaşta. Dımaşk'ı alırsa onların bölgedeki etkinliklerini kırabilecekti. Bir kez geriletmeyi başarabilirse ardı gelecekti.

"Gücün, yeterince güçlü olmadığını kanıtlarsam..."

Dımaşk'ı almak için Nasrüddevle Cuyuşi yönetiminde bir kuşatma ordusu gönderdi Fatımi veziri. Böylece eğer başarısızlık olursa bunu üzerine almayacak ortada suçlayacak biri olacaktı. Başarılırsa zaten sahiplenmesi kolaydı.

Dımaşk'ı savunan Atsız Bey direndi Fatımi kuşatma-

sına. Üstelik beklenmedik bir anda güçlü bir çıkış harekâtı yaptı ve Fatımi ordusunu bozguna uğrattı. Yenilen Fatımi ordusu geri çekilip Mısır'a dönmek zorunda kaldı.

Bu yenilgi Fatımilerin Suriye ve Filistin üzerindeki arzularını ve gelecek planlarını gemleyemiyordu. Çünkü bölgede faaliyet gösteren dailerden aldıkları haberler halkın onları istediği, beklediği yönündeydi. Bu nedenle sürekli bir çaba içindeydiler.

Kısa bir zaman sonra Fatımi Veziri Bedrü'l Cemali yeniden büyük bir ordu kurdu. Yine Nasrüddevle'ye görev verdi ve onu sefere gönderdi.

"İmamın duası üzerinizde! Kazanacağınız her zafer devletimizin geleceğini kurtarmamızı sağlayacaktır!"

Bu güçlü Fatımi ordusu çok başarılı oldu. Önce Filistin'i aldı. Ardından Dımaşk'ı yeniden kuşattı. Zor durumda kalan Atsız Bey, Sultan'ın kandaşı Melik Tutuş'tan yardım istemek zorunda kaldı.

Aynı çağlarda Melik Tutuş Halep'i kuşatmakla meşguldü. Atsız Bey'in çağrısı üzerine kuşatmayı kaldırdı ve Dımaşk'ın yardımına koştu. Fatımi ordusunu yöneten Nasrüddevle, Selçuklu ordusunun hareketini haber alınca anladı ki iki ordu arasında kalıp ezilecek ve yok edilecek; Hemen kuşatmayı kaldırdı ve geri çekildi. Yaptığı akıllı hareket yenilgiyi önlemiş, ordusunun yok olmamasını sağlamıştı.

Fatımiler Dımaşk'ı alamamışlardı, ancak Selçuklu içinde yeni bir mesele çıkmasını sağlayarak yine de yarar sağlamışlardı kendilerine.

Atsız Bey, Melik Tutuş'u Dımaşk yakınlarında, Azra çayırlığında büyük bir törenle karşıladı.

"Buyruğundayım Melik Tutuş. Dımaşk artık senindir!" diyerek kenti ona bıraktığını açıkladı. Ancak bu tavrı bile Melik Tutuş'un onun için düşündüklerini değiştirmesine yardımcı olmadı. Aralarında garip bir çekişme vardı ve Melik Tutuş, Atsız Bey'in kendi aleyhine işler çevirdiğini, Sultan Melikşah'ın gözüne girmek için adını kötülediğini düşünüyordu.

Atsız Bey geçmişte kazandığı ününü son birkaç yanlış hareketi ile kendi elleri ile yıkmıştı. Bu yıkımın etkisini kullandı Melik Tutuş ve Atsız Bey'i kendi yayının kirişi ile boğdurdu. Atsız Bey'e ait bütün kentleri sahiplendi. Elbette bu yiğit Selçuklu beyinin ölümü pek çok kişiyi üzdü, ancak öylesi bir ortamdı ki Melik Tutuş'un etkinliği kısa sürede kabul edildi.

Melikşah, dış dertlerden çok Selçuklu içinde çıkan kargaşalarla meşgul olmaktan bıkmıştı. Amcası Kavurd derdi sonlanmış ve oğullarından üçü Hamedan'da hapsedilmişti. Her bir Selçuklu soylusunun birilerinden destek bulması olağan bir durumdu. Kavurd'un oğullarından Sultanşah, yine birilerinin desteği sayesinde kandaşlarını da yanına alarak tutsak tutulduğu kaleden kaçmayı başarmış, birlikte Kirman'a ulaşmışlardı. Üstelik hemen kabul görmüşler ve Sultanşah, Berdesir kentinde Kirman tahtına oturmuştu.

Melikşah akıllı bir sultandı. Üstelik durumu çok iyi kavrayan ve neler yapılması gerektiğini konusunda onu uyaran güçlü bir veziri vardı. Fatımilerle uğraşırken, on-

ların ülke içinde çıkardığı karmaşayı önlemeye çalışırken yeni bir kandaş kavgası devlete büyük zararlar verecekti. Melikşah bunları hesaplayarak Sultanşah ve kandaşlarını bağışladığını, Kirman ve Umman'ın yönetimini onlara bıraktığını bildirdi. Hilatlar gönderip gönüllerini almaya ve kendisine bağlamaya çalıştı. Ancak gösterdiği büyüklük aynı şekilde karşılık bulmadı. Hem karşıdan gelen haberler hem de bazı beylerin kışkırtmaları ile çaresiz kalan Melikşah, ordusu ile Kirman'a yöneldi.

Melikşah, hiç beklemediği bir zamanda başına yeni bir iş çıkartılmasına çok kızmıştı.

"Berdesir kentini yıkacağım! Hem de isyancıların tepesine..."

Hiç böyle düşünmezdi. Genelde aldığı kentlerin yağmalanmasına, yıkılmasına izin vermezdi. Oysa şimdi...

Melikşah'ın aniden yola çıkmasından ve Berdesir hakkında verdiği kararından çok geç haberi oldu Sultanşah'ın. Berdesir'e yakınca bir yerde, Ali-abad mevkiinde eğlence meclisindeydi. Kötü haberi alır almaz kente dönse de hazırlıksız yakalanmıştı. Melikşah ordugâhını kurmuş, Sultanşah'ı kente kapatmıştı.

Sultanşah, Melikşah ordusunun büyüklüğünü görünce karşı koymanın anlamsızlığını anladı. Karşı koyması mümkün değildi. O da akıllı davranıp bir elçi heyeti ile Melikşah'a çok değerli hediyeler gönderdi. Sultana bağlı olduğunu, onun buyruğunda olacağını açıklayan, bağışlanmak dileyen bir mektup yazmıştı.

İç savaşlardan bıkmıştı Melikşah. Ordusuna başka yerde ihtiyacı vardı. O da Sultanşah'la savaşmak istemi-

yordu. Yine de bu işi çözmeden oradan ayrılmayacaktı.

Çok ağır, buyruklarını sıralayan bir cevap yazdı Sultanşah'a.

Sultanşah, Melikşah'ın bütün isteklerini emir kabul etti. Bu halde iken savaşmak anlamsızdı. Hem böylesi bir teslimiyetten sonra kırıcı olmak Selçuklu emirleri tarafından da hoş karşılanmayacaktı.

Melikşah, Sultanşah'ı huzuruna sesledi. Gelip baş eğmesini yoksa kenti başına yıkacağını özellikle belirtmişti. Ayrıca canına dokunmayacağına söz veriyordu.

Başka da çaresi olmayan Sultanşah çağrıya uydu ve kaleden çıktı. Silahsızdı, yanında çok az adamı vardı. Melikşah onu ayakta karşıladı. Birlik olmanın gereğini ve faydalarını anlattı.

"Sakın ha bana karşı gelme. Buyruğumdan çıkma!"

Bütün bu uyarılara baş eğdi Sultanşah. Atası Kavurd'un başına gelenler aklındaydı.

"Bir daha başkaldırmayacağım!"

"O halde and iç ve bana bağlı kalacağına söz ver!"

Bunu da yaptı Sultanşah. Böylece mesele çözüme ulaşmıştı.

Ancak Melikşah'ın bir andı vardı Berdesir'i yıkacağına dair. Bunun için çare düşünüp duruyordu. Andından dönen bir sultan olmak istemediği gibi bunun kötü sonuçlar doğuracağına inanıyordu. Sonunda çözüm bulundu. Bunun için danıştığı âlimlerin önerisi ile Berdesir Kalesi burçlarından Firuze adı verilen burcu yıktırdı.

Bölgeden ayrılması gerekiyordu. Gelen haberler yeni seferlerin gereğini ortaya koyuyordu. Ancak Sultanşah'ın yeni bir oyuna gireceği düşüncesi ile bir türlü güvenle ay-

rılamıyordu oradan. Sonunda bir karar daha aldı ve kızlarından birini Sultanşah'a vererek onu damadı yaptı. Böylece on yedi gün kaldığı bölgeden çekilerek İsfahan'a döndü.

Sultanşah yalnızca beş yıl yönetecekti Kirman'ı. Erken yaşta ölümü üzerine kandaşı Turanşah, Kirman Meliki olarak atandı. Böylece uzun bir zaman Kirman bölgesinden olumsuz haberler gelmeyecekti.

Bütün bu gelişmeler olurken Selçuklu beyleri Rum'un fethi ile meşguldüler. Kutalmışoğulları fethettikleri topraklarda yeni bir devlet kurma yolunda ilerliyorlardı. Bu bağımsız hareketler Melikşah'ın hiç hoşuna gitmiyordu. Bu işi çözmek için Emir Porsuk'u görevlendirdi. Ancak Emir Porsuk birkaç savaş kazanmasına rağmen Rum'daki Selçuklu beylerine karşı pek fazla üstünlük sağlayamayacaktı. Süleymanşah, mevcut kuvvetlerine yerli güçleri de katarak büyüyüp genişleyen bir devlet olma görünümündeydi.

Öte yandan Azerbaycan ve çevresine düzen vermek için de Emir Ahmet görevlendirilmiş ve büyük bir ordu ile o yana sevk edilmişti.

Asıl büyük dert ise...

"Basra'dan ne haberler gelir ata?"

"Artuk Bey orada gerekenleri, gerektiğince yapmaktadır sultanım!"

Vezir Nizam-ülmülk'ün özellikle izlediği ve yakından ilgilendiği bir bölgeydi Basra. Neredeyse durmadan savaşan, dört bir yana ordular gönderip dünyaya nizam verme-

ye çalışan Selçuklular hemen yakınlarında olan bitenlerle ilgilenmek durumunda kalıyorlardı. Hiç beklenmedik bir zamanda yeniden baş gösteren Karmatiler Hareketi de[76] Selçukluların müdahalesini gerektirmişti.

Karmatiler hareketi çok uzun zamanlar önce İslam'ın eşitlik anlayışı üzerine, bu esaslara dayanarak ortaya çıkan, sosyal eşitlik, yenilik ve adalet anlayışını savunan ve bunun uygulayıcıları olduğunu iddia edenler tarafından başlatılan, taraftar bulan bir hareketti. Büyük halk kitlelerini yanlarına almışlar ve güçlenmişlerdi. Horasan, Suriye ve Yemen'de etkin olmuşlar, Ahsa'da bağımsız bir devlet kurarak[77] Abbasi halifesini uzun bir zaman uğraştırmışlardı.

Abbasi Halifesi Muktedi Billah, Sultan Melikşah'tan, dinde ayrım çıkaran ve sapkın olarak nitelendirdiği Karmetilere karşı yardım istedi.

"İslam üzerinde bir gölge olan Karmati densizlerini ortadan kaldırıp sapkınlıklarını durdurmanız Müslümanların yararınadır!"

Geçmişte hacıları katleden, Hacer-ül Esved'i çalanlar için başka bir tanım olabilir miydi? Fatımiler ve Selçuklu

---

[76] Karmatiler Hareketi: Adını Kufeli Hamdan Karmat'tan alan bu hareket, İsmaili öğretileri ile birlikte Zerdüştlük ve Fars Milliyetçiliği harmanlamasıyla oluşmuştur. 890 yılında başlamıştır. Karmatiler Fatımilere de karşıdırlar. Onların imamlığını kabul etmezler. Karmatiler el-Mektum'u son imam saydıklarından diğer bütün imamları sahih imam olarak nitelemediler. Ancak gaib imamın yardımcıları hüccetleri olarak nitelediler. "Yediciler" olarak da bilinirler. 930 yılında Mekke'ye saldırmışlar, yirmi bin hacıyı katletmişler, cesetlerini zemzem kuyusuna doldurmuşlar ve Kâbe'den Hacer-ül Esved'i çalmışlardır. Bazı yazarlar tarafından "İslam komüncüleri" olarak adlandırılırlar.

[77] Bu devletin kuruluş tarihi 899.

yurdu içinde artık kontrol edilemez hale gelen İsmaililerle birlikte şimdi de Karmatilerle mücadeleye girdi Selçuklular. Oldukça uzun süren bir mücadele oldu. Karmati isyanı tamamen bastırıldı. Böylece Abbasi halifesinin dileği yerine gelmiş oldu.

Bunun daha da ötesi Fatımileri ortadan kaldırmak ve Bâtınilerle mücadele olarak görünüyordu.

Neden böyle yapmıştı Melikşah?

Diyarbakır ve çevresini doğrudan kendisine bağlayan ve devletinin zenginleşmesine büyük katkı sağlayan Melikşah, Horasan'da bulunan kandaşı Emir Tekiş'in isyan etmesi ile yeniden bir kandaş kavgası içinde buldu kendisini. Ordusunu alarak Horasan'a geçti.

Selçuklunun hali böyleydi. Bir yanda fetihler ve zaferler, öte yanda sonu gelmez isyanlar... Asıl düşmanlara harcanacak güç ve zaman iç kavgalar yüzünden boşa gidiyordu.

Kısa sürede isyan bastırıldı ve daha önce de isyan edip bağışlanan Tekiş bu sefer bağışlanmadı. Gözlerine mil çekilerek cezalandırıldı. Yönetimindeki kentlere Melikşah'ın oğlu Ahmet atandı.

Sürekli kalabalık ordular besleyen Selçuklu sultanı, savaşların ve isyanların arasında ülkesini imar etmek için çabalıyordu, ama bir ileri bir geri benzeri hareketler pek çok şeyi engelliyor, ülke içinde sürekli gelişen İsmaili hareketi akıl almaz şekilde büyüyordu. Bâtını tehlikesini gören ve yakından izleyen Nizam-ülmülk bir an önce kökten çözümler üzerine çalışıyor, haber alma teşkilatını bu yönde görevlendirmeyi sürdürerek İsmaili dailerinin en güçlüle-

rini, en etkinlerini kontrol altında tutmaya çalışıyordu.

Artık sürekli olarak Hasan Sabbâh adı duyuluyordu. Her gelen haberin bir yerinde mutlaka bu adın izleri oluyordu. Bu yöndeki haberleri ve kuşkularını sultana iletse de öncelik kazanan diğer işler yeterince önlem alınmasını engelliyordu.

Bir büyük düşüncesi vardı Nizam-ülmülk'ün: Sultan ile halifeyi bir araya getirmek. Melikşah'ın Abbasi Halifesi Muktedi Billah'la konuşup anlaşmasını sağlamak.

Bunun büyük yarar sağlayacağını düşünüyordu Selçuklu veziri. Güç dengelerinin Melikşah yönünde ağır basması için bu görüşmenin bir an önce gerçekleşmesi gerekiyordu.

Sultan Melikşah kuzeye, Suriye'ye bir sefer yaptı. Önce Caber'i, sonra da Halep'i aldı. Halep'te bulunduğu sırada kandaşı Melik Tutuş ve Suriye'deki Arap emirleri huzuruna varıp ona bağlılıklarını tekrarladılar. Bir zaman Halep'te kalan Melikşah, oradan Antakya'ya geçti. O yanda gücünü pekiştirmesinin ardından Abbasi halifesinin yaşadığı Bağdat'a çevirdi yönünü. Görüşebilmeleri için halifenin onu davet etmesi gerekiyordu. Bu nedenle doğrudan Bağdat'a girmedi Sultan. Yakınlarda, Akarkuf denilen yerde ordugâhını kurdu.

Onun harekete geçiş şekli ve bunu yaparken gösterdiği saygılı tavır halifenin hoşuna gitmişti. Buna en uygun şekilde karşılık verecekti. Aslında başka çaresi de yoktu. Zamanın en güçlü sultanı ile görüşmemesi kendi zararına olurdu ki buna gerekçe de bulamazdı.

Halife Muktedi Billah'ın bizzat görevlendirdiği karşı-

lama heyetinin başında veziri Ebu Şüca vardı. Karşılama heyeti büyük bir özen ile hareket etmiş ve halifenin Melikşah'a verdiği değeri kanıtlar gösterilerde bulunmuştu. Büyük, zengin bir şölen düzenlenmişti sultan için. İki bin koyun kesilmiş, yiyecekler içecekler hazırlanmıştı.

Vezir Ebu Şüca, halifenin selamını sundu Melikşah'a. Yanında değerli taşlardan yapılmış bir tespih getirmişti.

Bu armağanı verirken şöyle dedi:

"Emir-ül müminin, yiğit sultanı Bağdat'ta görmekten büyük mutluluk duyar."

"Biz de halifemizin varlığına bunca yakın olmaktan gururluyuz!"

Melikşah, orada olduğu süre içinde halkın şikâyetlerini dinledi. Zaman geçirmeden gerekenleri yaparak gönül kazandı. Askerden dolayı çok az şikâyet oluyordu. Daha önce hiçbir sultan bu denli etkin ve disiplinli olmamıştı. Üstelik asker kente girmediği için kentte pahalılık görülmemiş, kıtlık da çıkmamıştı.

Birkaç gün dinlenen ve görüşmeler yapan Melikşah, alana çıkıp çevgan ve küre oyunu oynadı adamları ile. Bağdat halkı zevkle ve merakla oyunları izledi.

Halife ona soylu Arap atları armağan göndermişti. Sultan da halifeye çok sayıda değerli armağanlar sunmayı ihmal etmedi. Böylece aralarındaki yakınlık gün geçtikçe arttı.

Melikşah davet gününü beklerken zaman zaman ava çıktı. Beraberinde av eti getirip onu halkla paylaştı. Bu arada halifenin anası ve halası, Melikşah'ın eşi Terken Hatun'a

hoş geldin ziyaretinde bulundular. Terken Hatun onlara hürmet gösterip zengin ikramlarda bulundu.

Bütün bunlar halifenin, Sultan Melikşah'ı sarayına daveti öncesi yapılan ön hazırlıklar ve karşılıklı deneme ziyaretleriydi. İki taraf da birbirinin sabrını sınıyor gibiydiler. Sultan o kadar dikkat edip gönül alıyordu ki sonunda halife onu sarayına davet edip görüşmek istediğini bildirdi.

Beklenen davet gerçekleşmiş, Müslümanların halifesi ile en güçlü devletin sultanının bir araya geleceği gün belirlenmişti. Bunda büyük katkısı olan Nizam-ülmülk başarısının huzurunu yaşıyordu.

Elbette o görüşmede hazır bulunacaktı.

Melikşah birkaç gün sonra Bağdat'a girdi. Mütevazı sayıda bir kuvvet onu izliyordu. Halifeye saygısından dolayı ordusunu Bağdat'a sokmamış, kendisini büyüklüğe kaptırıp aşırı gösterişli bir heyet kurmamıştı.

Bağdat halkı övgüyle karşıladı sultanın bu davranışını. Genci, ihtiyarı, erkeği, kadını, çocuğu ile sokakları doldurmuş dünyanın en güçlü sultanını izlemeye koşmuştu. Bağdat, önemli günlerinden birini yaşıyordu. Dualar ediliyor, yüksek sesle övgü sözleri sunuluyordu sultana. Atının ayakları altına çiçekler atılıyordu.

Melikşah, Darül-Hilafe'ye[78] doğru yol alırken veziri Nizam-ülmülk hemen ardında at sürüyordu.

Melikşah, halifenin armağan olarak gönderdiği atlardan birinin üzerindeydi. Onları kapıda karşılayanlar da aynı şekilde ünlü, soylu kişilerdi. Halifenin sultana ne

[78] Darül-Hilafe: Halifelik hilafet sarayı.

denli önem verdiğinin göstergesi olarak halılar döşenmişti Melikşah'ın yürüdüğü yollara.

Halife, taht odasında Melikşah'ı ayakta karşıladı. Bunun karşılığında da Melikşah Halife'nin yanında ayakta durmayı tercih etti. Halife "İlla oturacaksın" deyip and verince onun için özenle hazırlanmış şeref yerine geçip, saygılı bir şekilde yerleşti. Sultan Melikşah'ın tavrı Müslüman Türk'ün, İslam'a ve onun sevgili peygamberinin halifesine olan saygısının göstergesiydi.

Melikşah'a eşlik edenler ve Nizam-ülmülk, karşılarında ellerini kavuşturarak ayakta bekliyor, başları yerde saygıda duruyorlardı. Emirler halifeye adı, görevi ve kazandıkları başarılarla tanıtılırken halife için yalnızca "Emir-ül müminin" sanı kullanıldı.

Tanışmanın ardından Halife, Sultan Melikşah'a ipekten yapılmış yedi kıymetli hilat armağan etti. Başına elmaslarla donanmış bir taç koydurup, boynuna değerli mücevherlerle donanmış bir gerdanlık, kollarına iki altın bilezik, beline yine değerli taşlarla süslü bir kemer kuşattı. Asıl önemlisi ise Melikşah'a "Doğunun ve batının sultanı" anlamına gelen iki değerli kılıç kuşandırılmasıydı.

Armağanların sunumunun ardından halifenin veziri bir konuşma yaparak Sultan Melikşah'ı övdü:

"Ey Celaleddin; Tanrı'nın aziz ve şerif imamlık için seçmiş, Müslümanları kendisine tevdi etmiş, din ve millet için halife tayin etmiş olduğu efendimiz, emaneti senin katına koydu ve ihsan yeri olarak seni seçti. İslam düşmanlarına karşı kuvvetli olman için sana iki kılıç kuşattı. Düşman ülkelerini fetheder ve onlara boyun eğdirirsin.

Halka hizmette kusur etmez, bunun için büyük gayret sarf edersin. Halifeye itaat etmekle her taraftan iyilikler sana yönelir. Bereketler bulutlardan senin üzerine yağar. Tanrı senden razı olsun!"

Bu sözlerin ardından Nizam-ülmülk ve emirlere de hilatlar, değerli armağanlar verildi.

Melikşah ve halife birbirlerine yakın durup kısa bir zaman sohbet ettiler. Karşılıklı övgüler arasına gizlenmiş cümlelerle beklentiler de sıralanmıştı. Oldukça uzun süren kabulün ardından ayrılmak üzere ayağa kalkan Sultan Melikşah, halifenin elini öpmek için izin istedi. Halife buna izin vermeyerek yalnızca üzerinde halifelik mührü bulunan yüzüğünü sundu ona. Melikşah yüzüğü aldıktan sonra öperek iade etti.

Ayrılırken, Halife sultana üç sancak verdi.

"Seferlerinde en önde dalgalansın ki yanında olduğumuzu hatırla!"

Tören sona ermişti. Sultan, halife sarayından ayrılırken başından aşağıya para ve altın serpildi. Sultan gördü ki bu paraları ve altınlara serpenlerden biri de Halife'nin kendisidir. Bu büyük onur karşısında başını eğip selamladı Halife'yi.

Çok önemli bir kabul sona ermiş, halife, Melikşah'ı hak ettiğince karşılamış, uğurlamıştı. Bu haber yayılacaktı Müslümanlar arasında ve halkın gözünde Sultan Melikşah'ın yeri daha da güçlenecekti.

Bağdat halkı bunun anlamını gösterircesine saraydan ayrılan sultanın heyetinin yanı sıra yürüyor coşku içinde,

"Başarın ve kudretin çok olsun Sultan Melikşah" diye dua ediyordu.[79]

Kaldığı saraya dönen Melikşah'ı başka bir sürpriz bekliyordu. Halife, adamlarını ondan habersiz göndermiş ve saraya Melikşah için altın bir taht kurdurmuştu. Bu beklenmedik güzellik çok memnun etti sultanı. Mutlaka karşılığını fazlasıyla verecekti.

Melikşah, bu görüşmenin ardından büyük düşünü gerçekleştirmenin yakın olduğu fikrine kapılmıştı: Saltanat başkenti ile dini başkenti birleştirmek... Selçuklu başkentini Bağdat'a taşımak...

Olmayacak bir iş gibi görünmüyordu.

Nizam-ülmülk, büyük memnuniyet duyduğu bu törenin ardından Bağdat'ta kurdurduğu medreseye gitmiş orada âlimlerle konuşmuş, isteklerini ve şikâyetlerini dinlemişti.

Hepsinin korkusu ve ortak derdi aynıydı:

"Bâtıniler azdılar. Umursamaz ve korkusuz bir şekilde yayılıyorlar. İsmaili sapkınlarına mutlaka ders vermek gerek. Fatımi halifesinden destek alan bu sapkınlar ülkenin dört bir yanında faaliyette ve yayılmadalar. Eğer daha fazla güçlenirlerse devletimiz sıkıntıya düşecektir. Sultanımızı bu konuda uyarırsanız..."

Onun da en büyük arzusuydu İsmaililere hak ettikleri cezayı kesmek. Bütün bu şikâyetleri, isim isim aktarmıştı sultana. Sonunda onu razı etmiş, gittikçe güçlenen Hasan Sabbâh'ın yakalanması için buyruk çıkartmıştı. İsmaili da-

[79] Bu tanışma töreni tarihi 24 Nisan 1087...

isinin dolaştığı yerlere adamlar gönderildi.

Selçuklu veziri, her zaman hilafetle saltanatın uyum içinde olmasının gereğini dillendirmişti. Devletin geleceği için önemliydi bu. İç kavgalar eksik olmazken Melikşah'ın güçlü olmasına katkı sağlardı. Halkın çoğu Müslümandı ve halife onların üzerinde etkiliydi.

Bulduğu fırsatı değerlendirmiş halife ve sultanı yakınlaştırmıştı. Bu son karşılaşma onun en önemli zaferiydi, ama daha da fazlasının olmasını istiyordu.

"Neden sultan ve halife arasında akrabalık kurulmasın?"

Melikşah'ın kızını halife ile evlendirmek için büyük bir çaba içine girdi Nizam-ülmülk. Son görüşmenin ardından bunun gerçekleşmesi daha kolay olurdu. Hazır Sultan Bağdat'ta iken karar alınmalı düğün günü belirlenmeliydi.

Sonunda bunu da başardı Selçuklu veziri. Evlilik kararı iki tarafça da kabul gördü. Melikşah'ın kızı Mehmelek'i İsfahan'dan Bağdat'a Terken Hatun getirecek, Bağdat'ta büyük bir düğün yapılacaktı.

Halife'ye eş olacak Mehmelek Hatun'un çeyizi yüz otuz deve ve yetmiş dört katırla Bağdat'a getirildi. Görkemli, çok gösterişli bir kervandı. Develer ve katırların üzerine ipekler örtülmüş, boyunlarında altın çanlar asılmıştı. Kervanın ihtişamı, zenginliği görenleri hayretlere düşürüyordu.

Büyük, dillere destan bir düğün yapıldı.[80] Halk günlerce eğlendi, yedi, içti. Verilen armağanların hesabı tutu-

[80] Düğün tarihi:8 Mayıs 1087

lamadı. Düğünün en önemli yanı ise Melikşah'ın katılmaması olmuştu. O, kızı Bağdat'a geldikten sonra ava çıkmış, düğünden çok sonra geri dönmüştü.

Neden böyle yapmıştı Melikşah?

Dünyanın en güçlü sultanıydı. Gerektiğinde en zor kararları almakta bir an tereddüt etmezdi. Ordular çıkarır, kentleri, kaleleri alır, düşmanlarına korku salardı. Devlete karşı gelen ona isyan eden kandaşlarını bile bağışlamamıştı. Ama yine de duygusal bir yönü vardı Melikşah'ın. Kızını devletin geleceği için de olsa halifeye vermek zoruna gitmişti. Onu öylece görmek istememişti.

Av sırasında büyük bir hüzün yaşamış, yıllar önce oğlu Davut'u yitirdiği zamanları hatırlamıştı Melikşah.

Oğlu Davut...

Onun ölümü hayatında yaşadığı en acı olaylardan biriydi. Gençliğinin de verdiği duygu yüklemesi ile aklını yitirecek gibi olmuştu. Davut'u çok severdi.[81]

Davut'u yitirdiği gün bilinen, tanınan metanetli ve güçlü Sultan Melikşah olmaktan çıkmıştı. Kendisinden beklenmeyen hareketler yapmış, sevenlerini, beylerini korkutmuştu. Acı yükü ile kendisini öldürmek istemişti Melikşah.

Şimdi hatırladıkça üzülüyor, o acının kalıntılarını hissediyordu yüreğinde.

Nasıl da sarılmıştı Davut'un cansız bedenine? Kollarını ayırıp onu alamamışlardı. "Oğlumu vermem!" diye feryat etmişti. "Oğlumu vermem!" Günlerce öylece kaldığına inanamıyordu. Oğlunun cesedi bozulmaya, kokmaya

[81] Davut'un ölüm tarihi 12 Mayıs 1082

başladığında bir şeyleri ancak fark etmişti.

"Her nefis bir gün ölümü tadacaktır!" [82]

Melikşah, sarayında acı çekerken, yas tutarken Türkmenlerin acısını paylaşması bir başka güzellikti. İsfahan'da sarayın önünde toplanmışlar, saçlarını çözüp, yüzlerini yaralayıp kanlı gözyaşları dökmüşlerdi. Türk olmayanlar için hayret verici bu görüntü, İslam öncesi yoğ törenlerini hatırlattığı için İslam ulemasının tenkidini almıştı. Hiç de umurunda olmamıştı Melikşah'ın. Acısını gönlünce yaşayamadıktan sonra sultan olmanın ne anlamı vardı?

Tam yedi gün yas tutuldu.

Atlara kara çullar giydirildi. Kuyrukları, yeleleri kesilip eyerleri ters bağlandı.

Ardından aş dağıtılıp hayırlar işlendi...

Şimdi kızını halifeye gelin veriyordu. Onun isteyip istemediğini bilmeden, sormadan, soramadan... Vezir Nizam-ülmülk bunun iyi olacağını söylemişti. Elbette devlet için iyi olacaktı, ama... Melikşah'ın zoruna gidiyordu.

Düğünden kısa bir süre sonra Melikşah Bağdat'tan ayrıldı ve İsfahan'a döndü.

Sultan üzgün, oysa Nizam-ülmülk başarısından memnundu. Selçukluların İslam'a hizmetlerine yeni bir güç kazandırmıştı. Türklerin savaşçılığına hayrandı Nizam-ülmülk. Onların İslam'a tutkun hallerine, fetih yolunda peygamber sancağının ardından ölüme fütursuzca at sürmelerine...

Yaşadığı süre içinde İslam'a hizmeti en önemli görev

[82] Kur'an'ı Kerim, Âl-i İmran, 3/185; Enbiyâ: 21/35; Ankebut, 29/57.

bellemişti. Bağdat, İsfahan, Nişabur, Belh, Herat, Basra, Merv ve Amul'da medreseler kurdurmuştu. Servetini ilim ve hayır yolunda harcamak en büyük övüncüydü.

Devlet ve siyaset tecrübelerini gelecek kuşaklara aktarmak amacı ile bir kitap yazmaya başlamıştı Selçuklu veziri. Adını, "Siyasetname" koyduğu bu kitabı bitirdiğinde büyük bir boşluğu dolduracağına inanıyordu.

Nizam-ülmülk en büyük düşman olarak İsmailileri seçmişti. Hasan Sabbâh da en büyük hedefi olarak Nizam-ülmülk'ü bellemişti. Hareketlerini sınırlayan, onu izleten ve engel olmaya çalışan, âlimlere Bâtınilerin yanlışlarını halka anlatmalarını isteyen Selçuklu veziri ile ilgili şimdiden planlar yapıyordu. Halkın gözünde Nizam-ülmülk'ü küçük düşürmeye çabalıyor, onun hakkında haberler yayıyordu. Çünkü düşmanıydı. Bu iki yanlı düşmanlık gittikçe keskinleşiyordu.

Karşı karşıya gelmemiş iki güçlü kişiliğin gizli savaşı ne zaman açığa çıkacak, kim galip gelecekti?

Nizam-ülmülk'ten nefret edenler yalnızca Bâtıniler değildi. Hemen yakınlarında, unvan ve görev verdiği kişiler arasında dahi onunla Sultan Melikşah'ın arasını açmak isteyenler, yakınlıklarını kıskananlar vardı. Genç sultanın aklına girmek için her yolu deniyorlardı. Melikşah, atası Alparslan devrinden beri devlete hizmet eden, kaç kez devleti ve kendisini sıkıntılardan kurtarmış vezire karşı her zaman yakın olsa da kem söz edenlerden etkilenmediği söylenemezdi. Bu etki ile zaman zaman soğukluk giriyor-

du sultan ve vezirinin arasına. Melikşah, sultanlığından ve gücünden taviz vermemeyi, bu konuda en küçük bir girişimi bile reddetmeyi seçiyordu gün geçtikçe. Nizam-ülmülk ise sultandan sonraki yerini korumak için kimseye göz açtırmıyor, otoritesini sarsacak olana fırsat vermiyordu. Ayrıca yirmi bin sadık gulamdan[83] oluşan ordusunun varlığı da gücünün sembolüydü. Onlar olmasaydı özellikle Türk beyleri ondan kurtulmak için açıktan çaba içine girebilirlerdi.

Kimseye güvenmeyen Nizam-ülmülk'ün devlet kadrolarına oğullarını ve akrabalarını yerleştirmesi, Türkleri yönetimden uzak tutma çabası olarak nitelendirilen atamaları, ona olan nefreti artırıyordu.

Vezirinin kendi başına buyruk hareketlerinin olduğu şeklindeki söylentiler zaman zaman Melikşah'ın canını sıkıyordu. Ona "Ata" diye hitap etmekten gocunmuyor, ancak davranışlarını da yakından izliyordu.

Sonunda bardak taştı. Yaşanan bir olay, çatışmaları belirgin bir hale getirdi:

İbn Allan adlı çok zengin bir Yahudi, Nizam-ülmülk'ün yakın adamları arasında yer almış, bu yakınlık ona yılda yüz bin altın karşılığı Basra bölgesinin mültezimliğini[84] kazandırmıştı. Zamanla nüfuzu öylesine artmış ki hanımı öldüğünde kentin kadısı dışında bütün ileri gelenler onun cenazesinin ardından yürümüşlerdi. Bu olay Melikşah'a abartılarak aktarılmış, seçkin Müslümanların,

[83] Gulam: İslam devletlerinde kölelerden oluşan, sahiplerini korumakla görevli olan askeri birliklerdir.

[84] Mültezim: Vergi toplamaya yetkili kişi.

bir Yahudi'nin cenazesinde zorla yürütüldüğü söylenmişti. Çok kızan Sultan Melikşah İbn Allan'ın derhal öldürülmesini emretti. Bu emir yerine getirildi.

Kendisinden habersiz, yakın bir adamına uygulanan idam cezası Nizam-ülmülk'ün canını çok sıktı. Birilerinin şikâyet ettiğini, olanları abartarak sultana aktardıklarını tahmin ediyordu. En azından başlangıçta sultan ona haber verseydi konuyu düzeltme, kendini aklama fırsatı olur, meseleyi daha küçük bir ceza ile çözmeye çalışırdı. Bunu beklemenin hakkı olduğunu düşünüyordu Nizam-ülmülk. Çocukluğundan beri yanında olduğu, hizmetini esirgemediği Melikşah, neden ona söylemeden bir adamını idam ettirmişti?

Nizam-ülmülk üç gün evinden çıkmadı ve sultana karşı kızgınlığını belli etti. Dostları bu dargınlığı daha fazla sürdürmesinin kendisine zarar vereceğini, sultanla arasını daha fazla açmak için bir bahane olacağını söyleyince vazgeçip Sultan'la görüşmeye gitti.

Sultan Melikşah, vezirini yüzü asık karşıladı.

"Bu yaptığın sana hiç yakışmadı Ata" dedi, "Devlette dargınlık olursa... Hem benim verdiğim kararlara karşı tepki olarak algılanacak davranışının sonuçlarını düşünmelisin!"

"Haklısınız" dedi, Nizam-ülmülk ve bağışlanmasını diledi.

Sultan, Basra'yı yıllık yüz bin altın ve yüz at karşılığı Emir Humartekin'e bıraktı. Böylece Nizam-ülmülk'ün Basra üzerindeki etkisini sona erdirmiş oldu. Bu da vezire düşman olanları sevindirdi. Üstelik hakkındaki söylentileri artırarak sürdürdüler. Öyle ki eskiden ondan korkan

devlet görevlileri dahi onunla ilgili akla gelmedik sözler edebiliyorlardı.

Bir başka olayda ise beklenenin aksine yakınlaşma oldu Sultan ve veziri arasında:

Melikşah'ın devlette yüksek görevler verdiği, naibi yaptığı Ebu'l-Mehasin isimli kişi Nizam-ülmülk'ü hiç sevmiyor, gücünden, yetkilerinden rahatsız oluyordu.

Bir gün sultana öyle bir söz etti ki:

"Sultanım, Nizam-ülmülk ve adamlarını bana teslim edin ben de size onlardan alıp bir milyon altın vereyim. Çünkü onlar hazineyi soyuyor, halkın malını yiyorlar. Kentlerin, köylerin, arazilerin vergi toplama işini kafalarına göre dağıtıp rüşvet alıyorlar."

Melikşah bu sözlerden etkilenmişti elbette, ama üzerinde durmamıştı. Ancak söylentiler Nizam-ülmülk'ün kulağına gitti.

Atları, silahları ve bütün giyitleri ile Türklerden oluşan askerlerini büyük bir tören için hazırlayıp Melikşah'ı davet etti. Melikşah bu davete uydu. Askerlerin görkemli geçişini izledi ve hayranlığını dile getirmekten geri durmadı.

Nizam-ülmülk, Melikşah'ın övgülerini dinledikten sonra izin isteyip şu sözleri söyledi:

"Sultanım, yıllardır devletime sadakatle hizmet etmeme rağmen, dostlarım olduğu kadar düşmanlarım da çoğaldı. Bunlar, hakkımda dedikodu yapıyor, akla gelmedik sözler ediyorlar. Onların sözleri önemli değildir nazarımda, ancak beni üzen sizin onları dinlemenizdir. Duydum

ki hazineden büyük paralar aldığım söyleniyormuş. Evet, belki de onların söylediğinden daha fazlasını alıyorum. Ancak sultanım şunu bilmelidir ki aldıklarımın hepsini sizin için ve devletim için kullanıyorum. Ben, atanıza hizmet ettim, onun güvenini kazandım. Şimdi de sizin verdiğiniz yetkilerle devletime hizmeti sürdürüyorum. Şu gördüğünüz askerlere, kölelere, medreselere, vakıflara, sadakalara, yardımlara büyük paralar harcıyorum. İşte hepsi gözünüzün önündedir ve hepsi de sizindir. İsterseniz hepsini alın. Beni bütün görevlerimden, bütün unvanlarımdan azad edin. Bana bir hırka ve bir zaviye bırakın. Bu bana fazlasıyla yetecektir."

Bu sözler Melikşah'ın gönlünü aldı. Onu duygulandırdı. Kendisini kışkırtmaya çalışan Ebu'l-Mehasin'in gözlerine mil çektirerek cezalandırıp devlet katından uzaklaştırdı. Böylece Nizam-ülmülk, düşmanlarına karşı büyük bir zafer kazanmış oldu.

Ancak bu olanlar dahi onun düşmanlarının çabasını durdurmadı. Nizam-ülmülk'ü Melikşah'ın gözünden düşürmek için söz üretmeyi sürdürdüler.

Savaş Türklerin işi!

O devri ve yaşanan karmaşayı anlamakta zorlanıyor Gezgin.

"Zamanı, zamanında yargılamak gerek!"

Bunca olanın bunca kısa sürede yaşanmasını aklı almıyor. Selçuklu Devleti'nin geniş egemenlik alanını elinde tutmak adına verdiği mücadeleyi, üstelik durmaksızın süren iç kavgaları öğrendikçe...

"Belki de Hasan Sabbâh'ı güçlendiren, ona bağlananların sayısını artıran bu ortamdı! Eğer Selçuklu bunca karmaşık yapı içinde olmasaydı, İsmaililer kaleler kurup bağımsızlık ilan edecekleri, Selçuklulara kafa tutacak serbestliği bulamayacaklardı."

Artık "Alamut"a giden yolun son dönemecinde olduğunun farkındaydı Gezgin.

"Melikşah'a ve Nizam-ülmülk'e rağmen böylesi düşünceleri dahi onun ne denli akıllı ve zeki olduğunun işareti olsa gerek!"

Belirli özelliklere sahip, geniş ufukları kapsayan ve çok ötelere hitap eden bir düşünce...

Hasan Sabbâh kafasında olgunlaştırdığı yepyeni kararlarını uygulamaya koymak üzereydi.

Üzüntüsünü nasıl anlatsın?

Nasıl yansın?

"Yana yana yandım!"

Neler oldu neler? Bunca kısa zamanda...

"Zaman ne ki? Tükenirken tüketir!"

Onca yer gezdi, onca anlattı, davet etti!

Tanıdı, tanındı! Bildi, bilindi!

"İleri!" diye buyruk verse, ardından ordu kalabalığı yürüyecek!

Abartı değil. Öylesine etkili ki... Sevenleri "Öl!" dese ölecekler... O ise beklemelerini ve yaşamalarını istiyor. Günü gelene kadar...

"Hangi gün? Günün anlamı ne?"

Bu sorunun cevabı yine kendinde...

"Zamanın sahibi olan Tanrı bilir?

Selçuklu, Hasan Sabbâh'ın güçlendiğinin farkında. Nizam-ülmülk yeni önlemler almış onu durdurmak, onu susturmak için!

"Görüldüğü yerde yakalanıp bağlanacak ve bana getirilecek!"

Sonrasında göstermelik bir yargılanma...

"Belki Sultan Melikşah devreye girerse..."

Geleceğini düşmanlarının ellerine emanet edemez. O halde!

Kaçmak zorunda Hasan Sabbâh. Hiç sevmediği, nefret ettiği bir eylem olduğu halde kaçmak zorunda...

Mısır'dan sürgün edildiğinden beri yaptıkları artık affedilmez bir suç Selçuklunun gözünde... Devlet için tehlike!

"Devlet onun devleti değil ki? İnancına karşı baskı uygulayan, onu yaşatmak istemeyen bir devlet... Oysa Türklerin hoşgörüsünden söz ediliyor..."

Din için tehlike!

"Hangi din? Zorla dayatılan ve çoğunun kaynağı belli olmayan kurallar kısıtlamasında din diye dayatılan..."

Abbasi halifesi için affedilemez bir sapkın düşman...

"Çünkü düşünceleri gerçekleşirse Abbasi halifesi kalmayacak ortalıkta.

Kendi devleti Fatımiler içinde dahi düşmanları var.

"Gücü, iktidarı elinde tutmak isteyenler, yanlışı doğru diye dayatanlar, imamı kısıtlı bir hayat içinde ve baskı altında tutarak kendi yararları için kullanmak isteyenler...

Ya diğerleri için...

"Hasan Sabbâh, çok kişi için suçlu!"

Hasan Sabbâh, suçlu olmadığına inanan bir suçlu!

"Dinlemeden, anlamadan suçlu ilan etmek ancak ve ancak cahillerin işidir. Gün gelecek, kaçmayacağım! Selçuklunun karşısına dikilecek ve doğruları haykıracağım. 'Abbasi halifesini, halife tanımak yanlış! Onun yolundan gitmek, ona uymak yanlış!' diyeceğim. Bütün doğruları seslendireceğim!"

Doğrular!

Hasan Sabbâh'ın inandığı doğrular. Onun doğruları!

"Bu işin sonu..."

Hiçbir işin sonu yok. Biri biter, bir diğeri başlar. Kim sonu gördü ki? Son, son nefes... O bile son değil.

Ya o neredeydi? Başında mı sonunda mı?

Selçuklu güçlendikçe, Selçuklu kazandıkça... Selçuklu onu durdurursa...

O da güçleniyor hem de öylesine güçleniyor ki... Farkına varıyor gücünün. Güçlendikçe hakkındaki hükümler kesinleşiyor. Karşı karşıya olduğu tehlike büyüyor. Düşmanları çoğalıyor.

Ancak Selçukluya ulaşması, onunla baş etmesi ne mümkün!

"Bir yolu olmalı! Bir yol bulmalıyım! Bir yol! Selçuklu ile ve bütün erk sahipleri ile baş edebilecek bir yol olmalı. Güçsüzken güçlü, azlıkken çok görünmenin bir yolu..."

Sultan Melikşah ile...

"Daha da önemlisi baş düşmanım Nizam-ülmülk ile..."

Öyle bir mücadele yöntemi bulmalı ki...

"Davetime katılımlar arttıkça beni yok etmek için daha büyük güçle gelecekler üzerime. Onlar beni yenmeden ben bir yol bulup..."

Seviliyor Seyduna! Bunu hissetmesi cesaretini artırıyor.

Nasıl oldu da böylesine anlaşıldı, sevildi ve izlenilecek kadar değerli bulundu Hasan Sabbâh?

"İnandığımı; eşitliği, adaleti, yoksulları savunduğum için."

Onlar gibi yaşadığı, onlar gibi yediği, içtiği, uyuduğu için.

Onu kendilerinden biri olarak gördükleri için...

Sevenleri öylesine bir sevgi içindeler ki... Bu sevginin ölümsüzlüğü onu mücadelesinde dinç tutuyor. Mücadele

fikirde, düşüncede... Savaşı hâlâ sevmiyor Hasan Sabbâh, hiç sevmiyor. Bunca düşmanına, kovalanmasına, aranmasına ve yok edilmek istenmesine rağmen; savaşmaya mecbur kalmamak için dua ediyor. Eğer bir gün savaşmak zorunda kalsa bile nefret edecek savaşmaktan.

Oysa Selçuklu...

"Savaş Türklerin işi!"

Onun işi değil. Onun işi...

Sahi onun işi ne?

Biliyor, bildiği için de anlatabiliyor, anlatabildiği için de dinletebiliyor, dinletebildiği için de inandırabiliyor. Hem de öylesine güçlü bir inançla bağlıyor ki insanları kendisine.

"Seyduna! Senin yok edilmene karar vermişler! Görüldüğün yerde yakalanacak ve..."

Söyleyemiyor kalanı kadim dostu Efgan.

Beklemediği bir şey değildi. Karşı çıkarsan, reddedersen, savunursan, anlatırsan... Başta Abbasi halifesi sonra da Nizam-ülmülk...

"Ya Sultan Melikşah!"

Onun işi, derdi başka. Bir yandan ülkesini yönetme, büyütme yeni fetihler derdi öte yandan ha bire çıkan isyanlar...

"Emir Tekiş isyan etmiş!"

Elbette eder. Yarın da bir başkası... Melikşah şimdi güçlü ya! Vurur, yok eder. Ya yarın... Ya Selçuklunun geleceği...

Bu düşüncesine kızdı. Kendi geleceğini, davasını düşüneceğine Selçukluyu düşünüyor.

"Zorda olan sensin ey Hasan Sabbâh! Zorda olan..."

Doğrusu bu mu? O mu daha zorda yoksa Melikşah mı?

Gülümsedi!

"Melikşah'ın yerinde olmak istemezdim!"

Oysa Selçuklu onun peşinde!

Bir çare bulmalı. Kaçacak, saklanacak, kılık değiştirecek... Yeniden, yeniden... Zoruna gitse de...

"Nereye kadar?"

Düşle gerçek arasında bir işaret var aklında. İmam el-Mustansır'ın sözleri. Ne demişti?

"Yer" demişti imam. "Kayaların üzerinde, aşılması, alınması imkânsız! Orayı ara ve bul!"

Bu bir buyruk! Bu bir işaret!

Öyle bellemişti! İnanmıştı. İmam ona yol gösteriyordu. Bir gizemli işaret...

Aradı Hasan. Dokuz yıl boyunca dolandığı İran'da o kutlu buyruğun cevabını aradı. Ona vaat edilen yeri aradı. Onu koruyacak ve yaşamasını sağlayacak... Alınması güç...

Bulamadı.

Hâlâ arıyor. Kendisi kadar Efgan'ın da inandığı kutlu yer için hemen her sivri dağın yücelerini kontrol ettiler birlikte.

"Burası mı Seyduna?"

Bakıyor! Kısa bir gözlem...

"Değil!"

Bilmiyor neresi olduğunu, ama orası olmadığını biliyor. Gördüğünde anlayacak. Bulduğunda anlayacak.

"O gün gelecek mi? Ah! O gün!"

Geleceğine inanıyor Hasan Sabbâh. İnandığı İmam'ın sözü mutlaka gerçekleşmeli. Yoksa...

Yalnız kendisi aramıyordu. Dailere, dostlarına görev vermişti. Onlara öyle bir anlatmıştı ki aradığı yeri, hepsinin gözünde canlanmasını sağlamış...

"Bulup görürseniz, mutlaka tanıyacaksınız. Orasının olduğunu anlayacaksınız. İmam'ın buyurduğu gibi... İşte o an..."

"İnşallah Seyduna!"

Ancak şimdi kaçmak zorunda Seyduna. Kaçmak zorunda kalmayacağı günlere kadar kaçmak zorunda...

Nizam-ülmülk, Rey'i yöneten Ebu Müslim'e yazdığı buyrukta şöyle diyordu:[85]

"Bâtınilerin dinimize, devletimize ve halife efendimize verdiği zarar ortadadır. Halifemiz efendimizin isteği gereği Fatımi belası ile uğraşırken Selçuklu yurdunda Bâtıni İsmaililerden, Hasan Sabbâh adındaki dainin sürekli dolaşarak cahil halkı kandırdığı, Ed-Dava el-Hediye adıyla bilinen gizli teşkilata bağlanmaya zorladığı, kendisine 'Seyduna' diye hitap ettirdiği, Ehl-i sünnet hakkında ileri geri konuştuğu, hem İslam hem de Selçuklu aleyhine sözler ettiği, yandaşlarının her geçen gün arttığı, bilgimiz dâhilindedir. Sultan Melikşah'ın dahi buyruğu odur ki bu kişi yakalanmalı ve yok edilmeli, bu kişiye bağlı kişiler de yakalanmalı ve yok edilmeli, yaptıklarına son verilmeli ve teşkilatları dağıtılmalıdır."

---

[85] Buyruğun 1092'de yazıldığı bilinmektedir.

Böylece Rey bölgesi Hasan Sabbâh için en tehlikeli yer olup çıkmıştı. Ebu Müslim işi çok sıkı tutuyor, Hasan Sabbâh dostu kişilerin evlerini tespit edip bastırıyor, yakaladıklarını tutuklatıyordu. Bir daha çoğundan haber alınamıyordu.

Sorgularda Hasan Sabbâh'ın yeri soruluyordu.

Selçuklu, Hasan Sabbâh'ı yok etmeyi öncelikli iş edinmişti. Belki biraz gecikmişti bu kararı almakta...

Kaçak!

İzlenen, gittiği yerler basılan bir kaçak...

Nizam-ülmülk'ün Sahib-i Haber erleri gittiği her yerden mutlaka haberdar oluyor, onu yakalamak için özel bir emek sarf ediyorlardı.

Kuşatılmıştı Hasan Sabbâh ve bu kuşatma gittikçe daralıyordu.

Bir kez daha kurtuldu Hasan Sabbâh.

Zor da olsa, çok zor da olsa kurtuldu. Artık oraları tamamen terk etmesi gerektiğini biliyordu. Onu yaşatacak yurdu arıyordu.

İsfahan'da gecenin bir yarısı bir evin kapısı çalındı. Önce hiçbir karşılık gelmedi içeriden. Korku sesleri kesmişti çünkü. Yeniden ve daha dikkatli, ama yüksekçe vurdu kapıyı Efgan. Onların olduğunu bilselerdi içeridekiler mutlaka hemen açarlardı kapılarını. Ancak şimdi tereddüt ediyorlardı.

Bir kapının ardında kendini güvende hisseden insan-

lar... Oysa o kapının kırılması ve içeri girilmesi o kadar kolaydı ki.

Tek farkları inançları olan bu insanlar gittikçe artan baskıdan bezmişlerdi. Korkuyorlardı. Ancak umutları vardı sürekli dingin tuttukları. Bekledikleri... İnandıkları çağrısını özledikleri, onlara söz veren biri vardı.

Seyduna ile göz göze geldiklerinde, ondan yayılan umut ışığı ile bütün korkularını, kuşkularını yeniyorlardı. Onun sağ ve direnmekte olduğunu öğrendikleri her an güçleniyorlardı.

Yoksa dayanamazlardı böylesine.

Son kez çaldılar dost bildikleri kapıyı. Umutlarını o kapının önünde tüketmek istemiyorlardı. Orada öylece durmalarının ne denli tehlikeli olduğunu biliyorlardı. Gidecekleri başka kapılar vardı çok şükür, ancak o kapılara kadar gidebilecekleri şüpheliydi. İçeriden bir ses gelmeyince çaresiz, umutlarını öteki kapılara taşımaya hazırlanmışlardı ki hafif tıkırtılar duydular. Sonunda ev sahipleri cesaretlenmişlerdi demek ki!

"Açacaklar!"

Sesinin titremesine engel olamayan Efgan, Seyduna'ya adeta bir muştu gibi söyledi bunu.

"Açacaklar!"

Çevreyi gözleyerek beklemek ne sıkıntı... Hele kapısını çaldıkları kişiye bir zararlarının dokunması korkusu... Orada yakalanırlarsa yalnız kendilerinin canı yanmayacak. Çaldıkları kapının sahiplerinin de yok olmalarına sebep olacaklar.

"Kimdir o?"

İçerdeki de çok tedirgindi. O da gönlünce bağırıp so-

ramıyordu kapısını gece yarısı vuranların kimliğini. Belli belirsiz bir seslenmeydi. Hatta bir cevap gelmemesi, duyduğunun bir yanılsama olduğu beklentisi...

Hasan Sabbâh kendisini tanıtacak kimliği seslendiremedi. Nasıl, ne şekilde yapacağına karar veremedi. Efgan yetişti imdadına.

"Aç Ebul-Fazl Efendi! Merak ettiğin, özlediğin kişi kapında! Aç!"

Seyduna'nın adını, sanını seslendirse duymaması gereken kulakların duyacağı korkusu onu böyle bir anlatıma zorlamıştı. Anladı evin sahibi. Koşturmasından acele ettiği belli oluyordu. Hızla açtı kapıyı. Sormadan, bakmadan içeriye aldı konuklarını. Çevreyi şöyle bir kolaçan edip kapıyı aynı hızla örttü ve ancak o zaman baktı konuklarının yüzüne. Elindeki kandilin ışığında gördü ve dostunu tanıdı! Öyle bir sarıldı ki...

"Seyduna..."

Hasan Sabbâh memnun...

"Çok şükür Tanrı'm! Bu kez de yanılmadım dost seçmekte! Bu kez de güvendiğim kişi yıkmadı güvenimi."

Böylesi sarılmanın yetersizliğinde bu kez onun ellerine düştü Ebul-Fazl.

"Seyduna..."

"Yapma dost!" dedi Hasan Sabbâh. "Beni üzersin böyle yaparsan! Ben sana dost dedim!"

"Dost..."

Orada kapının hemen ardında, ancak bu kadar zaman geçirdiler. Evin sımsıkı örtülü pencerelerini, bir ışık dahi sızmamasını garanti etmek için yeniden kontrol etti Ebul-Fazl. Sonra da hemen yan odada korku ile titreyen karısı-

nı ve kızını yatıştırdı. Gelenlerin kimliğini açık etmeden, "Çok önemli konuklarım var." dedi.

Anladı hanımı. Ona düşeni yerine getirmek için "Aş hazırlayayım" deyip, koşturdu.

Aşın gerçekten önemi büyüktü. Konuklar açtı. Ama en büyük açlıkları dostluğaydı. Güveneydi. Güvendikleri bir evde huzur dolu nefesler almayaydı.

Dualar döküldü Seyduna'nın dudaklarından.

"Çok şükür!"

Çok az uyudular. Çok çok dua ettiler. Onları güçlü tutan buydu işte. Sonra da sohbet ettiler. Hasan Sabbâh, Ebul-Fazl'a yaşadıklarından söz etti. Uzun uzun... Zaten duyulmuştu, ama Seyduna'nın ağzından dinlemek bir başkaydı.

Dostu, açık mücadeleye hazırdı. Onun ağzından çıkan her sözü doğru her sözü buyruk bellemeye de. İnanılmaz mutlu oldu Seyduna'nın anlattıkları için. Ona bağlanan kalabalıkların sözü edildikçe rahatladı.

Çoğu kez ikisi baş başa kaldılar ki çok özel, yalnız ikisinin paylaşması gereken konular vardı. Geleceğe dair hesaplar vardı. Bulunması, mutlaka bulunması gereken mekân hakkında tartışmalar vardı.

Ebul-Fazl, son kez uzun bir zaman önce görüp konuştuğu dostunun değiştiğini çok değiştiğini görüyor ve etkileniyordu. Sonsuzluk boyu sürer diye umutlandığı sohbetlerinde öylesine duygulanmıştı ki...

Yalnız bir an geldi:

Selçukludan, Melikşah'tan söz etti Hasan Sabbâh.

Onun davranışlarının yanlışlığından, Abbasi halifesine gereksiz bağlılığından ve illa da Sünni taassuptan...

"Öylesine yanlışlar yapıyor, öylesine işleri karıştırıyor ki... Ne yazık! Eğer senin gibi bir dostum daha olsa yanımda, iki kişi... Bu memleketin altını üstüne getiririm!"

Bir an duraksadı Ebul-Fazl. Bu nasıl bir sözdü? Akıllı insanın edeceği türden değildi. Bunca kaçış, yorgunluk, üzüntü ve belki de korku, tedirginlik Seyduna'nın aklını başından almış olabilir miydi? Dünyanın en güçlü devletini, en güçlü sultanının yönettiği ülkeyi iki kişi ile... Üzüldü Ebul-Fazl.

"Mısır'dan Kaşgar'a kadar adına hutbe okunan, para basılan, sancağı açılınca binlerce atlı, binlerce yaya askeri bulunan, onlarca beye, melike, emire buyruk veren, bir işareti ile ülkeler alıp kentleri yıkmaya muktedir bir sultanın ülkesini nasıl olur da iki kişi ile alt üst etmeyi düşünebilir akıllı bir kişi?"

Ardından üzüntü:

"Vah Seyduna vah!"

İçini kemiren düşünce ile kuşkularını bir türlü aklından atamadı Ebul-Fazl. Dostu muhakkak bir akıl hastalığına tutulmuştu. Onca zaman Hasan Sabbâh'tan dinlediği akıllı sözleri unutmuş aklına anlamsız bellediği son sözleri yerleşmişti. İçi yanıyordu.

Dostu ile ilgilenmeli onu rahatlatmalıydı Ebul-Fazl. Bildiği bir tedavi yolu vardı.

"Onun tedavisi için, iyileşmesi için her şeyi yapmalıyım."

Gecikmedi. Bu işten anlayanları harekete geçirdi. Kimin için olduğunu söylemeden akıl hastalıklarına iyi ge-

len, kokulu bitkilerden şerbetler hazırlattı. Ayrıca dimağı güçlendirecek yiyecekler yaptırdı. Hiçbir şey söylemeden dostunun önüne koydu ki yesin içsin kendine gelsin.

Hasan Sabbâh, önüne konulanları görünce Ebul-Fazl'ın düşüncesini anladı. Güldü dostuna.

"Sen benim aklımı yitirdiğimi sandın öyle mi dost?"

Hiçbir şey diyemedi Ebul-Fazl.

"Hele otur da bu işlerin nasıl olacağını anlatayım!" diye başladı sözlerine Seyduna. Tam olarak anlamasını bekleyemezdi, ama yine de...

"Biliyorsun, Selçuklular güçlü ve kalabalık. Biz ise azınlıktayız. Çok azınlıkta... Bir tek çaremiz var!"

İsfahan'da fazla kalamadı Hasan Sabbâh. Yerinin belli olduğuna dair işaretler gelince yeniden yer değiştirme kararı aldı. Ebul-Fazl ile vedalaştı ve özellikle ileride bir zaman buluşup görüşecekleri sözünü verip yola çıktı.

Geride iz bırakmamaya özen göstererek Kirman'a geçti.

İçinden bir ses artık bir şeylerin yerine oturmaya başladığını, yerini yurdunu bulmak üzere olduğunu söylüyordu ona. Oysa aradığını hâlâ bulamamıştı. Düşlerinde görüyor, orayı sahipleniyor...

"Ne zaman?"

Zamanın yetkisinde değildi elbette, bir tek Tanrı'nın buyruğu gereğince...

"Ulu Tanrı'm!"

Oysa çok uzakta değildi. Zamanı gelmişti.

Bir sığınak mı? Yoksa bir kale mi? Bulursa, bulduğu

yer, o durmadan aradığı yer ne işine yarayacaktı?

"Tutunup yerleşeceğim, düşüncelerimi yayacağım, talebeler yetiştireceğim bir yer..."

Başlangıç!

Uzun bir zaman önce Andic Rud bölgesine gönderdiği dailerden haber ulaştı Hasan Sabbâh'a. Dağlık bölgeden...

"Görmeniz gereken bir yer var Seyduna!"

Bir heyecan fırtınası... Ruhunu şahlandıran...

Anlatılanlar, ilk görenden aktarmaydı, ancak yine de etkiledi Hasan Sabbâh'ı. Sanki görmüş gibi aradığı yerin orası olduğuna inandı. Görmeden benimsedi, sevdi. Ayrıntıları anlayacağı sorular sordu. Aldığı cevaplarla yüzü ışıdı.

Bu çağrıyı çok önemsedi Hasan Sabbâh. Durmadı artık. İçinden gelen sesi dinledi. Yanına dailerden bir kaçını alıp elbette Efgan'ı da geride bırakmayıp bir zahit kılığında yola çıktı. Yine büyük bir gizlilikle hareket ediyordu. Gerekirse yolu uzatıyordu ki izlerini silsin. Dost evlerine konuk olduğunda başka biriydi, kendisini güvende hissetmediği yerlerde ise başka... Bir açık, bir kapalı... Bir gerçek, bir gizli...

"Bu günler sona erdiğinde..."

Sona ereceğine inanıyordu Seyduna. Bunu da yanındakilere açıkça söylüyordu.

"Yakında" diyordu "Çok yakında..."

Rey'in bir kasabası olan Huvar üzerinden Kazvin'e geçtiler. En yakınında ve sürekli olarak Efgan vardı yine. Diğerleri ise dikkat çekmemek için sanki yabancı gibi uzak

duruyorlardı. Zaman zaman değişiyorlar, nöbet değişiminde, bir sonrakilere emanet ediyorlardı Seyduna'yı. Seyduna'nın kitaplarının yüklü olduğu develeri daha geriden geliyordu.

Bu kitaplar arasında kendi yazdığı kitap da vardı:

"El Fusul Erbaa"[86]

İsmaili öğretisini, gerçeğe giden yolu anlatıyordu!

Kitap kervanı...

Merkezden uzaklaştıkça Selçuklu etkisinin kırıldığını görüyorlardı. Kontroller azalıyordu böylece. O nedenle konaklamaları çok kolay olmaya başlamıştı. Buralarda görevli İsmaili daileri çok iyi çalışmış, hemen her yerde yeni kişiler kazanmışlardı davaya. Ed-Dava el-Hediye yoluna girenlerin sayısı öylesine çoktu ki Seyduna bile şaşırıyordu gördüğü ilgi karşısında. Selçuklu yurdunda dal budak salan bu hareketin gücünün ve büyüklüğünün o dahi farkında değildi. Ne denli güçlü oldukları konusunda Vezir Nizam-ülmülk onlardan haberdar ise de henüz bilmiyordu güçlerini. Yoksa daha düzenle ve ezici bir yüklenmeyle üzerlerine gelirdi. Gizli yapılanmalarının etkisi ile bilinmezliklerin içinde bir büyük güç... Ağırdan alıp gizli hareket etmişler, kazanmışlardı. Bunu fark ediyordu Hasan Sabbâh.

Seyduna ve yanındakiler kendilerine has usullerle ağır ağır geleceklerine doğru yol alırken, Selçuklu Sultanı Melikşah, açıktan siyasetiyle güçlü ordular çıkararak büyük fetihlerini sürdürüyordu.

İki tarafın farkı...

---

[86] El Fusul Erbaa: Dört fasıl

Alamut...

Yüzyıllar sonra, Hasan Sabbâh'ın Alamut'u uzaktan ilk gördüğü yeri tahmin edip orada durdu Gezgin.

Neredeyse aynı yerde...

Hakkında o kadar şey öğrenmişti ki onun gibi düşünmeye, onun gibi davranmaya başlamıştı. Zaman geçtikçe ihtiyacı artmış, Macid'in yardımı ile yeni hizmetkârlar edinmişti. Onlar daha geriden geliyorlardı ki çoğu kitap yüklü develerin yanında yürüyorlardı. Bulduğu denk geldiği bütün İsmaili kitaplarını satın almıştı Gezgin. Böylece onların varlığı ile ilerleyen kafile daha bir engin oluyordu.

Gezgin, heyecan içinde mırıldanıyordu.

"Bu yoldan gelmiş, buralarda bir yerde durmuş ve Alamut'a bakmış olmalı!"

Neler hissetmişti kim bilir?

Neler doğmuştu yüreğine?

Dağları aşarak geldiği bu yer dağlarla bir, dağlarla kandaş...

Dağların üzerinde bir kale, daha ilk bakışta ulaşılamaz hissi veriyordu.

"Ulaşılamaz! Ele geçmez..."

Orayı sevdi Seyduna. Bir görüşte yüreği ısındı derler ya... Hayran kaldı.

"İşte burası!"

İnanmaz gözlerle bakıyor, içine çekiyor, elleriyle tutuyor sanki... İmam el-Mustansır'ın ona anlatmaya çalıştığı, muştuladığı yer burası olmalı. Mısır'dan, neredeyse Kahire'den hiç çıkmamış olan imamın burasını nasıl bildiğini, nasıl olup da ona tavsiye ettiğini anlaması zordu.

Şimdi yanında olsa...

Belki de yanındaydı.

"Buldum efendimiz, buldum!"

Onunla paylaşırdı sevincini. Görevini yaptığını haykırırdı. Bundan sonrası için dua isterdi.

"Duamız her zaman seninle olacak!"

"Buyruğundayım ya İmam! Buyurduğun, bulmamı istediğin yeri buldum!"

Sesi biraz yüksek çıkmış, çevrede birkaç kişi hayretle bakmışlardı ona. Bu zavallı görünümlü zahit kişi ne bulduysa... Yoldaşı Efgan onun halini sevincini anlayıp paylaşırken gözleri dalmış öylece Seyduna'nın gördüklerini görmeye çalışıyordu, onun baktığı yerde. Bunun imkânsızlığını bile bile...

Efgan'ın bakıp da gördüğü, dağların üzerinde bir kale... Varılmaz, ulaşılmaz gibi görünen...

Oysa Seyduna çok farklı şeyler görüyordu. Orada, dağların yüceliğinde bir gelecek vardı. Onun ve davasının geleceği...

Seyduna'yı karşılayan dailerden en yetkini kendisinden emin, ama mahcup olmaktan korkarak önce güzelce

tarif etmiş, çevrede ne var ne yok anlatmış, sonra da rehberliğe soyunup onları daha yakına götürmüştü.

"İşte orası Seyduna! Alamut! Kartal yuvası!"

Heyecanla kalenin hikâyesini hatırlattı. Elleri ile işaret ederek, zamanı geri getirmeye çalıştı. Onu, gözlerini Alamut'tan ayırmadan dikkatle dinledi Seyduna. Yüreğinden gelen ses "Kim yaptıysa Tanrı ondan razı olsun! Benim için yapmış!" diyordu.

Kartal yuvası...

"Bu nasıl bir yansımadır Tanrı'm? Selçuklu kendisine tamga[87] diye çift başlı kartalı seçmiş. Sen de benim kaderime bir kartal yuvası yazmışsın!"

Seyduna'ya gönülden bağlı bir avuç dai ve onların talebeleri silahsız ve azlık olsalar da "Hadi!" dese Seyduna, "Yürüyün! Bu kaleyi alın!" dese, bir an beklemeden koşacaklar dağlara doğru. Başaramayacakları kesin olan bu saldırı sonunda öleceklerini bilerek, ama öldüklerinde şehit olacaklarından ve cennete gireceklerinden emin...

Yıllar önce Ömer Hayyam'ın sözü...

"Onlara bu dünyada bir cennet sunarsan..."

Seyduna'nın sunduğu cennet bu cennet. Yine asıl ait olduğu yerde, ama insanlar Seyduna'nın emrinde şehit olup o cennete ulaşmak için yarışıyorlar.

"Şehitlerin efendisi, Seyyid-ül Şüheda Hüseyin'in, Kerbela'da şehit edilen Ali oğlunun ardından..."

Örnek o! Takip edilen, yolundan gidilen o!

Seyduna, "Hadi!" dese...

Hasan Sabbâh hesaplar yapıyordu. O, "Hadi!" deyip

---

[87] Tamga. Damga, simge.

boş yere yoldaşlarını katlettirecek ya da hedef edecek kişi değildi. Aklını kullanmayı biliyordu. Hem de pek çok kişinin kullanamayacağı kadar...

"Azlık olunca çokluğa karşı dikkatle ve akılla savaşmak gerek!"

Savaş deyince illa da silahla olması gerekmez.

Savaş deyince...

Seyduna'nın savaşı akıl savaşı olacak. Belki zaman alacak. Belki çok zor olacak, ama olduğunda akıl galip gelecek.

Ağır ağır yaklaşıyorlar kaleye. Seyduna, daileri dinliyor bir yandan. Kale hakkında öğrendiklerini anlatıyorlar.

Hüseyin Kaini en fazla koşturup en fazla yorulan... Seyduna'nın heyecanına ortak olma çabasında...

Hüseyin Kaini, Kirmanlı bir tüccarın oğludur. Yıllar önce tesadüfen karşılaştığı, bir kez tanışınca, bir kez dinleyince bağlandığı Hasan Sabbâh'a anlatıyor bildiklerini:

"Kaleyi Hazreti Hüseyin efendimizin soyundan gelen Alevi-i Hasan Hüseyin Mehdi adında biri yönetmekte. Bu kaleyi Sultan Melikşah ikta olarak vermiş kendisine. Çevreden vergi toplar. Yoldan geçen kervanlardan vergi alır. Bunlardan Selçukluya pay öder."

Demek ki kalenin asıl sahibi Selçuklu...

Melikşah'ın burayı Ali soyundan bir Şii'ye ikta vermesine şaşırmamak gerek. Yerinde ve gereğince davranmayı bilen Sultan Melikşah'ın, Selçukluların, genel olarak Türklerin Ali soyuna saygısına, sevgisine defalarca tanık olundu. Ne zaman Kufe'ye yolu düşse ki mutlaka bir bahane ile düşürür, Sultan'ın ilk yaptığı işlerden biri Hz. Ali ve Hz.

Hüseyin'in türbelerini ziyaret etmesidir. Bu sevgiyi dikkate alınca, onun İsmaililere olan düşmanlığını açıklamak zor. Hasan Sabbâh'a göre bunun ardında da Abbasi halifesinin ve onun emirlerinden ayrılmayan Nizam-ülmülk'ün etkisi var.

Alevi-i Mehdi'nin bu güçlü, korunaklı kaleyi tutmasında, Melikşah'ın Ali sevdasının yansıması ise tartışılmaz.

Buna değil, ama şaşırılması gereken: Şii inançlı bir kişinin, Hz. Hüseyin soyundan gelen bir kişinin Sultan Melikşah'a bağlanması... Bu bağlılık Abbasi halifesi ve Sultan Melikşah adına hutbe okutulması gereğini ortaya koyarken, bunu yerine getirebilmek...

"Anlamak zor! Çok zor!"

Mehdi, Hazar Denizi çevresinde ayrı bir Zeydi topluluğu kurmuş olan El Nasir li'l Hak[88] olarak tanınan Hasan bin Ali el Utruş'un torunlarındandı. Alamut, Zeydi Şiilerinin kalesi durumundaydı. Onlar da Selçuklu ile iyi geçiniyorlardı.

Bu duydukları Alamut'u ele geçirmesi için bir gerekçe daha oluşturdu Seyduna'nın gözünde. Öncelikle, "Alevi-i Hasan Hüseyin Mehdi'yi kazanmak mümkün olur mu?" diye düşündü. Onun Ed-Dava el-Hediye'ye katılması, İsmaili davasını sahiplenmesinin sağlanması pek çok meseleyi kökünden çözerdi. Zor olsa da imkânsız görünse de bunu deneyecekti Hasan Sabbâh. Ancak sahiplenme ve benlik duygusunu iyi biliyordu. Kişiler ellerindeki yetkiyi bırakmak istemezlerdi.

---

[88] Hakkın hayırlısı.

Olmazsa...

"Akıl bir tek çözümü kabul etmez. Daha başlamadan birçok yol belirlenmeli."

Öncelikle Mehdi'ye yaklaşılmaya çalışılacaktı. Elbette doğrudan değil, yıllardır denedikleri ustası oldukları yöntemlerle...

Bunun için dai Hüseyin Kaini'yi görevlendirdi Seyduna.

"Kaleyi içten fethetmeli. Öncelikle yöneten kişinin davete uyup uymayacağını bilelim. Onun eksiklerini öğrenelim ki eğer bize uymazsa yeni bir yolla..."

Gizlilik en önemli silahlarıydı ya. O andan itibaren adını ve unvanını kullanmayı yasaklayan Seyduna'nın elbet bir bildiği vardı.

"Ben aksini söyleyene dek adım Dehhuda... Başka hiçbir ad, başka bir hitap duymayacağım dilinizden. Kimsenin önünde özel davranmayacak, saygı göstermeyeceksiniz. Bilinmemek ve tanınmamak Alamut'u sahiplenebilmemizin baş şartı. Sıradan bir zahit olarak rahatça dolaşamazsam, her yere girip çıkamazsam umutlarımız söner. Buna dikkat edeceksiniz."

Hüseyin Kaini, cesur ve gözü pek Türk Kiya Buzurg Umid, Tuslu bir esnaf olan Hamdan, Belücistanlı eski bir köle Ebu Ali, yine Belücistanlı Ebu Tahir, Seyyid Hüseyini, Abu Hamza, İsmail Kazvini, Muhammed Cemal Razi...

Bir de yoldaşı Efgan...

Her biri görevliydi Alamut çevresini emniyete almak ve yaşayanları dava yoluna dahil etmek için. Önce insanlarla teker teker konuşulup, kazanılmaya çalışılacak, belki

başka yerlerden bu çevreye İsmaili göçü sağlanacak... Yeterince yerleşilip çoğunluk elde edilince...

"Öncelik Alamut'ta görevli kim varsa, askerler dahil onlar üzerine, onları kazanmaya çalışacağız. Zaman gelecek Mehdi'nin askerleri bizim dostlarımız olacak."

İkna ve davet...

Anlatmak ve kazanmak...

Hasan Sabbâh'ın silahları...

Fedakârlık ve güven, teşkilatın gizlilikten sonra asıl gücü.

Başdai Abdulmelik bin Attaş'ın desteğini, ona olan güvenini ve inancını unutamıyordu Hasan Sabbâh. Onu daha güçlü ve sözü dinlenir kılmak için bu yana yaptığı yolculuğu öğrenince, "Deylem daisi" atayan dailer daisi...

Böylece o yörede Hasan Sabbâh'ın sözüne sorgusuz itaat şartı getirilmiş oldu.

"Deylem daisi Hasan Sabbâh, Alamut'u almaya soyunuyor!"

Hem de içten fethederek. Silahsız ve savaşsız...

On bir kişi...

On bir inanmış İsmaili dai...

Seyduna ile birlikte kayaların üzerinde kurulmuş, alınması zor hatta imkânsız olan kaleyi almak için harekete geçtiler. Belki uzun, belki kısa bir zaman sonra orada yaşayacaklarının, orayı sahipleneceklerinin düşünü kurarak başladılar çalışmaya. Alamut çevresinde yaşayan halka İsmaililik'i anlatmak, onları yollarına davet etmek için çeşitli

bölgelere görevlendirildiler. Durmadan dolaşarak yaptılar görevlerini.

Hasan Sabbâh, Alamut'u aldıktan sonra nasıl yerleşeceğinin, orayı nasıl tahkim edeceğinin, nasıl savunacağının ve nasıl bir teşkilatla Selçukluya kafa tutacağının, İmam'ın yolunda daha fazla nasıl yararlı olacağının hesaplarını yapıyordu. Her adımın öncesini günler öncesinden planlayarak...

"Bunca zaman boyunca durmadan aradığım yeri buldum. Yıllarca gezip davet etmenin karşılığında burayı bir an önce sahiplenmeli ve Selçukludan kaçmaktan geri adım atmaktan kurtulmalıyım. Bu kaleyi öyle bir yapmalıyım, öylesine yeniden tahkim etmeliyim ki kimse giremesin, alamasın. Orada tamamen güvende olayım."

Beklediğinden kolay oldu kabuller. Çevredeki halk anlamaya öğrenmeye hazırdı. Davete hazırdı. Yoksuldu, beklentideydi. Paylaşım, adalet, eşitlik sözleri onları çekiyordu. Zeydilikten İsmaililiğe geçişleri için biraz dikkat ve ısrar, biraz açıklama yetiyordu. Dailer çalıştı. Yeni dailer geldi, yeni dailer de çalıştı. Çoğaldılar, uzaklardan göç edip yerleştiler. Kale çevresindeki halkı kazandıktan sonra kale içine girmeye başladılar. Yine gizlilik içinde ve ağır ağır...

Birer birer kazanıldı insanlar. İnandırıldı. Kolay olmadı. Zor da olmadı. Yeni insanlar yeni insanları getirdi.

Seyduna, sık sık kaleye giriyordu. Elbette Dehhuda adını kullanarak. Öylesine sevilip sayılmaya başlamıştı ki Hasan Hüseyin Mehdi dahi onunla konuşmayı bekler olmuştu. Askerleri içinde yayılan İsmaili inancı yerleşik hale

gelince artık Seyduna'nın sözü daha fazla geçiyordu. Ama Hasan Hüseyin Mehdi bunun farkında değildi. Farkına vardığında ise onun için çok geç olacaktı.

O gün geldi.

Uzun beklentilerin ve emeğin karşılığı alınacaktı. Seyduna Hasan Sabbâh kaledeydi. Sabah erkenden kapılar açılmıştı İsmaili olup Seyduna'ya bağlanan askerler tarafından. Çevrede ne kadar dai varsa kaleye dolmuşlardı.

Hasan Hüseyin Mehdi oturduğu taht salonunda onu koruyan muhafızlarının bile İsmaili yolunu seçtiklerini Davet'e uyduklarını ve Seyduna'ya bağlandıklarını bilmiyordu.

Kale içten fethedilmişti.

Geniş kapıyı açan köle saygı ile eğildi Mehdi'nin önünde.

"Dehhuda Efendi, sizi görmek diler efendimiz!"

Tanıdık isim, sevilen bir isim... Sık sık ziyaretine gelen dost...

O gün beklenmiyordu. Önceden haber vermeden, izin almadan buraya kadar gelmesi bir tuhaftı, ama kabulde sakınca görmedi Mehdi. Ardında kıpırdamadan duran en güvendiği iki muhafızına yan gözle bakıp durumlarının yeterince ürkütücü ve etkili olduğunu görünce buyruk verdi.

"Gelsin!"

Egemenin o olduğunu belli etmek adına, gururla başını hep geniş pencereden yana çevirme, kapıdan gireni sanki tesadüfenmişçesine görme ve o selamını verdikten son-

ra dönüp bakma huyu edinmişti kendisine Mehdi. Böylece daha etkin olduğunu hissettirmiş olduğunu düşünüyordu.

Yine öyle yaptı, başını çevirip bekledi. Dehhuda diye bildiği kişinin tahtına kadar fütursuzca yaklaştığını fark etmedi. Ancak alışılmışın dışında, kulağının dibinde verilen selamı duyunca...

"Ne?"

Bir anda yerinden hopladı Hasan Hüseyin Mehdi.

"Dehhuda..."

Karşısında duran kişi o bildiği Dehhuda değildi. Bakışı, duruşu, giysisi, her şeyi değişmişti.

Özellikle giysisi...

Hasan Sabbâh, bugünler için hazırlatmıştı giysisini. Bembeyaz bir hırka, altında yine beyaz bir kaftan, beyaz şalvar ve beyaz sarık... Belinde birkaç kez dolanmış kırmızı kuşak ve kuşağa takılmış gösterişli bir hançer.

Mehdi'nin huzuruna hançerle girebilmişti.

Oysa daha önce...

"Dehhuda!"

"Dehhuda" diye yineledi karşısında duran kişi, "Bu ad da kabulümdür Hasan Sabbâh da. Sevenlerimin seslendirmesi ile Seyduna da..."

Mehdi şaşırdı. Ne yapacağını, ne diyeceğini bilemedi. Nizam-ülmülk'ün aradığı, yakalatmak için buyruk üzerine buyruk gönderdiği kişi... Hemen burnunun dibindeydi de haberi yoktu. Şimdi karşısındaydı. Kendi kalesinde, en güvendiği yerde... Girilmez, alınmaz Alamut'ta...

İlk aklına geleni yaptı.

İşaret etti ardında bekleyenlere.

Havada kaldı işareti. En güvendiği iki adamı kıpırda-

madı. Öyleyse... Korktu Mehdi. Var gücüyle seslendi.

"Muhafızlar!"

Önceleri sesini duyar duymaz kapılar aynı anda sonuna kadar açılır ve muhafızları içeriye dolardı. Bir buyruğu ile karşısındaki kişinin başı bir yana, bedeni bir yana düşürülürdü. Şimdi çağrısına hiç kimse gelmemişti. Bir daha bağırdı, bir daha hem de en yüksek sesiyle!

"Muhafızlar!"

Donup kaldı sonra. Gözleri korku içinde... Bu sefer Hasan Sabbâh seslendi.

"Dostlar!"

Kapılar açıldı ve aynı anda seslendi Mehdi'nin buyruğunda olması gereken muhafızlar.

"Seyduna!"

O an anladı olanları Mehdi.

Çaresizliğini...

Çevresinde olanı biteni hissetmiyor değildi. Uzaklardan gelen birilerinin halkın ve askerlerin arasındaki gizli faaliyetlerini biliyordu. Ama bu kadar ilerisini tahmin etmemişti. Kendisine bağlı olan, aylık bağladığı, beslediği kişiler nasıl olmuştu da böylesine çabuk saf değiştirmişti?

"Benden daha fazla mı altın verdin bunlara?"

Sormadan edememişti.

"Ben altın değil, inanç ve umut verdim! Uğruna savaşacakları bir dava verdim!"

Rengi sarardı. Mehdi'nin o eski kendine güvenen, güçlü hali yoktu artık. Titremeye başlamıştı. Korkuyordu elbette. Başına gelecekleri düşündü. Hasan Sabbâh onu yaşatmazdı.

Aklına gelen son çare kendini öldürmek... Pencerelere

doğru baktı. Bir hamle ile yerinden sıçrarsa... Karşısındaki kişi onun gözlerindeki korkuyu ve düşüncelerini okumuştu.

"Merak etme!" dedi Seyduna. "Biz Ali soyundan kişilerin kanını asla akıtmayız. Zaten kan akıtmayı sevmeyiz. O nedenle korkma ve yanlış bir şey, sana, adına yakışmayacak bir şey yapma! Senin canını alacak değilim."

"O halde ne istiyorsun?"

Cevap kısa ve netti:

"Alamut'u!"

Soruyu sorarken başka bir amaçla sormuş, ama cevap beklemediği bir anlamda gelmişti. Seyduna ne istediğini biliyordu. Onu tahtından kaldırmaya yönelmedi. Onun yerine Besmele çekip hemen karşısındaki mindere yerleşti. Sonra Allah'ı, Peygamber'i, Ali'yi, İmam Cafer'i, İmam İsmail'i ve İmam el-Mustansır'ı andı. Başını kaldırıp etkili gözleri ile Mehdi'ye baktı.

"Zeydi'sin! İtirazım yok. Belki fikren tartışır, bildiklerimi anlatırım yalnızca, ama bir Zeydi'nin, Selçuklu sultanı ile bağ kurabilmesini, ondan ikta almasını, ona vergi vermesini anlayamadım. Hem de bu işi gönüllü yapmasını... Hem de böylesi güçlü bir kaleye sahip olup buyruk dinlemesini... Selçuklu, Abbasi halifesine bağlı iken...

Dünya bu! İnsanlar zamana ve yere uyup gidiyorlar. Ne dava kalıyor, ne inanç."

Kızgınlığını gizlemiyordu. Yaptığı işin anlamsızlığını bir güzel hatırlatmıştı Mehdi'ye. Sonra sürdürdü sözlerini:

"Şimdi ben bu kaleyi alacağım Hasan Hüseyin Mehdi. Bana burayı Selçukludan kaça aldığını söyle! Bana kaça satacağını..."

Bu bir soru değildi. Buyruktu.

Mehdi düşündü. Yanına yoksul derviş kılığı ile gelen, şimdi karşısında büyük sözler eden kişi de para ne gezerdi? Adı ya da unvanı ne olursa olsun Seyduna'nın verecek altını olduğunu sanmıyordu. Belki alacağını alamaz, ona söyleyeceği rakamı hiçbir zaman karşılayamazdı, ama en azından kalesini elinden almaya kalkan kişiyi halkın gözünde biraz olsun alçaltırdı.

Söz başkadır, yapmak başka.

Bunu düşünerek dikildi tahtında. Gergin yüzüne oturan acı tebessümü daha bir görünür kılıp sordu:

"Alamut'u satın almak mı istersin?"

"Evet!"

"Burası için Selçukluya verdiğim bedeli mi vereceksin?"

"Evet!"

"Üç bin dinar"

Altın dinar...

Büyük bir miktardı.

Seyduna yineledi:

"Üç bin dinar ha!"

Mehdi sevindi. Onu alt etmişti. Az önce atıp tutan kişinin sesini kesmişti.

"Evet! Üç bin..."

"Tamam!" dedi Hasan Sabbâh. Hemen seslendi dışarıda bekleyen Efgan'a. Kâğıt, divit istedi. Koşturdu Efgan. Bulması zor olmadı.

Hasan Sabbâh önüne aldı kâğıdı ve yazdı:

"Reis Muayeddin Muzaffer Mustavfi...

Bu kâğıdı getirecek kişi kim olursa olsun ona üç bin dinar ver!"

Bu kadardı yazacakları.

Altına da adını yazdı. Kâğıdı katladı. Bu arada mum getirip eritmişlerdi. Yüzüğündeki mührü bastı muma. Üfleyip soğuttu. Sonra uzattı Mehdi'ye.

"Al! İşte sana üç bin dinar. Git bu kişiyi bul ve paranı al. Böylece bedelini ödeyerek Alamut'u satın aldım!" dedi. "Alamut artık benim!"[89]

Yüzünü ekşitti Mehdi. Elindeki mühürlü kâğıda baktı.

"Reis Muzaffer dediğin kişi bu parayı ödeyecek öyle mi?"

"Evet!"

"Bu kâğıdı verince mi?"

"Bu kâğıdı verince!"

Reis Muzaffer, görünürde Selçuklu valisi olsa da, aslında İsmaililerin Girdkuh ve Damgan daisiydi. Seyduna davet için yola düştüğünde ona, "Ya Seyduna. Böyle azınlıkla gezmen olmaz. İzin ver yanına en azından yüz seçme refig[90] katalım. Senin emniyetin en başta gelir" demişti.

O zaman Hasan Sabbâh'ın cevabı şuydu.

"Ya Muzaffer, Bizim davetimiz barışa, dünyayı daha güzelliklere taşımaya değil mi? Yanımda yüz silahlı kişi olursa sözlerime kim inanır? Kim dinler beni? Zorbalardan, zalimlerden ne farkımız kalır? Beni ancak göğsü iman ile zırhlı kişiler izleyebilir."

İşte şimdi o dainin görev sırası gelmişti.

---

[89] Alamut'un Hasan Sabbâh'ın eline geçtiği tarih 1090. Alamut'un alınması ile ilgili pek çok rivayet bulunmaktadır.

[90] Refig: Yoldaş.

Hasan Sabbâh yüzüne dik dik bakınca "Tamam!" dedi Mehdi "Zaten yapacak bir şey yok. Kaleyi içten içe almışsın. Adamlarım bana ihanet ettiler. Galiba benden yana kimse kalmamış. İhanet..."

Hasan Sabbâh yeniden baktı Mehdi'nin yüzüne. Lafını kesti.

"O sözü bir kez daha edersen sana da söylenecek çok söz olur!"

Sustu Mehdi. Yalnızca bir an durdu ve sonra söyleyeceği en doğru sözü söyledi.

"Ben ailemi alıp... Yük olarak neleri almamıza izin var?"

"Her şeyi" dedi Seyduna. "Senin olduğuna inandığın ne varsa alabilirsin!"

"Alamut, ilk Dar-ül Hicra'dır."[91]

Böylece ilan edildi.

Alamut'un eski sahiplerinin çekip gidişini taht odasının penceresinden izledi Seyduna. Akılla kazandığı kansız zaferinin tadını çıkarıyor, Tanrı'ya şükrediyordu. Gözleri dalsa da zaman zaman uzaklara, düşmanlarına sesleniyordu ruhundan gelen sesle.

Selçuklulara, özellikle Nizam-ülmülk'e.

"Kovaladınız, sıkıştırdınız, sürdünüz, susturmaya, yok etmeye çalıştınız, ama Tanrı beni korudu. Bugün bu muhkem yeri yurt tuttum kendime. Ben aldım. Aklımla ve gücümle... Kuşatmadım. Kocaman mancınıklar kurup sur-

[91] Dar-ül Hicra: Sözlük anlamı "Göçmenler evi". İsmaili kalelerine bu ad verilirdi.

larını dövdürmedim. Saldırı üzerine saldırı yapıp erlerimi harcamadım. Bekledim zamanını. Zamanı hazırladım. Ben Alamut'u aldım. Artık benim de korunacak bir kalem var."

Biraz duruldu bu sözleri ruhunda hissedince. Benlik duygusunu çoktan yok etmiş kişiliğine pek uymamıştı düşüncesi. Hemen düzeltti.

"Ki bu kale yolumun, davamın, İmam'ın hizmetinde olacak!"

Gözleri doldu. Yapacak o kadar çok iş vardı ki. Selçuklu harekete geçecekti mutlaka. Onu bu kaleden atmak ve yok etmek için hiç zaman yitirmeden ordu çıkaracaktı. O zamana kadar önlemleri almalı, çalışmalı...

"Çok iş var..."

Hesaplarını çoktan yapmış, yapılacakları düşünüp sıraya koymuştu. İlk yapılacak iş kale surlarını güçlendirmek, su ve yiyecek depolamak olacaktı. Refigler ve dailer her biri ne yapacağını bilecek şekilde görevlendirilecekti.

"Ailemi sesleyeceğim yanıma..."

Özlemin ötesinde bir borç yükü...

Onca zamanın ayrılığı...

"Eşim, çocuklarım..."

Aynı özlemle özlediği dostları... Onun yükünü çeken, koruyup kollayan, her türlü tehlikeyi göze alıp bu günlere erişmesine yardımcı olan...

"Burasını öyle bir kale yapacağım ki!"

Zaman yitirmedi. Adeta bir seferberlik hali ilan etti Seyduna.

Dağın tepesinde kurulu kartal yuvasını, daha da alınmaz, girilmez, yıkılmaz yapmak için verilen buyruk üze-

rine bir anda Davet'in ustaları doldular Alamut'a. Çevresinde kurulan köylere yerleşenler, kendisine hemen bir ev yapıp Alamut'a yakın olmak için ailesini, akrabalarını alıp gelenler, adeta bir karınca yuvasına çevirdiler Alamut'un çevresini. Onca yolunun yolcusu olduğunu onca seveni olduğunu gerçekten bilmiyordu Seyduna. Güçlü oldukları ortaya çıktığı andan itibaren yeni bir çekim merkezi oluvermişlerdi. Alamut bu gücün kanıtıydı.

Gelene engel yoktu. Gidene de engel yoktu. Gelen çok, giden yoktu.

Hasan Sabbâh ibadet ettiği zamanların dışında sevenlerinin arasında dolaşıyor, gördüğü yanlışları söylüyor ve yapılanları gözlüyordu. O dışarı çıktığında bir fısıltı gibi yayılıyordu adı.

"Seyduna!"

Gözler saygı içinde yöneliyordu yüzüne. Onun gözlerini görmek için özlemle çabalıyordular. Sessizlik bir dua yükünce kalkışıyordu ait olduğu yere doğru. Ağlayanlar oluyordu. Seslenenler, az da olsa çığlıklar atarak kendini yitirenler... Bütün bunların nedeni olmak duygusu sarsıyordu Seyduna'yı. Çok fazla kalmadan geri, kalesine dönüyordu.

Öyle bir hızla hazırlanıyorlardı ki...

Muhtemel uzun kuşatma dönemleri içindi hazırlık. Beklenen kuşatmalar... Alamut'a girmek zordu, şimdi ise imkânsız hale getiriliyordu. Ancak kuşatma olursa uzun zaman içeride kalıp dayanmak gerekirse...

"Su! En önemlisi su!"

Kayaların geçirgen olmayan kısımlarına yapılan su sarnıçlarını görmüş, yeterli bulmamıştı Seyduna. Dağların

zirvelerinden gelen suları daha geniş sarnıçlarda tutmak üstelik bunları besleyecek sürekli taze su kaynakları edinmek gerekiyordu. Dailer dört bir yanı dolanıp, dağları gözleyip en uygunu bulma çabasındaydılar.

"Önce su işini çözmeliyim! Kuşatmada aylarca içeride kalacak olanlar hiç su sıkıntısı çekmemeli!"

Su için çözümler aranırken kale surları kalınlaştırılıyor, genişletiliyor, sağlamlaştırılıyor, yükseltiliyor ve yeni kuleler ekleniyordu. Bu kuleler öylesine yapılıyordu ki üzerinde gezen nöbetçi askerler aşağılardan görünmeden görevlerini yapabilsinler. Onlar olan biteni çok rahat görüp önlemler alabilsinler. Ok yetmesin onlara, ama onlar dilediklerini oklayabilsinler.

Büyük yiyecek ambarları yapılmalıydı. Kayalar oyulmalı, serin ambarlarda korunacak yiyeceklere zarar gelmemeliydi. Bunun için de yerler aranıyordu kale içinde.

Büyük, geniş bir kale değildi Alamut. O nedenle fazla sayıda asker barınamaz, kalabalık aileler burada oturamazdı. Öyleyse az sayıda askerin rahatlıkla savunmasına uygun şartlar sağlanmalıydı.

"Seyduna, bitirdiğimizde Tanrı'nın izni ile demir bile işlemeyecek duvarlara. Taşları öylesine birbirine bağlayacağız, kayalara öylesine yerleştireceğiz ki... Kayaları oyacağız. İçine taş ve kireçten su depoları yapacağız. Yine kayaları oyup evler yapacağız. Yiyecekler için serin depolar yapacağız."

Usta, heyecanla anlatıyordu yapacaklarını. Seyduna önünde çizilmiş şekillere heyecanla bakıyordu. Övgülerini

ifade için kelimeler arıyor, bunu esirgemiyordu yoldaşlarından.

"Çok güzel! Muhteşem!"

O övdükçe coşuyordu usta:

"Bahru Irmağı'ndan, yukarıdan, kalenin dibine kadar uzun ve dolanarak inen bir suyolu yapıyoruz Tanrı'nın izniyle. Genişçe bir yerde önünü taşlarla kesip suyu depolayacak ve oradan bir sıra halinde yan yana sıralanacak güzel havuzlara aktaracağız fazla suyu. Böylece her an kullanacak su olduğu gibi fazlası da güzel bir görünüm için kullanılacak.

"Bahçe..."

En büyük düşüydü. Dünyanın her yerinde yetişen ağacından, meyvesinden, çiçeğinden, otundan bir bahçede bulundurmak, Tanrı'nın verdiği bu güzellikleri bir arada görmek...

"Cennete olan özlemi çağrıştıran bir özlem..."

Böyle bir bahçe istiyordu Seyduna. Dinleneceği, kendini dinleyeceği, düşüneceği... Bir köşesinde oturup kitap okuyacağı, yazacağı..."

"Bana en güzel armağan, dünyanın her yerinden getirilecek çiçekler, ağaçlar, bitkilerdir."

Dünyanın kendisi bir ilim... Gördüğü her şey...

Seyduna, bahçesinde her çeşit bitkiden olsun istiyor. Onları inceleyecek, bakacak. Her bir renkten feyz alacak!

"Bir de kütüphane!"

İslam'ın özü bilim... Hz. Peygamber'in nerede olursa gidip alınmasını istediği bilim...

Seyduna kitaplara tutkundur. Durmadan okur, durmadan okuyacak...

"İşte kütüphanenin yeri!"

Dailer artık Alamut'ta yetişecek. Alamut İsmaililerin ilim yuvası olacak...

"Kitap toplayın!"

Gezip geldiği yerlerde topladığı kitapların bir kısmını yanında getirmişti Seyduna. Bir kısmını ise uğradığı yerlerde dailerin evlerine emanet etmişti. Şimdi hepsi Alamut'ta kütüphanesinde bir araya gelecekti.

Çileli ve münzevi hayat kendi seçimiydi. Böyle yaşaması gerekiyordu. Böyle yaşamakla mutluydu. Zamanla kalesinden çıkıp halkın arasında dolaşmayı terk edecek, en uzak gittiği yer, bahçesi olacaktı.

Bütün bunlar yapılırken, Hasan Sabbâh, İslami kuralları yerleştirmek için bir dizi buyruk hazırlıyordu.

Burası bir İsmaili kalesiydi. İsmaili inancın kuralları uygulanacak, asla taviz verilmeyecekti.

"Değil içki içmek, kaleye şarap sokmak bile yasak!"

Şarap haramdı ve böylesi bir yerde bir kişinin dahi bu haramı terk etmemesi olmadık sonuçlar doğururdu. Bu yasağı delmeye kalkan en acımasız şekilde cezalandırılacaktı.

Aynı şekilde zinanın da cezası çok ağır olacaktı.

"Çalgı çalmak yasak!"

Eğlence uzak duracaktı Alamut'tan.

Katı kuralların yanı sıra İsmaili öğretisinin gereği yaşantı doğuyordu. Herkesin eşit olduğu, kimsenin kimseye üstünlük taslamadığı bir toplum... Kimse kayrılmayacak,

kimse ayrıma tabii tutulmayacaktı. Birilerine yakınlık ve soy bir üstünlük nedeni olmayacaktı.

"Herkes her işte çalışacak."

Hür, eşit, paylaşımcı ve barışçı...

"Ortak kazanda pişirilen aşı paylaşacak kadar..."

Özel mülkiyete yer yok!

Kendi askerlerini yetiştirmek zorundaydı Seyduna. Bunun için aksaksız işleyen bir sistem kuracaktı. Sayısı az, ama etkili bir teşkilat. Daha önce denenmemiş yöntemlerle mücadele edecek...

Alamut'ta, kalenin içinde çok kişi kalmayacaktı. Elli, altmış, en fazla yüz kişi... Burayı savunmak için çok askere ihtiyaç yoktu. Asıl olan Seyduna'nın korunması ve Alamut'un kuşatmalara dayanmasıydı. Kuşatma olursa başka yerlerde yaşayan ve özellikle dağınık tutulan davacılar nasılsa bir hızla gelirlerdi Seyduna için.

"En uygun, en hızlı ve en geçerli haberleşme yollarını tespit edip uygulamalı!"

Öyle ya! Kale kuşatılırsa dışarı ile nasıl haberleşecek? Nasıl yardım ve destek istenecek?

"Güvercinler, ateşin ışığı ile haberleşme, kaleden gizlice çıkmanın yolları."

Bütün bunlar için zaman ve kişi ayrılacak, özel eğitimler uygulanacaktı. Olmadan önce olacaklara hazırlanmak koruyacaktı Alamut'u.

Çevrede var olan, kurulan köylere yenileri eklenecekti. Burada yaşayanlar eğitilecek ve savaşa, savunmaya ha-

zırlanacaktı. Gelen düşman ordusunu öncelikle onlar karşılayacaktı.

"Alamut bir ilk..."

Bu kadarla kalmayacaklarının işaretini veriyordu Seyduna. Alamut'a bağlı, Alamut'a kandaş başka kaleler...

"Ya alacağız ya da inşa edeceğiz!"

Dağlar üzerine kurulan kalelerle korunan bir inanç...

"Bir başına Alamut yetmez. Alamut'u koruyacak başka kaleler gerekli..."

Zaman alacak büyük bir düşünce hayata geçiriliyordu.

Hasan Sabbâh...

Seyduna...

Alamut'un Piri...

Dağın efendisi...

Halk dilediğince, gönlünce adlandırır.

En doğruyu halk bilir, halk söyler.

Sevdiğince ve inandığınca...

Oysa o davasının hizmetinde, "Bölge Başdaisi" unvanını benimsiyor.

Hasan Sabbâh'ın buyruğunda davet etmekle yükümlü dailerin başı olan başdailerden oluşan bir heyet bulunmakta... Her bir başdai, Hasan Sabbâh'ın belirlediği bir bölgeden sorumlu...

Onlara bağlı dailer...

Başdailerin yönettiği refigler...

Refigler bir kaleyi, bir kenti, bir bölgeyi yönetecek yetki ve yetenekte...

Onlara bağlı, örgütün en alt kademesini oluşturan

lassigler... Köylerde yaşarlar. Herhangi bir tehlike anında Alamut'u korumak üzere harekete geçer, işaret ve haberleşme yollarını bilir, kaleye yiyecek, içecek, silah ulaştırırlar. Gerekirse askerlik yapar, gençlerini kaleye asker verirler.

Kaleler ve çevresinde yaşayanlar...

Seyduna'nın halkı...

Alamut artık büyük derdimiz...

Kısa zamanlı uykularından birinde bir düş gördü Seyduna.

Adını seslendirirken dahi içini titreten büyüğü onu kutluyordu Alamut'u seçtiği için ve "Fedayiun hayırlı olsun!" diye sesleniyordu ona. Uyandığında, düşünde aldığı mesajın etkisi ile mırıldandı Seyduna.

"Fedayiun!"

Fedailer...

"Alamut Fedaileri..."

Kalkıp küçük kandili yaktı. Daha önceden yazdığı kayıtlara ekledi.

"Alamut'un İsmaili Fedaileri... Davet'in yeni savaşçıları..."

Savaşçılarının adını böylece düşmüştü kaydına.

Günü zor etti. Uykusuz geçen gecenin sonunda, on yıllardır düşlediği düzene destek olacak teşkilatı kurmak için her şey aklında hazırdı. Uygulamak için de gerekenler vardı.

Anlattı dostlarına. Düşünün hikmetinden başlayarak...

"Fedailer" sıradan askerlerden farklı, gizli, kendince

kuralları olan bir teşkilat olacaktı. Güçlüyle, zenginlikle, çoklukla savaşacak, başarmak için özel bir savaş uygulayacaklardı. Davayı anlatmanın da değişik yolu olacaklardı. Adları yetecekti. Varlıkları ortalıkta olmasa bile onlardan çekinilecekti. Düşmanları rahat uyku uyuyamayacaklar, rahatça gezip dolaşamayacaklardı. Her zaman yakınlarında bir yerlerde bir fedai olduğu korkusu içinde gizlenmek ve korunmak zorunda kalacaklardı.

Yönetenler, güçlüler...

İsmaili düşmanları... En çok da Selçuklu...

Yıllarca gizlenmişti Hasan Sabbâh, yıllarca kaçmıştı. İsmaililer gücün karşısında gerilemiş, susmuş, ezilmişlerdi. Davet yaşasın diye sessiz kalmışlardı.

"Artık onlar gizlenecek ve kaçacaklar!"

Tanrı'ya şükretti.

Bu işi savaş ehli bir Türk'e verecekti. Dailerden Türk köklü Kiya Buzurg Umid'e... Sadakatini defalarca sınadığı, kendisine gönülden bağlı dai... Ne istediğini anlatacak, gerisini ona bırakacaktı. Gözü pek yoldaşı, en iyisini yapacaktı mutlaka. Irkından taşıdığı savaşçılığı, Seyduna'nın sırrı ile közlenince...

Fedailer...

İsmaililerin geleceğinde başka bir etkinlik kuracak olan ve güveni gücü temsil edecek yenilmez teşkilat...

Çok kısa sürede kurulan düzen fedai yetiştirmeye donandı, koruma ve korunma güdülerini içine alarak...

Eğitilmek üzere seçilen küçük yaştaki İsmail'i çocukları fedai olarak yetiştirilmeye başlandılar. Aileler gönüllü olarak veriyorlardı çocuklarını.

"Seyduna'ya feda olsun!"

Adları gibi...

"Benim davetim savaşı reddeder. Barış üzerinedir düsturum. Göğüsleri imanla dolu silahsız kişilerdir izleyenlerim! Akla, ruha ve gönle seslenirim!"

Bunu söylüyordu başlangıçta Seyduna. Dailer bunun için yıllardır yollardaydılar.

Aynı Hasan Sabbâh, şimdi Fedailer teşkilatının kurulmasını ve güçlendirilmesini buyuruyordu.

"Dailerin yetmediği yerde fedailer görev alır!"

Bu bir çelişki mi?

Hasan Sabbâh artık kale sahibiydi. Gizliliği terk etmiş, kendisini ve yerini açık etmişti. Ona bağlı olanlar da ortalık yerdeydiler. Üzerlerindeki gizem örtüsü kalkmıştı. O halde korunma daha bir ihtiyaç olarak kendini göstermişti. Kansız, savaşsız Alamut'un alınması bu ihtiyacın bir nebze olsun karşılandığını ortaya koyuyordu, ama korunmak için daha da ötesi kaçınılmazdı. Selçuklu bütün gücü ile üzerlerine gelecekti. Onları durduracak bir şeyler gerekiyordu.

Fedailer birer uyarı mekanizması gibi hazır olacaklardı.

"Her fedai Seyduna'ya kayıtsız şartsız bağlı olarak yetiştirilecek! İsmailileri yok etmek isteyenleri yok edecek! Düşmanların yanlarına kadar sokulacaklar..."

Fedailer teşkilatına kabul edilenlerin ilk adımda aldıkları unvan, "Mucip"...[92]

Mucipler davaya inanmış, gözü kara, kararlı, cesur,

[92] Mucip: veya Müstecip... Acemi...

becerikli, dayanıklı, korkusuz neredeyse çocuk yaşlardaki gençlerden seçildiler. Öylesine bir eğitimden geçtiler ki Fedai unvanını aldıklarında her kılığa girebilir hale geldiler. Çevreye uyum sağlamakta usta idiler. Kalabalığın arasına karışıp, kendilerini neredeyse görünmez kılabiliyorlardı. Haberleşmek için posta güvercinlerini kullanabiliyor, ateşle, ışıkla verilecek işaretler üzerinde ustalaşıyor ve şifreler kurup onları yazıp okuyabiliyorlardı.

Çok hızlı ve gizli haberleşme yöntemleri öğrendiler ve bunu uygulayabilir hale geldiler. Gerektiğinde, buyruk aldıklarında kolayca öldürmeyi becerebilen birer suikastçı katil olarak yapacaklardı görevlerini. Görev verildiğinde tereddüt göstermeyeceklerdi. Gizlenmeyi, öğrenmeyi ve öğrendiklerini geciktirmeden Alamut'a aktarmayı başaracaklardı.

"Davamız için tehlikeli kişileri, üzerimize gelip bizi susturmaya çalışan devlet adamlarını yok etmekte duraksama yok. Görevinizi yaptıktan sonra kaçmayacak, yaptığınız işin nedenini bağıra bağıra açıklayacaksınız. Ölümden korkmadığınızı görecek düşmanlarımız. İnananlar için ölüm yoktur. Şehit olduğunuzda cennet sizin içindir. Her biriniz diğerinizin refiği, yoldaşınız. Refiğinizi koruyup kollayacak, onun adını gizli tutacak, zarar gelmemesi için her şeyi yapacaksınız. Refiğiniz için öleceksiniz. Haber alacağınız her kaynağı kullanacak, her yere girip çıkacaksınız. Her kimliğe bürüneceksiniz."

Ahret günü kavuşacakları cennetten gayrı hiçbir şey vaat edilmiyordu onlara.

"Daha ne olsun?"

Güçlü bir inanç bağı ile davalarına, Seyduna'ya ve

Alamut'a sonrasında birbirlerine bağlıydılar. Hayatı hiçlemiş, varlıklarını davalarına armağan etmişlerdi. Gizli gizli eğitiliyorlardı. Tutku onların en büyük gücüydü. Başlarındaki Türk, Kiya Buzurg Umid...

"Savaş Türklerin işi!"

Her fedai gerçek bir savaşçı... Düşlerin sahipleri, düşlerin efendileri...

Selçuklu başkentinde, kudretli vezir düş kırıklığı içinde düşünüyor...

Haberin kendisine geç ulaşması bile geleceğe dair kötü işaretler veriyordu. Selçuklu yurdu içinde, hemen yakınlarındaki bir kale el değiştirmişti. Savaş olmadan. Kuşatılmadan, zorlanmadan, direnmeden... Kalenin emanetçisi, ikta sahibi, ailesini ve kişisel eşyalarını, ancak alabilmiş, ardına bakarak terk etmişti Alamut'u.

Mehdi, elbette üç bin dinardan ve kendisine verilen Hasan Sabbâh'ın mührünü taşıyan kâğıttan söz etmemişti. Alamut'u satmış olduğu sonucu ortaya çıkardı öncelikle. Hele karşılığı olmayan bir kâğıt parçasına yazılan birkaç söze kandığı ihtimali...

"Böyle bir işin örneği yok! Ama bundan sonra örnek alınırsa..."

Büyük, anlatılmaz bir tehlike gibiydi. Bunca güç nasıl kotarılmış, bunca düzen nasıl kurulmuştu? Başka kaleler de var mıydı sırada? Bu sapkınlar nereye kadar ulaşmışlardı?

Hasan Hüseyin Mehdi'nin anlattıkları karşısında ne diyeceğini bilememişti Selçuklu Veziri Nizam-ülmülk. Kaleyi içten fethetmek, bütün askerleri safına çekebilmek ve

bir anda ele geçirmek... Böylesi bir düzen kurmak şeytanın işi olmalıydı.

Gezgin, Alamut'ta...

Nasıl da özlemiş!

Yine dağın hemen eteklerinde kurdu çadırını. Gece orada geceleyip, gündüzleri kalede keşfe çıkacaktı. Zaman geçirmeden kendisini kalıntılar arasına attı. Öğrendiklerinden sonra her şey bambaşka görünüyordu. Aşağıda uzanan vadiye yukarıdan bakarak, orada yaşananları düşleyip, hayalinde yaşatarak geçmişi anlamaya çalışıyordu.

"Kaleye girdikten bir zaman sonra çevre ile alakasını tamamen kesmiş Hasan Sabbâh. Görev dağılımını yapmış. Her bir daiye "Davet" adına bir yetki vermiş. Fedailerin yetiştirilmesi için düzeni kurmuş. Ardından kendi iç dünyasına çekilmiş. Zamanını, kurdurduğu cennet örneği bahçesinde ve kitaplarla dolu kütüphanesinde geçirmiş. Okumuş, yazmış. Garip bir münzevi hayat kurarken daileriyle, fedaileriyle de ilgilenmeyi sürdürmüş. Onların eğitimini izlemiş. Dünyayı buradan çıkmadan, buradan yönetmeyi düşünmüş. Çok uzaklara kadar etkin olmuş, varlığını hissettirmiş. Değişik bir düzen kurmuş. Kurallarını yerleştirmiş. Hata yapanı bağışlamamış, en ağır şekilde cezalandırmış. Asla taviz vermemiş ki davası güç yitirmesin. Onun buyruğu ile ölüme koşan fedailer burada yetişmiş. Çok kişinin katili ve korkulu düşü olmuşlar! Alamut'un da güvencesi..."

Evet! Fedailer Alamut'un güvencesiydi. Alamut zora düştüğünde hemen devreye girmek üzere hazır... Aynı za-

manda bir öç alma mekanizmasıydılar.

Alamut ve Hasan Sabbâh...

Hem kalesi, hem evi, hem de kendi hapishanesi.

Hücresi...

"Anlamak öylesine zor ki!"

Ya Alamut hakkında söylenenler. Ya onca dedikodu, iftira ve yalan...

"Bilinmeze karşı duyulan tepki! Anlayamama ve öğrenememe duyusunun karşılığı... İnanç karşıtlığının yansıması..."

Düşlerde yaratılan bir başka Alamut! Gerçek Alamut'tan uzak bir Alamut.

Gezgin, bu ikisini birbirinden ayırmayı başarıyor artık!

Alevi-i Hasan Hüseyin Mehdi Alamut'tan ayrıldıktan sonra, Selçuklu vezirine ulaşıp olanları aktarmış, vezirin suçlayıcı ve aşağılayıcı sözlerine susmak zorunda kalmıştı. Cezalandırılmamasını sağlayan ise yine Ali ile olan kan bağı olmuştu. Ardından da Hasan Sabbâh'ın kendisine yalan söyleyip söylemediğini anlamak istemişti.

Eline tutuşturulan kâğıt parçasının gerçekten bir değeri olabilir miydi? Denemek, en azından eğer boşa çıkarsa Hasan Sabbâh'ın yalanını ortaya dökmek, böylece intikam almanın değişik bir yolunu uygulamak amacındaydı. Bunun için üç bin dinarın ardını kovalamaya karar verdi Mehdi. Bir kâğıt parçası için üç bin dinar gibi yüksek bir parayı çıkarıp verecek kişi var ise onun yanına gidecek ve isteyecekti.

Reis Muayeddin Muzaffer Mustavfi'nin Selçuklunun Damgan yöneticisi ve Girdukh kalesinin hâkimi olduğunu öğrenmesi uğraşının boşa çıkacağını gösteriyordu. Bir Selçuklu yöneticisi İsmaili ve Hasan Sabbâh'ın buyruğunda olabilir miydi?

"Ya bunun aslı yoksa!"

Reis, o güne kadar İsmaili olduğunu gizlediği için üstelik bir İsmaili daisi olduğu bilinmediği için bocalıyordu Mehdi. Karşısına çıktığında alacağı tepkiden çekiniyordu. Sonunda onun, görünürde Selçukluya hizmet ettiğini, asıl bağlı olduğu kişinin Hasan Sabbâh olduğunu kabul ederek huzuruna vardığında...

Daha Seyduna'nın selamını Reis'e ulaştırdığında anladı ki Hasan Sabbâh düşündüğünden de güçlüdür.

Reis Muzaffer, Alamut'un artık Seyduna'nın kalesi olduğundan haberdar olmuştu. Dailer arasındaki güçlü haberleşme sayesinde iyi haberler hızlı gelir, kötü haberler ise daha hızlı gelirdi.

"Alamut'u aldık!"

Bu habere öylesine sevinmişti ki...

Alamut konusunda bir soru sormaması haberdar olduğunu açıklıyordu Reis'in. Ancak karşısında duran, Seyduna'dan selam ve bir haber getirdiğini söyleyen kişinin o kalenin eski sahibi olduğunu elbette bilmiyordu. Verilen selamı alıp bekledi ki karşısındaki dileğini söylesin. Böylece bir Selçuklu çaşıtı olup olmadığını bilsin.

Mehdi hiç konuşma gereği duymadan Hasan Sabbâh'ın kendisine Alamut'a karşılık olarak verdiği kâğıdı uzattı. Reis Muzaffer, tedirgin oldu kimliğinin açığa çıkması ile ilgili bir konu ile karşılaştığından şüphe ederek.

Kâğıdı aldı. Üzerinde ki mührü görünce gözleri ışıdı. Mehdi'nin şaşkın bakışları önünde öptü mektubu ve alnına koydu. Sonra da kutsal bir eserle karşı karşıyaymışçasına usulca kırdı mührü. Mektubu açtı, okudu. Hiçbir şey söylemedi. Huzurunda bulunan hizmetkârlarına, muhafızlarına buyruk vermeyi dahi uygun bulmadı. Seyduna'dan gelen buyruk onca önemliydi onun nazarında. Hemen oturduğu tahtın ardındaki küçük, dikkat edilmedikçe görülmeyecek haldeki kapıyı açıp arka tarafa geçti. Mehdi neler olacağının merakı ile öylece beklerken ellerinde zorla taşıyabildiği büyük keselerle geri döndü Reis. Karşısında şaşkın bakakalan kişiye uzattı.

"Tam üç bin dinar! Sayarak al. Para verirken de alırken de saymak sünnettir."

Mehdi bu işin olacağını, hem de bu kadar kolaylıkla parasına kavuşacağını düşünmemişti. Hasan Sabbâh'ın kendisini kandırmak adına sahte bir kâğıt verdiğine emin olduğu için dili tutuldu. Ne diyeceğini bilemez halde, "Saymaya gerek yok!" benzeri birkaç söz etti. Reis'in huzurunda açmak, saymak anlamsızdı. Üzerine yüklenen ezikliğini giderecek tek hareket bir an önce oradan çıkıp gitmekti. Dışarıda bekleyen hizmetkârlarını sesleyip altını aldıktan sonra o da öyle yaptı. İnanılmaz baskıdan kurtulup derin bir nefes aldı. Ne yapacağını düşünemez halde yürümeye başladı. Bu olan Nizam-ülmülk'e anlatılır, nasılsa bir yerlerden duyardı kudretli Selçuklu veziri. En azından Reis Muzaffer'in Hasan Sabbâh'ın adamı olduğu ortaya dökülecekti. Onun için yapacak tek iş kalmıştı: Kaçmak ve saklanmak...

Birkaç adım attıktan sonra döndü, öylece bekleyen adamlarına seslendi:

"Gidelim! Burada işimiz kalmadı!"

Aslında nerede ne işinin olacağını da bilmiyordu artık!

Reis Muzaffer işaret almıştı Seyduna'dan. Artık gizlenmenin, sırlar altında iş görmenin bir anlamı yoktu. Başkaldırı zamanı gelmişti. Önce üzerine düşen görevi yaptığına dair haber uçurdu Seyduna'ya. Kimliğinin açık edilmesinin kendisine bir çağrı olduğunu anlamış, dava için kazanılan, kendisine emanet edilen paraları, aslında Selçukluya ait olan hazineyi de katarak Alamut'a ulaştırmanın yollarını düşünmeye başlamıştı. Onları zaman geçirmeden İsmaili muhafızlar eşliğinde yola çıkaracak, kendisi gibi pek çok İsmailinin artık tek umudu olan Alamut'a gönderecekti. Egemen olduğu yerde yıllardır çalışarak güçlendirdiği davasını açık edecek, sayıları artan İsmaililerle birlikte Hasan Sabbâh'a bağlılığını bildirecekti.

Elbette Selçuklu üzerine gelecekti. Bunun için hazırlanması gerekiyordu.

Haberler ulaştığında Nizam-ülmülk derin bir teessür duyuyordu, işittiği her kelimeden. Bu hale gelen Hasan Sabbâh meselesini daha önceden çözmediği, sultana da bu konuda ısrarcı olmadığı için kendisine kızıyordu.

Haberci anlatacaklarını anlatıp sustuğunda...

"Demek böyle oldu?"

"Öyle oldu Efendimiz!"

"Mehdi, Alamut'u sapkınlara teslim etti ve sonra da gidip parasını aldı öyle mi?"

Bu ihanetti...

Ya Reis Muzaffer'in ihaneti!

Nizam-ülmülk ak sakallarını sıvazlayıp duruyordu. Çok üzgündü. Yıllarca izlemiş ve maalesef düşünmek bile istemediği, ancak gelişmeler nedeni ile beklediği sonuca ulaşılmıştı. İsmaili sapkınlarının, Hasan Sabbâh gibi akıllı ve güçlü bir kişiyle neler yapabileceğini tahmin ediyordu. Kocamış yaşında bunca uğraşından sonra engelleyememesi zoruna gidiyordu. Görmese de Alamut'un ne denli güçlü ve alınmaz bir kale olduğunu biliyordu.

Hasan Sabbâh'ın o kaleyi almakla ne amaçladığını tahmin etmeye yordu aklını. Orayı alınca yeri belli olacak, artık gizlilik kalmayacaktı. Bunu neden göze almış olabilirdi? Alamut'u kuşatıp alırlarsa, yerle bir ederlerse nefret ettiği Hasan Sabbâh'ın derisini halkın önünde yüzdürürse belki yüreği biraz soğuyacaktı.

İsmaililer hem İslam düşmanıydılar hem de Selçuklu. Sultan Melikşah'a bu büyük tehlikeyi yeterince anlatamamıştı. Sultan küçümsemiş, "Dinle, din adamları ile uğraşmak" işini yanlış bulmuştu. Devlete karşı gelmedikten, vergisini verdikten sonra ne Yahudilere, ne Hıristiyanlara, ne Zerdüştlere karışıyordu Selçuklular. "Sizin dininiz size, benim dinim banadır" Ayet-i Kerimesi'ne tutunmuş...[93]

"Bu sapkınlar, Yahudilerden de Hıristiyanlardan da ve hatta Zerdüştlerden de tehlikeli. Çok tehlikeli... Anlatamadım."

İşte şimdi Hasan Sabbâh devlet içinde hem de burun-

[93] "Sizin dininiz size, benim dinim banadır": Kafirun Süresi 6. Ayet.

larının dibinde bir kaleyi almıştı. Artık ne yapılacaksa yapılacak...

Son zamanlarda araları pek iyi değildi Melikşah ile. Alamut'un elden çıkışı konusunu bile konuşamamışlardı. Mutlaka haber almıştı, ancak vezir, sultanın olanları duyduğunda neler söylediğini bilmiyordu. Kim bilir nasıl üzülmüştü?

"Bir şeyler yapmalı! Sultana izah etmeli ki Hasan Sabbâh'ın derdi Selçuklu iledir!"

Bu konuda yanılıyordu Selçuklu veziri. Hasan Sabbâh'ın derdi Selçuklu ile değildi.

Elinden gelseydi, kabul edileceğini bilseydi, Melikşah'ın huzuruna varır, onu Abbasi halifesinden, onun yanlış ve dünyaya dayalı fikirlerinden kurtarırdı. Kendi yolunun doğruluğunu anlatır, ikna etmeye çalışırdı.

Hasan Sabbâh'ın derdi dünya ileydi. Olanlarla, yaşananlarla... Onun derdi İmam Ali'nin şehit edilmesi, İmam Hasan'ın yaşadıkları, Kerbela'da İmam Hüseyin'e ve ailesine yapılanlar... Onun derdi eşitlikti, adaletti, güçlünün güçsüzü ezmesine engel olmaktı. Çok ve kalabalık olanın, az olana karşı kendisini üstün görmesiydi. Bir kısmın debdebeli, zengin, alabildiğine israf içinde yaşamayı seçip, üstelik bunu İslam adına yaptığını iddia edip, çoğunluğun yoksulluk çekmesiydi. Din adına üretilen hurafelerdi. Yanlışları Emevi kalıntısı zorlamalarla, uydurmalarla din diye yutturmalar, halkı kandırmalardı.

Hasan Sabbâh'ın derdi Ali Veliullah'tı.

Onun soyuna, kanına yapılan yanlışlardı.

İmam Hasan'ın hakkının yenmesiydi.

Ali'yi sevenlerin gözyaşlarıydı.
Zeynep'in ağıtlarıydı.
Kerbela'da akan kandı.
Seyyit-ül Şüheda Hüseyin'e çektirilen eziyetlerdi.
İmam Zeynelabidin'in acılarıydı.
Ali soyundan gelenlere layık görülen cefaydı.

Hasan Sabbâh'ın derdi, Selçuklu değildi. Türkler hiç değildi... Aksine Selçukluya hayranlığı vardı ki elbette bu hayranlık için de Nizam-ülmülk'ün asla yeri yoktu.

Hasan Sabbâh'ın derdi, zahiri zorlamaların, Bâtıni düşüncesine, ilme, düşünceye vurmaya çalıştığı gemdi.

Hasan Sabbâh'ın derdi zincirlerdi.

Haklıydı Hasan Sabbâh!

Nizam-ülmülk'ün derdi, Hasan Sabbâh ve onun gibi düşünenlerdi.

Bâtıni düşüncesini İslam'a sokmaya çalışanlardı.

Sahabeye dil uzatanlar, Halife Ebubekir, Halife Ömer, Halife Osman ve onların çağında yaşayanlara yapılan hakaretlerdi.

Onun derdi bir türlü düzene uymayanlardı. Yeni yalanlar üretip gerçekleri gizleyenlerdi. İmamlık müessesesi uydurup, bunu İslam'ın gereğiymiş gibi dayatanlardı. İmamlığı, inançlarının kaygan zemininde zaman zaman gaibliğe taşırlardı. Ali'yi, Hasan'ı, Hüseyin'i sever ve sayardı. Peygamber torunlarına, onun soyundan gelenlere en küçük bir dil düşürüşüne dahi izin vermezdi. Ancak onlar adına kan güdülmesine ve İslam içinde kargaşa çıkarılmasına karşıydı.

Haklıydı Nizam-ülmülk!

İki taraf da haklıydı kendince.

Sultan Melikşah olanları duyunca sarsıldı.

"Olamaz!" dedi...

Sıradan bir derviş, bir kişi nasıl olur da...

Düşündükçe aklı bulanıyordu. Silahsız, savaşsız gelip Alamut gibi bir kaleyi almak...

"Ben bu yoldan korkarım. Bildiğimiz odur ki düşman eline silahını alır, savaş meydanına çıkar. Erce savaşır, ya ölür ya kalırsın. Kale dediğin kuşatılır, direnilir, savaşılır alınır, verilir. Bu iş nasıl iştir ki hem askeri hem silahı olan bir emir, surlarına tek bir taş değmeden, erlerine tek bir ok değmeden kalesini teslim eder. Hem de sonradan para alır!"

Alamut'un kaybına kahrolurken Nizam-ülmülk'ün sözünü ettiği üç bin dinar meselesi iyice canını sıkmıştı.

Reis Muzaffer'in ihaneti...

"Hiçbiri cezasız kalmayacak!"

Geçmişte Hasan Sabbâh'ı küçümsediği, sıradan bir derviş bellediği için kendisine kızıyordu.

"Bu bela büyür!"

Yan gözle bu sözü eden vezirine baktı. Daha önce onu uyardığını hatırlatmak istemişti Nizam-ülmülk. Doğruydu, Nizam-ülmülk söylemiş, Melikşah...

Boş mu kalmıştı. Yerinde mi oturmuştu. Bir yandan dışarı ile bir yandan içeri ile...

Kızgınlığını sesine düşürmemeye çalışarak karşılık verdi vezirine.

"Gereken yapılır!"

Fatımi Halifesi el-Mustansır, Hasan Sabbâh'ı destekliyordu.

Hasan Sabbâh yıllar önce İsmaili Başdaisi Abdulmelik bin Attaş'ın huzurunda and etmiş, dailik almış ve onun buyruğu ile halkı davete başlamıştı. Mısır'a gittiğinde el-Mustansır ile görüşmüş, onun övgülerini almış, ama güçlü Fatımi veziri ile ters düştüğü için Mısır'dan sürülmüştü.

Daha öncesinde de çok sürgünler yaşamıştı Hasan Sabbâh. Durmadan, yorulmadan Selçuklu yurdunu dolaşmış, genelde dağlık kesimlerde yoksul halkla temas etmişti. Çok etkileyici bir kişiliği vardı. Konuşmaları ilgi görüyor, insanlar ona hayran oluyordu. Teşkilatını kurmuş, yolunu çizmişti. Çok okur, yazmayı sever, âlimlerle konuşurdu. Bâtıni söylevleri öylesine güçlüydü ki Sünni âlimler onun sorularına cevap vermekte zaman zaman zorlanıyorlardı.

"Savaşçı değil! Sıradan bir derviş!"

Bu derviş Alamut'u ne amaçla almıştı? Bundan sonra ne yapacaktı? Orayı nasıl savunacaktı?

Nizam-ülmülk, Sahib-i Haber vasıtasıyla elde ettiği bilgileri aktardı sultana.

"Kalede büyük bir tadilat yapmakta! Kuşatmalara karşı önlemlerini almakta..."

"Akıllı biri!"

"Çok akıllı!"

"İşini bitiremeden basalım!"

"Buyruk sultanın ki en doğrusu da budur!"

Bunca dert arasında bir de Hasan Sabbâh çıkmıştı ortaya.

"Çıkacağı belliydi, ama..."

Melikşah on sekiz yıldır Selçuklu tahtında oturuyordu. Çok genç yaşta onca yükü sırtlamıştı. Şimdi otuz beş yaşında... Ama yaşadıklarından sonra kendisini çok yaşlanmış hissediyordu. Durmamış, hiçbir emirini, beyini durdurmamıştı. Aldığı ülkelerin, buyruğuna giren halkların haddi hesabı yoktu. Devletini öylesine zenginleştirmişti ki...

"Dünyanın en güçlü devleti..."

Ya şimdi...

Sıradan bir derviş gelip en güçlü kalelerinden birini alıvermişti elinden.

"Yeni bir derde fırsat vermeden basalım!"

Bir yandan da düşünüyordu, "Böylesi bir kişiliği buyruğuna alırsa..."

"Acaba bir elçi heyeti göndersem ve onu buyruğuma davet etsem!"

Elbette kuşatma için hazırlık yapılacak ve Alamut'a doğru büyük bir ordu yola çıkarılacaktı, ama bir yandan da...

"Bir elçi heyeti..."

Fatımiler Hasan Sabbâh'ın destekçisi olduğuna göre... Onlara karşı bir hareket... Hem de Abbasi halifesini dizginler...

Melikşah ile Nizam-ülmük'ün arası zaman zaman bozuluyor...

Sultan Melikşah'ın Suriye'den ayrılmasının ardından, Melik Tutuş fetihlerini sürdürmüş, Fatımi yönetimindeki Sayda ve Beyrut kentlerini almıştı. Böylece Filistin ve Suriye kentlerinin çoğu Selçukluların eline geçmişti.

Bu başarılar sürekli olmadı.

Fatımi Veziri Bedrü'l Cemali, Selçukluları durdurmak ve Fatımileri eski gücüne kavuşturmak amacındaydı. Filistin ve Suriye'yi geri almak için büyük bir ordu kurarak, Nasrüddevle Cuyuşi yönetiminde bölgeye gönderdi. Fatımi ordusu, Akdeniz kıyısındaki Sur kentini kolayca aldı. Hemen ardından Sayda, Beyrut, Akka ve Cübeyl düştü. Cuyuşi, Baalbek'e kadar ilerledi. Baalbek ve Humus egemeni Selçuklulara bağlıyken hemen saf değiştirdi ve Fatımi halifesi adına hutbe okutmaya başladı.

Fatımiler bununla yetinmediler. Dımaşk kuşatıldı, ancak kuşatma başarılı olmadı. Yorgun Fatımi ordusu Mısır'a dönmek zorunda kaldı. Fatımiler adına kazançlı bir sefer, Selçuklular adına ise büyük kayıplar söz konusuydu.

Melik Tutuş kaybettiği topraklardan ve alınan yenilgilerden dolayı zora düşünce Melikşah'tan yardım istedi.

Melikşah, Fatımilerin hak ettikleri dersi almaları gerektiğini düşünürken, Alamut'un Hasan Sabbâh'ın eline geçtiği haberi gelmişti. İki yanlı kayıplar hemen harekete geçmeyi gerektiriyordu. Melikşah, Selçuklu emirleri Aksungur, Bozan, Yağısıyan'ı, kandaşı Melik Tutuş'a yardım etmeleri için görevlendirdi. Bu desteklerle Melik Tutuş'tan Fatımiler'e karşı bir zafer bekliyordu.

Buyruğu kesindi:

"Ne yapacaksan yap, yiten topraklarımı geri al!"

Gelen destek işe yaradı. Güçlenen Melik Tutuş ilk olarak Humus'u geri aldı. Hemen ardından Irka kalesini ele geçirdi. Bu sırada Emir Aksungur da Efamiye kalesini almıştı. Selçuklu ordusu bu kez Trablusşam'ı kuşattı. Ancak kuşatma sırasında Emir Aksungur ile Melik Tutuş arasında anlaşmazlık çıkmış, Aksungur kuşatmayı terk etmişti. Onu izleyen Bozan Bey de Melik Tutuş'tan ayrıldı.

Beyler ve emirler arasındaki bu şekil çekişmeler, kıskançlıklar Selçukluya çok zarar veriyordu. Nitekim yalnız ve güçsüz kalan Melik Tutuş neredeyse düşmek üzere olan Trablusşam kuşatmasını kaldırmak zorunda kaldı.

Bu yapılanın bir cezası olmalıydı. Melik Tutuş oğlunu elçi göndererek Emir Aksungur'u Melikşah'a şikâyet etti. Melikşah bu şikâyeti pek önemsemedi; çünkü Melik Tutuş bölgesinde başarısız olmuş, kentleri Fatımilerden geri alamamıştı. Üstelik başarısız yönetimi ile beyler arasında kavgaya neden olmuştu.

Melikşah, duruma doğrudan el koyma gereği duydu. Emirlerine yeniden buyruk vererek Emir Tutuş'la birlikte hareket etmelerini, yitirilen kentleri geri almalarını istedi.

"Aranızdaki anlaşmazlıklara son verin! Beni, o yana gelmeye mecbur bırakmayın!"

Selçuklu beyleri arasındaki çekişmelerin benzeri, zaman zaman Sultan Melikşah ile Nizam-ülmülk arasında da yaşanıyordu. Bunun için özel çaba harcayanlar da bulununca elbette etkisi de büyük oluyordu. Devletin birlik ve beraberliğe muhtaç olduğu, Hasan Sabbâh'ın güçlenmeyi sürdürdüğü bir zamanda bu çatışmalar, büyük sıkıntılar doğuruyordu.

Devletin iki büyüğü arasında geçmişte yaşananlar unutulmamıştı.

On yıl kadar önce...

Melikşah'ın Caferek adlı bir soytarısı vardı. Sultanın huzurunda pek çok kişinin taklidini yapar ve onu güldürürdü. Zaman zaman Nizam-ülmülk'ün taklidini de yapıyordu. Melikşah buna izin veriyor, soytarısının yaptıklarına gülüyordu.

Nizam-ülmülk'ün oğlu Cemal-ülmülk, atasıyla alay eden soytarının bu davranışına içerlemiş ve Caferek'i tutuklatarak başını vurdurmuştu.

Sultan, soytarısının öldürüldüğünü duyunca çok kızdı ve şahsına yapılan bir hakaret belleyerek unutmadı. Doğrudan bir cezalandırma yerine zamanını beklemeyi seçti. Bu hakareti başkası yapsaydı çoktan başını almıştı, ancak söz konusu olan Nizam-ülmülk'ün oğluydu. Devlet içindeki güç dengeleri açısından dikkatli olması gerekiyordu. Yine de soytarısını öldürten saygısızı ortadan kaldırmak-

tan başka bir ceza düşünemiyordu. Bu ceza için uzun bir zaman beklemeyi göze aldı.

Sultan Melikşah, Cemal-ülmülk'ün cezalandırılma zamanının geldiğine karar verdiğinde bunu bir başkasına yaptırmayı seçti.

Horasan Amidi'ni huzuruna çağırdı ve ona dedi ki:

"Senin için, kendi başın mı yoksa Cemal'in başımı daha değerlidir?"

"Elbette kendi başım Sultanım!"

"O halde bil ki bir yolunu bulup onun başını almazsan, ben senin başını alacağım!"

Amid, iki büyüğün arasındaki çekişmede taraf olursa büyük zarar göreceğinin bilincindeydi. Cemal'i doğrudan öldürmeye cesaret edemedi. Bunun için bir çare düşündü ve Cemal'in bir hizmetkârını kandırmayı başardı.

"Sultan Melikşah, Cemal'i öldürtmek istediğini bana söyledi. Eğer bu işi sen yaparsan sultanın gözüne girersin."

Aklı böylesi işlere tam yetmeyen hizmetkâr, sultanın gözüne girmek için Cemal-ülmülk'ün şerbetine zehir katarak onu öldürdü.

Sultan Melikşah beklediği haberi alınca, Nizam-ülmülk'e oğlunun öldüğünü kendisi haber verdi. Bu işte bir etkisi yokmuş gibi başsağlığı diledi.

"Ben de senin bir oğlunum. Kaybımız için Tanrı'dan sabır dileyeceğiz!" diyerek olanları bilmezden geldi. Ancak olanların nedeni belliydi ve bu hal Nizam-ülmülk'le sultanın arasının daha fazla açılmasına neden olacaktı. Elbette bu yarayı deşmeye çalışacak çok kişi çıkacaktı.

Sultanın, Tuğra Divanı Başkanlığı'na getirdiği Tac-ül-

mülk, Nizam-ülmülk'ü hiç sevmezdi. Her fırsatta onun yaptıklarını anlatır; onu doğrudan kötülemez, över görünürken asıl söylemek istediklerini dolaylı yoldan söylerdi. Bu da sultanın nazarında beklenen ters etkiyi yapardı.

Bir gün dedi ki:

"Yüce vezir her yıl fakihlere, sofilere, Kur'an okuyanlara, 300 bin altın dağıtır. Bu para ile bir ordu donatılsa, İstanbul surları bile yıkılır."

Bu sözü ile Nizamül-mülk'ün çok ve gereksiz para harcadığını ima ediyordu. Buna benzer sözler daha önce de duyulduğu için Melikşah'ın dikkatini çekmeyi başarmıştı.

Canı sıkılan sultan, vezirini huzuruna sesledi ve bu konuyu sordu.

"Hazineden bunca parayı neden harcarsın?"

Böyle bir konu için sorgulanmak zoruna giden vezir öylesine bir söz etti ki:

"Ey dünya sultanı! Ben yaşlı bir adamım. Mezada çıkarsanız kimse bana üç altın vermez. Siz gençsiniz. Sizi de mezada verseler yüz altından fazla etmezsiniz. Oysa Tanrı hem size hem bana hiç kimseye nasip olmayan ihsanlarda bulunmuştur. Buna karşılık Yüce Tanrı'nın dinini yüceltmeye çalışanlara, onun aziz kitabını taşıyanlara, okuyanlara üç yüz bin altın sarf etsek çok mudur? Siz sultanım, her yıl askerlerinize bunun iki katını harcarsınız. Askerin en kuvvetlisinin, en nişancısının attığı ok bir milden öteye gitmez. Kılıçlarıyla ancak yakınlarındakileri öldürebilirler. Ben, harcadığım para ile size öyle bir ordu donatıyorum ki onların duaları arşa kadar ulaşır. Bana kalsa sultanım siz

bu ordunun sayısını çoğaltın. Çünkü dünyanın hazinesi sizindir!"

Elbette bu sözler yumuşattı Sultanı. Bir zaman için araları düzelti vezir ile.

Yalnızca bir zaman için...

Melikşah'ın eşi Terken Hatun da vezirden hoşlanmıyordu. Bunun ana nedeni Melikşah'ın veliahdının kim olacağı meselesiydi. Daha önceki veliahtlar Ahmet de Davut da genç yaşlarında ölmüşlerdi. Şimdi taht için iki aday vardı. Melikşah'ın amcası Yakuti'nin kızı olan Zübeyde Hatun'dan olan oğlu Berkyaruk yaşça en büyük ve en gözde olandı. Nizam-ülmülk onu destekliyordu. Oysa Terken Hatun, oğlu Mahmut'un tahta aday olmasını istiyordu. Bunu sağlamanın yolunu da sürekli olarak veziri kötüleyerek sultanın gözünden düşürmekte görüyordu. En çok işlediği konu; vezirin bütün akrabalarına devlet yönetiminde görev vermesiydi.

Nizam-ülmülk, kendisi hakkında çıkarılan sözleri biliyor, ancak aynı yolları kullanarak düşmanları ile mücadele etmiyordu. Üstelik tavrını da değiştirmiyordu.

Bir başka gelişme sultan ile veziri yeniden karşı karşıya getirecekti:

Nizam-ülmülk, oğlu Şem-ülmülk Osman'ı Merv valiliğine atadı. Sultan Melikşah ise Emir Kodan'ı Merv Şıhnesi olarak görevlendirmişti. İki güçlü şahsiyetin desteklediği kişilerin aynı kentte görev yapmasının zorluğu ortadaydı. Her iki kişi de kendisini üstün görecek, diğerini ezmeye çalışacaktı.

Kavga çok kısa sürede ortaya çıktı. Osman, yaptıklarına kızıp Emir Kodan'ı tutuklattı. Ancak kısa bir zaman sonra yaptığının yanlış olduğunu, başına iş açacağını düşünerek onu serbest bıraktı. Emir Kodan olanları Melikşah'a anlatıp valiyi şikâyet etmekten geri durmadı.

Çok kızan Melikşah, Nizam-ülmük'e bir mektup yazdı. Mektubunda kullandığı sözler Nizam-ülmülk'ün kabul edeceği sözler değildi:

"Eğer saltanatımda ve mülkümde ortağım isen bunun bile bir hükmü ve kuralı vardır. Eğer benim naibim ve emrimdeysen o zaman bunun gereği yapılmalı. Buyruklara uyulmalı. Oğullarından her biri neredeyse bu memleketi istila eder gibi bir kente vali oldu. Bununla da yetinmeyip devlet işlerine karıştılar. Benim atadığım kişilere düşmanlık düşünür hale geldiler. Buyruklarımı çiğneyip adamlarımı hapsetmeye kalktılar. Eğer görevini gereğince yapamayacaksan, oğullarını başıboş bırakacaksan, vezirliğini almamı ister misin?"

Nizam-ülmülk, sultana çekinmeden şu cevabı gönderdi:

"Eğer sultan, saltanatında ve mülkünde ortağı olduğumu bilmiyor idiyse bilsin! Bugün bulunduğu makama benim önlemlerim ve yardımımla geldi. Sultan Alparslan öldürüldüğü gün işleri nasıl yoluna koyduğumu, ona başkaldıranları nasıl cezalandırdığımı hatırlamaz mı? O zamanlar bana sımsıkı sarılır ve bu tip sözler etmezdi. Ne zaman ki işleri yoluna koydum. Herkesi ona itaat ettirip dirlik ve düzeni sağladım, yakın uzak kentleri fethettim. İşte o zaman işlemediğim günahları bana yüklediği gibi hakkımdaki dedikoduları da işitir oldu. Ona deyiniz ki ta-

cının varlığı benim makamıma bağlıdır. Eğer bir değişiklik ve tedbire niyetlenecekse önce önlemlerini alsın. Başına gelecekleri düşünsün."

Bu, bağların tamamen kopması anlamına gelecek sözler kendisine iletildiğinde Melikşah çok kızdı. Veziri görevden almadı, ama eski güveni ve yakınlığı kalmadı. Yetkilerini kısıtlayacak ve etkinliğini kıracak tedbirleri almayı da ihmal etmedi.

Araları soğuktu, ancak şimdi ikisi de Selçuklunun başına bela olan Hasan Sabbâh için yapılacakları düşünüyorlardı. Yeni mesele onları yeniden birlikte harekete zorluyordu.

Vezir Nizam-ülmülk'ün genel kanısı şöyleydi:

"Alamut'u aldığına göre kendine güveni artacak ve bununla yetinmeyecektir."

Belki de iş, devlet olmaya kadar gidecekti. Mücadele ettikleri Fatımi Devleti varken başka bir İsmaili devleti daha elbette Selçuklu için büyük dert olacaktı.

Melikşah bu kez ciddiye aldı Hasan Sabbâh'ı. Devletin üç güçlü ve ünlü emiri Yorumtaş, Kızılsarıg ve Koltaş, ordularını alıp bölgeye gitmeleri konusunda buyruk aldılar.

Önceleri bölgede dolaşıp istedikleri gibi propaganda yapan dailer izleniyor yakalanıp cezalandırılıyordu. Sonra da Hasan Sabbâh'a bağlı olduğu tespit edilen köyler cezalandırılacaktı. Ancak devlet İsmaililerin gücünün ve Hasan Sabbâh'ın halk üzerindeki etkisinin henüz tam olarak farkında değildi.

Sultan Melikşah bu işi başka türlü çözmenin yollarını da düşünüyordu:

"Kaleyi ikta olarak verdiğim Hasan Hüseyin Mehdi onu Hasan Sabbâh'a sattığına göre ve parasını da aldığına göre kurallarıma uygun bir iş yaptığını kabul edebilirim. Şimdi Hasan bin Sabbâh bana bağlılığını kabul eder, vergisini de öderse savaşmaya gerek kalmaz. Böylece ülkemde yaşayan İsmailileri de kazanırım. Fatımilere karşı da elimde iyi bir koz olur."

Divan topladı ve bu kararını açıkladı.

"Kaleyi alan kişi bana bağlı kalırsa..."

Bunu nasıl öğreneceklerdi.

"Elbette bir heyet gönderecek ve buyruk yazacağım!"

Zaman geçirmeden bu kararını gerçekleştirdi Sultan Melikşah.

Bir yandan emirlerini Alamut'a giden yolu temizlemeye memur etmişken, kuşatma için hazırlıklar sürerken o, elçisini gönderiyordu.

Melikşah'ın gönderdiği heyetteki emirler Alamut yolu boyunca, değişik bir etkinliğin, fark edilir bir değişimin çevreyi teslim aldığını görmüş, şaşırmışlardı. Oraya doğru bir insan akınının varlığı gözle görülür şekildeydi. Çevrede yeni yerleşimler kurulmuş, Alamut'a uzanan yollar İsmaili halk tarafından tutulmuştu.

Alamut'a ulaştıklarında kale surlarında ve içeride yapılan faaliyetler ise akıl almaz bir çalışma olduğunu gösteriyordu. Normalin çok üzerinde bir hızla, işini bilir

kalabalıkların ortaya koydukları işler inanılmazdı. Hasan Sabbâh, kısa zamanda kalenin çehresini değiştirmişti.

Melikşah'ın elçi heyeti büyük bir saygı ile karşılandı.

Alamut'un en yüksek yerindeki korunaklı konağında, daha önce Hasan Hüseyin Mehdi'nin yaşadığı yerde yaşıyordu Hasan Sabbâh.

Elçiler oraya yönlendirildiler.

Abartılı törenler, debdebeli selamlamalar yapılmamıştı, ancak Hasan Sabbâh'ın, Melikşah'a ve devlete karşı olduğunu gösterir bir intiba da edinilmemişti. Bu durum umutlandırdı elçileri. Hiç bekletilmeden görüşmeye alınmaları da bir saygı göstergesi gibi geldi onlara.

Sade döşenmiş odada, yüksekçe bir minderin üzerinde oturuyordu Hasan Sabbâh. Başı yerdeydi ve sanki orada değil de başka bir âlemdeymiş gibi kıpırdamadan, dalgın duruyordu. Çevresinde az sayıda, silahları belli belirsiz fedai vardı ve yakın adamları oldukları belli olan dailerden bir kısmı sağ yanında artarda sıralanmış, ellerini göbeklerinin üzerinde bastırmış öylece sessiz bekliyorlardı.

Heyetin başındaki bey içeri girip selamını verdiğinde Hasan Sabbâh bu selamı mırıltı halinde bir sesle almıştı.

Önce kısa bir sessizlik oldu sonra da elçibaşı orada neden bulunduklarının açıklamasını yaptı ve hemen ardından da Melikşah'ın buyruklarını aktardı:

"İslam olduğunu söyleyip İslam dışı sözler eden ve dinden çıkan Hasan Sabbâh diye bilinen kişi... Önce uydurduğun dinden vazgeçmeni, tövbe etmeni, İslam'a dönmeni dilerim. Cahilleri kandırıp kendi yanına çekerek

bana ve halifemize karşı kullanmaktasın. Duydum ki bana ait olan Alamut'u ikta olarak yönetimine verdiğim Hasan Hüseyin Mehdi'den satın almışsın. Benden habersiz olarak yaptığın bu iş için sana değil kaleyi emanet ettiğim kişiyedir kızgınlığım. Sana sözüm ise şudur: Ülkem içinde bana ait bir kalede oturacaksan, orayı yönetmek istiyorsan..."

Gücünü, kudretini anlatıyordu Melikşah. Yapabileceklerini, durdurulamayacak ordularını...

Alamut onundu. Orada yaşayan da onun buyruğuna uymalıydı. Hasan Sabbâh bağlılığını bildirmeli, Selçuklu ve Abbasi halifesi aleyhine hiçbir çalışma içine girmemeli, devlete karşı gelmemeli, vergisini zamanında ve tam ödemeliydi. Selçuklunun, kimsenin inancına ve ibadetine karışmadığı ortadaydı. Ancak dinde fitne, sapkınlık ve saygısızlık edenlere verdiği ceza da belliydi. Hasan Sabbâh, Abbasi halifesi ve Selçuklu sultanı adına hutbe okutmakla mükellefti. Bütün bunlar yerine getirildiğinde kalede kalabilir ve ona bağlı kişilerle birlikte yaşayabilirdi. Aksi halde sultanın demir yumruğu üzerinde olacak, kale başına yıkılacaktı. O ve ona bağlı olanlar mutlaka cezalandırılacaklardı.

Heyetbaşı sözlerini bitirdi ve öylece sessizliğe bürünüp cevabı beklemeye başladı.

Çok beklemediler.

Hasan Sabbâh, kalabalıkları etkileyen sesi ile hem de herkesin duyacağı bir şekilde söyledi sözlerini. Demek ki çok önceden düşünmüş ve kararlarını almıştı.

"Konuğumsunuz. Yalnız Selçuklu sultanından değil kimden gelirse gelsin elçileri hoş karşılar, verilen selamı alır, söylenen sözleri de dinlerim. Çünkü burası benim

evimdir. Evet, parasını verip bu kaleyi satın aldım. Buna mecbur kaldım. Selçuklu yurdunda rahat edeceğimiz, huzur içinde yaşayacağımız bir yer kalmamıştı. Vezir Nizam-ülmülk'ün hakkımızda verdiği karar bizi sürekli gizlenmeye, kaçmaya yöneltmekteydi. Oysa şimdi, Tanrı'ya şükür, huzur içinde yaşayabileceğimiz, ibadetimizi yapabileceğimiz bir yerimiz var.

Burası bizim hücremizdir. Derdimiz de ibadetimizi yapıp Tanrı'ya yakın olmaktır. Sultanın söylediğinin tersine dinimiz, hak dini İslam'dır. Onun buyruklarında, Kur'an'ı Kerim'in hizmetinde, onun gerçek anlamının yolundayız. Çok şükür Peygamber efendimizin ve onun sünnetinin takipçisiyiz. İmam Ali'ye ve onun kanından, soyundan gelen imamlara bağlıyız. Bugün halife olduğunu iddia eden kişi, bir hakkı gasp etmektedir. Bağlı olduğum imam, İmam Cafer'in oğlu İmam İsmail'in yolunu seçmiş olan onun soyundan gelen Fatimi Halifesi el-Mustansır'dır. Sultan, yanında tuttuğu Nizam-ülmülk denen kişinin dediklerine baktıkça yanlışını sürdürecek ve gerçekleri göremeyecektir. Ki o vezir yalnız sultanı bize karşı kışkırtmakla kalmamakta, halkı da hatta âlimleri de azdırmaktadır. Özel tuttuğu ve gelire bağladığı kimseler sürekli aleyhimize sözler üretmektedirler.

Sultanın, veziri ile arasının iyi olmadığını biliyoruz. Gün gelecek bu ayrılık çatışmaya kadar uzanacaktır. Sultan, Abbasi halifesi denilen şahsın buyruğundan kurtulmadan, Nizam-ülmülk'ün dersini vermeden, devletine tam olarak sahip çıkamayacaktır. Selçuklu içindeki kavga asla bitmeyecektir. Öncelikle şunu söyleyeyim ki ne Abbasi halifesine ne de Selçuklu sultanına bağlılığımız, boyun eğme-

miz ve onlardan buyruk almamız söz konusudur. Hele onlar adına hutbe okutmak gibi bir konu alsa gerçekleşemez. Biz kendi imamımızdan, İmam el-Mustansır'dan başkasına uymayız. Boyun eğmeyiz. Başka biri adına hutbe okutmayız. Sultanın gücü, kudreti, ihtişamı bizi ne korkutur ne de etkiler. Tehditlerin de hiçbir yararı olmaz. Elbette bizim de bildiğimiz, güvencemiz vardır ki en büyük güvencemiz tek olan Tanrı'dır. Tanrı doğruların yanındadır."

Bu sözler elçi heyetini etkilemiş tedirginlik başlamıştı. Ne yapacaklarını ne diyeceklerini bilmiyorlardı.

Hasan Sabbâh uzun bir soluklanmadan sonra sözlerini sürdürdü.

"Sultanınıza söyleyin: Bıraksın bizi kendimize hücre seçtiğimiz bu yerde ibadetimizi gönlümüzce yapıp barış içinde yaşayalım. Bizi rahatsız etmesin, bize karışmasın. Ne silahla ne de savaşla işimiz var. Ancak eğer üzerimize gelinirse, eğer rahatsız edilirsek, elimize silah alacağımız ve direneceğimiz kuşkusuzdur. Melikşah'ın kalabalık ve güçlü orduları vardır elbette, ama hiçbir askeri bu kısacık dünya hayatına zerre kadar önem vermeyen, benim fedailerimle baş edemez. Onlarla çarpışacak ruha sahip değildir. Sakın ha sayımızın az olduğunu düşünüp bizi kolayca yok edebileceğini düşünmesin. Bizim gücümüzü denemesin! Alamut benimdir. Ne vergi veririm ne de baş eğerim. Varın gidin sultana bunları iletin!"

Seyduna ilk kez fedailerinden ve onlara duyduğu güvenden söz ediyordu.

Şaşkındı Melikşah'ın elçileri. Karşılarındaki kişi kime, neye güveniyordu da Selçukluya kafa tutuyordu? Evet, alınması zor bir kaleyi ele geçirmişti ancak en güçlü kale

bile Selçuklu ordularının kuşatmasına dayanamazdı. Nice alınamaz denilen kale şimdi Selçuklunundu. Hasan Sabbâh, Ani'nin başına gelenleri de mi duymamıştı?

Son bir söz etme gereği duydu elçibaşı.

"Bizler elçiyiz! Sultanımın buyruklarını ilettik. Sizin dediklerinizi de sultanımıza ileteceğiz. Diyeceğim odur ki kendinizi ve bura halkını boşu boşuna zora sokuyorsunuz!"

Sözünü bitiremedi elçibaşı.

"Biz zoru severiz!"

Hasan Sabbâh'ın sesi öylesine güçlü ve inanarak çıkmıştı ki:

"Bugüne dek yaşadıklarımız dahi dayanacağımız güçlüklerin işaretidir. Sultan oradaysa Alamut burada. Görelim Mevla neyler!"

Söylenecek sözler tükenmişti. Orada kalmanın anlamsızlığı ortadaydı. Melikşah'ın elçileri, sultanlarının Alamut üzerine sefer yapmak için onlardan gelecek haberi beklediğinin bilincinde hemen dönüş yoluna doğruldular.

Hasan Sabbâh da Sultan Melikşah'ın ordularının gecikmeyeceğini biliyordu. Hazırlıkların tamamlanmaması canını biraz sıkıyordu. Yeni buyruklar vererek zorladı adamlarını. Bir yandan da yiyecek ambarlarının doldurulması için hareketlendirdi onları.

Birkaç gün geçmemişti ki gönlüne hoşluk verecek bir konuğun geldiğini haber aldı.

"Dai Ebul-Fazl sizi görmek diler!"

Yüzünde gülücükler doğmasına engel olamadı Sey-

duna. Sadık dostu, güçlü, dirayetli dai, onu koruyup kollayan, en zor anlarında yanında olan kişi... Üstelik sohbetinden büyük zevk aldığı ender kişilerden... Onun gelmesini yüreğinden dilemiş, Tanrı duasını kabul etmişti. Dostunu kapısının önünde bekletemezdi. Kollarını açarak koşturdu kapıya doğru.

"Gel sevgili dost! Seni burada görmek ne büyük mutluluk!"

Karşısında duran Seyduna'ya aynı şekilde karşılık vermesi mümkün değildi Ebul-Fazl'ın. Öylece mahcup, elleri önünde bağlı bekledi.

"Seyduna!"

Onun haline aldırmadı Hasan Sabbâh. Coşku ile sarıldı.

Geçmişi yaşadılar duygu seli içinde. O zorlu günleri...

Seyduna, dostunu yanına oturttu. Hal hatır sorduktan sonra ikramlarda bulunmak üzere seslendi hizmetkârlarına.

İki dost birbirini bulmuştu ya, geçmişten başlayan söz dizini geleceğe doğru uzanacaktı ki "Beni bağışla Seyduna!" dedi Ebul-Fazl mahcup bir şekilde. Seyduna anlamadı dostunun ne demek istediğini. Öylece baktı yüzüne. Ebul-Fazl alçak bir sesle açıkladı:

"Hani... Evimi şereflendirdiğiniz o gecenin ardından bir söz etmiştiniz!"

"Ha!" dedi gülümseyerek, "Sözüm üzerine benim aklımı yitirdiğimi sanmıştın!"

"Estağfurullah!"

Yerinde büzüldü, küçüldü mahcubiyetten. Ne diyeceğini bilemez halde...

O gece Seyduna'nın ettiği söz:

"İki kişi ile bu ülkenin altını üstüne getiririm!"

Şimdi yanında oturan Seyduna, savaşsız, kuşatmasız Alamut'u alıp yerleşmişti.

"Ne demek istediğimi anladın mı ya dost?"

"Anladım Seyduna, anladım!"

Anladı elbette anladı, ama...

İlla da bu mahcubiyet...

"Ey Reis'üd-dave[94] beni bağışla. Nasıl bilirdim ki?"

Dostunun omzunda dost elinin şefkati...

"Ey dost! Elbette sen benim iyiliğimi istedin her zaman! Ben ise bütün dostların iyiliğini ve davamızın yücelmesini..."

"İnşallah!"

Geçmedi Ebul-Fazl'ın mahcubiyeti dostu onu ne denli hoş tutsa da... Sonu gelmez sohbetlerinin tadınca geçse de zaman yaşanılanları bugüne taşımak öylesine güçtü ki...

---

[94] Reis'üd-dave: Davet reisi. Hasan Sabbâh için kullanılan unvanlardan biri.

Fedailer yetiştikçe...

Alamut...

Sessiz, sakin, yalnız, ama hâlâ gizemli geçmişini anlatmayı sürdürüyor! Kayalar, taşlar yaşananların ritmine tutunmuş...

Tek tanık onlar.

Dinlemeyi bilince...

Gezgin, başladığı yerde.

Öykünün tamamlanması için bir şeyler eksik.

Gün boyu Alamut'ta kalıp eksikleri bulmak umudu ile durmadan arıyor. Dört bir yana bakıp kendiliğinden gelecek işaretler bekliyor. Akşam çökmeye başladığında oradan ayrılıyorlar.

Gezgin, orada kalmak isterdi, ancak Macid yine aynı uyarısını yaptı:

"Geceleri Alamut pek tekin değildir Efendi. Sakın ha kalmamak gerek!"

Macid'i kırmadı Gezgin. Aşağıda, kamp kurdukları yer gecelemeye uygundu.

Orada uzun süre kalacağını düşünerek, yapmıştı planını Gezgin. İsmaililerle konuşmuş, Alamut'un geçmişi ve piri hakkında hep güzel sözler ve övgüler duymuştu. On iki imamcı Şiiler ise orta yollu sözler etmişlerdi. Yeterli sa-

yıda olmasa da edindiği İsmaili kaynaklarını okumuştu. O, tek yönlü bilgilerle yetinemezdi. Elbette Sünni âlimlerin yazdığı kitaplardan da pek çok bilgi edinmişti. Hasan Sabbâh, aleyhinde söylenen, kaynaksız, delilsiz sözler bile notlarının arasındaydı.

Kamp yerine koruyup kollayacak birilerini bırakıp her gün başka bir yöne gidiyorlar, Sünni köylerini dolaşıyorlardı. Onca aramalarına rağmen konuşacak birilerini bulamıyorlardı. Geriden geriye, akıllarına geleni söylemekten geri durmayan kişiler, söz konusu olan bir batılı gezginle konuşmak olunca vazgeçiyorlardı anlatmaktan. İnsanlar Alamut hakkında konuşmak istemiyorlardı.

"Neden?"

"Korkuyorlar efendi!"

"Kimden korkuyorlar?"

"Belki sizden belki de Alamut'un ruhundan!"

Yıkıntıların arasında yaşayan bir kale...

Hâlâ yaşayan efsaneler...

İnsanları korkutan öyküler...

Macid, birilerini bulduğunu söylediğinde:

Sonunda...

"Sünni inançlı bir köy... Güneyde... Orada yaşayanlar Alamut'ta olanları, Hasan Sabbâh'ı ve fedailerini, anlatmak da istiyorlar. İçlerinde çok yaşlı kişiler var."

Bunu söylerken Macid'in görevini yapmasının dışında, hiç de mutlu olmadığı belli oluyordu. Sünniler ile İsmaililer arasındaki çekişme, Sünni Müslümanların Nizari İsmaililere bakışı değişmemişti. Birbirlerini suçlayıcı yapı

artarak sürdüğüne göre İsmaili olan Macid, Sünni köylülerin doğruları söylemeyeceğini daha en başında kabul etmiş oluyordu.

Onu ikna etmeye çalıştı Gezgin.

"Bak Macid, bunca zamandır dünyayı gezerim. Neler gördüm, neler duydum! Artık yalanla gerçeği, doğruyla yanlışı anlayacak kadar tecrübem var. Bir konuda araştırma yaparken mutlaka çok yönlü düşünmeli, her şeyi öğrenmeye çalışmalıyım. Yoksa eksik kalır. Kim ne söylerse, yanlı olarak ne derse desin gerçek gizlenemez. Yalan söylerken, aslında farkında olmadan doğrular ifade edilir. O nedenle herkesi dinlemem gerek! Hem bu insanlar o günlerde yaşamadılar ki. Atalarından, dedelerinden duyduklarını aktaracaklar."

"Anladım Efendi!"

Anlaması zordu, ama görevi de anlamak değildi. Köylülerle konuşurken onu uzak tutacaktı Gezgin. Ne yapacağı belli olmazdı. İnancına aykırı bir söz eden olursa... Bunu düşünmek bile istemiyordu. Hoşgörü denen şey buralara hiç uğramamıştı çünkü.

O gün, köye doğru yola çıktıklarında çok erkendi. Sabah serinliği, güz mevsiminde olduklarını hatırlattı Gezgin'e. Her ayrılışta yaptığı gibi dönüp geride kalan Alamut'a bakmayı ihmal etmedi. Beyaz giysili gölgenin yine orada olduğunu, onu yolcu ettiğini düşünerek... Göremedi gölgeyi, belki karanlık çökmediği için...

Öykülere hurafe dadanınca; uyduran, ilk uyduranın uydurdukları üzerine eklemeler yapınca; garip, destansı,

gerçeklerle uyuşmayan bir öykü çıkıyordu ortaya. Ne zamanlar, ne kişiler, ne de yerler birbirine uyumluydu. İnancını önceliğe alıp karşı yanı suçlamayı amaçlayan yapı ile her şeyi söyleyebiliyordu insanlar.

Karşısındaki insanlar İsmaili inancını kökten reddeden kişilerdi. Öylesine öykülendiriyorlardı ki olanları, insan onların inandıklarını gerçek kabul etmemekte zorlanıyordu. Hele birbirlerini tamamlamaları ve sanki yaşamışçasına tanık göstermeleri...

"Aslında üçü arkadaştılar!"

"Hangi üçü!"

"Onlar işte! Hasan Sabbâh, Ömer Hayyam ve Nizam-ülmülk... Aynı zamanda aynı hocalardan ders alıyorlardı. Nişabur'da... İmam Muvaffak'tan..."

"Öyle mi?"

Bunun doğru olmadığını biliyordu Gezgin. Nizam-ülmülk ve Hasan Sabbâh'ın aralarındaki yaş farkı dahi buna izin vermeyecek kanıttı. Ama inandıktan sonra...

"Evet! Çok da yakın ve samimiydiler. Hatta aralarında bir kavle varmışlar, içlerinden hangisi en yüksek mertebeye ererse, kim iyi bir mevkii edinirse diğer iki arkadaşı ile ilgilenecek ve onlara yardımcı olacaktı."

"..."

"Nizam-ülmülk bunu ilk başaran olup vezirlik elde edince Hasan Sabbâh'ı ve Ömer Hayyam'ı korumasına aldı, onlara yardımcı oldu. Ömer Hayyam ilimde seçti yolunu. Hasan Sabbâh'a ise yanında iyi bir memuriyet verdi Nizam-ülmülk. Hasan Sabbâh halinden memnun değildi. Nizam-ülmülk'ü kıskanıyordu. Vezir olmak istiyordu. Hasan Sabbâh, Nizam-ülmülk'ü suçlamaya başlamıştı. Güya

vezir, devletin hazinesinden kendi namına para aktarıyordu. Elbette iftiraydı bu. Bununla yetinmiyordu Hasan Sabbâh. Gizli işler içine girmişti. İsmaili daileriyle görüşüyordu. Nizam-ülmülk'ün akrabası olan Ebu Müslim bunu tespit etti ve 'Bu adam sapkınlarla ortaktır. Çok geçmez halkı, yoksul ve cahilleri kandırıp yolundan saptırır' diyerek sultana anlattı. Sonunun iyi olmayacağını gören Hasan Sabbâh saraydan kaçmak zorunda kaldı."

Böylece Hasan Sabbâh'a bambaşka, olandan farklı bir kişilik yükleniyordu. Anlatanlar, ithamlarını sürdürüyorlardı:

"Hasan Sabbâh kalenin sahibini kandırmış. Alamut'un sahibini... Aslında onu büyülemiş diyorlar. Ha! Olur, mu olur! Büyüsü de varmış Hasan Sabbâh'ın sihri de! Bakışları öylesine güçlü imiş ki baktığı taşı çatlatırmış. İşte bu haliyle kalenin sahibi Hasan Hüseyin Mehdi'nin yanına varmış. Kısa zamanda etkisine almış ve güvendirmiş kendisine. Zaman gelmiş, ondan, üzerinde oturup namazını kılacağı bir sığır derisinin kapladığı yer kadar yer istemiş kale içinde. O da bunu kabul etmiş. Git kalenin istediğin yerini seç demiş Hasan Sabbâh'a. Hasan Sabbâh zorlamış onu. And almış ağzından.

'Söz mü?'

'Söz!'

'And olsun mu?'

'And olsun!'

Elbette Mehdi düşünmüş ki bir sığır derisi kadar yerin ne anlamı olur? Oysa Hasan Sabbâh'ın hesabı başka! Sözü ve andı aldı ya birilerinin huzurunda, sığır derisini sırım

çektirerek ince ince kestirmiş. Tüm kaleyi kaplayacak hale getirmiş. Böylece kaleye sahip olmuş!"

Anlatılanlar, Gezgin'i olanlarla yeniden tanışmaya zorluyordu. Öğrendiği gerçeklerle o kadar farklıydı ki söylenenler...

Hasan Sabbâh'ın düşüncesi çok önceden olgunlaşmış, planlanmıştı. Bir düştü onun için. O güne kadar yapılmamışı, denenmemişi deniyordu. Azlık olmanın zorluğunu kolaylığa ve etkinliğe çevirmek içindi bütün çabası.

Her gün karşısına aldığı Kiya Buzurg Umid'e anlatıyor, uygulatıyordu.

Kısa zamanda çok iş yapmak zorundaydılar. Selçuklu orduları yola çıkmış, geliyordu.

"Fedailer hazır olmalı ki kuşatma halindeyken dahi uzaklarda, çok uzaklarda etkinlik kurup bir şeyleri değiştirmek mümkün olsun."

Fedailerin ilk nüvesi oluşmuştu. Öncelikle Alamut ve çevresinde eğitilmişlerdi. Sonra da onlar yeni fedaileri eğiteceklerdi. Küçük birlikler esastı. Her bir birlik diğer birlikten bağımsız olacak, birbirleri ile ilgisi olmayacaktı. Gizlilik esastı ve kendisini büyük devlet adamı, ulaşılmaz belleyenlere ulaştıklarında ölümüne hareket edecekler, kaçmayacaklar, son nefeslerini verirken bile inandıkları davanın hizmetinde olacaklardı.

O günlerde:
Bir hançer ustası geldi Alamut'a.
Kendiliğinden geldi.

Huzura kabul edilmek için direndi. O kadar ısrar etti ki sonunda Seyduna'nın karşısındaydı.

Saygı ile anlatıyordu.

"Düşümde seni gördüm ya Seyduna! Beni yanına sesledin. Benim sana hançer yapmamı buyurdun. Hatta nasıl bir hançer olacağını dahi tarif ettin. İşte geldim Seyduna!"

Kendiliğinden gelenin uğuru, üzerinde olurdu.

"Ben çağırdıysam, sen de bu çağrıya uyup geldiysen, hoş gelmişsin!"

Hançer...

İşarete kabul verdi Seyduna. Düşündü taşındı ve düşünde tarifini verdiğini söylediği hançerin yapılmasını buyurdu.

"Fedailerime özel, yalnız onlara has bir silah düşünüyordum. Beklediğim senmişsin meğer. İşte aynen böyle anlattığın gibisini isterim! Durmadan, dinlenmeden hançer yapacaksın! İlla da kabzasında değerli taşlar ve benim mührüm olacak. Her bir fedai için bir hançer!"

Hançer, onu tutan ellere layık olacaktı. Aslında kim kullanırsa kullansın o hançerin asıl sahibi Hasan Sabbâh'tı.

"Her bir fedainin tek hedefi olacak! O tek hedeften başkasına karışmayacak, yalnız ona yönelecek!"

Hançer ustası zevkle, şevkle, inançla başladı işe. Hayatında mutlu olmadığı kadar mutluydu. Alamut'ta çok saygın bir yeri vardı. İki çırak verildi yanına ki onlar da işi öğrensinler.

Her hançer bittiğinde Seyduna'ya sunup duasını aldı. O da göreve gidecek bir fedaiye verdi tamamlanan hançeri!

"Tek silahın bu! Onu iyi gizle ve koru! Ta ki görevini tamamlayana kadar!"

Kiya Buzurg Umid; karşısındaki genç savaşçılara, gelecekte "Fedai" diye anılacak inanmış, bağlanmış, korkusuz gençlere tek bir teklifte bulunuyordu.

"Bu dünya ile ilgili olarak size hiçbir şey vaat etmeyecek, söz vermeyeceğim. Ama şunu bilin ki şehit olduğunuzda yeriniz cennettir. Cennetin kapısında sizleri karşılayacak erenlerin, imamların arasında olacaksınız. Seyduna, size cennette ölümsüzlüğünüzü bağışlamıştır. Daha ne istersiniz?"

Cevap tek bir ses olarak geliyordu.

"Hiçbir şey!"

Fedailerin aldıkları eğitim zorluydu. Savaşmayı, gerektiğince hayatta kalmayı, gerektiğinde ölmeyi öğreniyorlardı. Elbette asıl öğrendikleri öldürmek... Düşmanlarına yaklaşabildiklerince yaklaşıp bir hamle ile bir tek hamle ile canlarını almak!

Onlar birer assasin[95] idiler.

İnanmış ve ölümden korkmayan birer fedai...

Sırların bekçileri...

Gizlice hareket edeceklerdi. Tek silahları özel olarak yapılmış ve onlara Seyduna tarafından armağan edilmiş, sapı altından ve değerli taşlarla işlenmiş, küçük, ama kes-

[95] Yanlışlıkla ve biraz da kasıtlı olarak "Haşhaşi veya haşhaşin" yani "Haşhaş kullanan" diye söylenmiş yazılmıştır. Batıda suikastçı anlamına gelen, "Assassin" kelimesinin buradan türediği iddia edilmektedir. Alamut kalesinde ise esasa bağlı, aslı ve özü bilenler olarak tanımlandığı hakkında görüşler vardır. İsmaili inancının temeli manasında kullanılan "Asas" ile bağlantılı kişiler demek olabilir. "Sır bekçileri" olarak da tanımlanmıştır.

kin, sivri, gizlemesi kolay hançerleriydi. Birbirlerini hiç tanımayan fedailer için tanınma aracı olacaktı bu hançerler. Bundan başka üzerlerinde ne bir kimlik ne bir işaret taşıyacaklardı.

"Asla ok, ilaç, zehir kullanmayacaksınız!"

Ok uzaktan atılır. Oysa fedailer düşmanlarına olabildiğince yakın olacaklardı.

Zehri herkes, en acizler dahi kullanabilir ve kullananın kimliği bilinmezdi. Oysa her fedai kendini belli ederdi, öldürdüğü düşmanın yanı başında. Nedenini de söylerdi! Onlar için öldürdüklerini kimin öldürdüğünün, neden öldürdüğünün bilinmesi önemliydi.

Hançer zorlu kişinin silahıdır. Kullanması hem kolay, hem de çok zor!

"Hançer kolayca gizlenir ve hedefe yaklaşmanızı sağlar. Yaklaştığınızda da kullanmak kolaydır. Doğru yere saplandığında düşmanın kurtulması imkânsızdır. Çünkü fazla zamanınız ve ikinci bir şansınız olmayacaktır. Bir tek vuruş ve sonuç..."

Düşmanlara onların şahdamarı kadar yakın olduklarını, istediklerince yaklaşabileceklerini göstereceklerdi. İstedikleri kişinin, istedikleri zaman canını alabileceklerini...

"Görevinizi yaptıktan sonra mutlaka bunun nedenini söylemeli, Seyduna'nın adını haykırmalısınız. Böylece siz daha ölmeden cennetin kapıları açılacaktır! Bu kapıları Seyduna açacaktır size."

Fedai asla kaçmayacaktı. Asla intihar etmeyecekti. Kalabalıklarda görev yapacak ve kurbanının başında bekleyecekti, sonu ne olursa olsun. Her fedainin hemen ardında bir fedai daha olacaktı. Eğer görevi alan fedai başarılı

olursa, olanları haber vermek için, yok eğer fedai bir sıkıntı olup görevini yapamazsa ve fırsat varsa ikinci fedai görevi tamamlamak için orada hazır bulunacaktı.

"Kimi zaman hançerlerin üzerine hedefin adı yazılacak ki nereye ulaşacağını hançer de bilsin!"

Bir istisna...

Bir uyarı!

"Sakın ama sakın Türk hanedanı üyeleri için hançer kullanmayacaksınız! Onların kanını yere akıtmak, bütün Türklerin tepkisini çeker! Kazandığımız gönülleri yitiririz. Hiçbir Türk, İsmaili dahi olsa, hanedandan birilerinin kanlarını akıtmayı kabullenmez!"

Kendisi de bir Türk olan Dai Kiya Buzurg Umid bu konuyu defalarca dillendirip uyarıyordu fedaileri. Ardından gururlandırıyor:

"Fedailer, her iki dünyanın talihi bizimledir. Zafer günü geldiğinde ayakta kalmış tek bir savaşçımız, yüz bin atlısı olan bir hükümdarı dahi dehşete boğacaktır."

Cesaret gerekiyordu Fedailere. Bütün korkularını yenmeleri gerekiyordu. Görevlerini yaparken cennetten başka hiçbir şey düşünmemeleri gerekiyordu. Söylenenleri harfiyen yerine getirmeleri gerekiyordu. Bunun için de sürekli yüklenmeye ihtiyacı vardı. Onu hem gerçek hem de düş dünyasında tutacak, yaptıklarının sonucunda ulaşacağı mertebeyi anlamasını sağlayacak...

Ruhunu, aklını huzura taşıyacak...

Anlatılan ve tekrarlar...

"Sayısal çokluk, güç değildir."

Güç yürekteki inançtı!
Alamut assasinleri...

Altı fedai birliği yetiştirildi. Bu birliklerde sekiz ile yirmi arası fedai vardı.
Birlik sayısı on olduğunda...
"Bu sayı yeterlidir. Eksilenin yerine yenisini kurarak..."

Fedai, görevine giderken geride kalan fedailer tarafından uğurlanır:
"Yolcu var!"
"Yolu nereye?"
"Cennete!"
"Uğurlar olsun! Seyduna ışığı, imam rehberi olsun!"

"Bir dost geldi" dediler...
Alamut dostların da sığınağı olmuştu.
O gün içinde doğan umudun bir müjdeye uzanacağını hissediyordu Seyduna. Ayağa kalkıp, baktı kapıya doğru. Girenin yüzünü görünce heyecanla kollarını açıp ona doğru koştu.
"Ya pirim!"
"Ya pirim!"
İkisi de birbirine aynı seslenmeyi yapmıştı. İçten gelen bir inançla... Yürekleri, gözleri dolu dolu... Özlemle ve sevgiyle...
Karşısındaki kişi ona ilk görev veren Başdai Abdulmelik bin Attaş'tan başkası değildi. Bir zamanlar talebesi olan, ancak onu geçen Hasan Sabbâh'a uymaya gelmişti Attaş.

"Sana geldim Ya Prim!"

"Estağfurullah!"

Yaşlanmıştı. Umudunu bugünlere taşımış, Alamut'u da yaşamak istemişti son demlerinde. Kutlu bir gelişti, kutlu bir gidişe yöneldi.

Başdai idi. İlim sahibi, iyi bir hekimdi. Çok talebe yetiştirmiş, bildiklerini onlara aktarmıştı. Son günlerinin yaklaştığını fark edip özlediği Seyduna'yı görmek için Alamut'a yollanmıştı yolu.

Çok yaşamadı Abdulmelik bin Attaş, kavuşma mutluluğunu tattıktan sonra.

Kalede teslim etti ruhunu, ait olduğu yere.

Sevdiklerinin arasında, mutlu bir son nefes verdi.

"Çok şükür!"

Hüzün çökse de yüreklere, onun mutlu öldüğünü bilmek bile...[96]

Gezgin, duyduklarına inanamıyordu.

Bunca şey nasıl olur da inanılanların arasına yazılıverir? İnsanlar nasıl inanır?

Gözlerini açа açа ve heyecanla anlatıyordu karşısındaki:

"Cennet bahçesi vardı kalede!"

"Cennet bahçesi! Bunu biliyorum. Hasan Sabbâh'ın dinlendiği bahçe. Dünyanın her yanından gelen çiçekler, ağaçlar..."

"Evet! Ama bu bahçenin yapılma gayesi başkaydı."

"Nasıl?"

[96] Abdulmelik bin Attaş'ın 1092 yılında Alamut'ta öldüğü bilinmektedir.

"Anlatayım!" diyerek önemli şeyler söyleyecekmişçesine hazırlandı yaşlı kişi ve sonra anlattı.

"Hasan Sabbâh, kalenin arkasındaki uzun vadiyi kapatarak dünyanın en güzel bahçesini kurdurmuştu. Dünyada en değerlisinden, en pahalısından ne varsa o bahçede vardı. Elbette bunu yaparken bir amacı vardı Hasan Sabbâh'ın. Ölüme giden fedailere armağan olarak hazırlanmıştı bu bahçe. Cennet bahçelerini tasvir ediyordu. Kaleyi aşmadan buraya girmek mümkün değildi ki çevresi yüksek duvarlı bu bahçenin kapısının anahtarı Hasan Sabbâh'taydı. Gizliydi, çok gizliydi."

Nasıl bir gizlilikse herkes içerde ne olduğunu biliyordu.

"O cennette dünya nimetlerinin en güzelleri, en değerlileri ne varsa onlar sunulurdu fedaiye."

"Fedaiye!"

Anlatılanlar öylesine masalsıydı ki etkilenmemek mümkün değildi.

Cennet bahçesinde muhteşem köşkler inşa edilmişti. Köşklerin içi değerli eşyalarla donatılmıştı. Çeşmelerinden şarap, süt ve bal akıyordu. Bahçeleri süsleyen ab-ı kevser benzeri ırmakların çevresinde rengârenk çiçekler açmıştı.

Gezgin, düşünde canlandırmaya çalıştı. Dayanamayıp sordu.

"Ne içindi bütün bunlar?"

"Söyledim ya! Fedailer için! Ölüme gidecekler ya, ölmeden önce cenneti burada tadarlar. Ölünce bu cennetin onlar için hazır olduğu anlatılmak istenir. Fedailer böyle kandırılırdı Hasan Sabbâh tarafından."

Fedailerin kandırılması...

İnanılmaz güçteki bir inanç düzeni içinde inanarak yetişen ve asla ölümden korkmayan fedailerin kandırılması...

"Nasıl olurdu bu kandırma işi?"

"Fedailer cennet bahçesine elbette ayık girmezlerdi. Haşhaş verilir, uyutulurdu. [97]"

"Alamut'ta..."

"He! Alamut'ta... Ne sapıklıklar ne rezillikler..."

Yaşlı köylünün anlattığına göre ki bunlar sadece kendisine başkalarının onlara da başkalarının aktarımıydı, Hasan Sabbâh; seçtiği, güçlü, yetenekli genç fedaileri eğitimleri arasında ziyafete davet ediyordu. Bunlar bazen tek, bazen iki, bazen dört, on, yirmi genç fedai olabiliyordu. Ziyafet sırasında bir taraftan onlara cenneti anlatıyor öte taraftan kendisinin özel hazırladığı içine bolca haşhaş kattığı özel içkiyi veriyordu gençlere. Uyuşturucuyu alan gençler uyumaya başlıyor, Hasan Sabbâh'ın yakın adamları da onları oradan alıp cennet bahçesine taşıyorlardı. Gençler uyanıp gözlerini açtıklarında kendilerini güzelliklerin içinde buluyorlar ve cennette olduklarını sanıyorlardı. Etraflarında yarı çıplak, çıplak, genç, güzel kızlar bulunuyordu. Şarkı söylüyorlar, oynuyorlar, nefis yiyecekler, içecekler

[97] Bu konunun gerçekle hiçbir alakası olmadığı anlaşılmıştır. Sapıklıkların yaşandığı cennet bahçesi ve haşhaşla uyutulan fedailer konusu, genelde gezdiği yerlerde hayalini kullanarak bir sürü uydurma hikâye üreten gezgin Marko Polo'nun eserinde anlatılmış ve batılı pek çok yazar tarafından araştırılmadan, incelenmeden gerçek ka bul edilerek kitaplara, hikâyelere ve romanlara geçmiştir. Alamut'ta şarabı, eğlenceyi yasaklayan, uymayan en yakınındakiler olsa dahi cezalandıran Hasan Sabbâh'ın tanıtımında yanlış intibalar yaratan bu konuların, gerçek olmadığı anlaşıldığı halde, kullanılmaya devam edilmesi ilginçtir.

sunuyorlardı genç fedailere. Huri gibi güzeller... Sonra da onlarla birleşiyorlardı.

"Düşünün! Bir yandan süt, bir yandan şarap, bal ırmakları akıyor. Her çeşit meyve ağaçları emirlere hazır! Hele güzel kızlar ve onlarla yaşanan zevkli anlar... Burada cenneti tadan genç istiyordu ki hep böyle bir hayat yaşasın. Sonra yeniden haşhaş veriliyordu onlara yeniden uyuyor ve ilk uyudukları yere taşınıyorlardı. Böylece bir düş gördüklerini ve cennete gidip geldiklerini sanıyorlardı. İstediklerine sahip oldukları, nimetlerini tattıkları bu cenneti özlüyorlardı.

Soruyorlardı:

'Cennete nasıl gidip geldik?'

Cevap geliyordu:

'Seyduna sayesinde!'"

Böylece genç fedailer cennete gitmelerinin yolunun Seyduna'nın buyruğunu dinlemek olduğu fikrine inanıyorlardı.

"Dört, beş gün sonra onları göreve, birilerini öldürüp, ölmeye göndermeden önce yeniden haşhaş ile uyutuyor, sonra da sarayına, huzuruna taşıtıyordu Hasan Sabbâh. Uyanan genç fedailer kendilerini Seyduna'nın karşısında buluyorlardı. İlk şaşkınlıkları geçince olanların hepsini onun gücüne, etkisine bağlıyorlardı."

Soruyordu Seyduna:

"Cenneti gördünüz mü?"

Şaşkın fedailer inanarak cevap veriyorlardı:

"Gördük!"

"Cenneti yaşadınız mı?"

"Yaşadık Seyduna!"

"Ebediyen bu cennette yaşamak ister misiniz?"

"İsteriz Seyduna!"

"İşte sizin için hazırladığım cennet bu. Şimdi göreviniz yapacak ve şehit olacaksınız. Cennet sizin için hazır bekliyor."

"Buyruk ver senin için ölelim Seyduna!"

"Görevinizi yerine getirmenin ve bana bağlılığınızı göstermenin zamanı geldi. Davet'e düşman olan birilerinin hemen öldürülmesi gerekiyor. Bu görev sizindir. Görevinizi başardığınızda cennet sizin olacak. Nerede şehit olursanız olun, meleklerimi yollayacak ve sizi cennete taşıtacağım. Orada sonsuz bir mutluluk sizi bekleyecek!"

Öylesine inanmış bir şekilde anlatıyordu ki sanki o da oradaydı ve her şeyi görüp duymuştu.

"Fedailere, Haşhaşiler, deniliyordu. Neden biliyor musun? Haşhaşı çok kullandıkları için..."

Şaşırdı Gezgin...

"Assasin... Haşhaşi... Nasıl bu hale geldi tanımlama?"

"Aslı böyle! Haşhaş içtikleri için... Başka türlüsü olamaz. Haşhaş çekip ölüme gitmek kolay elbette... Öylesine bir inanç içinde akıllarını dahi Seyduna'nın emrine veriyorlar, onun dudakları arasından çıkan her sözü hâşâ Tanrı buyruğu kabul ediyorlardı. Zaman zaman deneme yapılıyordu üzerlerinde. Seyduna bir fedaiye buyruk veriyor o da kendisini hiç tereddüt etmeden surlardan aşağıya atıyordu. Böylece doğrudan cennete gideceğini sanıyordu!"

Bir başkası ise surların bir bölümünün altına güçlü ağlar çekildiğini anlatmıştı. Aşağıya atlayanların ölümünü engelleyen bir tür gösteri sergilenmesini sağlayan ağ...

"Hasan Sabbâh'a en yakın kişiler, güya Seyduna'nın

buyruğu ile kayalardan aşağı atlıyorlardı. Aslında ağa düşüyorlar, ölmüyorlar ve daha sonra yeniden diğer fedailerin karşısına çıkıyorlardı. Şaşıran fedailere söylenen ise 'Seyduna'nın duası ile cennetten geri geldikleri çünkü görevlerinin bitmediği' idi. Bütün bunlar haşhaşın desteği ile gerçek gibi gösteriliyordu fedailere!"

Aslında fedailerin davalarına bağlanmalarının, gözlerini kırpmadan ölüme koşmalarının ve verilen görevi canları pahasına yapmalarının asıl nedeni; yeryüzünün cehennem olduğuna ve eğer görevlerini yerine getirirlerse daha iyi bir hayata doğacaklarına, Tanrı'ya kavuşacaklarına olan inanç ile beslenmeleriydi. İnanıyorlardı ki bunu Seyduna sağlayacak!

Onların haşhaşı Hasan Sabbâh'tı.

İnançlarıydı.

Elbette bu inancı, bu bağlılığı anlamak zordu. Anlayamayanlar için de öykü uydurmaktan başka çare yoktu. Bütün gizemli işler gibi anlaşılamayanlara iftira dolu öyküler uydurmak...

Belki birileri desteklemese, sözü dinlenen, sayılıp sevilen kişiler öncü olmasa, bunca yayılmaz, kabul görmezdi söylentiler. İnsanların sırra ve bilinmeze olan tutkuları bu etkiyi kamçılarken işin aslını bilenler ise kendi inançlarının yararı için destekliyorlardı söylentileri. Elbette inanç bazında dayanamayacakları saplantıları vardı Bâtınilerin. Savundukları, Ehl-i Sünnet inancı ile bağdaşmayacak inançlar içeriyordu. Bunun karşılığı gittikçe şiddetlenen bir tepki olarak ortaya dökülüyordu. Üstelik gittikçe güçlenen İsmaili yayılmacılığı da bunu tetikliyordu.

Hüccet...[98]

Nizam-ülmülk'ün desteklediği Sünni İslam âlimleri, Hasan Sabbâh ve İsmaililer hakkında kararlarını vermişlerdi.

"Onlar din sapkını, inançsız kimselerdir. Onlara katılanların vay haline! Kanlarını dökmek bahçe sulamak kadar helaldir ve büyük sevaptır."

İsmaililerin buna karşılık en büyük dayanağı, halkın arasına dağılıp her fırsatta inançlarını aşılamaya çalışan dailerdi. Alamut'ta yetişen İsmaili dailer inançlarını yayacak çizgileri belirlemişlerdi:

"On mertebe..."

İlki alıştırmaydı...

İkincisi inançlarda şüphe doğurma...

Üçüncüsü halkın içine girme ve yakın olma...

Dördüncüsü, talik yani gelişmeyi anlamak için samimiyeti ölçme...

Beşincisi rapt, yani artık kazanıldığına emin olunan kişiye yemin ettirme...

Altıncısı, tedlis, aldatma... Sırların yavaş yavaş açıklanması...

Yedincisi, tesis, söylenenleri kabul ettirme ve akıllarda yer etmesini sağlama...

---

[98] Hüccet: Vekil. İmam vekili.

Sekizincisi, hal... Eski yoldan çıkarma ve kendi yoluna çekme...

Dokuz, sıyrılma...

On ve sonuncusu, eski inancın, tamamen reddi...

İnanç, inandığınca anlatılıp, bağlılıkla desteklenince, olmayacaklar bile olmuş kabulü görür!

Ali sevgisi ile beslenince... Kerbela acısı ile yanınca...

Ali soyundan gelenlere duyulan saygı ve sevginin en üstün bağlılıkları denenince...

Sünnileri Davet'e kazandırmak için kullanılan en büyük silah, onların Ali ve soyuna duydukları sevgiydi. Bilgili, iyi yetişmiş dailer öylesine etkin anlatıyorlardı ki...

"Hz. Peygamber'e ilk inananlardan olan İmam Ali onun kızı Fatıma ile..."

Böylece başlıyordu anlatılar. İtiraza neden olacak hiçbir söz etmiyorlardı. Dayanaklarını sıralıyorlar, en güzel sözlerle Hz. Peygamberi ve İmam Ali'yi övüyorlar... Hemen ardından Hz. Muhammed'in Ali'ye ve onun çocuklarına olan düşkünlüğü anlatılıyor... Ali'nin imam olduğuna dair kanıtlar sıralanıyordu.

İmamlık müessesesini kabul ettikten sonrası kolaydı.

Yanlarına çekmek istedikleri Şiilerin genel inancına karşı ise hükümleri ve etki yolları farklı oluyordu. Onlarla ilk altı imam hakkında inançlarında bir ayrılık olmadığına göre...

"İmam İsmail, İmam Cafer-es Sadık'tan sonra gelen

yedinci imamdır. Zamanı geldiğinde Mehdi olarak geri gelecek ve yerine geçecektir."

Karşı çıkmalar başlıyordu:

"İsmail ölmüştür! Nasıl Mehdi olur ve nasıl geri döner?"

"İsmail öldü öyle mi?"

Tuhaf bir gülümseme oluşuyordu dainin yüzünde ve halk arasında yaygın olan bir öyküyü yineliyordu:

"Öyleyse Basra'da çarşının ortasında eli ayağı tutmayan sakatı iyileştiren kimdi?"[99]

İnanmanın tarifi yapılamaz. Biri gördüğünü söylediyse, olmasa bile ona inananlarca anlatılıp yayılır.

"İmam İsmail, Basra çarşısında eli ayağı tutmayan bir sakatı, dokununca iyileştirmiş, sağlığına kavuşturup ayağa kaldırmıştır. Ayrıca gözleri görmez bir ağmaya dua edip gözlerine üflediğinde görmeye başlamış..."

Bunlar Cafer-es Sadık'ın sağlığında, imama da anlatılmıştı. İmam Cafer, bu iddiada bulunanlara oğlunun öldüğüne dair Medine valisinin mühürlü sicil kâğıdını göstermişti.

Ama yine de inanmak, inanmaktı. İddiacılar inatla, "İsmail ölmedi!" dediler.

Aksini iddia eden Şiiler de bildiklerinde diretirler:

"İmam Cafer, İsmail'in kefenini açıp cansız yüzünü göstermedi mi? Hem de bunu defalarca yapmadı mı? Benim oğlum öldü, demedi mi?"

İnanca karşı bütün kanıtların dahi bir anlamı kalmaz.

---

[99] İsmaililer, yedinci imam olarak nitelendirdikleri İsmail hakkında böylesi bir öyküyü yaymışlardır.

"İmam İsmail ölmedi!"

Alamut, Selçukluyu bekliyor. Onun şiddetli cezalandırmasını... Karşılık verebilmek için güçlenmeye çalışıyor.

Seyduna okuyor, anlatıyor ve bu arada yazıyor. Zamanın bir dirhemini bile boş geçirmeye hakkı yok. Çok sevdiği cennet bahçesinin güzellikleri içinde, her çiçeğe, her ağaca bakıp, zikreden kuşların, ilahi bir raksa yönelmiş böceklerin izinde gerçeğe biraz daha sevdalanıyor.

Efgan, o umursamaz, güçlü, değişmesi zor Efgan değişmeyi sürdürüyor Seyduna'nın ardında. Bakışları, duruşu... Sorular soruyor. Aldıkları cevapları irdeliyor. Etkileniyor...

"Seyduna, bana neler oluyor!"

Gerekenlerle karşılaştıkça yeni yeni oluşan temellerin üzerinde yükseldikçe...

Seyduna bir gün, "Ah duvarlar, ah kalem, ah yuvam! Seni ilelebet yerinde ve sağlam kalacak sanıyorlar. Oysa sen de bir gün yok olacaksın. Bir zalim çıkıp yakıp yıktığında nasıl da acı sesler vereceksin dünyaya. İnanırız ki bir tek Tanrı daimdir. Sonsuz ve birdir" dedi.

Şaşırdı Efgan. Duyduklarına inanmak istemedi. Sorular sormak için ağzını açtı. Sesi çıkmadı. Çepeçevre, bir güç simgesi gibi yükselen surlara baktı. Hâlâ çalışan, bir karınca sürüsü gibi taş üzerine taş koymaya çabalayan insanların yaptıkları bir ibadet gibi göründü gözüne. "Daha güçlü yapın! Daha sağlam ve daha..." diye seslenmemek için kendisini zor tuttu. Gözleri dolu dolu Seyduna'ya baktı. Sorgulamak istedi, söylediklerini. Cesaret edemedi.

Sadık dostunun gözlerindeki acıyı gördü Seyduna. Gülümsedi.

"Yaratılan her şey geçicidir Efgan. Duvarlar dahi yok olur da düşünceler yok olmaz. Bu nedenle akıllara girmeye çalışırız. Kalıcı olmak, akılla mümkündür."

Seyduna'dan feyz almış üç yüz başdai ve onlara bağlı dailer inançlarını yayma çabasındalar. İşte sonsuzluk ve ölümsüzlük bu!

"Ortaklaşa çalışıp kazanmak, ortak kazanda ortak emekle pişen aştan haz almak, Dar-ül Hicralar'da dertlere ortak olmak... Bunlar hep anlatılıp yaşatılacak!"

Birden soruverdi Efgan:

"Bütün doğruları olduğu gibi anlatacaklar mı Seyduna?

Keşke bu soruya olumlu cevap verebilseydi. Keşke gelecekte onun adının dahi hakkı ile yâd edileceğini söyleyebilseydi.

"Tanrı bilir!"

Efgan, büyük bir merakla baktı Seyduna'ya. Gözleri adeta, "Ne olur bildiğini bana da söyle!" der gibiydi. Başka söz çıkmadı Seyduna'nın ağzından. Öylece durup duaya başladı. Efgan biliyordu ki artık o başka bir yerlerdedir.

Dailer anlatacak ve gönülleri kazanacak. Fedailer düşmanları yok edecek...

"Var kalmanın, tutunmanın başka yolu yok!"

Her geçen gün bir öncekinden daha ileride daha kazanımlı olmalı.

"Alamut bir başlangıç. Buradan aldığımız güç ile yeni kaleler kazanmalıyız. Ulaşılmaz dağların, çıkılmaz kayaların üzerine fethedilmez kaleler yapmalıyız."

Kaleleri, "Muhteşem" unvanını taşıyacak başdailer yönetecek!

Zaman zaman yerini, görevini vurgular Seyduna.

"Ben hüccetim, imam değilim. İmama gönülden bağlı hüccet... Ondan buyruk alır ve ona uyarım."

Âlemler içinde bir noktadan küçük ve aciz. Önsüz ve sonsuz yaratılışın inancında...

"Kendi bütünlüğü içinde dokuz âlem iç içe... En altta akıl..."

Akıl bir başlangıçtır. Akıl her şeyi açıklayan...

"Abbasi halifesi ve onun kılıcı olmaya and içmiş Selçuklular. Hanedanlarını, saltanatlarını sarsacağımı biliyorlar. Etkinliklerini, yerle bir edeceğimi biliyorlar. Elbette boş durmayacaklar. Öncelikle beni ve inancımı yok etmek için oyunlar kuracaklar. Saldıracaklar."

İnanç söz konusu olunca, karşı inanç sahipleri de inançlarını savunacaktı.

"Bu yetmeyecek. Kazandığımız anlaşıldıkça bizi kötülemek için iftiralar atılacak. Akla gelmedik kara sözler edilecek hakkımızda. Çekinilen, korkulan ve merak edilen olmak, bilmemek, öğrenmeye direnmek bunun nedeni olacak."

Karalayınca yıkılacağını sandıkları düşünceleri güçlendirdiklerini bilselerdi eğer, iftiralar için bunca emek vermekten çekineceklerdi. Bâtını bilimciliği yok farz etmek

ve inançlarını sıradan ezberler üzerine kurmak yetecekti birilerine.

"Oysa biz akılla bulmadığımızı, aklımıza uymayanı reddedeceğiz!"

Bâtıniye, reddiyedir!

"İlim, düşüncenin ana kaynağı. O nedenle hangi konuda olursa olsun nerede değerli bir kitap bulursanız alıp Alamut'a getiriniz."

İlk temellerini kendi getirdiği kitaplarla attığı Alamut Kütüphanesi gün geçtikçe büyüyor, gelişiyor...

"Asıl gücümüz bu!" diyor, Seyduna ve ekliyor. "Nizam-ülmülk'ün ve onun sözüne uyan Sultan Melikşah'ın en kıskandığım, en özendiğim yanı, nice medreseler açtılar, kütüphaneler kurdular. Âlimlerini alıp getirdiler bu medreselere. İnançları bizim âlimlerimizi ve kitaplarımızı izlemeye izin vermese de yaptıkları büyük bir iş ve bunun benzerini biz Alamut'ta kurmaz isek onlarla baş edemeyiz!"

Oysa savaş kapıda. Selçuklunun güçlü ordularının yola çıktığı haberleri geliyor. Savaş kaçınılmaz.

"Savaş olacak elbet. Savaşsız bir dünya kurulmadı, kurulamayacak, ancak savaş hiçbir şeyi çözmez. Savaş nefret edilecek bir yoldur. Gereksiz yere kan dökülmesi Allah indinde günahtır."

Ya fedailer!

"Onların görevi başka... Onlar asker değil, muhafız. İnancımızın muhafızları. Bâtıni düşmanları kan dökmekten medet umarken onlara ders vermek ve uyarmak için yetiştirildi fedailer. Fedai teşkilatı, korunmak içindir. İktidarımızı artırmak, zulüm ve kırım yapan zalimleri durdur-

mak içindir. Baskıcıların, kin ve nefretle düşüncemizi yok etmeye çalışanların dersini vermezsek var olamayacağımız açıktır. Fedailer hazır, gizli ordumuz!"

Fedailer suikastlar yapacaklardı, ama bunlar keyfi değildi. Olması gerektiği içindi. İnançlarına zarar vereni öldürmek faziletti.

Selçuklu ile savaşarak başarılı olmak ne mümkün? Bildiği gerçek, Türklerin sonsuz gibi orduları, savaşma yetenekleri...

Çok yakınlarında birilerinin dahi Sahib-i Haber teşkilatından olduğunun, Nizam-ülmülk'e haber ulaştırdığının farkındaydı Seyduna. Onun her hareketinden haberdar olunduğunu biliyordu. O da benzer bir teşkilatla karşılık veriyordu. Gizli dailer ve fedailer düşmanlarının en yakınlarındaydı. Sürekli haberler geliyordu. Selçuklunun, Hasan Sabbâh'ın sonunu getirmedeki kararlılığını, Alamut'u geri almak için ordularını seferber ettiğini...

Vezir Nizam-ülmülk, İsmaililer aleyhine ilmi çalışmalara ağırlık vermişti. Bu amaçla çağın en ünlü Sünni âlimlerinden Ebu Hamid el-Gazali Bağdat'ta bulunan Nizamiye Medresesi'nde görevlendirildi. Gazali, Abbasi Halifesi Muktedi Billah'ın isteği ile Bâtınileri yalanlayan ve onların sapkınlıklarını anlatan kitaplar yazıyordu.[100] El-Gazali'nin pek çok eseri olmuştu İsmaililer hakkında. Yazdıklarının özü, halifenin Abbasi soyundan sürmesinin doğruluğu üzerineydi. Bu kitapların tamamını Alamut'a getirtip okudu Hasan Sabbâh. Durmadı, hemen karşılığını verdi. O da yazıp, inancını savundu.

[100] Gazali'nin bu yönlü çalışmalarını1094 yılında yayınladığı bilinmektedir.

Nizam-ülmülk'ün Alamut ve orada yaşayanlar hakkındaki düşüncesi değişmiyordu:

"O duvarların ardında İslam'a, halifeye, Selçuklu yurduna zarar verecek düzenler kuruluyor. Akıl almaz sapkınlıklar ilim diye anlatılıyor. Asıl amaçları dinimizi yok etmektir. Bu insanlar doğru yoldan sapmış ve günahkârdır. O duvarlar yıkılmalı ve sapkınlıklara son verilmelidir."

Tam bir kararlılıkla söylenmiş sözler. Alamut'u ve içindekileri yok etme kararlılığı...

Sünni âlimler bu sözlerden de güç alarak kendilerince doğruyu ilan ettiler:

"Bâtınilerin İslam'a verdikleri zarar Yahudilerin, Hıristiyanların, Zerdüştlerin verdiklerinden çok daha fazladır. Deccalın açacağı yaralardan daha derin yaralar açmışlardır."

Seyduna tehlikenin büyüklüğünün farkında.

"Yolumuzu şöyle çizeceğiz ki başarılı olalım: Açıktan açığa gidersek yol almamız mümkün değildir. Yavaş gidenin, sessiz ve derinden yol alanın alacağı merhale azımsanmayacak düzeydedir."

Bir yandan da inancına yeni katılanlara usanmadan anlatıyordu yollarının merhalelerini. Onları eğitiyor ve ilimle donatıyordu:

"İlk adım el-İsme, merhalesidir. El-İsme, arınmak, olgunlaşmak ve her türlü eksiklikten sıyrılmak anlamına gelir. Bu da imamın tarifidir."

Yolun başında ona uymak onu asla sıradan bellememek gerekliydi. İmam tartışılmazdı. Bu kabulü ruhuna, yüreğine yerleştirene kadar bıkmadan, usanmadan anla-

tılırdı gerekçeler. Açıklamalar ilmi dayanaklarla sağlamlaştırılırdı. Kişi imamı bütün gerçekliği ile kabul ettikten sonra artık yolu açılmıştı.

Kapıdan içeri girecek ve...

İkinci merhale zamanıdır!

"El-Mehdiye... Kurtuluş zamanı... Kabul zamanı ve inanarak bekleme zamanı... Mehdi, günü geldiğinde, zamanı erdiğinde gelecektir ki o İmam İsmail'dir. İşte o zaman dünya en mutlu, en güzel çağını, insanlar en huzurlu zamanı yaşayacaktır. Dünyadan bütün kötülükler kalkacak, eksiklikler tamamlanacak, anlaşmazlıklar kalmayacaktır. Mehdi'nin bilgisi sonsuz, gücü sınırsızdır."

Mehdinin kabulü ve zamanın inançla inşası üçüncü merhaleye geçişle müjdelenir:

"Kabul ile ve öğrenme ile geçen ilk iki merhaleden sonra üçüncü merhale olan el-Takiyye dönemi başlar. Ki bu davamız için gereklidir. Kendimizi gizlemek ve onlardan görünmek şarttır. Gerçek düşüncemizi ve inancımızı yüreğimizde yaşayarak, içine gireceğimiz topluma uyar görüneceğiz. Onlardanmış gibi sabredeceğiz. Böylece aralarına girmemiz kolay olacak. Kendimizi kabul ettirmemiz, dinletmemiz kolay olacak. Kendimizi asla ortaya çıkartmayacağız. Ancak fırsat buldukça reddiye ve yanlışları gösteren sözler edeceğiz. Uyaracağız. Düşünmeye zorlayacağız. Akılları bulandırıp, gerçekleri görüp anlamak için aklı kullanmayı tavsiye edeceğiz. Şüphelerini seslendirmelerini isteyeceğiz. Bunu sağlayacağız da... Böylece aciz yanları ortaya dökülecek! Kafaları sorularla dolacak ve bunları dillendirmek zorunda kalacaklar. Sizin cevaplarınıza muhtaç olacaklar."

Dördüncü merhale...

El-Rica...

"El-Rica merhalesi, Mehdi'nin ortaya çıkışı ve ondan önce gelen bütün imamların ortaya çıkacağı bilgisini anlatmak ve buna ikna etmektir. İmamlar ölmezler. Ölümsüzlüğü elde etmiş kişilerdirler. Onlar da yeniden ortaya çıkmak için mehdiyi beklemektedirler."

İnsanları Mehdi'nin gelişine hazırlamak dailerin en önemli görevleri...

Eğitimin daha üst kademelerine geçmeye hazırdır dailer. Bilgi yükü ile dopdolu hale gelecekler ve akıllarıyla savaşacaklardır.

"Asıl savaş bu! Bunu kazandığımızda yıkılmaz olacağız!

Ya şimdi Alamut'a yaklaşan Selçuklu ordusu!"

"Onun için de ne gerekirse, o yapılacak!"

Hazırlıklar sürüyor, ancak yaşanan kuraklık nedeni ile ihtiyaçları bulmakta ve kale ambarlarını doldurmakta zorlanıyorlar. Kale içinde fazla kişinin kalması yarardan çok zarar getirecek!

Karar alıyor Seyduna. Zor bir karar...

"Kadınlarımız, çocuklarla birlikte kaleden ayrılsınlar. Böylece savaşın dışında kalırlar. Bu bölgeden uzakta, çalışarak, üreterek davamıza daha iyi hizmet ederler."

Geriye dönecekleri zaman belli değildi. En azından tehlike geçene kadar ayrı kalacaklardı. Eğer bu zaman uzarsa, kalede kalacak olanlara zaman zaman, belirli bir sıra ile izin verilecek, kadınlarını, çocuklarını ziyaret etmeleri sağlanacaktı.

Önce şaşkınlıkla karşılandı bu karar. Ancak tartışılmadı. Seyduna'nın elbette bir bildiği vardı. Üstelik kendi hanımını ve kızlarını da gönderiyordu.

Eşitlik ve adalet...

Kafile gözyaşları ile kaleden ayrıldı. Seyduna onları yolcu etmeye çıkmamıştı. Her birisi geriye döneceği günlerinin özlemindeydi.

Gezgin, şaşkın...

Öğrendikleri, anlatılanlar arasındaki inanılmaz farklılığı ortaya koyuyordu. Alamut'u daha iyi savunabilmek, kuşatmalara daha uzun süre dayanabilmek için kendi kadınını, kızını dahi uzaklara gönderen ve onlara çalışarak davaya hizmet etmelerini buyuran bir Hasan Sabbâh ile cennet bahçelerinde fedailerine huriler sunan bir Hasan Sabbâh tanımı hiçbir zaman yan yana düşünülemezdi. İlimle uğraşan, matematik, geometri ve gizli bilimlere zaman harcayan birine atılan bu iftiralar inanacak kişiler bulabiliyordu.

İnsanlar...

Kabullerini inançları doğrultusunda şekillendirmeyi seçen insanlar...

Doğrulara değil, inanmak istediklerine inanan insanlar...

"Gerçekleri anlatan, yazan biri olmak bana yetecek!"

Artık tek amacı bu Gezgin'in: Hasan Sabbâh ve Alamut'u doğrularıyla anlatmak...

Egemenlere karşı başkaldırı yayılıyordu. İsmaililer

geçmişin ezikliğini üzerlerinden atma çabasına girmişlerdi.

Save kenti...

Çekinceleri kalmamıştı İsmaililerin. Onların da inançlarını yaşamaya hakları vardı. Bunu engelleyen, gizlenmelerine neden olan baskıya karşı geleceklerdi. Bunun için güçlerini Alamut'tan alıyorlardı. Orada yanan ışık, anlam ve direnç veriyordu ruhlarına.

Bir bayram günü, yıllardır onları gizlenmek zorunda bırakan acımasız ve katı kuralları hiçe saydılar. Kalkıp bayram namazı kılmak için camiye gittiler.

"Camii bizim de camimiz. Biz de inandığımızca ibadet edeceğiz. Biz de bayram namazı kılacağız."

Yalnızca on sekiz İsmailiydiler. Her nasılsa durdurulmadılar, engellenmediler.

Namaz kılıp dua ettiler. Diğerlerinden farkları İmam Ali'yi, İmam Hasan'ı, İmam Hüseyin'i, onların ardından gelen imamları ve İsmaili anmak, zamanın imamı el-Mustansır adına dua okumaktı.

Bu İsmaililerin açıktan yaptıkları ilk toplantı, ilk ibadetti. Kentin şıhnesi başlangıçta ne yapacağını bilememiş, askerlerine karışmamaları buyruğu vererek onları yalnızca izletmişti. Sonra biraz âlimlerin baskısı biraz da Nizam-ülmülk'ün korkusu ile hepsini toplatıp hapsettirmişti. Kent kadısının karşısına çıkarıldıklarında doğrudan bir suçlama yapılamamıştı onlara karşı. Camide namaz kılıp ibadet edenlere söylenecek bir sözleri olamaz, verilecek bir ceza bulunamazdı. Serbest bırakıldılar. Böylece İsmaililer bir zafer kazanmışlardı.

Bir başka olay dikkatleri yeniden üzerlerine sevk etti:

İsmaililer, Save'li bir müezzini gizlice inançlarına davet etmişlerdi. Müezzin bu daveti kabul etmedi. Görevli dai onun kendisini ihbar edeceğini ve şikâyette bulunacağını düşünüyordu. Bu durumda pek çok sıkıntı ile karşılaşabilirlerdi. Alınan bir kararla müezzin bir fedai tarafından öldürüldü.

Böylece ilk fedai suikastı gerçekleşmiş oldu.

Haber, Nizam-ülmülk'e ulaşınca, İsmaililer hakkında keskin düşünceleri olan Selçuklu veziri derhal yakalattı bu işe karışanları. Yargılamada Tahir adlı bir İsmaili suçlu bulundu ve bizzat Nizam-ülmülk'ün emri ile idam edilerek cezalandırıldı.

Karşılıklılık esası gütmeden kan dökülecekti artık. Fedailer öylesine suikastlarla anılmaya başladılar ki...

Bu işin başı kandı, sonu ise kandan görünmüyordu.

Hasan Sabbâh'ı yok etmek, Alamut'u geri almak için buyruk alan Emir Yorumtaş, Alamut çevresine akın üzerine akın yaparak nefessiz bırakmıştı İsmailileri. Alamut onun iktası içindeydi. Düşman olarak işaret edilen Hasan Sabbâh taraftarları bulundukları yerde, öldürülüyor ve mallarına el konuluyordu. Akınların amacı çevresini tamamen boşaltarak Alamut'un desteğini kesmekti.

Alamut çevresindeki yerleşimler Alamut için vardılar. Köylüler çocuklarını Seyduna'ya asker verirken ürettiklerini de Alamut'a gönderiyorlardı.

Yorumtaş'ın etkili baskısı Alamut'a akan erzakı kesti. Selçuklu ordusu bütün yolları tuttu. Ekili tarlalar yakıldı. Ambarlardaki ürünlere el konuldu. Çevredeki İsmaili köy-

leri dağıtılıp, yaşayanlar sürüldü. Yorumtaş, Hasan Sabbâh'a destek verebileceğini düşündüğü herkesi engelledi. Desteksiz kalan Alamut'un düşebileceğini düşünüyordu. Yalnızca zamanı kullanacak, gerekeni yapıp bekleyecekti.

Sonunda Alamut çepeçevre sarıldı.

Üst üste hücumlarla içerdekiler bunaltılıyordu. Ancak her hücum karşılanıyordu kaledeki az sayıdaki İsmaili tarafından. Alamut'un yapısı ve sağlamlaştırılmış hali direnmelerini sağlıyordu.

Kuşatma uzadıkça kale içinde sıkıntılar başlamıştı. Çünkü bu kadar uzun süreli bir kuşatma için yeterince tedarik yapılamamış, ambarlar tam olarak doldurulamamıştı.

Zaman geçiyor, kuşatma baskılıyordu Alamut'u. Seyduna üzüntü içinde çare düşünüyordu. Dayanamaz hale gelmişlerdi. Bir kurtulsalar...

Hasan Sabbâh kalesinin eksiklerini görmüş, eğer bu kuşatmadan kurtulurlarsa yapacaklarını anlamıştı.

"Bir fırsat daha ey ulu Tanrı'm! Dayanmamıza yardım et! Bu kale bizim gücümüzün kaynağıdır. Selçuklu burayı alırsa hiçbir yerde dayanamayız. Sonumuz gelir."

Gerçek buydu. Alamut düşmek üzereydi. Ona umut bağlayanlar için ne hazin bir son olacaktı. Bu kadar erken bir çöküş beklemiyordu Seyduna. Selçuklunun gücünü küçümsediği için kendisine kızıyordu. En büyük düşüncesi sonrasıydı. Bunca zamanı, bunca emeği boşa mı gidecekti?

Dualar ve yakarışlar...

Uyku tutmuyordu gözlerini. Geceleri yanında yalnızca Efgan olduğu halde surlarda geziyor, düşmanlarını yukarıdan gözleyerek hesaplar yapıyordu. Zaman zaman aklına düşen, teslim olarak Selçuklunun adaletine sığınmak ve en azından adamlarını kurtarmak düşüncesi ile ne yapacağını bilemez haldeydi.

Odasına çekildiğinde yeniden yakarışlar...

Gözlerini yumduğunun, uykuya daldığının farkına varmamıştı. Huzursuz uykusunun bir yerinde...

Düşle gerçek arası...

İmam el-Mustansır karşısındaydı.

Varıp ellerine sarıldı. Yüzüne düşen birkaç damla gözyaşı, İmam'ın onun için döktüğü gözyaşlarıydı.

Durumunu anlattı:

"Zordayım, Ya İmam! Ne yapacağım?"

"Dayan, Ya Hasan! Kurtuluş yakındır. Tanrı seninledir! Dayanmalısın!"

Bir anda dinlenmiş, dirilmişti sanki. Bu müjde ile rahatladı. Gün doğuşuna kadar uyudu. Sabah uyandığında ibadetine başlamadan önce dailerini yanına sesledi.

"Merak etmeyin!" dedi güven veren bir sesle, "Yakında bu kuşatmadan kurtulacağız!"

Sözünü hep tutmuştu ve o güne kadar ne dediyse gerçekleşmişti. Yeni bir güç ile surlara koştu dailer. Müjdeyi savaşanlara ulaştırdılar.

"Zafer bizimdir!"

Oysa yeni bir saldırıya başlamıştı Selçuklu askerleri. Aşağıdan yağmur gibi ok yağıyordu.

"Dayanacağız! Kurtuluşumuz yakındır."

Dayanıyorlardı. Onlar dayandıkça Alamut'un surla-

rı geçilmez oluyordu. Açlık bir yana, az sayıdaki savaşçı yorgunluktan tükenmişti. Bir o sura bir bu kuleye koşup yapılan her hücuma karşılık vermeye çalışıyorlardı. İnançlıydılar!

Aşağıdakiler de inançlı ve kararlıydılar. En zoru kuşatma savaşıydı. Meydan savaşlarının yenilmez kahramanları Selçuklular ahd etmişlerdi bu sapkınlar kalesini yerle bir etmek için. Erişilmez kayaların üzerinde kurulmuş Alamut'un alımında yiğitlik göstermek için birbirleriyle yarışıyorlardı. En öne geçmek ve en önce düşmek, şehit olmak içindi bu yarış. Emir Yorumtaş her saldırının ardından zaferin yakın olduğunu, Alamut'un düşeceğini söylüyordu yiğitlerine.

"Dayanın!"

Dayanıyorlardı. Onlar dayandıkça Alamut surları eriyordu adeta. İçeride direnmeye çalışanların hali yamandı. Çok sürmezdi kalenin düşmesi.

Ancak...

O gün alışılmadık bir ağırlık vardı kuşatmada. Aşağıda garip bir sessizlik... Selçuklu ordusu bir beklenti içinde gibiydi. Günlerdir süren bıktırıcı baskı sona ermişti. Bu değişik durumu Seyduna'ya ilettiklerinde Selçuklu ordusu içinde gizlenmiş İsmaililerden bir haber gelmesini beklemelerini söyledi. Mutlaka ulaştırırlardı olanları.

Gün batımına doğru artık savaşmayı bırakmıştı Selçuklu askerleri. Çekilip gitmek ister gibi bir halleri vardı. Alamut sakinleri bu hali Seyduna'nın kerametine bağla-

makta tereddüt etmediler. Yine bir şeyler yapmış ve onları kurtarmıştı. Kısa bir zaman önce kazanacaklarını, dayanmaları gerektiğini söylememiş miydi?

Birkaç satırlık bir mektup iletildi Seyduna'ya.

Hasan Sabbâh küçücük katlanmış mektubu açtı. Sabahtan beri olanların, anlam veremedikleri yavaşlamanın beklenen açıklaması olması için dua etti. Okudu:

"Emir Yorumtaş, hasta!"

Gözlerini yumdu Hasan Sabbâh. Bu bağışı için Tanrı'ya şükretti.

"Selçuklu askerleri, emirlerine bir şey olursa savaşmayı bırakacaklardır!"

Mektupta Yorumtaş'ın hastalığı ile ilgili ayrıntılı bilgi yoktu, ama savaşan, bir gün öncesine kadar kale surlarına kurtlar gibi saldıran askerlerin durağanlığı ağır bir hastalık olduğu fikrini olgunlaştırıyordu.

"Bekleyelim bakalım neler olacak!"

Ertesi sabah aşağıdan gelen ezan sesinin hemen ardından okunan sala, akıllarda değişik sorular yarattı.

"Acaba!"

Çok beklemeyeceklerdi gerçeği öğrenmek için. Çünkü Müslüman Türkler geçmişten gelen geleneklerinin bir kısmını hâlâ sürdürüyorlardı. Bunlardan biri de ölülerin ardından tuttukları yastı. Geçmişin yoğ törenlerini andıran abartılı gösterilerin benzeri yaşanıyordu şimdi Alamut'un eteklerinde. Emir Yorumtaş'ın hiç beklenmedik şekilde ölümü yüzünü yaralayıp kanlı gözyaşları döken, üstünü başını yırtıp acılarını haykıran, atlarının kuyruklarını ke-

sip onları da yaslarına ortak eden askerlerin feryatlarından anlaşılmıştı.

Aşağıda acı vardı, kalede sevinç...

Emir Yorumtaş bölgenin en güçlü Selçuklu beyiydi. Yerine biri atanana kadar başsız kalan askerleri savaşı sürdüremeyeceklerdi. Alamut rahat edecekti bir zaman için.

Beklendiği gibi oldu. Kuşatma sona erdi. Alamut kurtulmuştu.

Hasan Sabbâh bu kurtuluşu düşüne ve imamın gücüne yoruyordu. Askerleri ise Seyduna'nın kerametine...

"Bizi Seyduna kurtardı! Kurtulacağımızı söylemişti."

Hatta bazıları işi daha da ileri götürüyorlardı.

"Yorumtaş'ın öleceğini biliyordu, Seyduna!"

Alamut yeni bir adla daha anılıyordu.

"Beldet-ül İkbal"[101]

Aynı zamanlarda Sultan Melikşah ikinci kez Bağdat'a gitmiş ve Abbasi halifesini ziyaret etmişti. Ona verdiği müjdeler arasında Alamut'un, Emir Yorumtaş tarafından kuşatıldığı ve son aldığı haberlere göre düşmek üzere olduğuydu.

Kısa bir süre sonra acı haberi öğrenecekti Sultan.

---

[101] Beldet-ül İkbal: Bahtiyar, mutlu belde.

Devlet içinde devletçikler...

Alamut'ta bir devletten söz edilebilirdi artık. Sınırları belirsiz, ama etki alanı çok geniş... Öylesine geniş ki Selçuklu sultanının ve Veziri'nin en yakınlarına kadar sokulmuş İsmaililer, Alamut fedaileri...

Halkın içinde gizlemiş fedailer, yakında adlarını daha fazla duyuracaklardı.

Fatımi Devleti ve imam ile bağlantısı etkin bir şekilde sürüyordu Alamut'un. Haberleşiyorlardı. Ancak etkinlik olarak daha ileri olduklarının farkındaydılar. Fatımiler ancak gerektiğinde harekete geçiyorlar, ordu çıkarıyorlar ve devleti sürdürmeye çabalıyorlardı. Oysa Hasan Sabbâh'a bağlı dailer durmadan dolaşıp taraftar topluyor, kazandıkları halkı etkin Selçuklu yönetimine karşı ayaklandırmaya çalışıyorlardı. Bir yandan gizlilik öte yandan açıktan yapılan güç gösterileri ve fedailer...

Alamut devleti...

Başta Hasan Sabbâh, yanında başdaileri ve onlara bağlı dailer...

Ölümü göze almış, şehit olup cennete gitmeye hazır, Seyduna'ya doğrudan bağlı, başdailerden Türk Kiya Buzurg Umid'i yetiştirdiği fedailer...

Hasan Sabbâh Alamut ile yetinmeyecekti. Çünkü Alamut'u ayakta tutmak için başka yerlere, kalelere, insanlara ve gelire ihtiyacı vardı. Hem de hiç gecikmeden.

"Alamut'u koruyacak, destekleyecek yeni kaleler gerek!"

Alamut benzeri, alınması zor, kuşatmalara dayanabilecek kaleler... Ya alınacak ya da inşa edilecek! Kısaca, Alamut'a benzer, Alamut gibi kaleler...

Bunun için buyruk verdi Seyduna! Gerekçelerini güzelce anlattı. Aynı Alamut'u buldukları gibi yeni kaleler bulunmasını, her yolu deneyip alınmasını... Elbette tercih edilen yol yine içten içe ve kansız fetihlerdi. İlk hedefler yakın çevredeki kalelerdi. Alamut'u almaya niyetlenenler diğer kalelerin etkisini düşünmek zorunda kalacaklardı.

Çok yer gezip oralarda çalıştığı, yapısını, halkını tanıdığı için hangi yerlerin öncelikle ve kolayca ona bağlanacağını iyi biliyordu Seyduna. Çoğu yerde halk hazır, onları bekliyordu. Biraz daha destek ve vaatlerle kolayca davaya bağlanabilirlerdi.

Hazar Denizi kıyılarının kuzeyindeki dağlık bölgeler...

Hedefini seçmişti Seyduna.

"Kuhistan..."

Genelde Sünni muhalifi insanlar yaşıyordu Kuhistan'da. Özellikle Zeydiler, kalabalık bir grup olmuşlardı. Sünni zorlamalar ve Selçuklunun Abbasi halifesi yanlısı siyaseti ters etki yapıyordu.

Kuhistan için bölgeyi iyi tanıyan ve kendisi de Kuhistanlı olan Hüseyin Kaini'yi görevlendirdi.

"En kısa zamanda orada varlığımızı güçlendir!"

Hüseyin Kaini...

Seyduna'nın en güvendiği başdailerden...

Zorlu bir göreve çıkıyordu. Dualarla uğurlandı Alamut'tan. Güvenle, inançla ve sevinçle...

Nizam-ülmülk, Sahib-i Haber'den gelen son haberleri sundu Melikşah'a.

"İsmaililer başka yerlere de musallat olacaklar. Dailer faaliyetlerini artırdılar. Müslüman halkı rahatsız ediyorlar. Buyruklarınız ile bu işi hâl yoluna koymak gerek!"

Emir Yorumtaş'ın ölümü ile yarım kalan kuşatma ve Alamut'un kurtulması Hasan Sabbâh'ın ününü artırmıştı. Halk, hurafeler üzerine kurulu hikâyelere büyük önem veriyor, Selçuklunun Alamut'a karşı yapacak bir şeyinin olmadığını, Hasan Sabbâh'ın manevi gücünün kalabalık orduları yenmeye yeteceğine inanıyorlardı. Dağlık bölgelerde dailerin başarılı çalışmaları İsmaili etkisinin güçlenmesini sağlıyordu.

Melikşah bu işin sürmesine izin vermeyecekti. Emirlerine, buyruklarını verdikten sonra Hasan Sabbâh'a bir mektup göndermeye karar verdi.

"Sen bidat ve inkâr içindesin. İslam değilsin. Kendince ve sapkın düşüncelerle yeni bir din icat ettin. Amacın belli iken bu amacın için Hz. Ali ve soyunun adını, yaşanan acıları kullanman başka bir sapkınlıktır. Ben, inançlara karışmayan bir anlayışın sultanıyım. Senin de inancına saygı duyardım, ancak İslam olduğunu iddia etmeseydin! Sözlerin, halkı kandırarak devletime, birliğime ve dirliğime

musallat etmektedir. Boş yere Müslüman kanı dökülecektir. Bu kanın vebali sana aittir. Kaleni yerle bir edecek emirim vefat etti ve sen bunu dahi kendine mal ederek kaderi, Tanrı'nın takdirini, olmayan kerametine eş tuttun. Hakkın odur ki kalenle birlikte yok edilecek o saklandığın taşların yıkıntılarının altında kalacaksın. Bunu Tanrı'nın izni ile ben yapacağım. Öğrendim ki devletim içinde devletçikler kurma yolundasın. Dailerin, yeni kaleler almak için çalışmakta. Ey sapkın adam! Ey İslam'ın adını kullanıp Zerdüştlük yapan kişi! Burası Selçuklu yurdudur. Yaptıkların ya da yapacakların için hesap vereceğin gün yakındır. Aklını başına al ve tövbe et ki seni önce Tanrı bağışlasın sonra ben! Çırpınışların yarın bir fayda etmeyecektir. Gel bu işleri bırak ve İslam'a dön!"

Hakaret dolu bu mektup Hasan Sabbâh'ı huzursuz etmekten öte Selçuklu sultanını huzursuz ettiği ve kendisi ile muhatap olmak zorunda bıraktığı için mutlu etmişti. Önce elçiler göndermiş ve onu ikta sahibi olarak kendisine bağlamak istemişti Melikşah. Alamut'u alamamanın verdiği umutsuzlukla bu mektubu yazmıştı. Hasan Sabbâh, sultanı çok kızdırdığını bilip mutlu oluyor ve bunun karşılığında onun sert ve kanlı bir bastırma hareketine girişmesini bekliyordu. Koca bir devlet ve güçlü ordularla başa baş mücadele edecekleri gücü yoktu. Kendi taktikleri başkaydı, Selçuklunun davranışı başka. Vazgeçmeyecekti yolundan. Asla vazgeçmeyecekti. İnandığı davasını yaymaya ve kendi anlayışı ile savaşmaya devam edecekti. Elbette Sultanın mektubunu cevapsız bırakmayacaktı.

"Sultan Melikşah!"

Böyle başladı mektubuna. Geçmişten, inançlardan,

Türklerin de farklı bir inançtan gelip Müslüman olmalarından söz etti. Selçuklunun farklı dinlere karşı hoşgörüsünden, Hz. Peygamber'in bu yönlü buyruklarından...

"Güçlüsün ve kudretlisin. Ancak en güçlü ve en kudretli olan Tanrı'nın izni ile bu gücün bana yetmeyecek. Daha önce de söylediğim gibi benim ne devlet ne de baş olma gibi bir derdim var. Tek derdim yanımda olanları, inancımı paylaşanları korumak ve inançlarını özgürce yaşamalarını sağlamaktır. Senin yaptığını yapıp sana hakaret etmeyeceğim. Senin inandıklarınla alay etmeyecek tek kem söz söylemeyeceğim. Çünkü biliyorum ki bütün inançlar kutsaldır ve saygıya layıktır.

Anlamadığım konu şu Sultan Melikşah: Neden gerçeği görmek ve dinlemek yerine söylentilere kulak veriyor, yargını böyle kuruyorsun. Elhamdülillah Müslüman'ım ve bunu hakkı ile yaşıyorum. Ne şirk ne de sapkınlık yoktur inancımda. Allah Resulü'nün buyurduğunca, İmam Ali'nin, İmam Hasan'ın, İmam Hüseyin'in ve diğer imamların yolundayım. Hak yol benim tuttuğum yoldur. Emevi kalıntısı hurafelerin, saltanat düşkünü Abbasilerin, imamlığı gasp eden ve bunu bir baskı zulüm aracı yapan, İslam'la alakası olmayan yaşantısı ile zevk, sefa, debdebe ve israfı öncelik olarak gören, İslam dışı yaşayan birinin yolu değildir.

Seni kandırıyorlar Sultan Melikşah. Yanlış yolda tutuyorlar. Halifelik, Fatımi soyundan gelenlerin hakkıdır, Abbasilerin değil. Seni bu yanlış yolda tutan ve bize karşı ateşlendiren vezirin Nizam-ülmülk'ün sözlerine kanma. Gerçekleri gör ve üzerimize gelmekten vazgeç. Nizam-ülmülk'ün derdi kendisi, oğulları ve akrabalarının ikbalidir.

Yerinde, oyunlarla entrikalarla oturmaktadır. Zaman zaman aranızda soğukluklar olduğunu ve senin dahi ona zor sabrettiğini biliyorum. Nizam-ülmülk'ü makamından al ve oraya layık birini seç Sultan Melikşah. Yoksa yarın senin ve devletin için hiç iyi olmayacak!"

Akılla yazılmış, olan her şeyden haberdar olduğunu belli eden, tehditler içeren bir mektup...

Sultan ve Seyduna'nın birbirlerine yazdıkları son sözler...

Aralarındaki uçurum derinleşiyordu. Hasan Sabbâh'ın aklına gelen ise Selçuklunun geleceğini etkileyecek bir eylemdi.

"Sultanı sürekli olarak İsmaililere karşı kışkırtan kişi Nizam-ülmülk'tür. Bu konuda bir şey yapmak gerek!"

Aralarında bir bağ yoktu, ama karşılıklı duyguları o kadar etkindi ki... Hasan Sabbâh ona karşı ne hissediyorsa, kudretli Selçuklu veziri, bin katını Hasan Sabah'a karşı hissediyordu. Onca zaman emek verdiği, yükselmesine katkı sağladığı devletinin gücünün sınanmasına, temellerinin sarsılmasına dayanamıyordu. Arasının soğuk olduğu sultanın bu konuda daha etkin olmasını, İsmaililere karşı daha sert tedbirler almasını istiyordu. Onlar ölümü, yok edilmeyi çoktan hak etmiş İslam düşmanlarıydılar. Yapılacak yeni seferler ile İsmaililerin etkinliğine büyük darbe vurulacağını umuyordu.

Bütün akşamı ibadetle geçirdi. Sıradan işlerle uğraştı bir zaman için. Sonra yeniden namaza durdu. Yatsıyı tamamlayıp, bitirmek üzere olduğu kitabının başına oturdu.

Yazdı, yazdı... Gecenin geç saatlerine ulaştığını fark ettiğinde çok yorgundu.

Abdestsiz yatağa girmezdi Nizam-ülmülk. Yaşı geçkindi. Ölümün ne zamanı belliydi ne yeri. Hazır olmalıydı.

Derin uykuların adamı değildi. Kapısında bekleyen muhafızları, hizmetkârları onun gece yarısı kalkıp abdest tazelediğine, sonra da namaza durduğuna çok zaman tanık olurlardı. Uykuyu gaflet beller, bir gözü açık uyurdu neredeyse.

Ancak o gece...

Düşler içinde en kutlusunu görürdü zaman zaman. Peygamberin yüzünü... Öyle ayan beyan değil, ama... Yeterdi ona. Gizler, kimselere anlatmazdı.

Bu nasıl bir kutlu düştü.

Bu nasıl bir armağandı ona.

"Neden? Ben neyim ki? Kimim ki?"

Âlemlere Rahmet olsun diye gönderilen Muhammed Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in huzurundaydı. Başını kaldırıp bir kez bakabilmişti onun mübarek yüzüne. O nuru, gülümsemeyi... Titriyordu.

"Medet ya Resullullah!"

Ne diyeceğini, ne yapacağını bilemiyordu. Öylece huzurda...

Mübarek sesini duydu.

"Senin İslam'a hizmetlerinden çok memnunum."

"Şefaat ya Resullullah!"

"Fedakârlıkların, ilme ve âlimlere saygın... Bir armağanı hak ediyorsun. Düşündüm ve dua ettim senin için.

Rabbim sana ölüm zamanını seçme hakkı tanıdı. Dileğince gerçekleşecektir bu hak! Bu konuda ne dersin?"

İnanılmazdı. Bu nasıl büyük bir armağan? Ne desin? Aklına ilk geleni söyleyiverdi Nizam-ülmülk.

"Dinimi yaşamaya çalıştım elimden geldiğince. Ümmetinden olmanın gururu ile iyi bir mümin olmaya çabaladım. Hüküm Allah'ındır. Dileğim yalnızca, atasının emaneti Sultan Melikşah'tan önce ölmektir. Onun doğduğunu, büyüdüğünü gördüm. Her daim yanındaydım. Oğlumdan ayrı tutmadım. O da zaman zaman sultanlığının gereği ters düşsek de bana ata deyip, atasının yerine koydu. Onun acısını görmek istemem."

Sustu Nizam-ülmülk. Resullullah da sustu.

Bir zaman sonra...

"Müjdeler olsun! Aranıza kırk gün mühlet bıraktı Yüce Allah!"

Bir anda uyandı Nizam-ülmülk. "Hayrolsun!" dedi yüksek sesle "Hayrolsun, İnşallah!"[102]

Hastaydı. Yaşlıydı. Bu müjdeyi nasıl yorumlamalıydı. Sultan Melikşah çok gençti. Onunla mukayesede bulunup önünde daha uzun yıllar olduğunu mu düşünmeliydi.

Yoksa...

"Hayrolsun!"

Düşler hayırlara yorulmalı. Hele böylesi... O kadar az kişiye nasip olur ki.

Ertesi gün düşünü Melikşah'a anlattı. Onun da bu müjdeyi bilmesi gerektiğini düşünmüştü.

Güldü sultan!

[102] Bu hikâye kaynaklarda geçmektedir.

"Hayırlı bir düş!" dedi, "Demek ki aramızda kırk gün olacak dünyadan göçmek için. Talihli olan hangimiz bilmem!"

"Tanrı sultanıma uzun ömürler versin!"

Ömür, ikisine de idealleri uğruna çalışmak için gerekiyordu. Melikşah genç bir sultan, Nizam-ülmülk ise uzun bir ömür yaşayıp bunu hakkıyla değerlendirmiş bir devlet adamıydı. En önemli düşmanları haline gelen Hasan Sabbâh ve yandaşları için yapılması gerekenleri konuştular.

"Hak ettikleri ceza en sert şekilde ve zaman geçirilmeden verilecek!"

Bütün baskılara rağmen etkinliklerini artırdı İsmaililer. Seslerini daha fazla duyurmak için Damgan'da yüksek kalelere egemen oldular. Girdukh, Kain kentlerine yakın kesimlerde yerler tuttular. Ane Kalesi'nde konuşlanarak kervanların yolunu kesip gelene geçene davetlerde bulundular. Üstelik vergi almaya da başladılar.

O bölgedeki huzursuzluk artınca büyük bir ordu çıkardı Melikşah. Sayıları kalabalık olmayan, Selçuklu ordusu ile bir meydan savaşına girmekten çekinen İsmaililer kalelerine çekilip kendilerini savunmaya aldılar. Yakalanan İsmaililerin sonu elbette idam edilmek oldu. Çok baş kesildi.

Selçuklu ordusu, birkaç kaleyi kuşatıp sıkıntıya soksa da nihai sonuç almak için daha etkin bir güç kullanmak zorunda olduğunu anlamıştı Melikşah.

Hasan Sabbâh'ın Davet'i yöre halkı içinde yayılmayı

sürdürüyordu. İnancını özgürce yaşamadığına inanan İsmaililer için bu çağrılar özgürlük bayrağıydı ve etkili oluyordu. Artık davetler açık yapılıyordu. Yine gönüllülük esastı. Bölgenin doğusundaki Tabas, Kain, Zuzan ve Tun merkezlerinde büyük bir hareket başlamış buralar ele geçirilmişti. Kısa bir zaman sonra Radbar'da bağımsızlık ve Alamut'a bağlı oldukları ilan edildi, egemen olan dailer tarafından.

Hasan Sabbâh'ın siyaseti tutmuş, yeni kaleler elde edilmiş, genişleme ve yayılma sürekli hale gelmişti. Artık yeni bir İsmaili devleti söz konusuydu. Fatımilerden sonra, ancak birbirinden bağımsız kaleler halinde... Selçuklu Devleti içinde, başına buyruk devletçikler...

Melikşah, ülkesinin bağrına bir hançer gibi saplanan, huzursuzluk yaratan, üstelik ardının kesilmeyeceği ortaya çıkan bu yapılanmayı durdurmak için Nizam-ülmülk'ün de tavsiyesi ile Rudbar ve Kuhistan üzerine ordu çıkardı.[103]

Kuhistan bölgesinde Hasan Sabbâh'ın temsilcisi olarak bulunan Hüseyin Kaini ve refigleri ünlü Selçuklu beylerinden Kızıl Sarığ'ın yönettiği Selçuklu ordusuna karşı önlemler almaya çalışırken bir tek orası ile yetinmedi Sultan Melikşah. Kuhistan seferi ile birlikte İsmaili mücadelesini Alamut'u da içine alacak şekilde genişletti. Bunun için de Emir Aslantaş'ı görevlendirmişti. Böylece birkaç koldan İsmaili temizliği başlamış oldu. Kanlı ve etkin bir temizlikti. Ne durmak vardı ne de bağışlamak.

Sultanın buyruğu kesindi.

"Hasan Sabbâh'ı ve yandaşlarını ortadan kaldırın. İs-

[103] Bu seferin tarihi 1092.

maili egemenliğinde bir tek kale, bir karış toprak kalmayacak. Karşı duran herkesin başını alın!"

Hasan Sabbâh'ın beklemediği kuvvette ve etkin bir hareketti. Surları geçilmez kılınmış, duvarları güçlendirilmiş Alamut'ta yalnızca yetmiş asker bulunuyordu. Elbette bir kuşatma için yeterli bir sayı değildi. Umut dışarıdan gelecek destekteydi.

Dayanılmaz sıcak bir yaz gününde, bütün çevrede geniş bir temizlik harekâtı yapan ve Alamut'a uzanan yolları kesen Emir Arslantaş, Alamut'u kuşattı.[104]

Kale bu hali ile kuşatmaya dayanacak güce ulaşmamıştı. Selçuklu ordusu yalnızca beklese, içerdekiler kısa sürede açlığa yenik düşerlerdi. Alamut sakinleri kaleye kapanmışlar surlarda dahi görünmüyorlardı. Hasan Sabbâh durumun hiç de iyi olmadığını hesaplayınca çevredeki bütün dailere haber salıp destek isteme yoluna gitti. Bunun için kalede muhafaza edilen haber güvercinleri kullanıldı. Kuşatmayı sürdürenler böyle bir hareketi bekledikleri için uçurulan güvercinlerin çoğunu avladılar. Buna rağmen canlı kalan birkaç güvercin ilk konak yerlerine ulaştılar. Seyduna'nın buyruğu, ilgili herkese iletildi.

Alamut'tan her gece ateşlerle işaretler verildi, uzaklardan dahi görülür şekilde. Birileri mutlaka görecek ve harekete geçecekti.

Haberi ya da işareti alanlar ne yapacaklardı?

Öncelikle asker gerekiyordu Alamut'a. En azından üç yüz asker... Ancak bu askerlerin Selçuklu kuşatmasını yarıp Alamut'a ulaşmaları oldukça zordu.

Bu şekilde ortaya çıkacak zor durumlar için özel hazır-

[104] Emir Arslantaş'ın Alamut'u kuşatması: Temmuz 1092

lıklar yapmıştı Seyduna. Alamut'u kurtarmaya dönük bir düzen dışarıda hazırdı.

Gizli ikmal ve iletişim merkezi olan Kazvin'de oturan Dihdar Ebu Ali Ardıstani, Rey ve civarındaki İsmaililerin tamamını Alamut'u kurtarmak için seferber etti. Bin kişilik bir ordu hazırlandı ve her biri atlı olan bu askerlerin kaleye gıda malzemesi sokmaları için yiyecekler paylaştırıldı.

Ebu Ali öyle bir düzen kurdu ki:

Gecenin en geç zamanlarında, Selçuklu ordusunun hiç beklemediği bir anda, önce iki yüz kişi ile hızlı bir saldırı hareketi yapılıp düşmanın dikkati bir bölgeye çekilecekti. Elbette bu iki yüz askerin tamamına yakını kaleye ulaşmadan yok olacaktı. Selçuklu daha bu saldırının ne olduğunu tam anlayamadan ikinci, üçüncü ve gereğince sayıda saldırı yapılacak, mümkün olduğunca askerin ve erzakın Alamut'a girmesi sağlanacaktı. Tam bir intihar saldırısıydı ve benzeri olmamıştı o güne dek.

Selçuklu ordusu tedbirsiz değildi. Alamut'ta yaşayan kişinin kurtulmak için her yolu deneyeceği daha en başında söylenmişti askerlere. Büyük bir dikkatle olabilecek her harekete karşı hazır bekliyorlardı.

Nöbetçiler, zamanın ve gecenin yıldırıcı etkisi ile uyukluyorlardı. Sabahın çağı yakındı. Hasan Sabbâh'a desteğe gelen İsmaililer yavaşça en dış saflara yaklaşmışlardı. Bir anda naralar atarak Selçuklu ordugâhına daldılar. Amaçları kuşatmayı yarıp Alamut'a ulaşmaktı. Ancak sayıları çok azdı. Hareketleri hemen karşılık buldu. Kanlı bir hesaplaşma yaşanıyordu. Selçuklu askerleri üzerlerine gelen düşmanı kısa sürede bertaraf etmeyi başardılar. İki yüz kadar İsmaili yok edildi.

Artık uyanmıştı Selçuklular ve akıl erdiremedikleri saldırının amacını anlamaya çalışıyorlardı. İster istemez bir dağınıklık söz konusuydu. Elde meşalelerle saldıranların cesetlerini inceliyorlardı ki ikinci saldırı oldu. Bu kez tam ters yönden yaklaşan İsmaililer yalın kılıç dalmışlardı Selçuklu ordugâhına. Yine kısa süren bir çatışma yaşanmış, ancak bazı İsmaililer kuşatmayı yararak kaleden de gelen ok, mızrak desteği ile kapıya ulaşıp içeriye girmeyi başarmışlardı. Daha bunun sonuçları anlaşılamadan üçüncü, dördüncü ve beşinci saldırılar yapıldı.

Sonuç:

Bin kadar İsmaili kaleye doğru harekete geçmiş, bunların üç yüze yakını kaleye girmeyi başarmıştı. Üstelik yanlarında erzak da vardı. Diğerleri Seyduna için can vermişlerdi.

Büyük bir coşku yaşanıyordu Alamut'ta. Beklenmedik bir başarı kazanmışlardı. Yine Seyduna sayesinde kurtuluş umutları doğmuştu.

Selçuklular, önlemleri ne denli artırsalar da artık eskisi kadar kendilerinden emin değildiler. Moraller bozulmuş, asker arasında gizlenen İsmaililer de aldıkları eğitimin gereği etkileme propagandalarına başlamışlardı.

"Keramet sahibi olan Hasan Sabbâh'a her yerden yardım gelir. Tanrı onun her daim muzaffer olmasını istiyor. Alamut alınamaz, düşürülemez. Burada beklememiz boşuna. Sultan Melikşah, kendisini ondan üstün gören vezir Nizam-ülmülk'ün etkisi ile İsmaililere baskı ve zulüm yapıyor."

Bu konuşmalar askeri etkiliyor, savaşma ve dayanma dirençlerini yaralıyordu.

Bu destekle yetinmedi Hasan Sabbâh. Neredeyse dört ayı bulan kuşatmayı yarmanın ve Selçuklu kuvvetlerine karşı baskın bir huruç harekâtına girişmenin zamanı gelmişti.

Geceleri bir hayalet gibi surlarda tek başına dolaşmaya çıkıyordu Seyduna. Bembeyaz giysileri içinde görünmemesi mümkün değildi. Onu gören Selçuklu askerleri ister istemez etkileniyorlardı. Oysa Seyduna aşağıyı dikkatle gözlüyor, yapacağı harekât için düzenlerini hazırlıyordu.

Yine dışarıyla, Rudbar'daki İsmaililerle haberleşmeyi sağladı. Gününü ve zamanını ayarlayıp destek için gelen üç yüz askerine çıkış harekâtı yaptırdı.

Bu beklenmedik çıkışın şaşkınlığını üzerlerinden atan Selçuklular Alamut'tan çıkanlara karşı yüklenirken, bu kez yardım için hazır bekleyen Rudbar halkı da Selçuklu ordusuna arkadan baskın yaptı. İki ateş arasında kalan Selçuklular şaşırdılar. Kötü bir yenilgi oldu İsmaililer karşısında. Selçuklular yok olmak üzere olduklarını anlayıp geri çekilmenin daha iyi olacağını düşündüler. Bütün erzaklarını, ağırlıklarını geride bırakıp dağlara doğru çekildiler. Çok zayiat vermişlerdi.

Alamut yenilgisi Melikşah'a ulaştığında Sultan büyük üzüntü yaşadı. Öyle ki Kızılsarık komutasındaki Selçuklu kuvvetlerinin Kuhistan'da başarılı olmaları, Sistan sınırı yakınındaki Dara Kalesi'ni İsmaililerden geri almaları bile onu mutlu etmemişti.

Hiç gecikmeden Alamut üzerine yeni ve daha güçlü bir sefer yapılması için hazırlıklara başlanmasını buyurdu. Yenilginin acısı ancak güzel bir zaferle etkisiz kılınırdı.

Hasan Sabbâh'ın fedaileri korku salıyor...

Dailer, davaya kişi kazandırmayı hedefleyen fedakâr davetçiler, durmadan, dinlenmeden görev yerlerinde dolaşıp davalarını anlatıyorlardı. Karşılıklar, artık daha erken geliyordu. İnsanlar kahramanlık destanına benzer şekilde yayılan Hasan Sabbâh'ın öykülerine hemen tutunuveriyorlardı. Ardından İsmaili öğretisinin temelleri anlatılıyordu onlara.

Gezgin, öğrendiklerinin etkisine girmiş, onlardan biri gibi düşünmeye başlamıştı.

"Bir yanda Hasan Sabbâh'ı karalamak için anlatılanlar ve buna inananlar, öte yanda Hasan Sabbâh için ölümü göze alanlar... Arada büyük bir uçurum!"

Anlatılanlara dayanaklar sunan bir inanç sistemi...

İsmailililik başlı başına bir kabuller, ama bunu akla ve düşünmeye dayanarak açıklayan bir kabuller zinciri...

"İmamlar silsilesi, Âdem ile başlayan Muhammed ile sonlanan peygamberler silsilesinin devamında oluşan bir zincirdir. İmamlık ebedidir ve kıyamet gününe kadar sürecektir. Soyaçekim ve nass yoluyla devam eder. Semadaki nur Tanrı, yeryüzündeki ışık ise İmam'dır. Eğitime ve bilgiye ancak imamlar aracılığı ile ulaşılır."

Hakikat, Tanrı birliği, tanrıyla birleşme
Şeriat, insan ruhunun eğitim amacı
Tarikat, görünen yol...
Hasan Sabbâh, yolu gösteren hüccet...
İmamın ışığı...

Bir yanda anlatılar, öğretiler; öte yanda değişik yöntemlerle elde edilen kaleler ve savaşmaya hazır askerler... Bir diğer yanda ise Alamut'tan buyruk alıp etkin kişiler ve yöneticiler arasında korku salan, suikastlar düzenleyerek adlarını duyuran, güçlerini kanıtlayan fedailer...

Fedailer dört bir yanda korku salıyorlardı. İsmaili düşmanları için zor günler sürüyordu. Hedeflerine yaklaşıyorlar, gizleniyorlar ve beklenmedik bir zamanda ortaya çıkıp ünlü hançerlerini kullanıyorlardı. Durmadan cinayetler işliyor hem de ölümü göze alarak bunu neden, kimin için yaptıklarını açıklayarak, gülerek ölüme gidiyorlardı. İnandıkları Seyduna onlara cenneti vaat etmişti. Ölmek yalnızca cennete ulaşmanın yolu, bahanesiydi.

Fedailer anlamlı hedeflere yönlendiriliyorlar, tek hedef üzerinde kilitleniyorlar ve tek hamle vuruyorlardı. Hasan Sabbâh'ın buyruğu ile yalnızca Selçuklu hanedanına dokunmuyorlardı.

Şimdilik...

Hedefler gittikçe yükseliyor, daha üst makamlara ulaşıyordu.

Sonunda bir gün kararını verdi Seyduna:

"En büyük düşmanın yok edilme zamanı geldi!"

En büyük düşman Nizam-ülmülk'dü.

Hasan Sabbâh'ın en büyük düşmanı Nizam-ülmülk sevenlerinin gözünde âlimlerin, yoksulların koruyucusuydu. Bilim adına bütün servetini harcamayı göze alırdı. Tecrübelerini geleceğe aktarmak için yazdığı "Siyasetname" adlı kitabını bitirmiş, Sultan Melikşah'a sunmuştu. Zamanın âlimleri, büyükleri tarafından çok beğenilen kitap, medreselerde okutulmaya başlanmıştı.

Çok güçlü bir devlet adamıydı. Bu gücü nedeni ile zaman zaman Melikşah'ı tedirgin etmişti. Elbette yönetenlerin yaşadığı sıkıntıları yaşamışlar, farklı düşünceleri nedeni ile karşı karşıya gelmişlerdi.

Melikşah, sevilen, sayılan, adaleti, yönetimi ile takdir edilen bir sultandı ve bazı kararları alırken, "Ata" dediği veziri ile ters düşebiliyordu.

Hasan Sabbâh, İsmaili davasının geleceği için Nizam-ülmülk'ün ortadan kalkması gerektiğine karar vermişti. Zamanın uygun olduğu ortadaydı. Selçuklu sarayından gelen yeni haberler Sultan Melikşah ile vezirinin arasının iyice bozulduğunu söylüyordu. Melikşah vezirinden kurtulmak istiyor gibi görünüyordu. Öyleyse onu ortadan kaldırmak Melikşah'ın biraz olsun dostluğunu kazanmak anlamına gelebilirdi. Bir başka haber, Melikşah'ın eşi Terken Hatun'un da Nizam-ülmülk'ten nefret ettiği üzerineydi. Demek ki Nizam-ülmülk ölürse kan güden ya da İsmaili avına çıkan olmayacaktı.

Zamanının geldiğini düşündü Seyduna.

"En akıllı, en güçlü fedaiyi gönderin!"

Seçim yapıldı. Ebu Tahir Arrani isimli genç fedai o güne kadar aldığı eğitimin karşılığını vermeye hazırdı. Kendisine verilen hançeri çekip kınından çıkardığında, tam ucunda öldüreceği adın kazınmış olduğunu gördü, okudu. Hançer ustası, hançerin saplanacağı vücudu unutulmaz bir şekilde işaret etmişti.

"Nizam-ülmülk..."

Ebu Tahir gülümsedi.

"Bu hançer ait olduğu yere saplanacak!"

Bu işi nasıl yapacağını iyi biliyordu. Ne bir soru sordu ne de bir açıklama bekledi. Yalnızca bir tek dileği vardı.

"Seyduna bana dua etsin. Cennette benim sadakatime tanıklık etsin!"

Ne yakalanmak umurundaydı ne de ölmek. İçinde davasına sağlayacağı yarardan dolayı duyduğu büyük bir huzurla çıkıp gitti kaleden.

Sultan Melikşah üçüncü kez Bağdat yolundaydı. Halifeyi ziyaret edecek, bir zaman orada kalacaktı. Kutsal Ramazan ayıydı. Her ne kadar araları soğuk olsa da Nizam-ülmülk onunlaydı. Üstelik Terken Hatun ve Tac-ülmülk de kafileye katılmıştı.

Nihavend yakınlarında Sıhne denilen yerde konaklayarak dinlenmeyi seçtiler. İftarlarını orada yaptılar.

Ramazan'ın Cuma'ya denk gelen on ikinci gecesi...

İftar sofrasında fazla kalmadı Selçuklu veziri. Çadı-

rına çekilip dinlenmek istiyordu. Muhafızları Nizam-ülmülk'ün çevresini sarmışlardı. Neredeyse sıradanlaşan fedai cinayetlerinden sonra veziri korumakta azami dikkat gösteriyorlardı.

Sağlığı iyi değildi vezirin. Bu nedenle tahtırevanla taşınıyordu. Zaman zaman eğilip ağrıyan karnını tuttuğuna tanıktı yanındakiler. Çadırına doğru taşınırken yolun kenarında, karanlığın içinde bekleyen fedainin niyetini bilemezlerdi elbette. Öldürmek için yetiştirilmiş olan fedai, derviş kılığında, başını eğmiş şüphe edilmeyecek bir halde öylece bekliyordu.

Nizam-ülmülk'ün tahtırevanı önünden geçerken seslendi;

"Adaletli efendimiz! Bir derdim vardı. Allah rızası için bana yardımcı olunuz!"

Nizam-ülmülk daha öncede benzerlerini yaşadığı olayı yabancılamadı. Kişinin elinde yazılı bir kâğıt vardı ve onu uzatıyordu. Bir şikâyet dilekçesi olmalıydı. Muhafızları, vezirin önüne çıkıp derviş kılıklı kişinin ne dediğini anlamaya çalıştılar. Onu vezire yaklaştırmaya niyetleri yoktu.

"Bırakın gelsin!" dedi Nizam-ülmülk. "Derdi ne ise anlatsın. Şu mübarek günde bir garibin derdine derman olabilirsem, ne mutlu bana!"

Ardından dervişin yaklaşmasını işaret etti.

Başı yerde saygı ile ilerleyen derviş kılıklı genç, Alamut fedailerinden Ebu Tahir, ağır hareketlerle, eğilerek, hiçbir kuşkuya meydan vermeden iyice yakın durdu vezire. Dilekçesini uzatırken vezirin eteğini öpecek gibi eğildi

aşağıya doğru. Nizam-ülmülk kâğıdı alırken, göğsünde gizlediği hançeri çıkarıp hızla kalbine sapladı.

Bunu yaparken var gücü ile bağırıyordu fedai.

"Seyduna'nın selamı var, ya zalim vezir!"

Muhafızlar öylece kaldılar. Beklemedikleri bir hareketti ki vezirin, "Allah!" diyerek acı içinde yere düşmesi ile ancak hareketlendiler. Bu sırada görevini yapan fedai geri dönüp kaçmaya başladı, ama ayağı bir çadır ipine takılınca düştü. Bir yandan bağırıyor bu işi neden yaptığını defalarca seslendiriyordu.

"Şeytanın yeryüzündeki sureti olan Nizam-ülmülk'ü hançerledim! Bu iblisin ölümü saadetin başlangıcı olacak!"

Muhafızlar onu yakalayıp sorgusuz sualsiz parçaladılar. Çok sevdikleri vezirlerinin acı içinde kıvrandığını görmeleri onları deli etmişti. Oysa yaptıklarının vezire bir faydası olmayacaktı.

Acele çadırına taşındı Nizam-ülmülk. Hekimler onu kurtarmak için koştururken o, yakın zamanda gördüğü kutlu düşünü hatırlayıp acı acı gülümsüyordu.

"Çok şükür Tanrı'm!" diyordu yürekten bir seslenişle, "İslam düşmanı bir sapkın tarafından yapılan bu saldırı, davamın ne denli haklı olduğunu gösteriyor. Bana şehitliği nasip eyle!" Bir zaman sonra ise düşünde Melikşah için söylenenleri hatırlıyor, bu sefer onu koruması ve uzun ömürler vermesi için duaya duruyordu.

Hekimlerin bütün çabasına rağmen yaşamadı Nizam-ülmülk.

Öldüğünde yetmiş dört yaşındaydı. [105]

Cenazesi İsfahan'a götürülüp adı ile anılacak olan Tür-

[105] Nizam-ülmülk'ün ölümü: 16 Ekim 1092

be-i Nizam'a gömüldü. Sevenleri öyle çoktu ki onu yolcu etmek üzere ülkenin dört bir yanından gelenler İsfahan'ı doldurmuş, türbesinin etrafı günlerce boş kalmamıştı.

Son zamanlarda aralarında yaşananlara rağmen vezirin şahadeti üzdü Sultan Melikşah'ı. Onu yâd ederken güzel sözler söyledi ve gözyaşı döktü:

"Tanrı'm onu cennet ile mükâfatlandırsın."

Olanların yansıması değişik oldu. Hasan Sabbâh ve fedailerinin ününü artıran bir suikasttı. Fedailerin, en güçlü devletin en güçlü kişilerine kadar ulaşabilmeleri ne denli gizli ve etkin bir teşkilatları olduğunu ortaya koyuyordu. Hasan Sabbâh'ın fedailerinin en büyük cinayeti olarak adlandırılacak bu suikast, İslam dünyasında, Abbasi halifesi nazarında da büyük yankı buldu.

Alamut'a düzenlenen büyük sefer sekteye uğramış, Alamut bir kez daha kurtulmuştu. İsmaililer üzerindeki baskı da azalmış, Hasan Sabbâh amacına ulaşmıştı.

Sevenleri Nizam-ülmülk'ün günlerce yasını tuttular. Onun desteklediği şairler, adına mersiyeler yazdılar.

Sultan Melikşah uzun süre boş tutmadı vezirin yerini. Tac-ülmülk Ebul Gana im'i vezir atadı.

Bağdat yolundaydı Melikşah. Nizam-ülmülk'ün katledilmesinin ardından geri dönmedi. Üçüncü kez yaptığı Bağdat ziyaretinde bu kez yanında Nizam-ülmülk'ün olmaması hem onda hem de halk üzerinde değişik duygular uyandırıyordu. Beklentiler ve merak had safhadaydı. Halifelik veziri Amidüddevle bin Cüheyr karşıladı sultanı. Saygı ve verilen değer eksilmemiş, artmıştı.

Halife, Nizam-ülmülk'ten sonra sultanın kendisine ve makamına karşı tavrının nasıl olacağını merak ediyordu.

Yakın zamanda sultan ve halife arasında çıkan bir sorunu Nizam-ülmülk çözmüştü.

Halife Muktedi ile Melikşah'ın kızı olan eşi Mehmelek Hatun arasında sorunlar vardı. Bu evlilikten bir oğlan çocuğu doğmuş, adı Cafer konan bu çocuğun doğumunun hemen ardından Mehmelek Hatun kendisine kötü davrandığını söyleyerek halifeyi atasına şikâyet etmişti. Melikşah, kızının oğlunu da alarak hemen geri gelmesini buyurmuş, halife de buna karşı bir söz edememişti. Mehmelek Hatun geri döndükten sonra çok yaşamamış İsfahan'da vefat etmişti.

Melikşah, torunu Cafer'in halife veliahdı ilan edilmesini ve Muktedi'den sonra halife olmasını istiyordu. Bunun için de adına hutbe okunmasında diretiyordu. Torununu "Emir-ül müminin" diye, sesliyor bunu çevresinden de istiyordu. Ancak Halife, sultanın bu isteğine direnmekteydi. Mesele o hale gelmişti ki sultan, Halife Muktedi'yi Bağdat'tan uzaklaştırıp yerine torununu atamak istemişti. İşte bu durumda akıllı vezir devreye girmiş ve sultana yaptığının yanlış olduğunu söyleyerek, onu ikna ederek sorunu çözmüştü.

Artık sultan daha güçlüydü halife karşısında. Nitekim Bağdat'a gelir gelmez halifelik vezirine buyruk vermiş ve yeni atadığı vezir için hilatlar istemişti. Bu emri yerine getirildiği halde halifeye haber göndermiş, "Buyruğuma uymadın! Torunumu veliaht göstermedin ve adına hutbe okutmadın. Hemen Bağdat'ı terk et!" demişti.

Muktedi'nin Hicaz ya da Dımaşk'tan birine gidip yerleşmesini böylece gücünün azalmasını istiyordu. Halifenin Bağdat'tan ayrılması için verdiği süre de yalnızca bir gündü.

Halife zordaydı. Çaresiz kalıp yeni vezir Tac-ülmülk'e haber saldı ve biraz daha zaman istedi. Tac-ülmülk sultandan on gün daha zaman almayı başarınca, bu zaman içinde bir çözüm bulacağını düşünen halife rahatlamıştı.

Tahtını kolayca terk etmesi düşünülemezdi elbette.

Melikşah, Bağdat'ın tek hâkimi olduğunu ilan etmiş bir şekilde çok sevdiği ava çıktı. Ancak av sırasında hastalandı. Hekimler hastalığına çare bulamadılar. Güçlü Selçuklu Sultanı Melikşah, genç yaşında, hiç beklenmedik bir şekilde vefat etti.

Yalnızca otuz yedi yaşındaydı.

Tesadüf olabilirdi, ancak sultana yakın olanlar, Nizam-ülmülk'ün gördüğü ve anlattığı düşü hatırlamadan edemediler. Aynı düşte olduğu gibi Nizam-ülmülk'ün ölümünden kırk gün kadar sonra dünyaya veda etmişti Sultan Melikşah.

Güçlüydü ve çok sağlıklıydı Sultan Melikşah. Aniden ölümüne akıl erdirilemedi. Kısa sürede de dedikodular yayılmaya başladı:

"Sultan hastalanmış ve bu nedenle ölmüş olamaz! Mutlaka zehirlenmiştir!"

Sevilen bir hükümdar olduğu kadar düşmanı da çoktu. En başta Bâtıniler ki Melikşah iki güçlü emire İsmaili kalesi Rudbar'ı kuşatmalarını buyurmuştu. Kuşatma sürüyordu. Bu da İsmaililer için büyük sıkıntıydı. Melikşah'ın

ölümünün duyulması ile kuşatma kaldırılacaktı. Ancak Bâtınilerin Selçuklu sultanını zehirlemeleri çok uzak bir ihtimaldi.

Diğer ihtimal yakın zamanda Abbasi halifesi ile yaşadıklarıydı. Halifenin, Bağdat'tan ayrılmamak için zaman istemesi ve zaman dolmadan sultanın ölmesi yine dikkat çeken bir tesadüftü.

Başka meseleler de vardı Selçuklu sarayı içinde. Terken Hatun'un devlet yönetiminde hak sahibi olma çabası, bu istekle veliaht olmayan oğlu Mahmut'u veliaht yapmaya çalışması ve Melikşah'ın buna karşı çıkması önemli bir başka sebepti. Ayrıca Nizam-ülmülk'e yapılan fedai suikastının altında başka nedenler arayan Nizam-ülmülk yanlıları da bu işte Melikşah'ın ya da yeni atadığı vezirin parmağı olduğu düşüncesinde idiler.

Kısaca, sultanın genç yaşında, sağlıklı bir kişi iken aniden ölmesine gerekçe aranıyordu. Çoğu kişi onun zehirlendiğine emindi. Bunun için birçok dedikodu üretiliyor, şüpheli kişilerin adları sıralanıyordu. Dedikodular susmayınca araştırmalar başladı. Bu araştırmalar, izleri sultanın yakınlarında görev alanlara kadar getirdi.

Bir suçlu bulunmalıydı.

Sonunda sultanı Hurdik adlı hizmetkârının zehirlediğine karar verildi. Bunun için de sultanın kullandığı kulak karıştırma çubuğuna zehir sürüldüğü iddia edildi.

Konu zavallı hizmetkârın idamı ile kapatıldı. Çünkü Selçuklu tahtı için hevesleri olanlar Melikşah'ın ölümü ile mutlu olmuşlardı. Artık sonu gelmez taht savaşları yeniden başlayacaktı.

Taht kavgaları...

Oğlu Mahmut'u tahta geçirmek isteyen Terken Hatun Melikşah'ın ölümünü bir zaman gizlemeye çalışacaktı. Melikşah'ın cenazesi saraydan iki kişi tarafından alındı. Cenaze namazı dahi kılınmamıştı. Düşmanlarına korku salan, Selçuklulara altın bir çağ yaşatan Melikşah, sıradan bir kişi gibi törensiz, kalabalıklar olmadan ve en önemlisi Türk töresi uygulanmadan, adet olduğu üzere atların kuyruğu kesilmeden, kanlı gözyaşı dökülmeden kaldırıldı. Ölümünden iki gün sonra İsfahan'a götürüldü ve medresesindeki türbeye gömüldü.

Sultan Melikşah'ın ölümüne en çok sevinenler elbette İsmaililerdi. Bir anda rahatlamışlardı. Bundan sonra uzun bir zaman sürecek olan Selçuklu taht kavgaları sırasında unutulacaklar, rahat bir nefes alarak kendi yayılmalarına hız vereceklerdi.

Hasan Sabbâh, Selçuklu Devleti içinde olanları yakından izliyordu. İsmaililer ardı ardına iki büyük düşmandan kurtulmuşlardı. Bu önemli gelişme yine Seyduna'nın kerametine, uğuruna ve Tanrı tarafından kollanmasına yorulacaktı sevenleri tarafından.

Selçuklu Devleti zordaydı. İç kavgalar gerçek düşmanlarla mücadeleye engel oluyor, zamana gölge düşüyordu. Devlet duraklama çağına girmişti.

Melikşah'ın dört oğlu...

Berkyaruk, Muhammed Tapar, Sencer ve Mahmut...

Ayrıca Melik Tutuş ve diğer hanedan mensupları.

Uzun süren savaşlardan sonra Berkyaruk Selçuklu tahtına oturacak, ancak o zamana dek çok kan akacaktı.

Selçuklu, kendi içine dönünce Hasan Sabbâh'a gün doğdu. Genişleme ve yeni kaleler elde etme siyaseti hız aldı. Öyle ki neredeyse elliye yakın kale onların eline geçti. Karşılarına güçlü ordular çıkmamış, kendi içinde kavga eden Selçuklu, kalelerini koruyamamıştı.

Elde edilen kalelerin en ünlüleri: Lammasar, Şahdiz, Banyas, Vesnemkuh, Halincan, Üstünaved, Erdehen, Girdkuh, En-Nazır, Et-Tunbur, Haladhan, Lencan, Erdemen, Mesasi, Masyaf...

Üstelik fedailer, davalarına zararlı gördükleri yöneticilere suikast düzenlemekten geri durmuyorlardı. Yaydıkları korku ile hedefte olduklarını düşünen insanlar, her zaman zırh kuşanarak dolaşmak, evlerinden, saraylarından dışarı çıkmamak durumunda kalmışlardı. En yakınındakilere karşı bile güven kaybolmuştu. Fedailerin amacı gerçekleşmiş, güvensizlik ve şüphe, dostlukları öldürmüştü. Elbette bunda yayılan söylentilerin de payı vardı.

Fedailer pervasızlıklarını o kadar ileri götürdüler ki...

Sultan Berkyaruk devlete egemen olmaya, yılların ve taht kavgalarının etkilerini onarmaya çalışıyordu. Aklında bir an önce İsmaililer üzerine sefer yapmak, İsmaili kalelerini geri almak vardı. Bu amacını sık sık dile getiriyordu. Atası Nizam-ülmülk'ün öcünün alınması gerektiğini düşünen veziri de onu destekliyordu.

Bu sözlerin ulaştığı yerlerde mutlaka karşılığının verilmesi fikri yayılıyordu. Düşmanlığın cevabı olmalıydı. Kendileri hakkında hükümler veren Sultan Berkyaruk'a büyük bir kin besliyordu fedailer.

Sonunda bir fedai Berkyaruk'u yok etme görevini üzerine aldı.

İsmaililer ilk kez bir Türk hanedan üyesinin kanının akmasına karar vermişlerdi.

Sistanlı'ydı. Yüzünü gizleyerek yaklaşmıştı Sultan'a. Bir tek hamle yapacak o güne kadar öldürülmüş en yüksek mevkili birini öldürmüş olacaktı. Heyecan içindeydi. Bölgede görevli iki İsmaili başdaisi ona nasıl hareket edeceğini belletmişlerdi.

"Uygun zaman ve uygun yerde tek bir vuruş! İkinci şansın olmayacak."

Hançerini hazırladı.

Kıyafetini değiştirmiş, sıradan bir tüccar kılığına girmişti. Elbette bir derdi vardı ve bunu sultana anlatacak, böylece yakınına kadar gelip...

Bir fedai, Selçuklu soyundan birine, bir sultana hedeflenmişti.

Benzeri pek çok cinayet duyulduğundan hazırlıklıy-

dı kurban ve muhafızları. Fedai hançeri ile sultana hamle yaptığında onu engellediler. Yine de hedefine ulaşıp kana bulandı hançer. Sultan Berkyaruk pazısından yaralandı. Fedai kaçamadan, canlı yakalandı. Sorguya alınıp sıkıştırılınca kendisine yardımcı olan iki başdainin adını vermek zorunda kaldı. Onlar da tutuldu ve sorgulandılar.

Birbirine bağlı zincirin halkaları ele geçirilmeye çalışılıyordu. Daha üstlerinde kimler olduğu, devlet içinde işbirlikçileri olup olmadığı araştırılıyordu.

Suskunluğu seçen başdaileri pek de iyi bir son beklemedi. Önce birisi fillerin ayakları altına atıldı. Çiğnenerek ölümü izletildi diğerine. Onun halini gören diğer başdainin dili çözülüverdi. Sıraladığı adlar akıl alır gibi değildi. Hızlı tutuklamalar başladı. Sultanın en yakınına kadar uzanan fedai zinciri yok edildi sıra ile. Akıl almaz bir zincirdi ve beklenmedik isimler çıkmıştı ortaya. Tamamının başı vuruldu. Böylece iyi bir İsmaili temizliği yapıldığı düşünülüyordu.

Selçuklunun iç karmaşası sürerken İsmaililer de bir yol ayırımına girmişlerdi. Bu kez ayrımın başını çeken Hasan Sabbâh olacaktı.

Çünkü...

Acıyı yaşadı Seyduna.
Acı acıyı yaşattı.
Acı acıyı arattı!
Hasan Sabbâh haberi aldığında çok üzüldü.
"İmam el-Mustansır hakka yürüdü!"[106]

[106] Fatımi halifesi İmam el-Mustansır'ın ölüm tarihi 1094.

Bunu bilerek yaşar insan. Bunu bilerek, ama hiç ölmeyecekmiş gibi... Nefsin ölümü unutmasını ne acıdır ki ölümler hatırlatır zaman zaman yitirilenlerle... İmam el-Mustansır da bir faniydi. O da zamanı geldiğinde terk eyledi dünyayı. Sevenlerini, inananlarını ardında bırakarak...

Bu ilk acı haberdi. Ardından olması gerekenler olsaydı belki hafiflerdi acılar.

Seyduna bekliyordu ki imam olarak halifenin büyük oğlu Nizar ilan edilsin, el-Mustansır'ın yerine geçtiği açıklansın.

Bu dahi birazcık olsun...

Beklentiler bu yöndeydi.

Hak olan buydu.

Olması gereken buydu, ancak o haber bir türlü gelmedi. Kısa zaman sonra öğrendikleri ise daha bir yıktı Seyduna'yı. Hak ve adalet bir yana bırakılmış, menfaat ve siyaset yine öncelik almıştı. Dünya hali gereğince dünyanın insanlara göre var olduğunun işareti...

"El-Mustansır oğlu Ebu Kasım Ahmed, el-Mustali Billâh adı ile imam ilan edildi"

Hasan Sabbâh biliyordu ki Mustali, Efdal'ın elinde oyuncak olacak...

Güçlü Fatımi Veziri Bedrü'l Cemali'nin yerine geçen oğlu Efdal elindeki gücün sürmesi için kurgulamıştı olayları. İmamlık müessesesine el atmış, ortalığı karıştırmıştı. El-Mustansır tarafından yerine gösterilen, bunun için yetiştirilen Nizar onun etkinliğini kıracak güç ve dirayetteydi. Halk da onu seviyor, destekliyordu.

Efdal, damadını Fatımi halifesi, İsmaililerin imamı ilan etti sırf kendi iktidarı sürsün diye. Bir inancın geleceğine kastetmiş, bölünmelere, yıkımlara neden olmuştu.

Kabul edilemez bir zorlamaydı.

Haksızlıktı.

Büyük oğul dururken ve el-Mustansır sağlığında onu kendisinden sonraki imam olarak ilan ederken, böyle yetiştirilmişken, halk da böyle beklerken, ondan otuz yaş küçük olan kandaşının imam ilan edilmesi...

Nizari elli yaşındaydı. Ahmet ise yirmi...

Hasan Sabbâh kabullenmedi bu kararı. Bütün gücü ile karşı çıktı. Çünkü işin içinde menfaate dönük bir oyunun kurgulandığını biliyordu. O, her zaman yanlışa ve haksızlığa karşı çıkmış, zora direnmiş yapısı yeni bir mücadelenin içine soktu Seyduna'yı.

"İmam el-Mustansır vekâletini İmam Nizar'a verdiğini, kendisinden sonra onun imam olması gerektiğini bana söyledi. Ben huzurunda iken bunu kulaklarımla duydum. Tanığım ki imamlık, Nizar'ın hakkıdır. Bu hakkı hiç kimse engelleyemez. İmamımız Nizar'dır. Ta o zaman bunu kabul edip gönülden ahd verdim."

Hasan Sabbâh'ın desteği önemliydi ki başkaları da vardı Nizar'a gönülden bağlanan. İmam Nizar, elbette onun imamlığını engelleyen oyunlara boyun eğmeyecekti. El-Efdal'ın kendi başına, buyruğundaki ordunun gücüne güvenerek gerçeği değiştirmesini kabul etmeyecekti.

Kahire'de bu karara uymayıp İmam Mustali'yi tanı-

mayanlar isyana kalkınca Nizar bir fırsatını buldu ve iki oğlunu alarak İskenderiye'ye kaçtı. Orada bulunan üvey kandaşı Abdullah'a sığındığı yönünde haberler geliyordu. Nizar'ın bölge halkının desteğini kazanması zor olmadı. Ayrıca kentin Türk asıllı valisi Aftekin ile kadı İbn Ammar'ın desteğini almayı başardı. Böylece imamlığını ilan etti Nizar ve el-Efdal yönetimine karşı harekete geçti. Yeterli kuvveti bulursa başkente ulaşıp tahtı ele geçirmeye çalışacaktı. Hasan Sabbâh, onun yanında olduğunu, bütün ordusu ve fedaileri ile hakkını alması için emrettiğince savaşacağını bildirdi İmam Nizar'a.

Böylece İsmaililer yeni bir yol ayrımına girdiler.

Hasan Sabbâh, Alamut'ta ve kendisine bağlı bütün kalelerde, kentlerde İmam Nizar adına hutbe okuttu. Yine onun adına para bastırdı. Üstelik onu İskenderiye'den alıp getirmesi için oğlunu gönderdi. İmam'ın Alamut'a ulaşması hem kendi açısından hem de İsmaililerin güçlenmesi açısından çok iyi olacaktı.

Ancak bu isteğin gerçekleştiremeyecekti Hasan Sabbâh.

Nizar'ın güçlendiğini gören ve geleceği için tehlikeyi fark eden el-Efdal kalabalık bir ordu ile İskenderiye'ye yürüdü ve kenti kuşattı. Nizar'ın, böylesi bir ordu ile baş etmesi mümkün olmadı. Yeterli hazırlığı yoktu. Direnemedi. Mustali'nin askerleri, Nizar'ın yanında olan pek çok kişiyi katlettiler.

Nizar'ı yakaladılar, iki oğlu ile birlikte tutsak edip Kahire'ye götürdüler.

Hasan Sabbâh bu sefer imamını Kahire'den kurtarmanın yollarını aramaya başlamıştı. Zaman yoktu, imkânları sınırlıydı.

Aldığı haberler canını sıkıyordu. Artık İmam Nizar'ı kurtarmasının mümkün olmayacağını düşünmeye başlamıştı. Çok iyi korunuyordu İmam Nizar. Fedailer ona ulaşamıyorlardı.

Çok gecikmedi acı haber.
İmam Nizar artık yok!

İmam Nizar, kandaşı Mustali tarafından önce zindana atılmış, sonra da onu sevenlerin yapabileceği isyanları önlemek adına katledilmişti. Yanında büyük oğlu el-Hadi de bulunmaktaydı ve atası ile aynı acı sonu yaşamak zorunda kalmıştı.

Hasan Sabbâh, Nizar'ın davasını sürdürmeyi kendisine amaç edindi. Fatımi Devleti'nden koptu. Yeni bir yol çizip adına Ed-davetüş-cedide[107] adını verdi. Ed-Dava el-Hediye yerine kendi davetini, yeni davetini açtı gönüllere.

Bu çağrı, yeni bir çağrı!

İsmailiyeden ayrılan ve İmam Nizar adına çizilen yeni yol.

Nizari İsmaililer...

Hasan Sabbâh yıllar önce verdiği ahdını tutmuş, Nizar'ı imam olarak tanımış ve isyanını desteklemiş, ancak acı sonuna engel olamamıştı. Şimdi amacı onun davasını gütmek ve yolunu çizmek olacaktı.

---

[107] Yeni Davet

"Doğru imamı tanımak ve ona bağlanmak görevimizdir. Asıl imamı inkâr edip başkasının ardından koşmak imansızlıktır. Asıl İmam Nizar ve ondan devam edecek Ali soyudur. İmam İsmail'e yapılan haksızlık şimdi de İmam Nizar'a yapılmak isteniyor. Bunu kabul etmeyeceğim!"

İmamlık yeniden gaibliğe karışmıştı.
Hasan Sabbâh, gaib imamın hüccetiydi.

Nizar soyundan geleceğine inandıkları ve bir gün mutlaka ortaya çıkacak olan gaib imamın...

Bu konuda pek konuşmadı Hasan Sabbâh. Nizari İsmaililerin dilinde ise çeşitli öyküler dolaşıyordu. Nizarilerin bir kısmı İmam Nizar'ın gerçekte ölmediğine, öldürülemeyeceğine inanıyorlardı. İnzivaya çekilmişti ve mehdi olarak geri dönecekti. Ancak bunlar azınlıktaydı. Çünkü asıl mehdinin İmam İsmail olduğu konusu genel kabuldü.

Geniş Nizari kitleleri ise Hasan Sabbâh'ın kudretini ortaya atarak imamlığın Alamut'a gizlice getirilen İmam Nizar'ın torunlarından birinde olduğuna inanıyorlardı. Bu bir sırdı ve Alamut bu sırrın sahibiydi.

Zamanla yeni öyküler üretilecekti bu konuda.

İki düşman...
Selçuklular ve Hasan Sabbâh'ın Nizari İsmailileri...
Ed-davetüş-cedide...
İki yanda da kendi içinde kavga ve bölünme vardı.
Bir olmak ne denli zor, ne denli zorlu...

Selçuklu sarayının içinde bile...

Hasan Sabbâh'ın elinde imkân olduğu halde imamlık gütmemesine, "Gaib imamın Hücceti[108]" olduğu şeklindeki onayına şaşırmıştı Gezgin.

Hasan Sabbâh, bir İsmailinin ulaşacağı en yüksek makam olarak hüccetliği ilan eden ve kabul eden kişidir.

"Oysa insanlar ona inanıyor, her dediğini doğru kabul ediveriyorlardı. Aklı ve bilgisi inançları değiştirmeye, şekillendirmeye yetkindi. Bir uygun anlatı ile hatta uydurulacak bir öykü ile imamlığını ilan edebilirdi. Ki sonrasında bunu yapan bir hüccet çıkacak ve imam olduğunu söyleyecek, bu da kabul görecekti."[109]

Kimsenin itirazı olmazdı buna ki Alamut'un imamsız bir kale olmaması gerektiğini düşünenler bir sürü öykü uydurmuşlar ve Alamut içinde olmasa bile yakınlarda bir yerlerde yaşayan, İmam Nizar'ın soyundan gelen bir imamın varlığından söz etmişlerdi. Bunu kendilerince bir sır olarak saklamışlar, gizli gizli anlatmışlar, kabul etmişler...

Bazı kişiler diyorlardı ki:

---

[108] Gaib imamın vekili.

[109] Hasan Sabbâh soyundan gelen II. Hasan b. Muhammed (1162-1166) Alamut'ta imamlığını duyurarak kendisinin İmam Nizar'ın soyundan geldiğini iddia etmiştir.

"İmam, daha Alamut alınmadan önce Hasan Sabbâh'ın yanındaydı! Seyduna yıllar önce Mısır'dan ayrılmadan, İmam Nizar başına gelecekleri bildiği için, gebe olan karısını Seyduna'ya emanet etmiş ve 'Geleceğin imamı senin yanında büyüsün!' demişti. Seyduna bu emaneti bir sır olarak saklamış, Nizar'ın oğlu Alamut yakınlarında doğmuş, büyümüş ve imam olarak yetiştirilmişti!"

Bir diğeri de diyordu ki:

"İmam Nizar'dan gebe olan bir cariye, onun yakalanıp zindana atılması üzerine Nizar yanlılarınca kaçırılmış ve Alamut'a getirilmiş. Çocuk orada doğmuş ve Hasan Sabbâh'ın gözetiminde yetiştirilmiş..."

Bir başka öykü ise olması gereken imamın varlığını şöyle açıklıyordu:

"Ebu Hasan Saidi adındaki bir Nizar yanlısı kadı, Nizar'ın erkek torununu Kahire'den alıp kaçırmış, katledilmekten kurtarmış, yanına alıp Alamut'a getirmiş ve Seyduna'ya emanet etmiş. Adı el-Muhtedi olan bu çocuk herkesten sakınılmış. Hasan Sabbâh'ın en yakın dostlarından Buzurg Umid'in oğlu gibi gösterilmiş ve geleceğin imamı olarak yetiştirilmiş..."

İmam Nizar'ın yaşayan bir oğlu olmadığı ve imamlığın gaibliğe döndüğü inancının yanında illa da bir imamın hem de Nizar soyundan bir imamın varlığını uygun görenler bu ve benzeri öykülerden birine inanıyorlardı.

Öykülerin dayanağı öncelikle Seyduna Hasan Sabbâh ve onun kalesi Alamut'tu.

İşte böylesi bir durumda Hasan Sabbâh çıkıp, "İmam benim!" deseydi büyük kabul görürdü.

O ise görevini biliyor, sık sık seslendiriyordu:

Hüccet...

"Gaib İmam'ın Hücceti..."

Böylesi bir dürüstlük karşısında şaşırıyordu Gezgin.

Gezgin, tuttuğu notları okuyor:

"İmam ortaya çıkınca Muhammed ve şeriatı ortadan kalkar.

Her şeyin bir Rabbi vardır ve o mutlak varlıktır.

Allah'ı tanımak, imamı tanımaktır.

İmam gaibse davayı hüccet yürütür.

Hüccet gaibte değil, açık olup daima etkindir."

Hayret ediyor verilen mesajlara. Bu başlı başına bir felsefe, başlı başına bir öğreti...

Okumak ve yazmak, ilim yapmak ve anlatmak... Öğretmek, yetiştirmek ve ne olursa olsun Alamut'u korumak...

"İnkâr eden öğrenir zira inkâr eğitimdir. Ancak marifet akıl ve görme yoluyla değil bir bilge öğretici kanalıyla olur. En doğru öğretici imamdır. O halde imama muhtacız. Onsuz bir şey olmaz, akılsal bilgi kullanılamaz. Hüccetlik asla imamlığa denk değildir. Ancak ve ancak vekâlettir!"

Akıl ile inanç...

"Akıl doğru yola götürür."

İmam aklın özüdür.

"Her imam kendisinden önce gelen imamlardan bağımsız bir görüşe sahiptir. Bu nedenle öncül imamların kararlarına bağlı kalmak doğru değildir. Bir imam başka bir imam veya akıl ile sınırlanabilir."

Seyduna, bir yandan yazıyor, yaşadıklarını ta en başından itibaren, kâğıda döküyordu.

"Kişinin kendisini anlatabilmesi, kendini anlayabildiğine işarettir. Kendisini anlayan ise herkesi anlar."

Bir gün kitabı bitecekti. Kitabı bittiğinde belki her şey bitecekti.

Alamut'u lekesiz kılmak için koyduğu kurallardan asla taviz vermiyordu Seyduna. Dirlik ve düzen, tavizsiz uygulanan kurallarla korunuyordu.

Hak eden kim olursa olsun hak ettiği cezayı alırdı.

Oğlu dahi olsa...

Oğlu!

Karşısında boynu bükük duran oğlunun yakaran gözlerine inadına bakmıyordu.

O Seyduna...

Alamut'un Piri...

İnananların gözbebeği...

Nizari İsmaililerin hücceti, Yeni Davet'in sahibi...

Eğer adaleti tam uygulamazsa, ayrım yaparsa ona kimse inanmaz, güvenmez. Bir sözü ile ölüme koşan fedaileri dahi dinlemezler sözünü.

Yüreğindeki sızıyı bastırdı Seyduna. Kendisini, kendisinden dışladı. Yalnızca Alamut'un Piri olarak düşündü, taşındı.

Suç işlenmişti ve cezayı Tanrı koymuştu. Ona uygulamak düşerdi karşısındaki kim olursa olsun.

Bu kez oğluydu. Yasağa uymamış, harama bulaşmış, Alamut'a şarap sokup, şarap içmişti.

Alamut'a şarap sokmak bir suç, içmek ikinci suç...

Cezası da kesindi.

"Başını vurun!"

"Seyduna..."

Bu acı ses karşılık bulmadı. "Ata!" bile diyememişti oğlu. Bir an beklediler askerler ki belki bağışlar. Ne de olsa oğludur! Onun kanından, canından...

Bir tek kelime daha etmedi Seyduna. O bir kez konuşurdu.

Oğlunu alıp götürdüler.

Seyduna yol arkadaşlarına, refiglerine, dailerine bile acımaz, suçlarını asla bağışlamazdı. Bağışlayamazdı.

Başdailerinden, en yakınlarından Hüseyin Kâini, yeni kaleler için fethe gönderdiği, güvendiği dostu bir cinayete kurban gitmiş, başdailerden Hüseyni'nin bu işe karıştığı anlaşılmış ve hakkında karar verilmişti.

"İdam!"

Bir başdaiyi bağışlamayan oğlunu hiç bağışlamazdı.

"Onları, Tanrı bağışlasın!"

Çok ağlamış, üzülmüştü dostu başdainin ardından, ama...

Başını vurdurmuştu.

"Şimdi de oğluma ağlayacağım! Ah oğul, neden yaptın bunu? Bana bu acıyı neden yaşattın?"

Adaleti ve eşit davranışı sayesinde etkindi Hasan Sabbâh. Onun için Seyduna'ydı. Onun sayesinde, onun düşlerinin uygulaması ile İsmaili Fedaileri her yerdeydi.

Selçuklu sarayının içinde bile...

Güçlenmişti İsmaililer. Seyduna ve Alamut sayesinde...

Pek çok Selçuklu devlet adamını kendi yanlarına çekmeyi başarmıştılar. Yönetimdekiler birbirlerinden şüphe ediyorlardı. Hasan Sabbâh yanlılarının bilerek ortaya attıkları sözler, kendilerini olduklarından daha güçlü ve sayısal olarak fazla gösterme taktikleri, İsmaili olmayanların dahi adlarının çıkmasına yol açıyordu. İsmaili olma suçlamaları işleri çığırından çıkarmış, tedirginlik ve güvensizlik, yaygın kabul durumu olmuştu.

Sultan Berkyaruk da bu suçlamalardan nasibini alıyordu. Tahtta gözü olanların çıkardığı, onun İsmaili olduğuna dair dedikodular, zaten sıkıntıda olan Berkyaruk'u olumsuz etkilemekteydi. Sonunda bu dedikodular o kadar ilerledi ki Sultan Berkyaruk'un ordusu dahi toptan İsmaili olmakla suçlandı. Berkyaruk'un kandaşı ile savaşmak için ordusuna beş bin İsmaili aldığı iddia edildi. Berkyaruk bu söylentilerden dolayı zor duruma düştü. Hatta Abbasi halifesinin sarayında bu konu konuşuluyordu.

Yine bir başkaldırı vardı!

Yine sultanlık güden bir hanedan üyesi!

Sultan Berkyaruk, başkaldıran kandaşı Muhammed Tapar'la mücadele etmeye çalışırken hakkındaki söylentiler yaygınlaştı. Muhammed Tapar yanlıları onun İsmaili olduğu dedikodusunu sürdürerek gücünü zayıflatmak yolunu seçmişlerdi. Oysa fedai saldırısına uğramış, canını zor kurtarmıştı.

Aklı başında Selçuklu emirleri, bu konuya çok üzülen

ve bir türlü söylentileri önleyemeyen Sultan Berkyaruk'a dediler ki...

"Sultanım, bu söylentileri önlemenin bir tek yolu var. O da İsmaililere karşı harekete geçmek, onların başını ezmektir. İsmaililer çok güçlendiler. Fedailerin yaptıkları suikastların sonu gelmiyor. Çıkan söylentilerin kaynağı da yine onlardır. Devlette ne düzen bıraktılar ne de huzur. Onların hakkından gelemez verdikleri zararı önleyemez olduk. Halk sizin İsmaili olduğunuza inanmaya başladı. Karşımıza çıkan Muhammed Tapar'ın askerleri savaşlarda bize "İsmaili" diye sesleniyorlar. Tek çare İsmaililerin üzerine gitmek! Bu işi kanla çözmelisiniz!"

Fedailer can alıyorlar. Beklenmedik anda beklenmedik şekilde indiriyorlar hançerlerini. Pek çok kişi artık evinde bile zırhlı dolaşıyor, çevresinde muhafızlardan bir hat kuruyor. Dışarıya çıkmaya çekiniyorlar. Buna rağmen fedai saldırılarına engel olunamıyor.

Yakın zamanlarda...

Berkyaruk'un annesi Zübeyde Hatun'un veziri Abdurrahman Sümeyremi...

Nizamül-mülk'ün yetiştirmesi, Sultan Berkyaruk'un amcası Yakuti'nin kızıyla evli olan Erkuş en-Nizami...

Ünlü Selçuklu emirlerinden Porsuk...

Daha niceleri, Alamut fedailerinin kurbanı oldular.

Akıl almaz bir öykü:

Selçuklu kenti İsfahan'ı öncelikli yayılma ve adam kazanma yeri seçmişti Bâtıniler. Kentin mahallerine dağılmışlar, her bir mahallede dailer ve yardımcıları yerleşerek

sürekli anlatılarla halkın nabzını tutmaya, onları yönlendirmeye başlamışlardı. Her biri aldıkları eğitimin hakkını verircesine yetenekliydi. Her gün yeni taraftarlar kazandırıyorlardı davalarına. Yeni Davet gittikçe güçleniyordu. İlgi büyüktü. Neredeyse otuz bin kişi yol değiştirip Yeni Davet'in üyesi olmuştu.

Kentin mahallelerinden birinde Alevi-i Medeni isimli bir İsmaili daisi yaşıyordu. Bu dainin iki gözü de körd ü, ama davası için yapamayacağı yoktu. Davaya davetler yapılıyordu ve bu daveti kabul etmeyenlerin, İsmaili düşmanlarının cezalandırılması kararı alınmıştı. Bu ceza ölümdü. Selçuklu korkusu ile cinayetlerin açıkça yapılamayacağı ortadaydı. O halde bir yol bulunmalıydı.

Kör Medeni, bunun için bulduğu yolu anlattı arkadaşlarına.

"Benim evim sokağın en sonunda. Bahçemde de bir kuyu var. Orası İsmaili düşmanları için iyi bir mezar olur!"

Belirlenen kişilerin gençten ve etkin kişiler olması konusunda anlaşıldı. Kör Medeni, sokak başlarında bekleyecek, İsmaili düşmanı kişiler bulunduğu yerden geçerken onun kulağına fısıldanacak, o da insanların yardım etme güdülerini kullanıp kendisini evine götürmeleri için yardım isteyecek. Bu sırada evde bekleyen İsmaililer körü eve kadar getiren yardımseveri içeriye çekecekler. Sonra da katledip kuyuya atacaklar!

Bu planı uyguladılar. Hem de uzun bir zaman.

Kör Medeni, elinde asası ile evine yakın köşe başlarında bekliyordu. Geldiği kulağına fısıldanan kişi geçerken sesleniyordu.

"Kim bu körün elini tutup evinin kapısına kadar götürürse, Tanrı onun bütün günahlarını bağışlasın!"

Bu yakarışı duyan kişi elbette kayıtsız kalmıyordu. Gelip körün elini tutuyor ve evinin yerini soruyordu. Evin kapısına geldiklerinde ise körün yandaşları onu içeriye çekiveriyorlardı.

İsmailliler çokça can aldılar bu şekilde. İsfahan'da ortadan kaybolanların sayısı arttıkça bu konuda anlatılan öyküler dilden dile anlatılır oldu. Sonunda ölümden son anda kurtulan bir genç olanları açık etti. Ev ortaya çıktığında halk galeyana gelip bu işe karışsın karışmasın yakaladığı İsmailiyi öldürdü. Pek çoğunu canlı canlı ateşe atıp yaktılar. Yakılanlar arasında işin asıl sorumluları, Kör Medeni ve karısı da vardı.

Emirlerinin sözünü dinleyen Sultan Berkyaruk, ordusunun bir kısmını ayırıp, İsmaili temizliğine başladı. Elbette en yakın çevreden itibaren... Doğruluğu tam araştırılmadan, asıllı, asılsız pek çok kişinin başı alındı. Sultanın öldürttüğü kişiler arasında kendi veziri Müeyyüdül-mülk de vardı.

Selçuklular kanlı bir dönemden daha geçiyorlardı.

Tehlike o kadar büyüktü ki ordu içinde bulunan çok sayıda İsmaili sürekli çalışarak askerleri kendi yanlarına çekiyorlar, engellemeye kalkanları ise tehdit ediyorlardı. Devletin ileri gelenleri, emirler, can korkusu içinde yaşamaktaydılar. Bu durum hizmetlerini etkiliyordu. Hatta bu korku ile sultanın huzuruna çıkarken dahi silahlarının üzerlerinde olması için izin istediler Berkyaruk'tan. Sultan

durumun özelliğini bildiği için bu izni vermek zorunda kalmıştı.

Bu sırada Türk ve İslam dünyası için yeni bir tehlike ortaya çıktı.

Haçlı seferleri başladı.

Papa Urban, Hıristiyanları Kudüs'ü kurtarmaya davet ediyordu.

"Türkler Hıristiyan topraklarını işgal ettiler. Halka kötü davranıyor, kutsal değerlerimizi atlarının ayakları altında eziyorlar. Bu hakarete daha fazla susmamalıyız! İsa Mesih'in doğduğu toprakları kurtarmalıyız!"

Gittiği birçok yerde Hıristiyanları kışkırtan konuşmalar yapıyordu Papa. Böylece harekete geçecek gücü Türklerin üzerine yönlendirecekti.

Bu konuşmalardan çok etkilenen ve çağrıya uymaya karar veren yoksul bir keşiş Perre l'Hermite yalın ayak, yollara düşüp halkı Kudüs'e yapılacak bir kutsal harekete çağırarak asker toplamaya başladı. Gittiği her yerde karşılık buldu bu çağrısı. İnsanlar kurulan Haçlı ordusuna katılmaya koştular. Böylece ilk Haçlı ordusu yola çıktı. Yıllarca birbiri ardına sürecek olan bu seferler başta Rum'u yurt tutan Selçukluları sonra bütün İslam âlemini rahatsız edecekti.

Selçuklular bir yandan iç kavgaları ile bir yandan Bâtıniler ile uğraşırken, güçlerinin bir kısmını da Haçlılara yöneltmek zorunda kalacaklardı. Yalnız Selçuklular değil, Fatımiler de Haçlılarla savaşacak, Hasan Sabbâh dahi Fatımi ordusuna er verecekti, Haçlılar durdurulsun diye.

İslam dünyasındaki bölünme ve çok başlılık Haçlıların işine çok yarayacaktı.

Sultan Berkyaruk'un Bâtıni mücadelesinde kandaşı Sencer yanında yer almıştı. İsfahan İsmaililerine ve İsmaili olduğu iddia edilen devlet görevlilerine karşı büyük kıyımlar yapılırken, Melik Sencer de Kuhistan'da çok sayıda İsmaili öldürttü. İsmaililerin malları ve ağırlıkları yağmalandı.

Berkyaruk böylece İsmaili olmadığını kanıtladı, ama onların güçlenmeye devam etmesini önleyemedi. Yaptığı işlerin karşılığı yeni suikastlar oldu. Fedailer durmadan öldürdüler. En gözde, en güçlü yöneticilerden kişiler yok edildi. Kuşku ve tedirginlik eksilmeyip, arttı.

Berkyaruk ve Muhammed Tapar arasında taht mücadelesi hız kazandığında İsmaililer yeniden rahatladılar. Çünkü bu iki kandaş, devleti ikiye bölmek pahasına karşılıklı kıyıma giriştiler. Abbasi halifesinin kararsızlığı ve kendi gücünü korumak için ikili oyunları da savaşları körükledi. Öyle ki halife bir Berkyaruk, bir Muhammed Tapar adına hutbe okutarak kendince çözümler buldu. Hangi kandaş bastırırsa onu sultan kabul ediyordu.

Melik Sencer, bu savaşta kendisine Horasan'ı veren Berkyaruk'u değil, aynı anadan doğduğu öz kandaşı Muhammed Tapar'ı desteklemeyi seçti.

Alamut'a gelen haber önemliydi. Kahire'den Fatımi halifesinden geliyordu. Hasan Sabbâh'a ulaşma yolunu bulmuştu Halife...

Mustali ölünce yerine geçen el-Amir...

"El-Efdal'dan kurtulmam için bana yardım et!"

İmam olarak sayılmadığını bile bile Seyduna'dan yardım istiyordu.

El-Efdal, İmam Nizar'ın katili... Nizari İsmaililerin can düşmanı...

Elbette bu fırsatı kaçırmayacaktı Seyduna. Bir düşmana hak ettiği cezayı vermek için hemen bir fedai görevlendirildi.

Çok geçmeden müjde geldi.

"El-Efdal hak ettiği cezayı aldı!"

Bir Alamut fedaisinin hançeri daha yerini bulmuştu. Bayram ilan edildi Alamut'ta. Nizariler yedi gün, yedi gece şenlik edip bu cezayı kutladılar.

Çok geçmedi el-Amir bir mektup daha yazdı Hasan Sabbâh'a. Önce yapılan yardım için teşekkür ediyordu. Sonra da gerçek imam olduğunu, kendisine uyulmasını istiyordu.

"Nizar'ın yolunu bırak! Gel bana tabii ol. Ali soyundan gelen gerçek imam benim!"

Ona hemen karşılık verdi Hasan Sabbâh...

"Yolum Nizar'ın yoludur. Seni imam olarak tanımam ve asla yolumdan dönmem!"

Bir zaman sonra Alamut'ta el-Amir'in çaşıtları yakalandı. İçten içe çalışıp Hasan Sabbâh'ın etkinliğini kırmak amacında olduklarını itiraf ettiler. Hemen cezaları verildi. Kahire sarayındaki fedailere haber salındı ki el- Amir uyarılsın.

"Alamut'ta onun hükmü sökmez, ama onun sarayında Seyduna istediğini yaptırır!"

Artık el-Amir de rahat uyuyamayacaktı.

Üç kandaşın Selçuklu tahtı için mücadelesi yıllarca sürdü. Zaman zaman kısa süren barışlar yaptılar aralarında. Ancak bir türlü sonuca ulaşamadılar. Hanedan savaşları Bâtınilere ve Haçlılara yaradı. Oluşan boşluklardan yararlandılar. Selçuklu yurdunda pek çok yer kontrolden çıktı. Halk huzursuz, ülke mutsuz oldu.

Sonunda üç kandaş bir barış anlaşması yapıp, aralarındaki savaşlara son verdiler. Bu anlaşma ile Berkyaruk sultan olacak, Muhammed Tapar ise melik unvanını kullanacaktı. Berkyaruk, kandaşının nevbet çaldırmasına karışmayacaktı. Muhammed Tapar kendi yönetimindeki kentlerde okuttuğu hutbelerde Berkyaruk'un adını anmak zorunda değildi. Birbirleri ile yalnızca vezirleri aracılığı ile haberleşeceklerdi. Taraf değiştiren beylere ve askerlere ceza verilmeyecekti.

Sınırlar belirlendi.

Sefidrud sınırdı. Azerbaycan, Diyarbakır, Elcezire, Musul ve Suriye'ye kadar olan yerler Muhammed Tapar'ın yönetiminde olacaktı. En önemli karar ise Berkyaruk'tan sonra Melik Muhammed'in sultan olacağının kabulüydü. Maveraünnehr ve Horasan'ın hâkimi olan Sencer de Melik Muhammed'e bağlı kalacaktı.

Anlaşma yapılmış ve kavga sona ermişti. Ancak Berkyaruk çok yaşamayacak henüz yirmi beş yaşında iken hayata gözlerini yumacaktı.[110]

---

[110] Berkyaruk'un ölüm tarihi 22 Aralık 1104

Selçuklularda bir sultan daha değişmiş, ancak ne Alamut'un ne de Hasan Sabbâh'ın sonunu getirememişlerdi.

Var olmak, yok olmak...

Aklın alması zor bir geçmiş...

Alamut'un çekiciliğine kapılıp dağın eteklerine yapışıp kaldı Gezgin. Oradan ayrılmak istemiyor.

Duyduğu doğruları ve yanlışları karaladığı notlarını düzenledi. Heyecanla baktı gelecekte insanların ellerinden düşürmeyeceğini düşündüğü eserine.

"Hâlâ bir şeyler eksik!"

Alamut'un kalıntıları içinde Alamut'un yaşadıklarını özümseyerek, Nizari İsmailileri ve Hasan Sabbâh'ı aramayı sürdürüyor.

Selçukluyu, Fatımi Devleti'ni, Abbasi halifesini... Kudüs'ü almak üzere yola çıkıp ortalığı kana bulayan Haçlıları... Olan biteni düşünüyor.

"Bu topraklar ne büyük gizemleri saklıyor içinde! İyi ki buradayım ve yaşananları gelecek kuşaklara anlatabilme talihini verdi Tanrı bana."

Anlayabilmiş miydi?

Elbette her şeyi anlaması mümkün değildi. Doğru olan olanları olduğu gibi, yaşandığı gibi anlatabilmesiydi. İnançları için savaşanlar ile onlara inançlarını korumak için karşı koyanlar...

Savaş, katliamlar, suikastlar, cinayetler...

"İnanç adına..."

Bu topraklara düzen vermeye çalışan Selçuklular ve genç yaşta işlerini yarım bırakıp bu dünyadan göçen sultanlar...

Berkyaruk'un ölümü üzerine boşalan tahtın en güçlü adayı o tahtı Berkyaruk'tan almak için yıllarca savaşan ve sonunda devletin yarısına razı olan, ikinci kişi olmayı kabul eden Muhammed Tapar'dı.

"Muhammed Tapar, Selçuklu sultanı oldu!"

Başını tedirgince salladı Seyduna. Olanları günbegün haber alıyordu. Yeniden başlayan savaşları ve bu savaşların bitmemesi, Muhammed Tapar'ın başarılı olmaması için ettiği duaları... Olmasını hiç istemediği olmuştu işte. Büyük bir İsmaili düşmanı olan ve onlara huzur yüzü göstermeyeceğinden emin olduğu kişi Selçuklu tahtına oturmuşsa...

"Yeniden zorlu günlere döndük. Muhammed Tapar var gücü ile üzerimize gelecektir."

En iyi çare Selçuklu hanedanından birilerinin isyan etmesi, yeniden birbirleri ile savaşmalarıydı. Bunca gelişmelerini, büyümelerini ve çoğalmalarını buna borçlu değiller miydi? O halde yeni kavgaların çıkması için uğraşacaklar, kışkırtacak birilerini bulacaklar...

Bunun için çok da emek gerekmediğini biliyordu. Yönetmek ve tek olmak, razı olmamak Selçuklunun ruhundaydı. Emirlerin varlığı ise bu yarayı sürekli kaşıyordu. Birileri mutlaka birilerini harekete geçiriyordu.

Seyduna'nın tahmini yine doğru çıkmıştı. Birkaç yıl süren düşmanlarını yok etme çabası sona erdiğinde yönünü İsmaililere dönüvermişti Sultan Muhammed Tapar. İsmaililer de rahat durmuyorlardı ya. En küçük fırsatı değerlendirmek onların işiydi.

Sultana gelen haberler yeni bir seferin kaçınılmaz olduğunu gösteriyordu.

"Beyhak yöresinde bulunan Turaysit kasabasında yaşayan ve güçlenen Bâtıniler hâkimiyetlerini yerleştirmek için saldırıya geçtiler. Pek çok kişiyi katledip mallarını yağma ettiler. Kadınlarını aldılar."

Bu kadarla kalmadı olanlar:

"Her yıl olduğu gibi Hac için yola çıkan Maveraünnehr, Horasan, Hindistan ve daha uzaklardan gelen Hacı adayları Huvari Rey'de toplandıklarında, Bâtıniler saldırdılar. Hacı adaylarını kılıçtan geçirdiler. Mallarını yağmaladılar."

Selçukluların büyük önem verdiği, koruyup kolladığı Hacı adayları... Kendilerini Hac yolunun emniyeti ile görevlendirmiş Selçuklular... Hacı olmak isteyenleri koruyamayan oysa İslam'ın koruyuculuğuna soyunmuş ve buna inanmış bir devlet olabilir mi?

Fedailerin suikastları de sürüyordu:

Şafilerin güçlü âlimlerinden Ebu Cafer, Rey'de halka vaaz verip kürsüden indikten sonra bir fedai tarafından öldürüldü.

Kadı Ebul-Ali Said İsfahan'da camide suikasta uğradı.

Daha da ötesi...

Melik Sencer'e vezirlik yapan Nizam-ülmülk'ün büyük oğlu olan Fahr-ülmülk bir gün yanında muhafızları

olduğu halde dolaşırken derviş kılıklı bir kişinin bağırdığını duydu. Şöyle sesleniyordu adam.

"Müslümanlık elden gitmiş. Zulüm hâkim olmuş! Bu zulmü engelleyecek yok mu?"

Vezir, adamın neden bağırdığını merak etti. Belki bir derdi vardı ve ona yardımcı olabilirdi. Muhafızlarını gönderip adamı yanına çağırttı. Başı yerde, ellerini saygı ile önünde bağlamış kişi yaklaşıp selam verdi vezire. Vezir sordu.

"Neden bağırıyorsun derviş? Derdin nedir? Anlat da çare bulalım!"

"Bana yardımcı olursanız çok sevinirim!" dedi adam ve güya meseleyi yazmış olduğu kâğıdı çıkarmak için beline uzandı. Orada gizlediği hançerini çekip vezirin tam göğsüne sapladı. Saldıran hemen yakalandı ve derdest edildi, ama bunun vezire bir yararı olmayacaktı.

Fahr-ülmülk atasının kaderini paylaşmış o da bir fedai hançeri ile can vermişti.

Fedaiyi Melik Sencer'in huzuruna çıkardılar. Orada sorulan sorulara, bu işi neden yaptığına dair düzgün bir söz etmedi fedai. Aksine ortalığı daha da karıştırmak için Melik'in adamlarından bir kaçının adını verdi ve suçu onlarla birlikte yaptığına inandırmaya çalıştı. Ancak o kadar inandırıcı ve zaman da öylesine kötüydü ki birçok suçsuz insan bu sözler üzerine idam edildi.

Melik Sencer bu durumdan çok etkilendi. Muhammed Tapar'a bir mektup yazdı.

"Hasan Sabbâh'ın fedaileri insanlıktan çıkmış canilerdir. Amaçları ortalığı karıştırmak ve bizleri aciz göstermektir. Bunlar ne sana ne bana acırlar. Yalnızca aldıkları

emirleri yerine getirirler. Ölmek ise umurlarında değildir. Düşüncem odur ki bunları dünyadan temizlemek en hayırlı iştir."

Aynı görüşte olan Muhammed Tapar kandaşının dileğini de dikkate alıp Bâtınilere karşı başlattığı hareketi yükseltti.

"Bâtınilerle savaşmak, onları yok etmek Müslümanları onların zulüm ve zorbalıklarından kurtarmak en büyük sevaptır."

Hemen yanı başında olan ünlü Tikrit kalesinden başlayacaktı Sultan Muhammed Tapar. Sonra da durmadan ara vermeden sürecekti savaşı.

Tikrit on iki yıldır İsmaililerin elindeydi. İyi tahkim edilmiş güçlü bir kaleydi. Kale kuşatıldı. Kaleyi yöneten Keykubat çok iyi bir direniş sergiledi. Desteğe gelen taze kuvvetler yüzünden uzun süren kuşatma, sonunda Selçukluların başarısı ile sona erdi.

Aynı çağlarda Melik Sencer de İsmaililerin çok güçlü olduğu Kuhistan'a seferler yapıyordu.

Tikrit'ten sonra ikinci hedef yine güçlü bir kale olan ve bütün bölgeye korku salan Şahdiz kalesiydi. Kale, Hasan Sabbâh'ın başdaisi ve yakın dostu olan daha sonra ölmeden önce Alamut'a gidip Hasan Sabbâh'a biat eden Abdulmelik bin Attaş'ın oğlu Ahmet tarafından yönetiliyordu. Ahmet bin Abdulmelik bin Attaş'ın adamları çevreye dehşet saçıyorlardı. Yol kesip kervanların mallarını yağmalıyorlar, halkı vergiye zorlayıp topraklarına el koyuyorlardı.

Aslında atası gibi iyi yetişmiş, bilgili biri değildi Ahmet, ama Hasan Sabbâh'a çok sadıktı. Onun cehaleti ve yanlış tavırları yüzünden sık sık sorulurdu Seyduna'ya:

"Siz bu adama, böylesine cahil ve başına buyruk bir kişiye nasıl katlanır hatta ona hürmet edersiniz?"

"Onun hatırı atasına duyduğum saygıdan gelir, çünkü o benim hocamdı. Pek çok şeyi ondan öğrendim. Üstelik davasına sadık bir kişiydi" diye cevap verirdi Seyduna. O asla geçmişi unutmaz, iyilikleri ve emeği bir yana bırakmazdı.

Sultan Muhammed Tapar, Şahdiz'in mutlaka alınmasını istiyordu. Selçuklu ordusu var gücüyle yüklenecekti surlara. Ancak Şahdiz öylesine güçlenmişti ki... Başdai Ahmet bin Abdulmelik bin Attaş çok sayıda İsmaili doldurmuştu kaleye.

Kuşatmayı bizzat sultan yönetiyordu. Kalenin batı yanındaki dağa çıkmış, ordugâhını ve tahtını oraya kurdurmuştu. İkmal yollarını engellemek için Şahdiz'in üzerine kurulu olduğu dağın dört bir yanı sarılmıştı.

Oyunu iyi bilirdi Ahmet. Bu nedenle zaman kazanmak, başı dertten kurtulmayan Selçuklunun uzun bir kuşatmaya dayanamayacağını bilerek oyalamak amacı ile sık sık barış görüşmelerine adamlar gönderiyor, kaleyi teslim etmek için göstermelik pazarlıklar yapıyordu. Sevilen sayılan isimleri kullanıyordu bunun için.

Hatta yaptıklarını unutuyor sultana bir mektup yazıyordu:

"Bizler de Allah'a ve Peygamber'e inanan, şeriatın tüm gereklerini yerine getiren Müslümanlarız. Tek ayrılığımız

imamettir. Müslüman, Müslüman'a kıymaz. Sultanın kudretinden gücünden haberdarız. Onun hâkimiyetini tanır, dilerse vergimizi veririz. Bize karşı alınan kararların, savaşın ve kalemizi kuşatmanızın bir anlamı yoktur. Gelin barış yapalım!"

Bu çağrılar inandırıcıydı. O nedenle sultanın kabul meyli vardı. Ancak yakınında bulunan âlimler karşı çıktılar.

"Sultanım! Bu sapkının sözlerine inanılmaz. İsmaililer sözünü tutmazlar. Daha önce de defalarca denendi bu usulleri. Müslüman halka zulümden, katliamlardan soygunlardan vazgeçmediler. Cinayetlerin haddi hesabı yok. Barış isteği ve size itaat edeceğini bildirdiği sözleri yalandır, oyundur. Korkudan ve kalesini yitireceğinden dolayı telaşa kapılmıştır. Asla uymaz size. Bulacağı ilk fırsatta cinayetlerini sürdürecektir. Buradayken, hazır onu zora sokmuşken kuşatmayı kaldırmayınız. Bu şer yuvasını yerle yeksan ediniz! İslam'ı bir beladan kurtarınız."

Bu sözlere uydu Muhammed Tapar. Ahmet'in barış teklifini reddetti. Kuşatmayı sıkılaştırdı. Saldırılar artırıldı.

Şahdiz'de yaşayan halk zora düştü. Kentte büyük yiyecek sıkıntısı başladı. Ahmet bin Abdulmelik bin Attaş dayanamayacağını anlayınca, kuşatmadan kurtulmak için yeni yollar aramayı seçti. Yıllarca yapılan yayılma çalışmalarının sonucu sultanın en yakınında bile İsmaili dostları oluşmuştu.

Bunlardan biri de Muhammed Tapar'ın veziri olan Sad-ülmülk'tü.

Ona haber saldı Ahmet.

"Ya dost! Zordayız. Yardım gelmez oldu. Yiyeceğimiz

tükendi. Halk perişan... Askerlerim yorgun ve bezgin, savaşamaz durumdalar. Eğer bir çözüm olmazsa kaleyi teslim edeceğim!"

Sad-ülmülk, kuşatmayı yapan sultanın yanında olması gereken vezir, gizlice haber saldı Ahmet'e:

"Dayan ya dost! Sakın ha yıkılma ve vazgeçme! Dayanınız ki ben de bir fırsatını bulup sultan denilen bu köpeği devireyim!"[111]

Ardından adamlarıyla gizli gizli yiyecek gönderdi kaleye.

Şahdiz bir zaman daha dayandı. Ancak Sultan kuşatmada direndi. Artık işin dönüşü yoktu. Şahdiz elden gidiyordu. Yeni bir anlaşma için haber saldı Ahmet.

"Şahdiz'i size bırakayım. Siz de bana Halincan Kalesi'ni verin. Halkımla oraya gideyim. Orada yaşayayım!"

Şahdiz İsfahan'a çok yakındı. Halincan ise uzak. Selçuklu sultanı için bir avantaj olacaktı belki. Ancak Sultan Muhammed Tapar kabul etmedi.

Bunun üzerine başka bir teklif geldi Ahmet'ten:

"Daha fazla kan akmasın. Size Şahdiz'i teslim edeyim. Bunun karşılığında halkımı ve askerlerimi bırakın. İzin verin, bir kısmımız En-nazır Kalesi'ne, bir kısmımız Tabes Kalesi'ne, bir kısmımız Alamut'a gidelim."

Bu kez kabul etti Sultan. Şahdiz'den çıkan kişilerin sağ salim bu kalelere gitmeleri sağlandı. Ancak kaleyi yine vermedi Ahmet. Zaten amacı zaman kazanmak, kale halkını azaltıp daha fazla dayanacak yiyecek için tasarruf sağlamaktı.

Kazanılan zaman yetmedi Ahmet'e. Kuşatma sürdü.

[111] Bazı tarihi kaynaklar Selçuklu vezirinin İsmaili olduğunu yazarken bazıları ona iftira edildiği fikrindedirler.

Bir gün dayanamayan kale halkı surlara çıktılar, bir yandan ağlıyorlar bir yandan da bağırıyorlardı:

"Yüce Attaş bizim canımız. Yüce Attaş'ın başının ortasında bir ay var! Sen Tanrı'nın ad verdiği kişisin. Dayan, Ya Attaş! Seninleyiz, Ya Attaş!"

Bu arada ne buldularsa Selçuklu askerlerinin üzerine atıyorlar, ayaklarını yere vurup çılgınca tepiniyorlardı.

Ancak dayanamayacaktı Attaş. Çünkü ihanet karşılıklıydı. Yanındakilerden biri dayanamayıp sultana gidecek ve kale içine giden, dağlardan geçen yolu gösterecekti.

Bu yolu kullanarak kaleye giren Selçuklular direnen İsmailileri öldürerek Şahdiz'i aldılar.

Çok sayıda tutsak alındı. Bu tutsakların arasındaydı Ahmet. Bir hafta kadar zindanda tutulup sultanın huzuruna getirildi.

Muhammed Tapar bu oyuncu, numaracı adama çok kızgındı. Gecikmeye ve çok can kaybına neden olmuştu. Verdiği buyruk onun bu hıncını ifade ediyordu.

"Sen ki kendini ilah ilan ettin, Tanrı'ya eş koştun. Dinden çıktın. Layık olduğun cezayı çekeceksin!"

Ceza çok ağırdı. Ahmet'in canlı canlı derisi yüzüldü. Acı içinde ölmesi sağlandı. Ardından derisi samanla dolduruldu ve kentin her yerinde gezdirildi. Üzüntüye dayanamayan Attaş'ın karısı bütün mücevherlerini takınıp kale surlarına çıktı ve kendisini aşağıya attı.

Alınamaz denilen bir İsmaili kalesi alınmış, İsmaililerin dayanma gücü zarar görmüştü. Moral bulan Sultan durmadı. Hemen ardından Kalincan ve Çavlı alınıp yıkıldı. Burada yaşayan İsmaililer öldürüldü.

Selçuklu sultanı, İsmaililere karşı büyük başarılar

sağlamış, bölgedeki etkinliklerini kırmıştı. Elbette büyük sevinçle karşılandı bu yapılanlar: İsmaili fedailerin baskısından, zulmünden bıkan halk bayram etti. Kuhistan bölgesinde İsmaili etkisi sona yaklaştı.

Sıra Alamut'taydı artık.

Hasan Sabbâh bu kalelerin ve İsmaililerin yok edilmesinden dolayı çok üzgündü. Bunu yapanlara karşı bir şeyler yapılmalıydı mutlaka. Buyruklarını verdi. Öyle ya sultanın en yakınında, ona köpek diyebilecek cürette sadık adamları vardı.

Sad-ülmülk...

Çareler arıyordu Sultanı öldürtmek için. Davasına ve Seyduna'ya öylesine sadıktı ki bunun için ona güvenen ve yanında tutan sultana ihaneti umursamıyordu.

Bir fırsatını buldu:

Sultan Muhammed Tapar sağlığı için hekimlerin tavsiyesi ile düzenli olarak kan aldırıyordu. Bu durumu yakından bilen hain vezir sultanı öldürmesi için kanını alan kişi ile anlaştı. Ona bin altın verdi ve dedi ki:

"Ne yap et onu zehirle!"

Paraya razı oldu kan alıcı. Bütün korkularını yenip hazırlık yaptı. Bir neşteri zehre buladı ve çağrılmayı beklemeye başladı. Zaman geçiyor, vezir, İsmailileri rahatlatacak, sultandan kurtulacakları günü bekliyordu. Ancak zamanla işleyen fısıltı yolu ile olacaklar Şafilerin reisi olan Sadettin Hocendi'ye ulaşmıştı. Şafi reisi zaman yitirmedi, bu vahim durumu haber verdi sultana. Böylece bir facianın önüne geçti.

Kan alıcı huzura alındı. Zehirli neşterle onun kanı alındı. Ölmeden önce Sad-ülmülk'ün adını verdi. Böylece ihanet ortaya çıkarılmıştı. Vezir yakalandı ve asılarak cezalandırıldı. Böylece İsmaililerin sultandan kurtulma umudu sönmüş oldu.

Ancak bir gerçek ortaya çıkmıştı. İsmaililer saraya yerleşmişler, sultanın en yakınına kadar sokulmuşlardı. Güven duygusu tamamen yok olmuştu Selçuklu sarayında. Muhammed Tapar bile en yakınındakilerden çekinir olmuştu.

Aslında fedai düzeninin amacı buydu, başarılmıştı.

Çok sayıda yöneticinin başı gitti ki bunlar arasında masumlar da vardı.

İsmaililer bu korkuyu kullandılar. Kurtulmak istedikleri kişiler hakkında "İsmaili" dedikodusu çıkardılar.

Alamut'a dört bir yandan gelen üzücü haberler Seyduna'nın yüreğini yaralarken zaman zaman müjdeler de geliyordu. Bunlar arasında en çok önem verdiği konu Selçuklu devlet adamlarının saflarına katılmasıydı.

"Melik Tutuş'un oğullarından olup bugün Filistin ve Suriye'yi yöneten Melik Rıdvan bizimledir. Halep'te bir Davet Evi kurdurmuştur."

Melik Rıdvan'ın ölümünden sonra yerine geçen oğlu Melik Alparslan da aynı yolu tutmuştu. Muhammed Tapar durumu yakından izliyordu. Sonunda dayanamadı ve Alparslan'a mektup gönderdi:

"İsmaililerle yakınlık atanla başladı, sen de bunu sürdürüyorsun. Şunu bil ki yanlış yoldasın. Kendine gel ve İsmaililerle anlaşma, savaş. Hepsini yok etmek hem devleti-

miz hem de dinimiz için şarttır. Eğer bunu sen yapmazsan, yapacak birileri bulunur!"

Bu açık tehdit kendine getirdi Melik Alparslan'ı. Bir anda saf değiştirdi ve İsmaililerle mücadeleye başladı. Başta İsmaili liderlerinden Ebu Tahir ile el-Hakim el-Müneccim'in kandaşı, pek çok İsmaili dai birlikte öldürüldü. Kaçan İsmaililerden bazılarının Haçlılara katıldığı duyuldu.

Böylece Suriye-Filistin bölgesinde de büyük darbe aldı İsmaililer.

Muhammed Tapar, sonunda yönünü Alamut çevresine çevirdi. Üst üste akınlarla yıldırdı İsmailileri.

İlk büyük sefer vezir Ahmet bin Nizam-ülmülk ve Emir Çavlı komutasındaydı. Alamut ve Üstavend kuşatıldı. Çok sayıda İsmaili öldürüldü. Kaleler çok zorlandı ama alınamadı ve bu sırada kış geldi. Selçuklu ordusu çekilmek zorunda kaldı.

Bu saldırının bir karşılığı olarak fedailer harekete geçtiler ve seferi yöneten Selçuklu vezirini bir suikastla öldürmek istediler. Ancak başaramadılar. Ahmet bin Nizam-ülmülk ağır şekilde yaralandı. Sultan yeni vezir atamak zorunda kaldı.

Bu kuşatmanın ardından iki yıl süre ile Alamut'a sefer yapılmadı. Bu da yeniden harekete geçirdi İsmailileri. Üst üste düzenlenen fedai suikastları ile çok can alıp korku yaydılar.

Saldırılar, suikastlar artınca Selçuklu yeni sefer hazırlıklarına başladı. Kısa sürede tamamlanan hazırlıklardan sonra kurulan ordu Emir Anuştekin komutasında sefere çıktı. İsmaililerin elinde bulunan Kelam Kalesi ve birkaç

kale daha alındı. Ardından Kazvin civarında Bire kalesi ele geçirildi. Rudbar'daki İsmaililere ait tarlalar yakıldı. Buradaki İsmaililer sürüldü.

Yıllarca süren mücadelelerin ardından, sonunda sıra yine Alamut'a geldi.

Alamut kuşatıldı. Kuşatmanın uzun süreceğinin göstergesi olarak kale önüne barakalar inşa ettirip kararlılığını gösterdi Emir Anuştekin.

Kuşatma tam dokuz ay sürdü.

Alamut'ta yiyecek tükendi. Alamutlular günde kişi başına üç ceviz, bir çörekle idare etmeye çalıştılar. Hasan Sabbâh zorda kaldı ve kaledeki kadınların, çocukların dışarı çıkması için izin istedi Selçuklulardan. Bu izin verilmedi, çünkü daha önce başka kalelerde de denenmişti bu yol. Böylece yiyecek daha iyi kullanılacak ve kalenin direnme gücü artacaktı.

Bu isteğin cevabı yeniden saldırılar ve surlara yüklenmek oldu.

Çok güçlü mancınıklar kurulmuş, surlar durmadan dövülüyordu.

Kale düşmek üzereydi ki...

Yine bir mucize kurtardı Alamut'u. Sultan Muhammed Tapar öldü.

Talih yine Hasan Sabbâh'tan yana olmuştu.

Kuşatma durduruldu. Çünkü tahta oturan Mahmut'un saltanatını güçlü tutmak için orduya ihtiyacı vardı. Selçuklu taht kavgaları yine başlayacaktı. Ayrıca Sultan

Mahmut'un vezir olarak atadığı Dergizi, bir İsmaili taraftarıydı. Alamut'u kurtarmak ve Seyduna'ya yardım etmek en büyük düşüydü.

Emir Anuştekin, Alamut tam alınmak üzere iken kuşatmayı kaldırmak zorunda kalmıştı. Geri döndüğünde ise hiç beklenmedik bir hareketle karşılaştı. Adeta Hasan Sabbâh'ın ve Alamut'un öcü alınmak adına hem kendisi, hem de oğlu öldürüldü.

Sultan Sencer...

Güçlü Selçuklu orduları tarafından kuşatılan, dayanan, direnen Alamut...

Yok olmak, tükenmek üzereyken yeniden, yeniden doğan Alamut...

Talihli Alamut...

Gezgin, anlıyordu ki Alamut'un gücü, kutu Hasan Sabbâh'tır. Ona bağlanan, inanan, uğruna ölümü göze alan fedailerdir. Fedakâr başdailer, dailer...

Melikşah'la başlayan, Berkyaruk'la ardından Muhammed Tapar'la devam eden Selçuklu sultanlar silsilesinin etkin mücadelesine, defalarca kuşatılmasına rağmen ayakta kalmıştı Alamut. Teslim olmamıştı. Hasan Sabbâh varlığını bağladığı bu fethedilemez kaleye kendisini adeta hapsetmiş, hücresi bellemişti. Tam otuz beş yıl hiç dışarıya çıkmamıştı. Zaman zaman özellikle kuşatma sürerken surlarda dolaşan beyaz bir gölgeydi o!

"Beyaz gölge..."

Alamut'a Gezgin'i tutkun eden, gerçek mi yoksa düş mü olduğu konusunda hâlâ emin olamadığı beyaz gölge...

O beyaz gölgeden güç almıştı Nizari İsmaililer. Fedailer o beyaz gölge için feda olmuşlardı. O beyaz gölgenin varlığı İsmailileri güçlendirmiş, yer ve yurt sahibi yapmıştı. Alamut çökerse, bütün dava çökebilirdi.

Düşünüyordu Gezgin:

"Selçuklular olmasaydı İsmaililer daha mı güçlenirdi? Ya da İsmaililer olmasaydı Selçuklular daha mı uzun yaşarlardı?"

Bu soruların cevabı yoktu. Yaşananlar yaşanmışlar bugün anlatılanlara ışıktı yalnızca.

Muhammed Tapar, İsmaililerin en büyük düşmanlarından olan Selçuklu sultanı ölmüştü. İsmaililerin umudu yeniden kargaşanın çıkması, Selçuklu yurdunun taht kavgaları nedeniyle karışmasıydı. Beklenen oydu ve Selçuklu hanedanı beklentileri karşılamak için hazırdı.

Muhammed Tapar'ın yerine veliaht gösterdiği oğlu sultan oldu. Henüz on dört yaşındaydı. Amcası Sencer çok güçlüydü, ancak Muhammed Tapar'ın ölümüne çok üzülmüş, Merv kentinde yedi gün yas ilan etmişti. Çevresindeki şairlere Muhammed'i anlatan şiirler yazmalarını, okumalarını onu her fırsatta övmelerini istemişti. Üstelik başlangıçta yeğeninin sultanlığına sesini çıkarmamış, razı görünmüştü.

Bir zaman sonra görüldü ki Sultan Mahmut kolayca etki altında kalıyor ve devlet yönetiminde boşluklar doğuyor. Üstelik emirler başkaldırmayı, her biri bölgelerinde etkinlik kurup bağımsız gibi hareket etmeyi seçiyorlar.

Artık duracak zaman değildi. Sencer, sultanlığını ilan etti. Abbasi halifesine haber salıp sultanlığını kabul etmesini ve adına hutbe okutmasını istedi. Halife kabul etti bu çağrıyı. Sencer'e hilat ve menşur gönderdi.

Kaçınılmaz savaş...

Sultanların savaşı...

Sencer savaşı kazandı. Ancak annesinin ve diğer akrabalarının baskısı ile Mahmut'u bağışladı. Mahmut, Sencer'in huzuruna çıktı ve ona biat etti. Sencer de oğlu olmadığı için onu veliahdı ilan etti. Kızı ile evlendirerek Mahmut'u evladı yerine koyduğunu açıkladı. Mahmut'a Irak-ı Arap, Irak-ı Acem'in bir kısmı ile Suriye'nin yönetimini bıraktı.

Sultanlık sorunu çözülmüş, sıra devlete düzen vermeye gelmişti.

Sultan Sencer...

Sultan Melikşah'ın oğullarından...

Elcezire bölgesinde, Sincar'da doğmuştu. Bundan esinlenerek almıştı Türkçe adını:

"Sencer... Saplayan..."

Diğer adı da Ahmet'ti.

Anlatılır ki:

Sencer küçüklüğünde çiçek hastalığına yakalandı. Ölümcül, öldürmezse bedende kalıcı etkiler bırakır bu hastalıkla boğuştu. Ağırlaşınca, hekimler umudu kesti ondan.

Derler ki:

"Ömer Hayyam bu çağlarda Sencer'i görmeye geldi. Uzun bir zaman kaldı yanında. Tedavisi için uğraştı, didindi. Dışarı çıktığında ona sordular:

'Halini nasıl buldun?'

Sıkıntı ile yüzünü buruşturdu Hayyam.

'Bu hastalık bir bela! Çocuğun hayatından korkulur. Canını kurtaramayabilir!' dedi.

Olanları duyan bir Habeş köle, içeride ateşler içinde yatan Sencer'e anlatıverdi duyduklarını. Umudu kırılan Sencer öylesine üzüldü ki..."

Tanrı şifasını verdi. Sencer kurtuldu bu kötü hastalıktan. Ancak o günü hiç unutmadı ve Hayyam'dan hep nefret etti.

Hem talihli hem de talihsiz biriydi Sencer. Talihliydi çünkü atası Melikşah üç yaşından itibaren ona geniş iller vermiş, devletin en ileri gelenlerinden beyleri yanında görevlendirmişti. Böylece devleti, yönetmeyi öğrenmişti.

Ancak Melikşah'ın erken ölümü nedeni ile çocukluğunu fetret devrinde yaşamış, gerekli eğitimi alamamıştı. Okuma ve yazma dahi bilmemekteydi. Bu nedenle talihsizdi.

Berkyaruk zamanında, Muhammed Tapar zamanında yine geniş toprakları yönetme şansı bulmuştu. Bu nedenle devlet tecrübesi engindi.

Şimdi devletin hâkimi, tek yöneticisiydi Sultan Sencer.

Muhammed Tapar'ı örnek alıp, devleti etkisine alan İsmaili fedai gücünü kırmak için var gücüyle yüklendi İsmaililere. Kuhistan ve Alamut bölgesine yapılan seferlerde çok sayıda İsmaili öldürüldü, bölgedeki İsmaili etkisi azaltıldı. Adeta bir İsmaili karşıtı cihat söz konusuydu.

Sultan Sencer'in veziri el-Muhtasıs Ebu Nasr Ahmet

bin el-Fazl Mezhur, öylesine sert gitti ki İsmaililerin üzerine buyruğu kesindi:

"Sapkın İsmaililer gördükleri yerde öldürülecek. Malları yağma edilecek!"

Bu kesin buyruğu yerine getirmek İsmaili yok etmek üzere ordular çıkarıldı.

Turaşis ve Beyhak bölgelerinde Nizari İsmaili hareketi ezildi.

Bölge Başdaisi el-Hasan bin Semin'in yaşadığı Tarz köyüne büyük bir saldırı düzenlendi. Direnemedi İsmaililer. Başdai sağ olarak yakalanacağını anlayınca camiye saklandı. Orada bulunacaktı ki son bir umutla minareye çıktı. Aşağıda yaşananları görünce dayanamadı ve kendini aşağıya atarak intihar etti.

Güçlü saldırılar İsmailileri gerilettikçe sıkıntı büyüdükçe gözler Alamut'a dönüp Seyduna'dan medet umuyordu. O ise kapandığı kalede sıranın Alamut'a geleceğini bilip, çaresizce bekliyordu.

Sonunda dayanamadı. İlk kez barışı bu kadar özlemişti Seyduna. Sultan Muhammed Tapar'dan itibaren bunca yüklenmeye ve ardından şimdiki kıyıma dayanamayacaklardı. Sultan Sencer'e elçi gönderdi.

Kabul edilmedi elçisi. Bu da Sultan'ın kararlılığını gösteriyor, işaretini veriyordu.

"Kararlıyım! Seni yok edeceğim!"

Yeniden saldırılar ve İsmaili ölümleri.

Yeniden elçiler gönderdi Hasan Sabbâh! Yeniden kabul edilmedi elçileri.

Alamut'ta özel bir fedai birliği bu zorlu zaman için hazır bekliyordu. Bu savaşı önlemenin yolu Sultan'ı yok etmekti ve çok sayıda fedai buna gönüllüydü.

"Ölüyoruz ve başka çaremiz yok! Sultan'a ulaşın!"

Böylesi bir buyrukla çok kişiyi ölüme gönderiyordu Seyduna.

Fedailer bir türlü yaklaşamadılar Sultan'a. Alamut fedailerinin yöntemlerini iyi bilen Sultan Sencer yakınında hep sadık ve güvenilir adamlarını tutuyor, önlemsiz ve korunmasız bir adım atmıyordu.

Günler geçiyor, İsmaililer yok oluyordu. Üstelik Alamut için büyük bir sefer hazırlığı başlamıştı. Bu kez çok zor olacaktı halleri.

Fedailerden biri düşündü taşındı. Aklını zorladı bir çözüm için. Sonunda kendisi yaklaşamazsa hançerini Sultan'a yaklaştırmaya karar verdi.

Sultan'ın hizmetinde çalışan hizmetkârlardan biri ile dostluğu ilerletti fedai. Çok zengin bir tacir olduğunu anlattı ve dedi ki:

"Çok altın kazanmak ister misin?"

Kim istemezdi ki?

"Elbette isterim" dedi hizmetkâr. "Bunun için ne yapmalıyım?"

Yapacaklarını anlattığında korktu hizmetkâr. Para kazanmak isterken başından olma ihtimali yüksekti. İşi yapmaya yanaşmadı başlangıçta.

"Bin altın!"

Gözleri açıldı hizmetkârın, ama yine de reddetti. Fedai ise gittikçe artırdı vereceği altını. En sonunda...

"Beş bin altın! Daha fazlası yok!"

Ancak o kadarını bulabilirdi fedai ve bu işi bir an önce bitirmek istiyordu.

Hizmetkâr altını istiyor, ama tehlikeyi de düşünüyordu. Fedai ondan, sultanın yatak odasına girmesini ve vereceği hançeri yastığına saplamasını istiyordu. Bunu yaparsa...

"Kim görecek ki?" diyordu fedai. "Senin yaptığını kim bilecek ki?"

Sonunda razı oldu hizmetkâr ve parayı istedi.

"Yarın" dedi fedai, "Yarın yanımda getireceğim. Hem hançeri hem de parayı. Ancak şunu unutma artık bu işi yapmayı kabul ettin. Eğer vazgeçer ya da altını aldıktan sonra yapmazsan sonun hiç iyi olmaz!"

Az önce onu razı etmek isterken oldukça yumuşak bir dil kullanan, adeta yalvaran kişi gitmiş, sert bakışlı sert sözlü biri oluvermişti karşısındaki. Ardından kendisini tanıtmıştı fedai. Onun bir Alamut fedaisi olduğunu öğrenmek hizmetkârı iyice korkuya düşürdü. Şimdi iki yanlı bir korku sarmıştı yüreğini.

Ertesi gün fedai ile buluşmak zorundaydı. Verilen hançeri de içinde biner altın bulunan beş keseyi de korkarak aldı.

Bir türlü fırsatını bulamamıştı hizmetkâr. Sarayın içinde öylesine bir gözetleme yapılıyordu ki. Gizlediği hançeri üzerinde taşımaya dahi cesaret edemiyordu. Korkudan hançerin nasıl bir şey olduğuna dahi bakamamıştı. Ancak

zamanın aleyhine işlediğini biliyordu. Zengin olmuştu ve belki bunu yaşayamayacak, gizli bir yere gömdüğü altınlarını belki de yerinden bile çıkaramayacaktı. Bu işe girdiği için çok pişmandı. Ama sonunu getirmezse daha da pişman olacağını biliyordu.

Çözümler arıyordu kendince. Zamanı ve Sultan'ın zamanını denklemeye çalışıyor...

"Yapmak zorundayım!"

O gece nöbetçi hizmetkârdı sultanın bölümünde. Şansını sonuna kadar zorladı ve fedainin verdiği hançeri değiştirilecek yatak örtülerinin arasına gizleyerek o bölüme soktu. Nefesi kesilecek gibi oluyordu kapılardan geçerken. Başının ayaklarının dibine düşmesi için ondan şüphelenilmesi ve küçük bir arama yapılması yeterdi. Dualar mırıldanarak geçti kapılardan. Yakalanmadı. Hemen bir yere gizledi hançeri. Bir tek şansı vardı ve bu şansı iyi kullanacaktı.

Gecenin bir yarısı, sultanın yattığı odanın önünde nöbetteydi. Zaman zaman sessizce odaya girilir ve sultanın hemen başucundaki suyu, şerbeti kontrol edilirdi. Adettendi bu içeceklerin hazır bulunması.

Uygun zamanı buldu.

Muhafızlardan biri kapıyı açtı. Hizmetkâr bir elinde şerbet, diğer elinde su dolu ibrik ile girdi sultanın uyuduğu odaya. Parmaklarının ucuna basarak sessizce yaklaştı. Önce suyu ve şerbeti tazeledi. Sonra gizlediği yerden hançeri çıkardı. Sultan, yorgun geçirdiği günün ardından derin bir uykudaydı. İstenene göre hizmetkârın hançeri yastığa saplaması gerekiyordu. Yapamadı. O kadar cesareti yoktu. Hatta kınından bile çıkaramadı hançeri. Öylece yan

yastığının üzerine bıraktı. Hızla ve sessizce çıktı dışarıya. Bundan sonrası onun suskun kalmasına, sorgulamalara dayanmasına kalıyordu. "Tanrı'm bana kuvvet ver!" diye dua etti yediği içtiği kapıya ihanet ettiğinin ve bir şeyleri değiştirmek üzere olduğunun farkında bile değildi.

Sabaha karşı görevi bitti hizmetkârın. Başardığını düşünüyordu.

Sultan Sencer'i sabah uyandırmaya gelen hizmetkârlar yastığın üzerinde duran hançere dikkat bile etmediler.

Ancak Sultan görünce...

Dikkatle aldı eline hançeri. Şeklinden ve üzerindeki değerli taşlardan anladı bir fedai hançeri olduğunu. Oraya nasıl geldiğini sorgulamadan önce yavaşça çıkardı kınından. Tahmin ettiği şeyi gördü. Hançerin sivri kısmından itibaren yukarıya doğru kendi adı yazıyordu.

"Sultan Sencer..."

Bu, hançerin hedefini belli ediyordu. Ancak yüreğine saplanmamış, hatta hiçbir yere saplanmamış, öylece yastığın üzerine bırakılmıştı.

Önce orada hazır bulunanlar, ardından gece boyunca görevli olanlar. Herkes sorguya alındı. Saraydaki telaşı duydu İsmaililer. Nedenlerini sorup, gerçeği öğrendiler. Hançeri hizmetkâra veren fedai onun tam olmasa da görevini yaptığını anlayıp haber saldı Alamut'a.

Alamut'tan yeni bir mesaj taşıyan elçi yola çıktı.

Selçuklu sarayında bütün hizmetkârlar ve muhafızlar değiştirildi. Araya kuşku girmişti. Ayrıca şüphelenilenler izlemeye alındı. Kimse bir şey görmemiş, duymamıştı.

Buna inanılacak değildi. Suçu yapan bulunmadıysa şüphe edilenlerin hepsi cezalandırılacaktı. Bunun için acele etmediler elbette, ama o gece sarayda bulunan, sultanın yattığı bölüme giren bütün hizmetkârları ve muhafızları şüphe derecesine göre bir sıraya koyup idam ettiler. Bunların arasında hançeri sultanın yastığına bırakan da vardı.

Umduğu zenginliğe, gizlediği altınlarına kavuşamadan başını vermişti hançeri bırakan hizmetkâr. Onun ölümü kimsenin umurunda olmamıştı. Asıl önemli olan Alamut'tan gelen elçiydi.

Hançer meselesinden etkilenen Sultan Sencer bu kez kabul etti Alamut elçisini. Sunulan mektubu açtığında...

"Eğer kötülük peşinde olsaydım, eğer sultanın iyiliğini ve canını düşünmeseydim, yumuşak bir yastık üzerine konmuş olan hançerin, sultanın yumuşak göğsüne saplanması işten bile değildi."

Artık her şey anlaşılıyordu. Saraya fedai girmiş, alınan onca önleme rağmen sultanın yatağının başına kadar ulaşmıştı. Bunun başka bir açıklaması yoktu.

Hasan Sabbâh barış istiyordu. Sultanı uyarıyor, "İsmaili kıyımını bırak, üzerime gelme!" demek istiyordu. Elbette anlatı ustası biri olarak bunu doğrudan söylemiyor, yazdıklarının arasında ima ediyordu.

Sultan Sencer ne cevap verecekti?

Bir hançer Sultan Sencer'i değiştirmişti. O gece her şey olabilir, uykuda can verebilirdi. Bu gücün kontrol edilmesi mümkün değildi. Akıl almaz suikast planları, cinayetler, ölümden korkmayan, gülerek ölüme giden, son anlarında dahi davalarına sadık kalıp Seyduna'nın adını sayıklayan

fedailerden çekinmeye başlamıştı. Ne yapacağını bilemiyordu. Şimdi yeniden barış isteyen ve Selçukluya karşı bir harekete girişmeyeceğine söz veren bu adamla anlaşma yapacak mıydı?

Bunu yaptı Sultan Sencer. Şartlarını ileri sürdü ki bu şartları hemen kabul etti zordaki Hasan Sabbâh:

"İnancınızı yaşayın! Buna bir diyeceğim yok. Ancak bunu yaymaya, cahil halkı kandırmaya kalkmayın. Onları zorlamayın. Yolların güvenliğini tehdit etmeyin. Kervanların önünü kesip soygunlar yapmayın. Yeni kaleler yapmayın, almaya da kalkmayın. Selçuklu topraklarındaki her İsmaili mülkü için verginizi tam ödeyin! Yoksa..."

İki tarafta birbirinden mustaripti ve çekiniyordu. Bu nedenle barış kolaylıkla yapıldı. Hasan Sabbâh, sultanın bütün isteklerini kabul etmişti. Hasan Sabbâh anlaşmayı kabul edince Sultan bir iyi niyet göstergesi olarak İsmaililerin yoğun yaşadığı Kurmiş bölgesindeki mülklere ait haraçta üç bin dinar indirim yaptı. Ayrıca Girdkuh eteğinden geçenlerken alınan vergiden onlara bir miktar verilmesini sağladı.

Bu anlaşma ile Selçuklular, Hasan Sabbâh'ı ve Nizari İsmailileri resmen tanımış oldular ki ardından karşılıklı yazışmalar yapıldı. Sencer ona bağlı bir beymiş gibi fermanlar gönderdi Hasan Sabbâh'a.

Karşılıklı olarak çok az sayıda saldırının yapıldığı uzunca bir barış dönemine girildi böylece. İki tarafın da işine yarayan bir barış dönemi... Sultan Sencer diğer yanlardaki sorunlarla uğraştı. Hasan Sabbâh ise kalesine kapanıp ilim ve kitapla ilgilendi. Kütüphanesini düzenleyip kitaplarını tasnif etti. Bahçesini zenginleştirdi.

İsmaililerle ilişkiler soğutulmaya başlanmıştı, ancak Sultan Sencer'in derdi öylesine çoktu ki. Bunları çözmezse hanedan içi savaş sürer giderdi.

Önce Mahmut ile yeniden görüşmeli onun gönlünü almalıydı. Atasından gelen hakları nedeni ile sürekli kışkırtılıyordu. Çok eskiden atalarının uyguladığı bir sistemi yürürlüğe koydu Sultan Sencer.

"İki sultan olacak. Ben Sultan-ül azam, Mahmut ise Sultan-ül muazzam, diye anılacak!"

Hakkaniyetli bir taksim yaptı hanedan üyeleri arasında. En üst makamda, ama diğerlerinin işine karışmayacak bir yer tuttu kendisine. Elbette en güçlü ve en sözü geçendi, ancak hainlik eden, yolundan sapan ve diğerlerinin hakkına karışan olmadıktan sonra o da kimseye karışmayacağına, hiçbir emirin yurdu için iç işlerine müdahale etmeyeceğine söz verdi. Yeter ki ikta vergileri zamanında ödensin.

Ardından seferlere başladı Sultan Sencer. Yüzünü batıya döndü. Bağımsız olma çabasındaki Abbasi halifesini yola getirmek için...

Karahanlılara, Gaznelilere, Harezm'e...

Sefer üzerine sefer...

Başkaldıranların hakkını vermek, başları eğmek...

Doğudan batıya doğru akmaya çalışan Karahıtaylara engel olmak... Karlukları yeniden buyruk altına almak...

Sultan Sencer bir ömrü savaşlara adamıştı...

Yurdu için!

Hasan Sabbâh'ın vedası...

Ah bu yaşlılık...

Üzerine çöken hastalıklar...

Aksi gibi hep gençlik günleri, o on yedi yaşında davaya katılışı geliyor aklına. Ardı ardına yaşadıkları, kazandıkları, yitirdikleri...

"Tanrı'm sana layık bir kul olmak içindi..."

Ki ondan başkasına kulluk etmemek, eğilmemek, vazgeçmemek, inatla direnmek, düşüncelerini özgürce açıklamak, güçlüye karşı koymak... O zamana dek suskun kalan İsmailileri konuşur, dinlenir ve korkulur kılmak...

"Başardım mı?"

Dünyayı değiştirme çabasıdır çabaları bütün dinlerin, peygamberlerin, kitapların, halifelerin, imamların ve hüccetlerin. Dünyayı daha güzel, daha yaşanır kılmaktır amaçları.

Cennet...

"Bir cennet var ve inananlar için ebedi hayat orada!"

Alamut'ta onca zorluklara rağmen koruduğu durmadan genişlettiği, her geçen gün yeni nebatat eklediği... Dillere destan bahçesi... Cennete olan özleminin ifadesi...

Yalnızca bir tasvir!

"Ya kan! Ya onca ölüm! Fedailerin düzenlediği suikastlar... Cinayetler... Alınan canlar..."

Başka türlü varlık göstermesi, yaşaması, inancını yay-

ması mümkün değildi ki... Alamut'u almasaydı, burayı geliştirip tahkim etmeseydi, surlarını güçlendirmeseydi... Çevresinde pek çok kaleyi ele geçirip Alamut'u korumasaydı...

"Ya çığırından çıkan, kendi başına buyruk hareket eden, söylenmeden yapan fedailer... Onların işlediği günahlar..."

İnsan... Bir zamandan sonra çığırından çıkıyor.

Gerçek bu mu? Yoksa o da istedi mi?

"Tanrı günahlarımı bağışlasın!"

Rahlenin üzerinde duran kitabına bakıyor.

Kitabını yazmayı bitirdiği gün dostlarına sordu.

"Adını ne koyayım?"

Birçok ad söylendi ve sonunda birisinde karar kılındı.

Sergüzeşt-i Seyyidina...[112]

"Güzel bir ad! Yaşadıklarımı ancak bu ad tanımlardı!"

Bir hayatı, düşüncelerini, yolunu, davayı, Yeni Davet'i, inançlarını sığdırdığı kalın kitap... O çok yakın geçmişte son noktayı koymadan bir yandan çoğaltılıp bir yandan okutulan kitap...

Nizari İsmaililerin temel kitabı olacak kitap...

"Bitimine yakın ben de bittim. Kâğıtlar üzerine döktüğüm her kelime ömrümden giden bir andı. Dünya var oldukça okunsun, bilinsin isterim!"

Zaman tüketti onu da. Gezemez, yürüyemez oldu. Elleriyle suladığı çiçeklerine dahi hasret. En yukarıdaki dai-

[112] Sergüzeşt-i Seyyidina: Efendimizin Serüveni.

resinden onca merdiveni inip de yeniden yukarıya çıkmayı göze alamıyor. Dostları onu taşırlar, ama bu da onun tercihi değil. Daha fazla hak, daha fazla kul hakkı...

"Tanrı'm! Bunca zorluklarla kurduğum, koruduğum, yaşatmaya çalıştığım bu devlet, bu kale, bahçem ne olacak?"

Onun dileği dünya durdukça kalmaları, ama... O kadar çok düşmanı var ki Alamut'un. Onu yıkıp yerle bir etmek isteyen o kadar çok kişi var ki... Biliyor hiçbir şeyin sürekli olmayacağını.

Gözleri buğulanıyor.

"Ya Hasan! Sana yatacak bir karış toprağı bile çok görecekler..."

Birdenbire içinden bunları söylemek geldi. Neden?

Yoksa...

"Çok şükür ruh var ve ruhun bu dünya ile bir alakası kalmaz! Gaibteki İmam, Mehdi gelene kadar..."

Artık son anın geldiğini anladığı için yıllardır kaldığı kaleden dışarıya çıkmayan, Seyduna'yı uzaklardan izlemeyi görev bilen Kiya Buzurg Umid'i çağırttı onun sığınağı, alınamaz kıldığı Lamassar Kalesi'nden.

Sadık başdai!

Sadık dost!

Yol arkadaşı!

Yirmi yıldır Lamassar'daydı. Seyduna'yı örnek almış kalesini başarıyla savunmuştu, Selçuklunun hükmedemediği İsmaili topraklarından biri kılmıştı. Alamut her sıkıştığında, her zora düştüğünde Lamassar yanındaydı. Yetişti Umid, mutlaka yetişti.

"Lamassar'ın varlığının amacı Seyduna ve Alamut..."

Seyduna ve Alamut...

Birlikte var olup, yükseldiler.

Zaman zaman, özellikle kuşatmalarda gece çıkıp surlardan bakardı düşmanlarına. Onlarla nasıl baş edeceğini, nasıl dayanacağını, ne yapması gerektiğini anlamak için...

"Otuz beş yıl Alamut'la bir oldum sanki! Dışarısı yurt geldi, içerisi hücre!"

Çıkıp nereye gidecekti?

Alamut'ta çok büyük bir hazine bıraktı gelecek nesillere. Dünyanın en büyük, en zengin kütüphanesini...

Umid, yaşlanmıştı onun gibi. Oysa ondan çok genç...

Alamut'u ona bırakacak. Halefi o...

Gaib İmam'ın hücceti!

Bir Türk...

"Tanrı'm, Selçuklu ile bunca zaman kavgadan sonra, kalemi onlara karşı korumak için verdiğim onca mücadeleden sonra burayı bir Türk'e emanet ediyorum. Ona güveniyorum."

Ne çelişki!

Söz konusu inanç olunca, başka hiçbir şeyin fazla bir önemi kalmıyor!

"Kalmıyor mu gerçekten?"

"Alamut, kitabım, davam önce Allah'a sonra sana emanet ya dost!"

Diğer dostları... Onunla birlikte yol kurmuş kişiler...

Gerekenleri seslemişti yanına! Öyle kalabalık, büyükçe bir veda yapmayacak.

Sadık dostu Efgan'ı hatırladı. Onun ortadan kayboluşunu!

Çok yaşlanmıştı. Artık hizmet edemiyordu Seyduna'ya. Bir sabah uyandığında onu başında ağlarken bulmuştu. Gözlerinden süzülen yaşlar sırılsıklam etmişti uzun ak sakallarını.

"Ben gidiyorum, Ya Seyduna!"

"Nereye?"

Şaşkındı Seyduna. Bu anlamsız vedayı anlaması mümkün değil...

"Artık sana hizmet edemiyorum Ya Seyduna! Burada işim kalmadı. Gitmem gerek!"

Bu haliyle nereye gider, nerede yaşardı? Onu bırakmak istemedi.

"Sen benim sadık dostum! En zor anlarımda bana kalkan olan yürek. Seni bırakmam!"

"Benim varlığımın nedeni sana hizmetti, Ya Seyduna! Yük olmak değil. Onca yükün yanına bir de benim yüküm olmaz! İzin ver gideyim!"

Çaresiz izin vermiş, Efgan ayaklarını sürüyerek, bir başına, yanına birkaç günlük su ve azık alıp çıkıp gitmişti kaleden. Dünya malına dönüp bakmayan, verilen hiçbir unvanı, armağanı kabul etmeyen fedakâr, vefakâr, cefakâr dostundan bir daha haber almamıştı.

"Görevini tamamladı!"

Dünyada işinin bittiğini anlayanların tek arzusu cennete kavuşmaktı. Seyduna onun özlediği yere ulaştığını biliyordu.

"Şimdi sıra bende!"

Dihtar Ebu Ali Ardistani'yi sağ yanına oturttu.

Ona dedi ki:

"Bundan sonra dailerden, Yeni Davet'ten, yolumuza insan kazandırmaktan seni sorumlu kıldım!"

Hasan-ı Adm-i Kasrani'yi sol yanına oturttu.

"Sen ordu komutanısın. Fedaileri dahi bundan sonra sen yöneteceksin!"

Suskun, başları yerde, gözleri yaşlı onu dinliyorlardı.

"Eğer Gaib İmam gelir, devletin başına geçerse, o mübarek güne ererseniz, onun yanında yer alın. Buyruğuna girin."

Başkaca söyleyeceği yoktu. Onlar bundan sonra ne yapacaklarını biliyorlardı.

Vasiyeti bu kadardı.

Doksan yıl yaşamış, ardından yapılacakları birkaç cümleye sığdırmıştı. [113]

Birkaç gün sonra, bir Cuma günü, son nefesini verip gerçek âleme geçti Seyduna. Onu sevenler, yoldaşları inandılar ki Seyduna o çok özlediği cenneti kazanmış ve kavuşmuştur. Çok uzun yas tutmadılar ardından. Yas onun ruhunu incitirdi.

Alamut'u gören bir tepeye yapılan türbesine gömdüler onu.

İstediler ki ilelebet oradan izlesin, eseri Alamut'u.

Son bu sondan çok sonraki son muydu? Yoksa son sonsuzluk muydu?

---

[113] Hasan Sabbâh'ın ölüm yaşı için 80-90 arasında çeşitli rakamlar vermiştir tarihçiler. Büyük bir çoğunluk ise ölüm tarihinin 1124 yılı olduğu konusunda hemfikirdir.

Gezgin, çok aradı Seyduna'nın yok edilip, izini bile sildikleri kabrini. Tahminen bir yerlerden Alamut'u gören bir yerlerden Alamut'a bakarak bulmaya çalıştı. O, dailerinden biri olsaydı Seyduna'nın kabrini işte buraya, tam buraya kurardı. Neredeyse emin oldu yerinde yeller bile esmeyen kabrin yerinden.

"İşte burası olmalı Macid!"

"Ne orası olmalı, Gezgin Efendi?"

"Hasan Sabbâh'ın kabrinin yeri..."

Öylece baktı Macid. Sonra yaklaştı, sanki kabir hâlâ oradaymış gibi. Ellerini açtı göğe ve duaya başladı. Onun bu hareketlerini ilgi ile izledi Gezgin. Dudaklarının kıpırdamasını, ellerini yüzüne sürmesini...

"Allah Rahmet eylesin!" dedi Macid sonra da ekledi. "İyi adamdı!"

Gezgin, şaşırdı. Macid'in sözlerini anlamaya çalıştı.

"Neydi bu?" diye sordu merakla. "Sen şimdi ne yaptın, ne dedin?"

"Fatiha okudum ruhuna!" dedi Macid. "Sonrası..."

Kendiliğinden çıkmıştı alışkanlıkla. Yoksa nasıl fikir yöneltsin hakkında?

"İyi adamdı?" dedi birden farkına varıp halinin. "İyi adam olmasa ardından bunca giden, onun için ölüme koşan, hâlâ adını ananlar olur muydu? Elbette iyi adamdı!"

Hakkında birbirinden bağımsız fikirler vardı insanlarda. En uçtan en ucaydı bu bilgiler. Kimi "Çok iyi!" diyordu kimi, "Çok kötü!" Arada hiçbir fikir yoktu. Yorum da... Hasan Sabbâh hakkındaki görüşleri, inanç farklılıkları etkiliyordu.

Sonu bulmuştu Gezgin. Araştırmasının da sonuydu

artık. Öğreneceği çok şeyi öğrenmiş, Alamut ve onun piri Hasan Sabbâh hakkında gerçek bir fikir oluşmuştu aklında. Notlarını tutmuş, gezdiği her yerde çizimler yapmış, haritalar çıkarmıştı. Neredeyse iki yıl olmuştu bu işin ardına düşeli. Memleketini özlemişti. Geri dönmenin zamanının geldiğini biliyordu. Hatta günlerdir oradan ayrılması gerektiğini bile bile ayrılamadığının farkındaydı. Adeta onu tutuklamıştı Alamut. Tutsak etmişti.

Son geceydi.

Yarın kervan yoluna doğru yola çıkacak, dönüş yolunu tutan ilk kervana katılacaktı. Geceleri serin oluyordu artık. Kış yakındı ve ateşi sevdiriyordu. O da kamp yerinde, Alamut'u taşıyan şimdi kalıntılarını ve gizini sahiplenen dağların düzlüğü kucakladığı yerde ateşin başında, son notlarını tutuyor, çevrede hizmetkârları, yarınki yolculuk için son hazırlıklarını yapıyorlardı. Macid, ateşin bir kenarına kıvrılmış, uyukluyordu her zaman yaptığı gibi. Kamp yerinden nasiplenmeye çalışan birkaç köpek dolanıp duruyorlardı çevrede.

Bir sessizlik oldu. Bütün sesler sustu sanki.

Doğa susmuştu. Her şey...

Önce bunu fark etmedi Gezgin. İşine öyle dalmıştı ki... Sonra bir fısıltı duydu. Rüzgâr da yoktu oysa. Kulak kesilip bekledi. Anlamaya çalıştı fısıltıyı.

"Seyduna..."

İnanamadı. Başını salladı emin olmak için. Ayağa kalkıp karanlığın içine doğru koştu. Macid irkilmiş yerinden doğrulmuştu. Ardına seğirtti Gezgin'in. Karanlığın içinde kaybolur diye korkmuştu.

Gezgin, koşuyordu nereye koştuğunu bilmeden. Alamut'un eteklerinde, Alamut'a doğru... Durdu birden. Gözlerini tepeye, Alamut'un yıkıntılarına çevirdi. Orada beyazlar içindeki gölgenin dolaştığını gördü. Bir o yana bir bu yana... Sonra duruyor, aşağıya doğru bakıyordu. Bir şeyler görmek ister gibi...

"Seyduna..."

Yeniden aynı fısıltı... Ses tekti önce, sonra başka sesler karıştı. Bir kutlu musiki gibi bir yerlerden başlıyor, yükseliyor, kesiliyordu. Sonra yeniden başlıyor...

Gözleri yaşardı Gezgin'in. Alamut'a çıkmak, orada kalmak için inanılmaz bir istek duydu içinde. Beyaz gölgedeydi gözü. Sanki bir çağrı bekler gibi bakıyordu oraya. Birden kalabalıklaşmaya başladı dağın üzeri. Beyaz gölgenin ardında başka gölgeler... Bir ayin düzeninde... Gezgin, artık bir şey hissetmiyordu. Hem oradaydı hem de değildi. Hem yerde hem... Birden Alamut'u gördü. O en görkemli en etkin olduğu günlerindeki haliyle. Yıkılmamış, dimdik ve yaşayan... Işıklar içinde...

"Seyduna..."

Duramadı artık Gezgin. Koşmaya başladı.

"Geliyorum, Ya Seyduna!"

Kayalara vurdu kendisini Gezgin. Ardından Macid, onu yakalama çabasında...

Gezgin, karanlıkta kayboldu. Macid, haykırdı ardından. Ama çaresiz kaldı. İnancı geceleri bir başına Alamut'un kalıntılarına girmesine izin vermiyordu. Alamut'tan korkuyordu.

Yapacağı tek iş geri dönmek diğer adamları almak, meşaleleri yakmak ve öyle aramaktı. Belki de sabahı bek-

lemek... Bir koşu geri döndü. Bağırıp çağırarak buyurdu yapılacakları. Hem üzgün hem de şaşkın... Az sonra meşaleler ellerinde Alamut'un yıkıntılarına doğru yürüyorlar bir yandan da karanlığın içinde sesleniyorlardı.

"Gezgin Efendi!"

Bütün gece aradılar, ama bulamadılar Gezgin'i. Akıbetinden korktular. Uçurumların, yarların arasında yok olduğunu sandılar.

Güneş doğduğunda artık umutları tükenmişti ki onu gördüler. Öylece boylu boyunca yerde yatıyordu. Koşup kaldırdılar. Kendinde değildi. Durmadan anlaşılmaz kelimeler sıralıyor, bazen ağlıyor, bazen gülüyordu. Ne yapacaklarını bilemediler. Sırtlarında taşıyarak indirdiler aşağıya. Kamp yerini korumak için kimseyi bırakmamışlardı. Bunun karşılığını darmadağın edilmiş, yıkılmış çadırlar olarak buldular. Birileri gelmiş, işe yarar ne varsa alıp götürmüş, her şeyi karıştırmışlardı.

Gezgin'in bin bir emekle yazdıkları, yerlerdeydi. Kâğıtların bir kısmını rüzgâr alıp götürmüş, bir kısmı yırtılmış, yakılmıştı.

Önce Gezgin'le ilgilenmeleri gerekiyordu, ancak bu sefer artık orada kalmak istemeyen, yaptıkları hizmetin karşılığını alamayacakları korkusundaki hizmetkârların yağması başladı. Onlar da ne buldularsa... Kalan ne varsa...

Macid, ne yaptıysa engel olamadı. Durduramadı.

Bir zaman sonra bir Gezgin kaldı, bir de sadık hizmetkârı Macid.

Gezgin, hâlâ kendinde değildi, Macid de ne yapacağı-

nı bilemiyordu. Bir tek deve bile bırakmamışlardı onlara.

Önce Gezgin'le ilgilendi. Yaralarını yıkadı ki çoğunun yüzeysel olduğunu görüp sevindi. Sonra onun saçma sapan konuşmalarını dinledi sabırla. Zaman zaman kızdı.

"Ne gerek vardı koştun gittin? Buraların pek tekin yerler olmadığını söylememiş miydim sana Efendi?"

Orada bir başına Gezgin'e yararı olmayacağını biliyordu. Önce uyumasını sağladı onun. Ardından bulabildiği notlarını, yazdığı kitabından kalanları topladı. Sırasız, düzensizdiler, ama nasılsa efendisi kendine gelince onları yeniden düzene koyar, yeniden yazardı. Şimdi bir an önce bir hekim bulmalı...

En iyisi köyüne götürürse...

Bundan sonra yapacakları için...

Zorunlu yolculuk...

Önce Gezgin ona para vermişti, hizmetine karşılık. Şimdi o parayı Macid, Gezgin için harcıyordu. Hem de hiç acımadan, sakınmadan.

Başka bir çare düşünememiş, Gezgin'i köyüne götürmüştü. Develeri olmadan bir yolculuk öylesine zor olmuştu ki... Bulduğu dallardan bir sedye yapmış, Gezgin'i ona bağlamış, yağmadan kalan ne bulduysa onları da yüklemiş, çekerek taşımıştı.

Üstelik onu karşılayanlardan aldığı haber ayrı bir yıkım olmuştu.

"Atan rahmetlik oldu!"

Üzüntüsünü yaşayamamıştı. Kendisini sorumlu hissettiği Gezgin'i iyileştirmeye çabalıyordu. Köyde başaramamıştı bunu. Hemen en yakın yerleşime, işini bilen bir hekime götürmüştü, bir devenin üzerine uygun bir taşıma yeri yaptırıp...

Gezgin kendine gelemedi. Görünürde bir derdi yoktu, ama konuşmuyor, çevresiyle ilgilenmiyordu. Bir şeyler fısıldıyorsa da ne dediği anlaşılmıyordu. Zaman zaman gülüyor, ağlıyor...

Hekimler yakından ilgilenmişler, biraz sakinleştir-

mişler, dinlendirmişler yaralarını iyi edip göndermişlerdi. Macid, konuşmaya, konuşturmaya çalışmış, ancak ondan bir cevap alamamıştı. Ne olmuşsa, başına neler gelmişse... Anlatamıyordu da...

Macid, çok üzgündü. Çok şey kazanmıştı Gezgin'den. Okuma yazmayı öğrenmiş, bir kaç dili derdini anlatacak derecede sökmüş... Ufuk açılmıştı önünde, Gezgin sayesinde. Dünyayı bir başka türlü görmeye, bir başka türlü düşünmeye başlamıştı. Gezgin, ona çok şey öğrettiği gibi değer de vermişti. Hem de o güne kadar hiç kimsenin vermediği kadar...

Gezgin, Macid'e memleketinden, ailesinden söz etmişti. Bütün bunlar, adresler, kişiler aklına yazılmıştı. Macid bir zaman düşündü ne yapacağını. Sonunda Gezgin'in buralarda yapamayacağını, iyi olamayacağını anlamıştı. Onu memleketine, ailesine ulaştırmak gerekiyordu. Uzun ve meşakkatli bir yolculuk olacaktı, ama buna zorunluydu.

Yağmadan kalan emanetleri, notları gözü gibi korudu, sarıp sarmaladı bir kenara koydu. Uzun süren bir emeğin ürünüydü, değerlendirilmeliydi. Önce bir yol planı kurdu. Ardından bilenlere sordu ki asıl bilen, Gezgin, tek söz etmiyordu ona.

"Önce kervanla yolculuk, ardından uzun bir deniz yolculuğu... Sonra yeniden karadan..."

Aylar sürecek bir yolculuk...

Bunu göze aldı Macid. Gezgin için... Gezgin'le geçirdikleri zamanın onun emeğinin ve yaşananların hatırına... Eski Gezgin olsaydı eğer, Macid aynı şekilde olsaydı, o da onu bir başına, çaresiz, çözümsüz bırakmazdı.

Macid de Gezgin'i bırakmadı. O artık muhtaç, bakıl-

ması gereken, hem de dikkatle, göz önünde tutularak bakılması gereken biriydi.

Alamut almıştı Gezgin'i, tutmuş, sahiplenmiş bırakmıyordu. Aklı bir tuhaf, karmakarışık düşler içinde... Evet, düşler içindeydi Gezgin. Oradaydı, ama yalnızca görünürde...

Kuzeye yol alan kervanların geçtiği bir konak alanında bekleyip, gelen ilk kervana katıldılar. Tesadüf o ki kervan da Calib vardı. Gezgin'in bir önceki hizmetkârı... Calib, çok üzüldü Gezgin'i görünce. Başına gelenleri öğrenince de kendisine kızdı.

"Ah, o kaleyi göstermez olaydım!"

Olduktan ve çare bulunmadıktan sonra üzülmenin ne faydası olacaktı? Hem bu kaderdi, yaşanacaktı.

Aynı dinin farklı inançlarına inanan iki mensubu, olanlar üzerine kendilerince fikir yürütmüş, ortak karara varmışlardı.

"Kader!"

Kaderde anlaşmak öyle kolaydı ki!

Calib, elinden geldiğince yardımcı oldu yol boyunca. Kervan yolunun sonunda ayrıldılar.

Çok uzun sürdü yolculuk. Güvenli yollarda, güvenli olmayan yollarda... Sakin denizde, fırtınalı denizde... Güzel havalarda, kötü havalarda... Dinlenerek, dinlenmeden...

Gezgin, zaman zaman sakindi, zaman zamanda durulmaz deniz gibi... Onu tutmak çok zor oluyordu o an-

larında Macid için. Hedefleri Gezgin'in yurduydu, ancak Gezgin, nerede olduğunun bile farkında değildi.

Gezgin'in yurdunu bulmuştu, sonra kentini...

Kentin sokaklarında dolaşarak, sorarak aradı Gezgin'in evini. Tanıyanlar çıkmıştı hastalığı onu ne kadar değiştirirse, değiştirsin. Gezgin, evini bile bulamayacak, tanıyamayacak durumdaydı. Evinde yaşayanları da... Üstelik evdekiler de beklenen karşılamayı yapmadılar. Gezgin'in haline hayret etmediler. Bekliyor gibiydiler, onun böylesi bir duruma düşmesini. Sıradan bir hayatı seçmemiş, kendince normal yaşayıp bir yuva kurmamış, gezmek istemişti. Ne olacaksa?

Olan olmuştu işte. Yanında bir yabancı genç ile kendini bilmez bir halde dönmüştü.

Macid,

"Görevim bitti. Gezgin Efendi'yi getirdim. Ben gideyim artık!" dedi.

Bırakmadılar onu. Hatta Gezgin'e davrandıklarından daha iyi davrandılar. Konuk ettiler, baş tacı ettiler. Macid, anladı ki Gezgin'e kızgınlar, onları bırakıp bırakıp gittiği için.

Olanları anlatmasını istediler.

"Nasıl oldu da bu hale geldi?"

Macid, önce Alamut'u, gezilerini, yaşadıklarını sonra da o gece olanları anlattı. İnsanlar hayretle dinliyorlardı.

Gezgin'in yazdığı notları verdi onlara.

"Gezi sırasında aldığı, çok önem verdiği notları... Değerlendirilmesini isterdi."

Büyük bir heyecanla okumaya başladılar.

"Çok eksik!" dedi yaşlıca olan. "Bunları anlamak zor. Ama anlayan birilerine verip düzelttirir, değerlendiririz."

Gezgin'in isteği de bu yönde olurdu mutlaka. Yaşadıklarını, öğrendiklerini, yazdıklarını birileri okusun...

"Mademki bunlar için aklını yitirdi! Hiç olmazsa yaşadıkları boşa gitmesin!"

Paraya ihtiyaçları yoktu. İhtiyaçları birazcık teselliydi.

Macid'in geleceği ile ilgili olarak da fikirleri vardı.

"Çok uzun yoldan geldin. Hemen gitme! Hem, onun sana ihtiyacı var! Yanında olursan daha kolay hatırlayacak, düzelecektir."

Bir umut olarak görmüşlerdi Macid'i. Hem onlardan daha yakın, daha fazla şey paylaşmıştı Gezgin'le.

Macid'in de Gezgin'e ihtiyacı vardı. Onu değiştirmiş başka birisi yapmıştı. Kendisi de başka biri olmuştu ya...

"Ben buralarda ne yaparım?"

"Zamanla..."

O yılı geçirdiler.

Sonrakini de...

Gezgin, yavaş yavaş düzelmeye başladı. Bir şeyleri hatırlıyordu. Bir şeyleri birbirine bağlıyor, bir şeyleri koparıp atıyordu. Macid'i tanıyor, zaman zaman tanımıyor...

Macid oralı, onlardan biri oluvermişti. İşi de Gezgin'di. Onunla geziyor, yiyor, içiyor, okuyor... Çok okumaya başlamıştı.

Gezgin'in notları düzenlenmiş, yeniden yazılmış, çoğaltılmıştı. Çok büyük ilgi görmüş, bir daha çoğaltılmış, bir daha... Geçmişte başka gezginlerin, Haçlıların şöyle böyle söz ettikleri, anlattıkları Alamut ve Hasan Sabbâh

hakkında öylesine aydınlatıcı bilgiler vardı ki. Okuyanlar hayret ediyorlar, merak edip soruşturuyorlardı. Yaşadığı kenti aşmıştı Gezgin'in kitabı. Ülkeyi tutmuştu. Herkesin dilindeydi. Çok da para getirmişti Gezgin'e. Farkında olmadığı ve değerini anlayamadığı bir zenginlik...

Doğunun gizemine bir ışık, hem de ne ışıktı kitabı!

Macid'e, Alamut ve Hasan Sabbâh hakkında akıl almaz sorular sormaya başladı kitabı okuyanlar. Sonra da onun itirazları karşısında, getirip kitabı gösterdiler.

"Bunları sen getirmedin mi? Bu kitap Gezgin'in notlarından yazılmadı mı?"

Macid, olanları unutmak adına, basılan kitabı eline almamış, ilgilenmemişti.

Okuyunca inanamadı yazılanlara.

Bunlar, Gezgin'in yazdıkları değildi. Olamazdı.

"Nasıl olur? Bunlar..."

Şöyle olmuştu:

Doğuyu bilmeyen, anlatılarla şekillenmiş egzotik düşü gerçek belleyen kişiler, Gezgin'in, darmadağınık notlarını düzenlerken, İsmailileri ve Hasan Sabbâh'ı sevmeyen, onun karşısında olan kişilerin anlatılarını öncelikle dikkate almışlardı. Çünkü o bölümler değişik, daha çekici gelmişti. Asıl olanlar, yaşananlar bir yana atılmış, Cennet bahçesi tanımı, orada yaşananlar, Fedailerin haşhaş kullanarak uyumaları ve uyanınca ölüme gitmeleri, Cennet tasviri içinde düşlenenler, çırılçıplak huri güzelliğinde kızların kendilerini fedailere sunuşları, eklemelerle, abartılarla yeniden yazılmış, asıl gerçekler ise gereksiz görülerek atılmıştı. İnsanlar bu nedenle ilgi duyuyorlar, bu nedenle oku-

yor, anlatıyorlardı. Onca savaşın, mücadelenin, kavganın, inancın, hedeflerin ve fikirlerin hiçbiri yoktu kitapta. Tarihi gerçeklere dair hiçbir şey yer almamıştı. Sapkın bir tarikatın sapkın katilleri ve onların başında Hasan Sabbâh...

En saçması, "Assasin" özellikle "Haşhaşi" yazılmıştı.

Hasan Sabbâh fedailerine bekçi, sırların bekçisi anlamında, "Siz birer assasinsiniz" demişti, ama genel anlayışın sonucu olarak adları haşhaş kullanan, "Haşhaşi" diye kabul görmüştü.

İnanmak istediklerine inanan, doğu kültürlerine bir başka gözle bakan batılılar, bu tanımlamayı hemen kabul etmişlerdi.

Ne tezat!

Ne zulüm!

Kitapta bir başka Hasan Sabbâh, bir başka Alamut vardı.

Macid, bir başına itiraz etti. Anlatmaya, düzeltmeye çalıştı. İçinde yer aldığı inancın inanmış fedailerini korumaya çalıştı. Her ortamda açıklamaya çalıştı, ama kimse onu dinlemedi. Anlattıkları dikkate bile alınmadı.

"Bu işi düzeltmenin, gerçekleri anlatmanın ve o yalanlar dolu kitabı yeniden doğrusu ile yazmanın tek bir yolu vardı: Gezgin'in iyileşmesi ve yeniden yazması..."

Macid, Nizari İsmaili inancının, bu uğurda can veren fedailerin ve Seyduna Hasan Sabbâh'ın temize çıkması için var gücüyle Gezgin'i iyileştirmeye, ona, yaşananları hatırlatmaya çalıştı.

Gezgin, iyileşemedi!

AHMET HALDUN TERZİOĞLU

1960 yılında, Trabzon'un Beşikdüzü ilçesine bağlı Takazlı Köyü'nde doğdu. İlk, orta, lise öğrenimini, öğretmen olan babasının görev yaptığı değişik kentlerde tamamladı. Üniversite öğreniminin ardından devlet memuru olarak Türkiye'nin pek çok kentinde görevlerde bulundu ve 2006 yılında kendi isteği ile emekliye ayrılarak kendisini tamamen yazmaya adadı.

Yazarlığa makaleler ve mesleki yazılarla başlamıştır. Siyasi çalışmaları, sloganları, afiş düzenlemeleri ve projeleri ile kişi, kamu-özel kurum ve kuruluşlara katkılarda bulunmuştur. Bir dönem mesleki bir derginin yayın kurulunda görev almış, köşesinde sürekli makaleler yazmıştır. Kuruluşlara yönelik özel çalışmalar yapmış; yazıları, fikirleri ve projeleri ilgililerce değerlendirilmiştir. Pek çok dergi ve kitabın düzenlemesine ve çıkarılmasına katkı sağlamıştır. Tanıtıcı film senaryoları yazmış, bunların hazırlanmasında görev almıştır. İlgi alanını Türk tarihi ve mitolojisi üzerine yoğunlaştıran yazarın kitapları 2004 yılından itibaren yayınlanmaya başlamıştır.

2007 Yılı Mustafa Necati Sepetçioğlu Tarihi Roman Yarışması'nda, "Alp Er Tunga" isimli tarihi romanı ile "Birincilik Ödülü" kazanan yazarın ayrıca tiyatro, hikâye ve makale yarışmalarında çok sayıda ödülleri bulunmaktadır. Ödüllü eserleri değişik kitaplarda yer almıştır.

Mersin'de yaşayan yazar, eserler vermeyi sürdürmektedir.

YAYINLANAN ESERLERİ

ROMANLAR:

HÜZÜN
BAKAN BEY'İ VURDULAR
AKSAÇLILAR MECLİSİ/ DEVLETİN BEKÇİLERİ
ALP ER TUNGA / SAKA HANI
ALPARSLAN / ZAFERLER ÇAĞI
DARAĞACINDA BİR BOZKURT
PROVOKATÖR
ÇİÇİ HAN / BAŞEĞMEYEN GÖK SOYLU HUN HAKANI
HAREM AĞASI
GÖKTÜRKLER
MOĞOL
KOMANDO
AKSAÇLILAR MECLİSİ / VURGUN
AKSAÇLILAR MECLİSİ / SAVAŞ
YALAN KURGUSU / YAĞIZ OĞLAN
HUN KARTAL SAVAŞÇISI / GÖKBERK İLE ALMILA

ÇANAKKALE SAVAŞI / KAHRAMANLAR ÇANAKKALE'DE
BİZİ FIRTINA VURDU
ŞAMAN KIZ
GÜLLERİN SOLDUĞU GÜN
FIRAT'A DESTAN
KÖSEM SULTAN
BOZKURT DESTANI / "HAN AŞİNA"
TEOMAN HAN
METE HAN
KİOK HAN
KADİM TÜRK BUDUN KİMMERLER / KİMMER YURDU KİMMERYA
ÇAKA BEY / İLK TÜRK DENİZ BEYİ
SELÇUK BEY / BİR DEVLETE AD VEREN ATA
TUĞRUL VE ÇAĞRI BEYLER / DEVLET YOLUNDA
CENGİZ HAN / GÖK MOĞOLLARIN BAŞBUĞU
TOMRİS HAN / SAKALARIN KADIN HAKANI
ENVER PAŞA'NIN ROMANI
IV. MURAT / KANLI TAHT
EMİR SULTAN / BİR TÜRK ERENİ
GÖKTANRI'NIN ÇOCUKLARI
OĞUZ KAĞAN
REİSİM ÇATLI / BOZKURTLARIN KANUNU
HASAN SABBAH / ALAMUT'UN PİRİ
ALP URUNGU
KÜR ŞAD/ AŞİNA CHİE SHİH SHUAİ
OĞUZ KAĞAN DESTANI

HİKÂYE:
SEVDA ÜZERİNE MEMLEKET HİKÂYELERİ

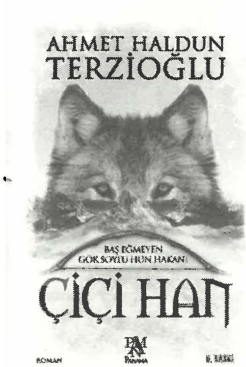
TARİH-ARAŞTIRMA:
HUNLAR DA ÇILGINDI/ HUN TÜRKLERİNİN ÇILGIN TARİHİ
OSMANLI'DA İKTİDAR KAVGALARI VE HANEDAN İÇİ KIYIMLAR
KAHRAMANIM ÇATLI

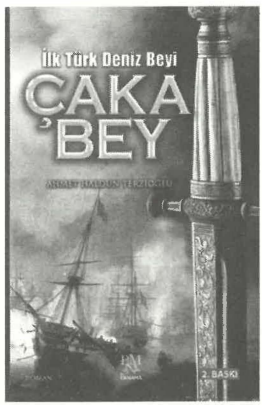
e posta: ahterzioglu@gmail.com
www.ahmethaldunterzioglu.com
facebook.com/ahterzioglu
facebook.com/ahmethaldunterzioglu
twitter.com/ahterzioglu
instagram.com/ahterzioglu

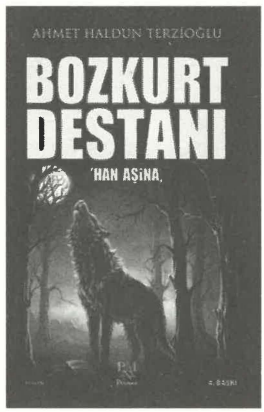

AHMET HALDUN
TERZİOĞLU
HUNLARIN
ÇILGIN
TARİHİ
HUNLAR DA ÇILGINDI

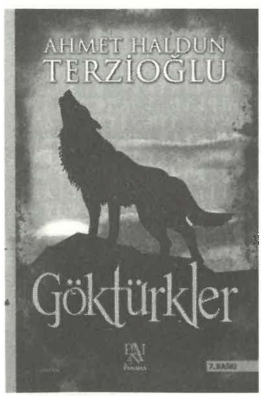

AHMET HALDUN
TERZİOĞLU
HUN
KARTAL SAVAŞÇISI
GÖLBERS ile ALMILA
3. BASKI

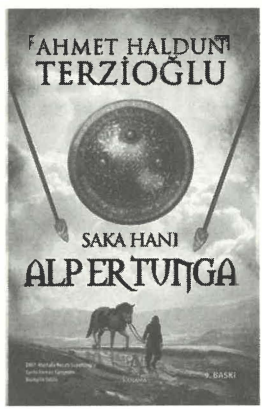

GÖK MOĞOLLARIN BAŞBUĞU
CENGİZ
HAN
AHMET HALDUN TERZİOĞLU

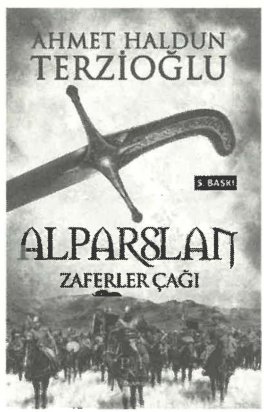

AHMET HALDUN
TERZİOĞLU
BAŞ DÖNDÜREN
GÖK SOYLU HUN HAKANI
ÇİÇİ HAN
ROMAN
6. BASKI

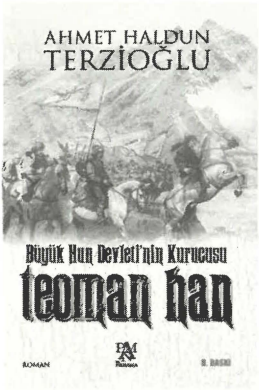

İlk Türk Deniz Beyi
ÇAKA
BEY
AHMET HALDUN TERZİOĞLU
2. BASKI

AHMET HALDUN TERZİOĞLU
BOZKURT
DESTANI
HAN AŞINA
6. BASKI

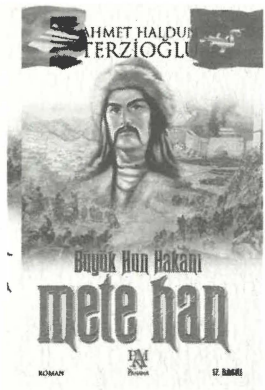

AHMET HALDUN
TERZİOĞLU
Göktürkler
7. BASKI

AHMET HALDUN
TERZİOĞLU
SAKA HANI
ALP ERTUNGA
9. BASKI

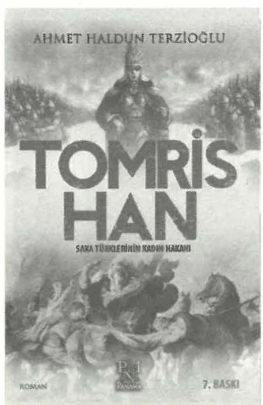

AHMET HALDUN
TERZİOĞLU
5. BASKI
ALPARSLAN
ZAFERLER ÇAĞI

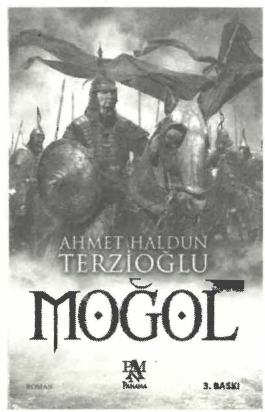

AHMET HALDUN
TERZİOĞLU
Büyük Hun Devleti'nin Kurucusu
teoman han
ROMAN
9. BASKI

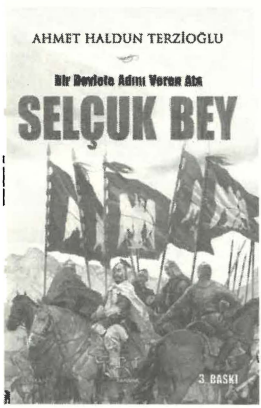

AHMET HALDUN
TERZİOĞLU
Mete Han'ın Oğlu
kiok han
ROMAN
6. BASKI

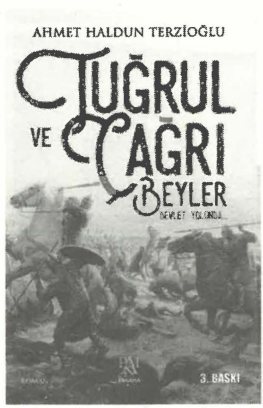

AHMET HALDUN
TERZİOĞLU
Büyük Hun Hakanı
mete han
ROMAN
17. BASKI

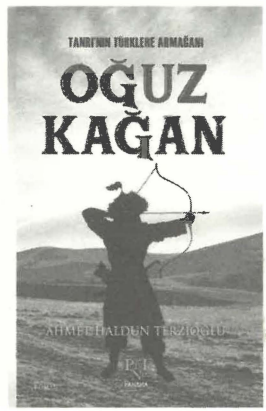

AHMET HALDUN TERZİOĞLU
ŞAMAN KIZ
ROMAN
2. BASKI

AHMET HALDUN TERZİOĞLU
TOMRİS
HAN
SAKA TÜRKLERİNİN KADIN HAKANI
ROMAN
7. BASKI

AHMET HALDUN
TERZİOĞLU
MOĞOL
ROMAN
3. BASKI

AHMET HALDUN TERZİOĞLU
Bir Devlete Adını Veren Aba
SELÇUK BEY
3. BASKI

AHMET HALDUN TERZİOĞLU
TUĞRUL
VE
ÇAĞRI
BEYLER
DEVLET YOLUNDA
3. BASKI

TANRI'NIN TÜRKLERE ARMAĞANI
OĞUZ
KAĞAN
AHMET HALDUN TERZİOĞLU